

Bulletin advokacie

Právo ve věku inteligentních strojů • Zastavení exekuce již dříve ukončené vymožením • Evidence skutečných majitelů „v mlze“ • Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu, I. část • K zápisům absolventů zahraničních VŠ do seznamu adv. koncipientů • Advokátní profese ve vybraných sedmi státech EU •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

**POZOR NA ZMĚNY V DPH! Členka představenstva ČAK
JUDr. Monika Novotná vysvětluje nové povinnosti:**

- při poskytování dlouhotrvajících služeb (str. 8)
- u advokátních sdružení (str. 13-16)

**OSLAVME
STOLETÉ
VÝROČÍ!**

Čtěte na str. 7.

Praktický manuál k zákonu o obchodních korporacích

ASPI

NOVINKA

Odpovědi na otázky korporátní praxe na základě analýzy soudních rozhodnutí

- Na základě soudní praxe – vychází z rozhodnutí soudů a je řešen formou jasných odpovědí
- Využívá zkušeností z praxe odborníků na korporátní právo – u nejasných výkladů, kde se ve svých rozhodnutích soudní praxe neshoduje, je doplněno doporučení autorů
- Průběžně aktualizován – autoři neustále doplňují nová a aktualizují zařazená řešení

Manuál vhodně doplňuje názory odborných kapacit z komentářů s cílem maximálně zefektivnit práci při aplikaci ZOK do každodenní praxe. Vytvořeno ve spolupráci s advokáty se zkušenostmi z předních advokátních kanceláří – autory manuálu jsou Mgr. Ivan Chalupa a Mgr. David Reiterman.

Manuál vždy provázán s konkrétním paragrafem ZOK

Průběžně aktualizován a doplňován na základě nové judikatury k ZOK

Jasná a srozumitelná odpověď

Prakticky prolínán se souvisejícími předpisy, judikaturou, literaturou i dalšími příspěvky

ODPOVĚD:
Ne
Ze stanoviska občanskoprávního obchodního rejstříku podle § 48 odst. 2 písm. b) zákona o obchodních korporacích, pokud se tento údaj týká pouze určité a upravené části základního kapitálu.

Praktická pomůcka zahrnuje také:

Vzory - konkrétní klauzule, které hledáte v rámci aplikace daného ustanovení ZOK (např. konkrétní ustanovení společenské smlouvy, konkrétní znění rozhodnutí valné hromady, atd.)

Checklisty - získáte úplný přehled o daném institutu (např. checklist s přehledem všech klauzulí, které je možné upravit ve společenské smlouvě s r. o. odchylně od zákona, provázáno na vzory jednotlivých klauzulí)

Postupy - jak v dané situaci postupovat (např. postup na snížení základního kapitálu v s. r. o., provázáno na vzory jednotlivých dokumentů, které jsou v procesu potřeba)

Aktuálně zařazeno 333 praktických příspěvků k ZOK (v tomto roce připravujeme přes 500 příspěvků a celkem plánujeme přes 1 000 příspěvků).

Aktuální informace naleznete na www.aspi.cz

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:

Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:

Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:

JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:
ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamací při problémech s distribucí
se obraťte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby

zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též na internetu
(www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci
vyjadřuje autor souhlas s rozmnožením,
rozšiřováním a sdělováním jeho příspěvku
na stránkách www.bulletin-advokacie.cz,
v právních informačních systémech
a na internetových portálech spolupracujících
s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci
monitoringu médií.

Toto číslo vyšlo 20. 4. 2018 v nákladu
17 150 výtisků.

Obálka: Shutterstock

Tisk: Impax, spol. s r. o.

MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 1805-8280 (online)

Úvodník

Radim Miketa: **Advokát – věčný student** 3

Aktuality

Advokát je advokát – i jako insolvenční správce Michal Žižlavský 4

Oslavme stoleté výročí! Vladimír Jirousek 7

**Poskytování dlouhotrvajících služeb z pohledu zákona
o dani z přidané hodnoty** Monika Novotná 8

Rychlé zprávy z představenstva – nový komunikační kanál ČAK Red. 9

Konec nedorozumění při poskytování právních služeb ve věznicích dak ... 10

Aktuálně v právu Hana Rýdlová 12

z právní teorie a praxe

Články

Změny v dani z přidané hodnoty u advokátních sdružení Monika Novotná... 13

Právo ve věku inteligentních strojů Stanislav Mikeš 17

**Problematika podpisů členů představenstva jako povinné náležitosti
listinných akcí** Radim Kříž 23

Evidence skutečných majitelů „v mlze“ Kateřina Ronovská 30

Zastavení exekuce již dříve ukončené vymožením Karel Svoboda 35

**Trestní odpovědnost právnických osob začleněných
do koncernu – 1. část** Dalibor Šelleng 39

Z judikatury

**NS: Pravidlo tří let a vypořádání obchodního podílu v řízení
o vypořádání SJM** 43

**ÚS: Ke konceptu „nepoměrných obtíží“ určení hodnoty sporu
pro rozhodnutí o výši přiznaných nákladů řízení
podle advokátního tarifu** 48

**NSS: K pravomoci k projednání a rozhodnutí sporu o určení práv
k dobývacímu prostoru** 52

SD EU: K definici pojmu „pracovní doba“ 56

**ESLP: Uznání a výkon soudního rozhodnutí vydaného
v nepřítomnosti podle nařízení Brusel I** 57

Z odborné literatury

Pavel Mates a kol.: **Základy správního práva trestního** (Luboš Jemelka).... 60

Pavel Koukal, Radim Charvát, Simona Hejdomová, Miroslav Černý: **Zákon
o ochranných známkách. Komentář** (Zuzana de Korver) 61

Jiří Kindl, Martin Koudelka: **Zákon o významné tržní síle. Komentář**
(Josef Bejček) 61

Jiří Jelínek a kolektiv: **Terorismus – základní otázky trestního práva
a kriminologie** (Jiří Mulák) 63

Václav Janeček: **Kritika právní odpovědnosti** (David Elischer) 64

Michal Rampásek: **Advokát Vojtech „Tatenko“ Rampásek –
nestor slovenskej advokacie** (Stanislav Balík) 65

Jiří Ctibor, Iva Horáčková: **Franchising** (Dana Ondřejová) 66

z advokacie

Z české advokacie

**K zápisům absolventů zahraničních vysokých škol
do seznamu advokátních koncipientů** Radim Miketa 67

Podání vysvětlení – nástroj (ne)spravedlivého trestního procesu? Filip Seifert.....	68
Z kárné praxe Jan Syka.....	69

Z Evropy a ze světa

Advokátní profese ve vybraných sedmi státech Evropské unie Eva Indruchová.....	70
Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje.....	72

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK.....	73
Pozvánka na seminář o insolvenčním právu.....	74
„Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces“ – zpráva z konference Dalibor Šelleng.....	75
Rakouský rejstřík skutečných majitelů Magda Svoboda-Mascher.....	77
Pozvánka na odbornou konferenci Soukromé právo 2018 v Brně a Ostravě.....	78
Pozvánka na VII. ročník turnaje „O pohár české a slovenské advokacie v tenise deblových dvojic mužů a žen“.....	78
SKILEX – 45. mezinárodní lyžařský kongres pro právníky Kateřina Stránská.....	79
Pozvánka na XXVI. Karlovarské právnícké dny.....	80
Pozvánka na 12. ročník turnaje dvojic ve volejbale a 6. ročník turnaje dvojic v nohejbale v Náchodě.....	82
Pozvánka na 29. ročník tradičního běžeckého závodu „O parohy arcivévody Ferdinanda“.....	82
Pozvánka na tenisovou sobotu v Kosmonosech.....	83
Pozvánka na 2. ročník Legal Beach Cup.....	83

Nakonec

Právníkovy zápisky Petr Hajn.....	84
Kresba Lubomíra Lichého.....	85
Víte, že... Stanislav Balík.....	85
Inhaltsverzeichnis.....	86
Zusammenfassung/Summary.....	87
Table of Contents.....	88

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionality programu MS Word „Poznámky pod čarou“.

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasílané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případné vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- sdělení, zda chcete zaslat po zlomu korektury

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

Insolvenční správci se zvláštním povolením

insolvence klienta

» příležitost ke spolupráci «

reorganizace

www.zizlavsky.cz michal@zizlavsky.cz

Advokát – věčný student

Při svém vysokoškolském studiu jsem často slyšel, že výběrem právnické fakulty jsem rozhodl o tom, že studentem zůstanu vlastně navždy. Nepochybně každý, kdo chce ve svém oboru uspět, či nejméně nezakrnět, musí své vzdělání, znalosti a dovednosti trvale rozvíjet a prohlubovat, neboť, jak říká klasik, „kdo chvíli stál, již stojí opodál“. Právník, a tím spíše advokát, je však k takovému celoživotnímu vzdělávání doslova předurčen, neboť trvale se vyvíjející právní úprava, vývoj judikatury či vznik zcela nových právních odvětví mu vlastně neumožňuje jednat jinak. Hodlá-li advokát svou profesi vykonávat odpovědně a svědomitě, ostatně tak, jak mu to ukládá zákon a stavovské předpisy, je k trvalému studiu fakticky odsouzen.

Normotvůrci, ať již pracující v palácích na Malé Straně, nebo migrující mezi Brusel a Štrasburkem, nenechávají nikoho na pochybách, že studijního materiálu je a bude dostatek. Neutuchající smršť směrnic, nařízení, zákonů a vyhlášek je již nyní nenastudovatelná a na významu nabývají spíše právní dovednosti – tedy kde co nalézt, či zda nějaká úprava vůbec existuje, oproti samotným právním znalostem – rozuměj znalostem samotného znění té které právní normy. Byť se v programech některých politických stran tu a tam začínají krčít sliby o zjednodušení právního řádu, realita je zásadně jiná, právní řád stále bobtná a košatí a očekávat zásadní změnu v dohledné době je zcela nereálné.

I při vědomí těchto skutečností si současné představenstvo dalo za cíl vybudovat ucelený systém dalšího vzdělávání advokátů, který by byl pro advokáty nejen smysluplný, ale i v co nejširší míře dostupný a uživatelsky komfortní.

Již dnes je nabídka přednášek, školení a seminářů přepes-trá a rozhodnout se pro absolvování té které akce není jednoduché. ČAK sama pro advokáty připravuje přes 80 vzdělávacích akcí v každém kalendářním roce a tyto akce navštíví přes 3 500 advokátů. Snad již počínaje rokem 2019 se podaří systém dalšího vzdělávání advokátů zavést, a ještě tak obohatit nabídku vzdělávacích akcí pořádaných ČAK. Mělo by být akcentováno rozšíření těchto vzdělávacích akcí do jednotlivých regionů tak, aby ztráta času spojená s dojížděním byla co nejnižší. Stejně tak by Komora měla přehledným způsobem prezentovat nabídku vzdělávacích akcí i jiných agentur a pořadatelů, jejichž obsah a zaměření by měl být pro advokáty zajímavý a přínosný. Na každém z advoká-

tů pak již bude, jakou skladbu vzdělávacích akcí zvolí, případně zda takto sestaveným vzděláváním bude směřovat k určité specializaci či zvýšení odbornosti v určité oblasti poskytování právních služeb. Komora na žádost advokáta následně vhodnou formou osvědčí skutečnost, že se advokát účastní celoživotního vzdělávání, a takovému osvědčení pak může být pro klienty určitou informací o tom, že advokát přistupuje ke svému vzdělávání a potažmo k poskytování právních služeb odpovědně a svědomitě.

Takto poskytnutá možnost dalšího vzdělávání jistě nemůže nahradit nikdy nekončící studium právních předpisů, odborné literatury či judikatury, může však advokátům přinést ucelenější nabídku vzdělávacích akcí a možnost systematictější své další vzdělávání profilovat. S rozšířenou nabídkou vzdělávacích akcí pořádaných ČAK pak také může vzniknout vhodná platforma pro setkávání advokátů, což považuji za neméně důležité a pro upevňování stavovské sounáležitosti a kolegiality zvláště významné.

✿ JUDr. RADIM MIKETA, člen představenstva ČAK
a předseda výboru pro výchovu a vzdělávání

Advokát je advokát – i jako insolvenční správce

DNE 22. A 23. BŘEZNA 2018 SE KONALA 7. SCHŮZE PŘEDSTAVENSTVA ČAK. PŘEDSTAVENSTVO SCHVÁLIL O MJ. ZÁMĚR PROJEKTU ZASTŘEŠENÍ ADVOKÁTŮ-INSOLVENČNÍCH SPRÁVCŮ ČESKOU ADVOKÁTNÍ KOMOROU.

Projekt vychází z legální definice postavení advokáta při správě cizího majetku. Opírá se o závěr, že **advokát nepřestává být advokátem, ani když vykonává činnost insolvenčního správce. Proto má mít v této oblasti kárnou pravomoc Česká advokátní komora, ne Ministerstvo spravedlnosti.**

Advokátní správa majetku

Správa majetku prováděná advokátem patří mezi tradiční advokátní činnosti. Zákon o advokacii (§ 56) uvádí dvě její nejčastější formy, a to:

- přijímání peněz a listin do úschovy za účelem jejich vydání dalším osobám, a
- výkon funkce insolvenčního správce podle zvláštního právního předpisu.

Zatímco v prvním případě spadají advokáti pod dohled a kárnou pravomoc advokátní komory, ve druhém případě spadají pod dohled a kárnou pravomoc Ministerstva spravedlnosti. Toto řešení je nesystémové.

Advokát a insolvenční správce v jednom těle

Představte si samostatného advokáta-insolvenčního správce, který pracuje v jedné místnosti s jedním počítačem, a má zde uloženo vše o svých klientech a insolvenčních věcech. Jak bude probíhat jeho kontrola ze strany Ministerstva spravedlnosti? Jak se bude postupovat v případě jeho domovní prohlídky? Nebo kontroly GDPR? Lze zaručit, že nedojde k záměně souborů v počítači nebo listin v místnosti? I kdyby existoval vždy ideální stav a za všech okolností bychom to dokázali vyloučit, existují další problémové situace. Bude muset advokát zavést a udržovat dva systémy správy údajů podle nařízení GDPR (jeden jako advokát, druhý jako správce)? A co když se sejde v oné místnosti, kde vykonává advokacii i činnost insolvenčního správce, s dlužníkem a sepíše mu vadný návrh na povolení oddlužení? Ten může podle platné úpravy sepsat advokát nebo insolvenční správce. Advokát ovšem při tom spadá pod dohled a kárnou pravomoc advokátní komory a insolvenční správce pod dohled a kárnou pravomoc Ministerstva spravedlnosti. Kdo vlastně sepsal návrh? Advokát, nebo insolvenční správce? Jak bude odpovídat za porušení profesních povinností? Budeme vycházet z toho, že byl při sepsu listiny advokátem? Co když to on sám v rámci kárného řízení vyhodnotí tak, že se cítil být spíše insol-

venčním správcem? Takový pohled je absurdní. Advokát-insolvenční správce má jen jedno tělo a jednu osobnost. Nelze jej dělit na pomyslného doktora Jekylla a pana Hyde. Takový stav dnes ovšem existuje.

Recept na schizofrenii

Jediné východisko z uvedené schizofrenní situace představuje jasné pojmenování podstaty problému a logický závěr, že **advokát nepřestává být advokátem, ani když vykonává činnost insolvenčního správce.** Článek 4 odst. 4 etického kodexu ostatně stanoví, že jakékoli obstarávání cizích záležitostí advokátem soustavně a za úplatu se považuje za výkon advokacie. Z pohledu teorie zmocnění zůstává advokát i při výkonu funkce insolvenčního správce zástupcem (agentem). Jedná jako profesionál vlastním jménem, avšak nikoli v zájmu svém, ale v zájmu a na účet třetích osob (principálů). Na tom nic nemění ani to, že nejedná na účet klienta, ale na účet dlužníka, při zohlednění zájmu věřitelů. V úvodu zmíněnou první a druhou formu správy majetku advokátem bychom proto měli sjednotit tak, aby advokáti v obou případech spadali pod dohled a kárnou pravomoc České advokátní komory.

A co dualita?

V souvislosti s tím vzniká otázka, zda je možné, aby měla jinou podobu regulace insolvenčních správců-advokátů a neadvokátů. Odpověď zní, že takové řešení možné je, již existuje a osvědčilo se u mediátorů. Podřazení insolvenčních správců-advokátů pod dohled a kárnou pravomoc advokátní komory lze provést stejně jako u nich. S ohledem na dlouhodobou oficiální spolupráci advokátní komory a Asociace insolvenčních správců budou z výhod projektu těžit i členové Asociace, kteří nejsou advokáty. Oba regulační systémy na sebe budou působit. Povede to k vyloučení excesů při aplikaci právní úpravy. Snad se také podaří přesunout pozornost ministerstva z oblasti pouhého správního trestání do oblasti zvyšování odborné kvalifikace. Zde advokátní komora nabízí funkční vzdělávací systém, prověřený více než čtvrtstoletou praxí. Ministerstvu přinese projekt finanční úspory, odběrnění od části agendy, a tím i možnost efektivního využití kapacit pro plnění jiných úkolů.

Další postup

Představenstvo pověřilo odbornou sekci pro insolvenční právo dopracováním projektu. Rád bych využil nejen potenciálu členů sekce, ale oslovil i další zkušené praktiky. **Pokud působíte jako insolvenční správce a máte zájem zapojit se do prací na projektu, neváhejte mne prosím kontaktovat prostřednictvím sekretariátu České advokátní komory.**

✿ JUDr. MICHAL ŽIŽLAVSKÝ,
člen představenstva ČAK,
předseda odborné sekce pro insolvenční právo

beck-online

rychlost
spolehlivost
kvalita

Lenka Příkazská
společník HSP & Partners

” Beck-online je pro nás klíčový. Judikatura, předpisy, komentáře a odborná literatura – vše je přehledné, provázané na jednom místě a flexibilní. Systém je snadno přístupný kdekoliv a kdykoliv, což nám umožňuje plnit požadavky našich klientů online. “

Jednoduše si to vyzkoušejte!
www.beck-online.cz

CODEXIS®

ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM

Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

 stovky titulů tisíce paragrafů desetitisíce komentářů

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.

Tel.: +420 596 613 333 | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

ATLAS consulting spol. s r.o. člen skupiny ATLAS GROUP | www.atlasgroup.cz

BMW RENOCAR ADVOKÁTŮM... BMW SE ZVÝHODNĚNÍM 403.990 Kč.*

*BMW 320d xDrive Gran Turismo

VYZKOUŠEJTE NA 72 HODIN ZDARMA.

BMW RENOCAR Praha - Čestlice | Brno - Slatina

Více o nabídce na www.renocar.cz/advokati

Oslavme stoleté výročí!

**Vážené advokátky
a vážení advokáti!**

Samostatnost české, moravské, slezské a slovenské advokacie se přirozeně váže k základům státnosti, formovaných dějinnými událostmi 20. století. Nehledě na různost té které cesty následného vývoje, jež snad v zemích dříve Koruny české byla poněkud kontinuálnější než ta na území Slovenska, byli to právě čeští, moravští, slezští a slovenští advokáti, kteří bez ohledu na různorodost regionálních podmínek a problémů neprodleně zahájili společnou diskusi o budoucím společenském postavení a organizaci advokátních stavů.

A právě vzájemné konzultace navazující na říjnové události roku 1918 vyústily koncem téhož roku v setkání advokátů z Čech, Moravy, Slezska a Slovenska v Luhačovicích, jež se stalo základem nové národní podoby či přímo konstituce jednotlivých samospráv svobodné advokacie.

Je naší povinností znát svou historii a zároveň vzdát hold advokátům – zakladatelům!

Proto si vás jménem představenstva České advokátní komory dovoluji pozvat k oslavám výročí „100 let české a slovenské advokacie“, jež se uskuteční ve dnech 20. až 22. září 2018 v Luhačovicích.

Jelikož půjde o akci nepochybně významnou, a proto svým obsahem a rozsahem tomuto významu odpovídající (již nyní je zajištěn hotelový komplex pro 600 advokátů a jejich rodinných příslušníků, je připravován konferenční, kulturní a sportovní program atd.), rozhodli jsme o založení speciálního transparentního bankovního účtu:

115-7216000247/0100

prostřednictvím kterého můžete finančním darem přispět ke zdaru oslavy výročí i vy, stejně jako to z pozice předsedy ČAK činím já.

JUDr. Vladimír Jirousek,
předseda České advokátní komory

P. S.: Detailní organizační pokyny a program oslav výročí budou obsahem příštího čísla Bulletinu advokacie!

Poskytování dlouhotrvajících služeb z pohledu zákona o dani z přidané hodnoty

ZÁKON Č. 170/2017 SB., KTERÝM SE MĚNÍ NĚKTERÉ ZÁKONY V OBLASTI DANÍ, ZASÁHL VÝZNAMNĚ DO ČINNOSTI ADVOKÁTŮ Z POHLEDU DANĚ Z PŘIDANÉ HODNOTY. V ČLÁNKU NA STR. 13-16 ROZEBÍRÁME DETAILNĚ ÚČINKY, KTERÉ BUDE MÍT NOVELA ZÁKONA O DPH NA ADVOKÁTY PODNIKAJÍCÍ VE SDRUŽENÍ, NA TOMTO MÍSTĚ BLÍŽE ROZEBEREME ÚČINKY ZÁKONA PŘI POSKYTOVÁNÍ ADVOKÁTNÍCH SLUŽEB V OBDOBÍ PŘESAHOJÍCÍM 12 MĚSÍCŮ.

Podle novelizovaného ust. § 21 odst. 8 zákona o DPH se zdanitelné plnění s místem plnění v tuzemsku, poskytované po dobu delší než 12 měsíců, považuje za uskutečněné nejpozději posledním dnem každého kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, ve kterém bylo poskytování tohoto plnění započato. V běžné advokátní praxi, kdy způsob fakturace bude záviset jen na dohodě s klientem, toto ustanovení nebude činit zásadní potíže, problémy by mohly vzniknout u některých dohod o odměně závislé na úspěchu ve věci a zcela zásadní pak v případě, že odměnu advokát neobdrží dříve, než věc skončí – typicky jde o ustanovené obhájce nebo zástupce v civilním řízení, insolvenční správce apod. V těchto případech totiž nelze problematiku DPH ošetřit smluvní cestou a vyúčtování zálohových plateb, alespoň ve výši daně z přidané hodnoty, se jeví jako hodně problematické.

V praxi by totiž ustanovený obhájce, jehož obhajoba např. započala k 1. 8. 2017 a k 31. 12. 2018 ještě neskončila, musel k 31. 12. 2018 z dosud poskytnuté činnosti odvést DPH a toto vykázat v kontrolním hlášení i daňovém přiznání. Přitom nemůže nijak ovlivnit délku trvání poskytování služby, a v důsledku toho ani okamžik vyúčtování a úhrady. V popisovaném případě by tak advokát odvedl DPH státu, který sám mu tuto DPH uhradí až s několikaměsíčním (příp. i několikaletým) zpožděním.

Dosavadní judikatura řešila uskutečnění zdanitelného plnění u služeb advokátů při obhajobách nebo zastupování v civilním řízení a dospěla k závěru, že dnem uskutečnění zdanitelného plnění je den, kdy se advokát dozví o tom, že

jeho povinnost tyto služby poskytovat skončila.¹ Tato judikatura se jeví jako překonaná novou právní úpravou, která však není v úplném souladu se směrnicí Rady 2006/112/ES, o společném systému daně z přidané hodnoty (dále jen „směrnice DPH“). Čl. 64 odst. 2 směrnice DPH totiž pouze umožňuje členským státům, aby v některých případech dodání zboží nebo poskytnutí služby, které probíhají po určitou dobu, považovaly toto dodání nebo tuto službu za uskutečněné alespoň jednou ročně. Nejedná se tedy o povinné pravidlo, a jak potvrzuje ustálená judikatura Soudního dvora EU,² je nutné je vykládat restriktivně, protože jde o výjimku ze základního pravidla (čl. 63 směrnice DPH). Důvodová zpráva k zákonu č. 170/2017 Sb. hovoří o tom, že se Česká republika rozhodla výjimky dle čl. 64 odst. 2 směrnice DPH využít. Plošné použití § 21 odst. 8 zákona o DPH, které nezohledňuje specifika poskytování právních služeb, se tak jeví jako ustanovení, které je v rozporu se smyslem a účelem čl. 64 odst. 2 směrnice DPH. Dochází k porušení zásady proporcionality, kdy se neodůvodněným způsobem přenáší náklady na advokáta – plátce DPH, a to především náklady na financování odvedené DPH a administrativní náklady spojené s aplikací daného ustanovení.

Dá se tedy očekávat, že důsledné vyžadování aplikace § 21 odst. 8 zákona o DPH u advokátů, insolvenčních správců, exekutorů apod. povede ke sporům se správcem daně. V takovém případě je určitou možností obrany dovolat se přímé účinnosti čl. 63 směrnice DPH (což judikatura SDEU připouští), podle něhož je zdanitelné plnění uskutečněné poskytnutím služby, tedy, jak vyplývá z citovaného nálezu Ústavního soudu, dnem, kdy se advokát dozví o tom, že jeho povinnost tyto služby poskytovat skončila.

Praktickou radou, která by negativní účinky § 21 odst. 8 zákona o DPH, eliminovala, je v současné době pouze snaha o zálohové platby alespoň ve výši odváděné daně z přidané hodnoty.

Představenstvo České advokátní komory si je vědomo komplikací, k nimž by dodržování citovaného pravidla u advokátů vedlo, a snaží se zajistit podporu pro odpovídající legislativní úpravu, která by dosavadní model zachovala alespoň pro případy, kdy přiznání odměny je závislé na rozhodnutí orgánu veřejné moci.

1 Nález Ústavního soudu ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. II. ÚS 288/05.

2 Např. rozsudek SDEU C-169/12 ze dne 16. 5. 2013 (TNT Express Worldwide).

Rychlé zprávy z představenstva – nový komunikační kanál ČAK

Do „rodiny“ Komorových médií – k tradičnímu tištěnému časopisu, jeho internetové verzi a Newsletteru přibyl letos další komunikační kanál – Rychlé zprávy z představenstva ČAK, zasílané e-mailem všem advokátkám a advokátům i koncipientkám a koncipientům.

Jak jejich název napovídá, jejich hlavním úkolem je co nejdříve informovat advokátní stav o tom, co představenstvo projednalo, či jak se chystá postupovat ve vybraných záležitostech.

Že to byl dobrý nápad, potvrdily okamžité pozitivní reakce hned na první číslo, které bylo rozesláno 21. února 2018.

Zcela mimořádný ohlas mělo třetí číslo Rychlých zpráv z představenstva ČAK z 19. března 2018, informující o zaslání dopisu všem poslancům, který je varoval před pirátským pozměňujícím návrhem k novele daňového řádu, neboť jeho případné přijetí by znamenalo protiústavní zásah do zákonem stanovené advokátní mlčenlivosti. Jen pozitivní ohlasy přišly i na následující zprávy z 3. 4. 2018.

Z došlých reakcí rádi uvádíme alespoň některé:

» Rychlé zprávy
z představenstva ČAK

Re:
Vážený pane předsedo,
za sebe i ostatní kolegy naší
advokátní kanceláře sděluji,
že se plně ztotožňujeme s Vaší
argumentací a postupem v této
věci a máme naši plnou podporu.

S úctou,
Mgr. Tomáš Čermák, advokát
Kříženecký & partneři, s.r.o.

Re:
Dobrý den,
nedá mi to a chtěla bych poděkovat
představenstvu ČAK za trpělivost
a energii při vzdorování novodobým
praktikám v tomto státě. Pokud
by bylo nutné, jistě by se většina
advokátů připojila i osobně.

S pozdravem a poděkováním,
Eva Koubová, advokátka

Re:
Poděkování a podpora ve věci
stanoviska představenstva ČAK
k vystoupení poslance Jakuba
Michálka.

Mgr. Ing. Martin Zvěřina
advokát
České Budějovice

Re:
Gratuluji za Váš přístup! Děkujem!

S pozdravem,
JUDr. Gabriel Póthe

Re:
Dobrý den, děkuji,
to je návrat do středověku a název
navrhovatele k tomu sedí.

JUDr. Věra Nenučilová

Re:
Děkuji, konečně něco pozitivního
a dobrá práce.

JUDr. Zdeňka Pechancová,
advokátka

Re:
Vážený pane předsedo,
děkuji za zprávu. Držím palce.

S pozdravem Zdeněk Grus

Re:
Zdravím a krátký feedback: dopis
JUDr. Jirouska Jacku Sparowowi
je brilantní! Registruji podstatné
zlepšení komunikace ze strany ČAK
směrem ke sprostým členům.
Děkuji a jen tak dál!

JUDr. Klára A. Samková, Ph.D.

Vedení ČAK i redakce děkují všem, kteří si našli v nabitém pracovním programu čas a poskytli nám zpětnou vazbu.

Red.

Konec nedorozumění při poskytování právních služeb ve věznicích

GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČR INFORMovalo ČESKOU ADVOKÁTNÍ KOMORU O SVÉM INTERNÍM NAŘÍZENÍ, KTERÝM SE STANOVÍ POSTUP VAZEBNÍCH VĚZNIC A VĚZNIC V SOUVISLOSTI S POSKYTOVÁNÍM PRÁVNÍCH SLUŽEB OBHÁJCŮ A ADVOKÁTŮ OBVINĚNÝM, ODSOUZENÝM NEBO CHOVCŮM.

„Uvedením těchto ustanovení do praxe by mělo dojít k odstranění nedorozumění, která vznikala při poskytování právních služeb advokáty ve věznicích,“ napsal Mgr. Pavel Kolář, ředitel právního odboru GŘ Vězeňské služby ČR.

Nedorozumění prý vznikala nejčastěji proto, že v současné době významné množství odsouzených pracuje, takže se tyto osoby mohou v době plánované schůzky s advokátem právě nacházet v zaměstnání mimo areál věznice. Mohou být také přemístěny do jiné organizační jednotky nebo se mohou nacházet v nemocničním zařízení, takže účel návštěvy advokátů u nich může být tím pádem zmařen.

Proto vězeňská služba v rámci dalšího zlepšování spolu-

práce doporučuje, aby advokáti, pokud je to možné, oznámili svoji návštěvu předem, případně i s uvedením předpokládané doby trvání návštěvy. Okamžitě tak dostanou zpětnou vazbu, zda bude v tu dobu jejich klient v areálu věznice, a nemůže se tedy stát, že advokát přijede na návštěvu zbytečně.

I předpokládaná doba návštěvy je pro vedení věznice významnou informací z důvodu plánování obsazenosti návštěvních místností, jejichž počet není vždy dostatečný.

Plánované návštěvy oznamujte prostřednictvím datové schránky té které věznice.

✿ dak

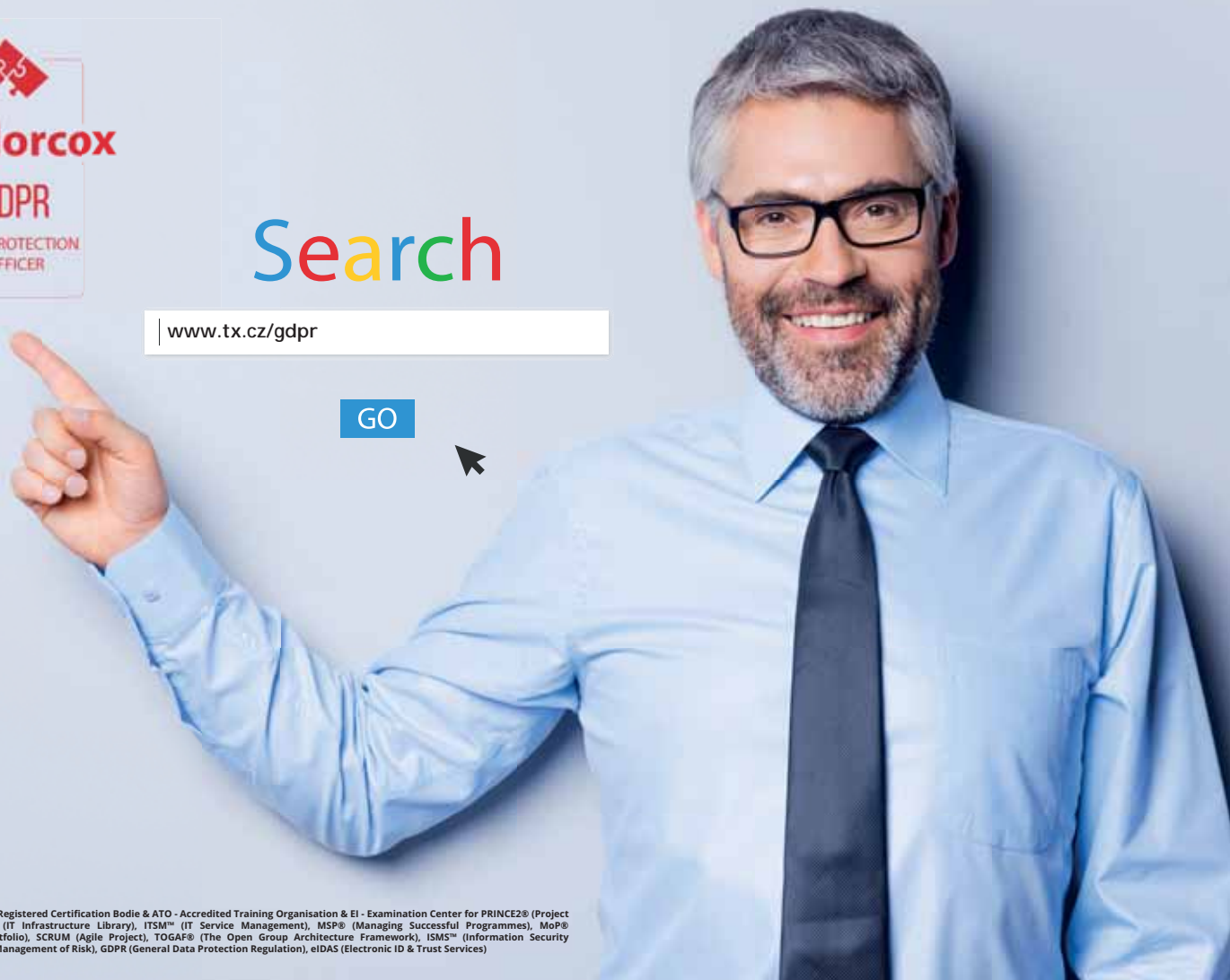
inzerce

Search

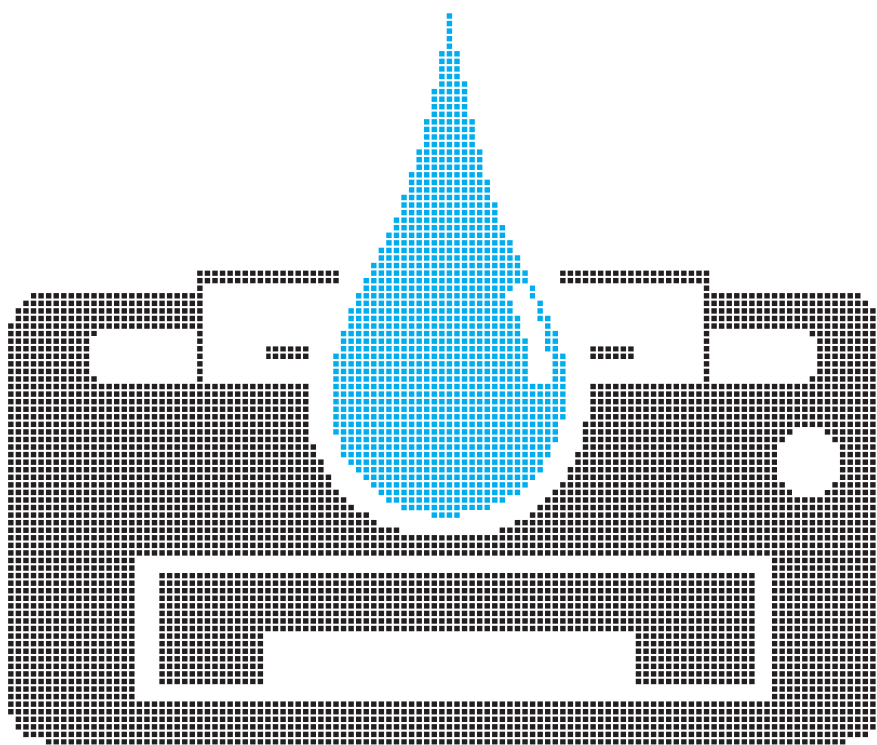
www.tx.cz/gdpr

GO

GIGAPRINT.CZ

Tonery pro všechny tiskárny

Tonery a inkoustové kazety do nejoblíbenějších tiskáren:

HP | CANON | BROTHER | XEROX | SAMSUNG | KONICA MINOLTA | OKI | DELL | KYOCERA | LEXMARK | RICOH | DYMO

GIGAPRINT.CZ

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Návrh prolamující advokátní mlčenlivost ve Sněmovně neprošel

Poslanci dne 21. března 2018 po bouřlivé debatě při třetím čtení novely daňového řádu neschválili pozměňovací návrh poslance Pirátů Jakuba Michálka, podle něhož by advokáti museli prozradit českým daňovým orgánům jména svých klientů podezřelých z daňových úniků přesahujících 500 tisíc korun. Ze 147 přítomných poslanců pirátský návrh podpořilo jen 51 poslanců za Piráty, KSČM a ANO. Proti pirátskému návrhu se ostře postavilo vedení České advokátní komory, které se otevřeným dopisem obrátilo na všechny poslance. Podle schváleného znění novely, která především implementuje do českého práva směrnici Rady (EU) 2016/2258 ze dne 6. prosince 2016, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o přístup daňových orgánů k informacím pro boj proti praní peněz, ale budou muset advokáti, ale i notáři, auditori, daňoví poradci či soudní exekutoři poskytovat tyto informace o klientech při mezinárodní spolupráci při správě daní. Sněmovnou schválená novela nyní bude projednána ještě v Senátu.

Novela služebního zákona

Ve středu 14. března 2018 dokončila vláda projednávání novely služebního zákona, která mj. přinese větší flexibilitu a otevřenost, protože tříkolové výběrové řízení zmenší na dvoukolové a umožní přihlášení širšímu okruhu osob. Upravuje také systém služebního hodnocení. Navržená účinnost změny zákona je od 1. ledna 2019.

Vláda proti změně protikuřáckého zákona

Nesouhlasně se vláda dne 14. března 2018 postavila k poslanceckému návrhu na změnu tzv. protikuřáckého zákona, který by povoloval kouřit v tzv. kuřárnách a v malých stravovacích zařízeních. Podle vlády je zákon v platnosti teprve devět měsíců a za tak krátkou dobu není možné jej plně vyhodnotit. Poslanecký návrh je navíc v rozporu s hlavním cílem zákona, kterým je ochrana veřejného zdraví před škodlivými účinky tabákového kouře. Čeká se také na vyjádření Ústavního soudu, kde požaduje skupina senátorů zrušení některých ustanovení.

EET v utajení

Zvýšit pravomoci celníkům se chystá Ministerstvo financí. Od příštího roku by měli mít možnost vystupovat pod falešnou identitou, což jim má usnadnit např. kontroly elektronické evidence tržeb nebo hazardních her. Ustanovení zákona, které to má umožnit, je součástí balíčku zákonů o daních pro rok 2019, o němž jedná vláda v demisi.

Z judikatury

ÚS odmítl zásah do dluhové brzdy

Argumenty 64 senátorů nepřesvědčily Ústavní soud, aby zasáhl do systému opatření tzv. dluhové brzdy, která by se měla začít uplatňovat při zhoršení zadlužení obcí a krajů. Podle senátorů ustanovení několika zákonů zasahuje do práva na samosprávu, soudci ale nenašli žádný důvod k zásahu. Podle napadené právní úpravy se uplatní několik konkrétních opatření v rozpočtové oblasti, pokud by se výše dluhu v sektoru veřejných institucí dostala na minimálně 55 procent nominálního hrubého domácího produktu.

ÚS: Zemanovo heslo proti Drahošovi čestný boj nenarušilo

Heslo prezidentské kampaně Miloše Zemana spojující jeho protikandidáta Jiřího Drahoše s migranty bylo sice zjednodušující a zkratkovité, ale z požadavků na čestný a poctivý průběh volební kampaně nevybočilo. Konstatovalo to plénum Ústavního soudu, když odmítlo první ze šesti volebních stížností na prezidentské volby. Na billboardech a inzerátech ve prospěch Zemanovy kandidatury bylo heslo: „Stop imigrantům a Drahošovi, tato země je naše! Volte Zemana!“ Námitky směřující proti heslu odmítl už volební senát Nejvyššího správního soudu, jeho názor podpořil i ÚS.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Bulletin advokacie online

Vše ze světa advokacie naleznete na www.bulletin-advokacie.cz.

Změny v dani z přidané hodnoty u advokátních sdružení

Zákon č. 170/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti daní, změnil mj. zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o DPH“ nebo „ZDPH“), a významně tak zasáhl do úpravy daně z přidané hodnoty u advokátních sdružení. Novela nabyla účinnosti 1. 7. 2017, poskytla však všem sdružením lhůtu pro přechod na novou úpravu nejpozději k 1. lednu 2019.

JUDr. Monika Novotná

je členkou představenstva ČAK, advokátkou Rödl & Partner, advokáti, v. o. s.

Změna se netýká samozřejmě jen sdružení advokátů, ale všech společností občanského práva, tedy společností bez právní subjektivity podle § 2716 a násl. o. z. Podle předchozí úpravy si smlouvou o společnosti (smlouvou o sdružení) účastníci dohodli, kdo z nich bude vést evidenci, podávat kontrolní hlášení, daňové přiznání a souhrnné hlášení (dále též „daňová tvrzení“) a odvádět DPH pod svým daňovým identifikačním číslem za všechny spolčníky sdružení. Ostatní spolčníci ve svých daňových tvrzeních uváděli jen skutečnosti týkající se jejich daňové povinnosti z činnosti mimo sdružení, pokud nějakou takovou činnost vykonávali.

Jednalo se o určitou anomálii, protože směrnice Rady 2006/112/ES o společném systému daně z přidané hodnoty (dále jen „směrnice o DPH“) podobnou úpravu neobsahuje. To také bylo dle důvodové zprávy základním důvodem, proč byla změněna naše zákonná úprava. Problém je zřejmě v tom, že daňová povinnost se váže vždy ke konkrétnímu plátcovi DPH – fyzické nebo právnické osobě. Judikatura pak opakovaně dovodila, že ručení za daňovou povinnost je speciálním případem ručení a musí být stanoveno přímo zákonem (myšleno daňovým), smluvní převzetí takového ručitelského závazku je ve vztahu ke státu nedostačné. Teoreticky tak hrozil problém v situaci, kdy pověřený spolčník – s odvoláním na přímý účinek směrnice o DPH –

přizná a odvede DPH jen z jim uskutečněných zdanitelných plnění, zatímco ostatní spolčníci se budou dovolávat tuzemské zákonné úpravy. V tomto směru je tak snaha zákonodárce napravit nesoulad zákona o DPH se směrnicí o DPH vcelku pochopitelná. Problém je v tom, že došlo toliko ke zrušení příslušných ustanovení zákona o způsobu řešení DPH u společností bez právní subjektivity bez jakékoli náhrady. **V současné době tak nemáme zákonem stanoveno, jak by měli DPH vykazovat spolčníci společností občanského práva (pro zjednodušení dále též „sdružení“), a tento nedostatek překlenuje Generální finanční ředitelství překlenuje Informací k uplatňování DPH u spolčníků společností od 1. 7. 2017 č. j. 74028/17/7100-20116-709973 ze dne 22. 8. 2017, která samozřejmě není obecně závazným právním předpisem, ale toliko metodickým pokynem.** Sám zákon č. 170/2017 Sb. se k otázce postupu při uplatňování DPH spolčníky sdružení vyjadřuje jen v přechodných ustanoveních obsažených v čl. VI.

Přechodná ustanovení umožňují především prodloužit dobu, po kterou nebudou muset spolčníci sdružení postupovat podle nové úpravy, do konce letošního roku. Nová úprava se tak advokátních sdružení dotkne nejpozději k 1. 1. 2019. Od okamžiku, kdy sdružení přejdou na novou úpravu, je každý spolčník sdružení považován za samostatného plátce a samostatně vykazuje poskytnutá i přijatá plnění, samostatně podává kontrolní hlášení, přiznání k DPH a samostatně plní svou daňovou povinnost.

Změny, které se týkají advokátních sdružení, je možné shrnout do následujících oblastí:

1. registrační povinnost včetně výpočtu obrátu pro povinnou registraci;
2. evidence pro účely DPH, podávání kontrolních hlášení, souhrnného hlášení a daňového přiznání;
3. vystavování daňových dokladů;
4. uplatnění nároku na odpočet DPH;
5. nakládání s majetkem ve sdružení.

Jak jsem již uvedla, všechna sdružení musí na novou právní úpravu přejít nejpozději k 1. 1. 2019. V případě, že si vyberou dřívější datum (kromě data 1. 7. 2017), musí tuto skutečnost oznámit správci daně obecným podáním podle § 71 daňového řádu (pro toto podání není předepsán žádný formulář).

Registrace společníků sdružení k dani z přidané hodnoty

Podle § 6 ZDPH se plátcem DPH (povinně) stává osoba, jež obrát za nejvýše 12 předcházejících po sobě jdoucích měsíců přesáhne jeden milion korun. Plátcem daně se stává od prvního dne druhého měsíce následujícího po měsíci, ve kterém dotyčná osoba překročila stanovený obrát. Podle dosavadní úpravy platilo, že povinně se museli k DPH registrovat všichni společníci sdružení, pokud se alespoň jeden z nich stal plátcem. Společník, který se stal plátcem DPH, měl zákonnou povinnost o této skutečnosti ostatní společníky informovat.

Nově se povinná registrace vztahuje samostatně na každého společníka, tj. u každého společníka se posuzuje kritérium obrátu samostatně. Pokud se jeden ze společníků stane (povinně nebo dobrovolně) plátcem DPH, ostatní společníci se mohou rozhodnout, zda se stanou dobrovolnými plátcí DPH, nebo zda zůstanou neplátcí. V jednom sdružení tak nově mohou být jak plátcí, tak též neplátcí DPH. Ve vztahu k následujícím povinnostem (zejm. vystavování daňových dokladů, uplatňování nároku na odpočet) však tento způsob rozhodně nemohou doporučit. Ačkoliv nejde o zákonnou povinnost, je zřejmé, že **stejný status (plátce x neplátce) pro všechny společníky sdružení bude rozhodně praktičtější.** Upozorňuji, že rozdílný status plátcovství DPH mohou využít jen ta sdružení, která již přešla na novou právní úpravu. Pokud sdružení využívá ještě přechodné ustanovení a přistoupí do něj nový společník, vztahuje se na něj dosavadní zákonná registrační povinnost.

Zrušení registrace k dani z přidané hodnoty

Podle nové právní úpravy postupuje každý společník sdružení samostatně podle § 106b ZDPH. Může tedy požádat o zrušení registrace v případě, že uplynul jeden rok ode dne, kdy se stal plátcem DPH a za 12 měsíců bezprostředně předcházejících nedosáhl obrátu jeden milion korun. Podle čl. 4 přechodných ustanovení zák. č. 170/2017 Sb. se v případě, že relevantních 12 měsíců zasahuje do doby, kdy sdružení postupovalo podle dosavadní úpravy, a současně též do doby, kdy postupuje již podle nové úpravy, počítá obrát společníka pro účely zrušení registrace podle staré úpravy (§ 106c odst. 2 ZDPH v předcházejícím znění) za ty kalendářní měsíce, po které sdružení postupovalo podle dosavadní úpravy, a podle nové úpravy (§ 4a ZDPH) za dobu, odkdy sdružení přešlo na novou úpravu.

Evidence pro účely daně z přidané hodnoty, daňová tvrzení

Nová právní úprava je odrazem zrušení § 100 odst. 4, § 101b odst. 2, § 101c odst. 2 a § 102 odst. 4 ZDPH. Společník, který byl podle dosavadní úpravy pověřen vedením evidence a plněním daňových povinností, podává poslední daňová tvrzení za poslední zdaňovací období před

přechodem na novou úpravu. **Pokud tedy sdružení přejde na novou úpravu k 1. 1. 2019, bude pověřený společník podávat kontrolní hlášení, daňové přiznání a souhrnné hlášení za 4. čtvrtletí roku 2018 (pokud jsou společníci sdružení čtvrtletní plátcí DPH), resp. za prosinec 2018 (jsou-li měsíčními plátcí).**

Podle nové právní úpravy plní všechny povinnosti vyplývající z § 100 a násl. ZDPH každý společník samostatně a ve svých daňových tvrzeních vykazuje jak své činnosti v rámci sdružení, tak též činnosti vykonávané mimo sdružení. Tato povinnost navazuje na povinnosti týkající se vystavování daňových dokladů.

Vystavování daňových dokladů

Zrušení výše zmíněných speciálních ustanovení ZDPH pro sdružení se týká též vystavování daňových dokladů. Evidenci pro účely ZDPH a daňová tvrzení podává společník sdružení za ta uskutečněná zdanitelná plnění, která vyúčtoval jím vystaveným daňovým dokladem. GFŘ ve zveřejněné Informaci vychází z toho, že společníci jsou povinni plnit samostatně povinnosti podle § 27 a násl. ZDPH. Společníci přitom mohou využít § 28 odst. 6 ZDPH a k vystavení daňového dokladu za poskytnuté právní poradenství zmocnit třetí osobu, typicky jednoho ze společníků. Každý společník současně samostatně vykazuje DPH na výstupu. GFŘ doporučuje, aby si společníci mezi sebou stanovili podíly na celkovém plnění uskutečněném vůči odběrateli (klientovi). Takovou náležitost samozřejmě smlouva o společnosti mít nemusí, společníci sdružení se standardně musí dohodnout jen na způsobu rozdělení zisku, resp. příjmů a výdajů sdružení. Smluvní ujednání ohledně podílů na poradenské činnosti ve vztahu ke klientovi by měla respektovat ujednání o podílech na příjmech a výdajích sdružení.

GFŘ přitom uvádí řešení následujících dvou situací při vystavování daňových dokladů:

1. S klientem jednájí všichni společníci svým jménem a na svůj účet

Pro tento případ každý společník vystaví klientovi daňový doklad, kterým vyúčtuje svůj podíl na poradenské činnosti poskytnuté klientovi. Údaje ze svého daňového dokladu eviduje ve své evidenci DPH a vykáže ve svých daňových tvrzeních. Pokud má tedy např. sdružení čtyři společníky, kteří se dělí o příjmy rovným dílem, měl by každý společník vystavit klientovi daňový doklad na 25 % honoráře. Jak dalece je toto řešení praktické a přijatelné pro klienta, je jistě zcela zřejmé.

2. S klientem jedná jen jeden společník vlastním jménem na svůj účet a účet ostatních společníků

Jedná se o situaci, kdy společník poskytuje poradenství klientovi svým jménem a on sám i ostatní společníci se na vyúčtovaném honoráři podílejí ve stanoveném poměru. Podle názoru GFŘ by v tomto případě měli společníci postupovat podle § 14 odst. 2 písm. b) ZDPH. **GFŘ tedy smluvní vztah mezi společníky sdružení považuje za komisionářskou smlouvu(!).** Podle § 14 odst. 2 písm. b) ZDPH se při poskytování služby podle komisionářské nebo obdobné smlouvy považuje za samostatné jak poskytnutí služby komitentem komisionáři, tak poskytnutí služby komisionářem třetí osobě. Z této premisy pak vychází názor GFŘ, že v této situaci **musí vysta-**

vít jeden společník daňový doklad klientovi (na celý honorář) a ostatní společníci vystaví daňové doklady na své podíly z daňového příjmu prvním společníkovi.

Stejným způsobem, tedy podle vystavených daňových dokladů, vykazují společníci DPH ve svých daňových tvrzeních. Přitom GFR výslovně uvádí, že den poskytnutí služby se v tomto případě určí podle § 21 odst. 4 písm. h) ZDPH, podle něhož se musí shodovat dny poskytnutí služby (den uskutečnění plnění) u komisionáře a komitenta, tedy jinými slovy, jak v daňovém dokladu vystaveném prvním společníkem klientovi, tak v daňových dokladech vystavených ostatními společníky prvním společníkovi. Pokud tedy budeme zvažovat obdobný případ jako sub 1., vystaví jeden společník daňový doklad klientovi na celý honorář a ke stejnému datu poskytnutí služby vystaví ostatní společníci daňový doklad prvním společníkovi na 25 % z celkového honoráře. Tímto řešením však GFR zcela popírá, že by se společníci sdružení mohli dohodnout např. na tom, že v průběhu kalendářního roku bude každý z nich vystavovat daňové doklady klientovi a teprve např. jednou ročně, k 31. 12., se mezi sebou společníci vyrovnají daňovými doklady tak, aby dorovnali smluvně stanovené podíly na příjmech sdružení.

Je zcela zjevné, že i toto řešení naráží na celou řadu praktických problémů. Společníci sdružení totiž zcela pravidelně budou vystavovat daňové doklady svým klientům a pak by se měli – ohledně každé jednotlivé faktury – vypořádat mezi sebou. Počet vystavených daňových dokladů tak bude narůstat geometrickou řadou. Stejně budou muset společníci postupovat v případě, že např. klient bude výši honoráře reklamovat a první společník bude vystavovat daňový dobropis – i zde budou muset ostatní společníci vystavovat dobropisy na prvního společníka. Čím větší počet společníků, nadto s rozdílnými podíly, bude samozřejmě činit celý proces ještě náročnějším. Současně celá řada sdružení nemá určený pevný podíl na příjmech u jednotlivých společníků, ale má stanovena pravidla pro variabilní určení podílu v závislosti např. na časovém rozsahu vynaloženém pro činnost sdružení, dosaženém příjmu z vlastní činnosti apod. Řešení pro tyto případy Informace GFR nenabízí. Pro tento případ by tedy bylo vhodné, aby se společníci dohodli na „předběžných“ podílech na příjmech a výdajích s tím, že jejich podíly podle stanovených kritérií by byly dopočteny k 31. prosinci kalendářního roku a podle těchto propočtů vystaví opravné daňové doklady podle § 43 ZDPH.

Uplatnění nároku na odpočet DPH

Zákonem č. 170/2017 Sb. bylo zrušeno ust. § 73 odst. 7 ZDPH. Nově tedy každý společník musí postupovat samostatně při respektování § 72 a násl. ZDPH s tím, že v souladu s § 72 odst. 1 ZDPH je plátce oprávněn nárokovat odpočet DPH jen z těch zdanitelných plnění, která použije pro uskutečňování svých ekonomických činností. Z uvedené zásady GFR dovozuje, že pokud společníci uplatňují daň na výstupu podle výše svých podílů na společné činnosti, mohou uplatnit nárok na odpočet maximálně v rozsahu, v jakém se podílejí na plnění ve vztahu ke třetí osobě. Znamená to, že (alespoň pro účely DPH) musí podíl společníka na výdajích (plněních na vstupu) odpovídat jeho podílu na příjmech (plnění na výstupu). **V případě poří-**

3. května

NOVÉ TYPY ŘÍZENÍ V OBLASTI VĚCNÝCH PRÁV

přednáší Mgr. Michal Králík, Ph.D.

4 390 Kč (5 312 Kč s DPH)

Seminář účastníky seznámí s některými novými typy řízení, které se v oblasti věcných práv objevily v souvislosti s úpravou obsaženou v občanském zákoníku. Poukáže na praktický význam a souvislosti těchto řízení i na praktické obtíže spojené s jejich aplikací.

22. května

PLATEBNÍ STYK – AKTUÁLNĚ A PO NOVELE V ROCE 2018

přednáší JUDr. Denisa Jindřichová, Ph.D.

4 390 Kč (5 312 Kč s DPH)

Cílem semináře je seznámit posluchače s původní a novou právní úpravou platebního styku účinnou od ledna 2018. Přednáška účastníky komplexně seznámí s relevantní legislativou včetně evropských předpisů a úvodu do kybernetické bezpečnosti.

7. června

konference

ZÁVAZKOVÉ PRÁVO V PRAXI

NEJVĚTŠÍ KONFERENCE ZÁVAZKOVÉHO PRÁVA V ČR!

Nezmeškejte jedinečnou příležitost strávit den s deseti špičkovými odborníky na občanské právo, jejichž znalosti a bohaté zkušenosti jsou pro praxi každého právníka neocenitelné. Přednášet budou mimo jiné **prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph.D.,** nebo **doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.** Více na www.beck-konference.cz.

zení majetku pak uplatňují společníci nárok na odpočet DPH podle výše svých spoluvlastnických podílů na tomto majetku.

Obdobně jako v případě vystavování daňových dokladů nabízí Informace GŘ řešení následujících situací:

1. S dodavatelem jednájí všichni společníci vlastním jménem a na vlastní účet

V tomto případě vyžaduje GŘ, aby **dodavatel vystavil daňové doklady jednotlivým společníkům v poměru odpovídajícím jejich sjednaným podílům na výdajích sdružení.** Pokud opět budeme zvažovat uváděný příklad, bude např. pronajímatel vystavovat na nájemné (je-li zatíženo DPH) čtyři daňové doklady, každému společníkovi na 25 % nájemného. Opět je zcela zřejmé, že není reálně představitelné, aby tento způsob fungoval v praxi.

2. S dodavatelem jedná jen jeden společník vlastním jménem na účet svůj a účet ostatních společníků

V tomto případě vystaví **dodavatel daňový doklad jednomu pověřenému společníkovi a tento společník vystaví daňové doklady podle poměru, na kterém se mají dle smlouvy podílet na výdajích sdružení, ostatním společníkům.** Znamená to, že (dle popisovaného příkladu) pronajímatel vystaví daňový doklad na celé nájemné jednomu společníkovi a tento společník vystaví 3 daňové doklady, každý na 25 % nájemného, ostatním společníkům. I toto řešení tak logicky naráží na celou řadu praktických problémů, které se samozřejmě násobí v případě, že se společníci podílejí na výdajích variabilním způsobem, obdobně jako na příjmech sdružení.

Nakládání s majetkem

Obecně platí, že majetek pořízený ze společných prostředků je ve spoluvlastnictví společníků sdružení, přičemž podíly určuje smlouva (neurčí-li je, jsou podíly společníků stejné). U daňových dokladů vystavených dodavatelem majetku postupují společníci shodně jako v předchozím případě s tím, že daňové doklady musí respektovat výši spoluvlastnického podílu. Dodavatel majetku tak může vystavit daňové

doklady v odpovídajícím poměru na každého společníka, resp. společník, na něhož byl majetek vyúčtován celý, musí vystavit daňové doklady na jednotlivé ostatní společníky.

Podobná situace je v případě, že společník ukončuje svou činnost ve sdružení a je mu poskytováno vypořádání jeho spoluvlastnického podílu na majetku sdružení (tj. majetku ve spoluvlastnictví společníků sdružení). GŘ přitom ve své Informaci řeší vydání vypořádacího podílu v podobě konkrétního majetku.

Společník vystupující ze sdružení může obdržet svůj vypořádací podíl tím, že do svého (výlučného) vlastnictví získá konkrétní věci. GŘ tento způsob vypořádání považuje za bezúplatné přenechání majetku jednomu společníkovi. V praxi by pak mělo být postupováno podle § 13 odst. 4 ZDPH, který řeší uplatnění DPH v případě použití hmotného majetku pro účely nesouvisející s ekonomickou činností plátce, přitom je rozhodující, zda u daného majetku byl uplatněn nárok na odpočet DPH. Takové plnění je považováno za úplatné s odpovídajícími daňovými povinnostmi (je považováno za dodání zboží).

Obdobně je postupováno při vložení majetku do sdružení, kdy vkladem vznikají spoluvlastnická práva k majetku (vkládaným věcem) ostatním společníkům sdružení. Pokud však byl majetek sdružení společníkem přenechán jen k bezúplatnému užívání, nedochází při užívání ostatními společníky sdružení k uskutečnění plnění, které je předmětem DPH. Shodně se postupuje při vrácení majetku společníkovi, který jej poskytl, při ukončení jeho účasti ve společnosti.

Dopady do daně z příjmů

Nová právní úprava se týká pouze zákona o dani z přidané hodnoty. Vystavované daňové doklady se tak týkají pouze evidence a odvodů pro účely DPH. **Nic nevyžaduje, aby daňové doklady vystavené mezi společníky byly i placeny a aby stejným způsobem byly vykazovány jejich příjmy a výdaje pro účely daně z příjmů.** Zde i nadále společníci sdružení postupují podle dosavadní úpravy, tj. v příznání k dani z příjmů uvádějí své podíly na příjmech a výdajích sdružení. ❀

C. H. BECK NOVINKA

Barbora Vlachová

Zákon o vyvlastnění Komentář

2018, vázané, 176 stran
cena 690 Kč, obj. číslo BK65

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Město Česká Lípa hledá

právníčku / právníka

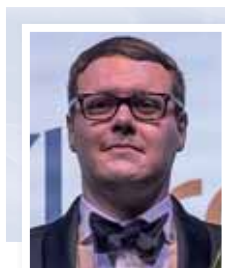
na dohodu o pracovní činnosti na dobu neurčitou
v rozsahu 20 hod./týden, odměna 300 Kč/hod.

Termín nástupu dle dohody. Bližší informace
na webu www.mucl.cz nebo na tel. č. 487 881 116.

Právo ve věku inteligentních strojů

Autor ve své práci, která získala druhé místo v kategorii Talent roku soutěže Právník roku 2017, upozorňuje na některé právní problémy spojené s nástupem umělé inteligence do lidského života. Navrhuje proto zavést do českého právního řádu umělou inteligenci jako třetí kategorii osob vedle osob fyzických a právnických či zavést specifickou kategorii škody způsobené umělou inteligencí.

právníkroku 2017

Mgr. Stanislav Mikeš
působí jako advokát v Praze.

Zijeme ve věku inteligentních strojů. V řadě domácností pořizují nákupy virtuální domácí asistenti.¹ Čím dál tím více technologických a automobilových společností se zabývá vývojem autonomních (samořídících) vozidel. Chytří roboti začínají obsluhovat i komunikaci se zákazníky na zákaznických linkách (zatím převážně v textové podobě).² O cenách nabízených produktů či služeb na internetu často rozhoduje také umělá inteligence, a to na základě informací, které má o vás jako o zákazníkovi; hovoří se v té souvislosti o ekonomice algoritmů.³ Inteligentní stroje také dnes nejen provádějí vědecké experimenty, ale rovněž i formulují hypotézy k těmto experimentům a vyhodnocují data, tedy formulují příslušné závěry.⁴

Tyto stroje, roboti či algoritmy spadající pod pojem umělá inteligence zatím jednají převážně na základě lidské instrukce a pod lidskou kontrolou. Zjednodušeně řečeno, lidé stále mohou umělou inteligenci vypnout.⁵ **Je však dle mého názoru otázkou času, kdy se umělá inteligence stane inteligencí v opravdovém slova smyslu.** A začne nejen mnohem více než dnes nahrazovat lidský úsudek, ale i samostatně myslet a jednat sama za sebe. Jinak řečeno, kdy si umělá inteligence uvědomí samu sebe. Není dle mého názoru otázkou, jestli se tak stane, ale spíše kdy se tak stane (pokud se to již v určité míře neděje). **Na tento nástup umělé inteligence a její pozdější zdokonalení, či dokonce „procitnutí“ ve shora uvedeném smyslu bude muset reagovat i právo. A právě do této budoucnosti se chci ve své úvaze podívat a naznačit právní problémy a otázky, s nimiž bude třeba se vypořádat.** Některé z nich jsou přitom aktuální již dnes.

Řada lidí si inteligentní stroj schopný samostatně myslet představí jako humanoida (přesněji androida). Dle mého názoru tak ale inteligentní stroje budoucnosti převážně vypadat nebudou, resp. bude tak vypadat jen jejich malá část. Ostatně samo slovo stroj je možná přehnané, jelikož odkazuje na určitý hmotný objekt, a slovní spojení umělá inteligence (které je významově oproštěné od hmotného substrátu) je možná přesnější. Mnohem spíše si totiž lze inteligentní stroje představit právě jako „shluky algoritmů“ (programy) fungující po sí-

ti (internetové či jiné). Tyto algoritmy přitom mohou mít lidská jména či nabývat podoby lidské tváře. To proto, že lidský mozek je evolučně naučený a zvyklý jednat s lidmi (vybavte si sami, jak je vám nepříjemné, když vás např. na zákaznické lince obsluhuje strojový hlas, a ne člověk). Ve své podstatě ale umělou inteligenci tvoří shluk algoritmů, tedy počítačový kód.

Zatím jsou tyto inteligentní stroje či umělá inteligence (oba termíny používám zaměnitelně) odkázány z větší části na lidský faktor. Tedy (zatím) vyžadují od člověka povel či spuštění. V okamžiku, kdy začne tato umělá inteligence samostatně jednat a rozhodovat, ať již na pokyn člověka (spočívající nikoliv v konkrétní instrukci, ale např. i v prostém uvedení v chod), nebo autonomně, bude třeba mít připraveny odpovědi na důležité otázky. Nejenom na ty morální a etické, ale i ty právní. **Jak bychom měli umělou inteligenci v právním řádu ukotvit? Představuje samostatnou a svébytnou kategorii osob? Kdo bude právně odpovídat za jednání umělé inteligence? Bude to stále člověk jako její tvůrce? Anebo budeme právně postihovat umělou inteligenci jako takovou? Jak obstojí tradiční odpovědnostní právní instituty vycházející z vůle a jejího projevu za situace, kdy tato vůle nebude lidská? A může být umělá inteligence vůbec nositelkou práv?**

Cílem této mé úvahy je pokusit se poskytnout alespoň obrysy možných odpovědí na shora uvedené otázky a rovněž upozornit na další související problémy, na něž bude třeba v právu hledat řešení. V této souvislosti chci také poukázat na některé základní právní problémy spojené s nástupem inteligentních strojů do našich životů. **Současný právní řád totiž dle mého názoru zatím není na existenci samostatně uvažujících autonomních strojů připraven.** Na poli práva jsem přitom zatím v českém právním prostředí významnější diskusi na toto téma nezaznamenal.⁶ Přitom je dle mého názoru neméně

1 Jedná se o zařízení jako Google Home nebo Amazon Echo. Tito asistenti za vás mohou nakoupit, vyhledat vám zprávy, pustit pořad nebo s vámi hrát hry.

2 Jedná se o fenomén tzv. „chatbotů“. Viz např. článek na odborném serveru Mediahub.cz „Jak využít chatboty v marketingu?“ ze dne 23. 3. 2017, dostupný na <http://mediahub.cz/komentare/932323-jak-vyuzit-chatboty-v-marketingu> [cit. 5. 9. 2017].

3 Viz A. Ezrachi, E. M. Stucke: Virtual Competition, The Promise and Perils of the Algorithm-Driven Economy, Harvard University Press, 2016.

4 Viz J. Bohannon: The cyberscientist, publikováno v časopisu Science, vydání ze dne 7. 7. 2017, Vol. 357, Issue 6346, str. 18-21, dostupné online na <http://science.sciencemag.org/content/357/6346/18.full>, cit. 4. 10. 2017.

5 I to však je i dnes do určité míry diskutabilní. Umělá inteligence totiž začíná být všudypřítomná. Stačí se podívat na tzv. chytrý telefon. Domnívám se proto (pokud se tak již nestalo), že lidstvo se brzy dostane do bodu, kdy bude nesmírně obtížné se umělé inteligence zbavit jen tím, že ji vypneme.

6 Danou problematikou se zčásti a z perspektivy práva Spojených států amerických zabývá např. R. Calo: Robotics and the Lessons of Cyberlaw, California Law Review, Vol. 103, No. 3, str. 513-63 (2015), University of Washington School of Law Research Paper No. 2014-08, dostupné prostřednictvím databáze SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2402972>, cit. 5. 9. 2017.

důležitá, jelikož právní uchopení této problematiky může mít velké praktické dopady na každodenní životy lidí.

Umělá inteligence jako „třetí“ osoba?

V českém právním řádu⁷ se operuje se dvěma kategoriemi osob. Prvně jde o osoby fyzické, tedy o lidi – člověka. Od nich se potom odlišují umělé útvary nadané samostatnou právní osobností, a to právnické osoby. Tyto útvary projevují svou vůli prostřednictvím lidského substrátu, který tyto osoby v konečné instanci vždy ovládá. Český právní řád přiznává určité specifické postavení i zvířatům. Občanský zákoník v § 494 výslovně uvádí, že zvíře není věcí, ale je to smysly nadaný živý tvor, na nějž se ustanovení o věcech aplikují pouze obdobně. Zvíře tedy není samostatnou kategorií „osob“, ale je alespoň určitou kategorií *sui generis* odlišnou od věcí. Pouze pro zjednodušení se pak na zvíře aplikují obdobná pravidla jako na věci.

O umělé inteligenci zatím český právní řád včetně občanského zákoníku mlčí. Přitom umělá inteligence již nyní významně zasahuje do našich životů a do budoucna tomu tak dle mého názoru bude patrně ještě více. Čím dál tím častěji se objevující zprávy v médiích o autonomně řízených vozidlech a bezpočtu chytrých zařízení připojených k internetu (hovří se o tzv. internetu věcí⁸) budí toho důkazem. S tím, jak tato zařízení budou jednat čím dál více autonomně, bude rovněž obtížné řešit klasické občanskoprávní otázky související zejména s koncepty odpovědnosti za škodu, včetně souvisejících otázek přičitatelnosti či zavinění.

Domnívám se proto, že **do právního řádu by měla být zavedena umělá inteligence jako třetí kategorie osob vedle osob fyzických a právnických.**⁹ Popř. by mělo být o umělé inteligenci pojednáno alespoň jako o samostatné kategorii obdobně, jako je tomu u zvířat. K podobným závěrům, domnívám se, postupně zamíří i Evropská komise. Ta v květnu 2017 publikovala výstupy¹⁰

7 Vycházím zejména ze základního předpisu pro soukromoprávní vztahy, tj. ze zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále také jen „občanský zákoník“ či „o. z.“).

8 Internet věcí souvisí s přístupem čím dál většího počtu vzájemně propojených zařízení k internetu. Tato zařízení si spolu vyměňují informace a případně i komunikují se třetími osobami. Představit si to lze např. tak, že vás lednice sama upozorní, že dochází mléko, a případně jej i sama objedná z online supermarketu.

9 K této myšlence mě přivedl článek D. Kidman, S. Turner: Electronic persons: time for a new legal personality? *New Law Journal*, Vol 167, Issue 7758.

10 Jedná se o dokument č. j. GROW/B1/HI/sv (2017) 3054035 ze dne 30. 5. 2017 nazvaný „Brief factual summary on the results of the public consultation on the rules on producer liability for damage caused by a defective product“ obsahující závěry Evropské komise k danému šetření, dokument je k dispozici online na <http://ec.europa.eu/docsroom/documents/23471>, cit. 5. 9. 2017.

11 Jedná se konkrétně o směrnici Rady 85/374/EHS ze dne 25. 7. 1985 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky. Směrnice je dostupná na www.eur-lex.europa.eu.

12 Konkrétně z výše citovaných závěrů Evropské komise plyne, že 45 % výrobců, 58 % spotřebitelů a 44 % ostatních respondentů (včetně orgánů veřejné moci a zástupců občanské společnosti) má za to, že u některých typů produktů či služeb může být aplikace dané směrnice problematická. Mezi těmito produkty byly výslovně zmíněny produkty, u nichž může dojít k instalaci aplikací a software po jejich zakoupení (např. chytrý telefon), produkty samostatně vykonávající určité úkony na bázi algoritmů nebo samoučící se algoritmy. Celkem 54 % spotřebitelů a 40 % ostatních respondentů by považovalo za vhodné, aby daná směrnice byla upravena tak, aby zohledňovala tyto nové technologie.

13 Otázka vzniku a zániku by pak mohla být řešena např. zápisem do rejstříku umělé inteligence, obdobně jako u právnických osob.

14 Viz také D. Kidman, S. Turner, op. cit. sub 9, kde je daný příklad stručně popsán.

ze svých konzultací ohledně možné aktualizace letité směrnice o odpovědnosti za vadné výrobky.¹¹ Dle zúčastněných respondentů oblast autonomních strojů a umělé inteligence způsobuje problémy s právní odpovědností, které by měly být řešeny.¹²

Umělou inteligenci by bylo možné do právního řádu definovat např. jako útvar odlišný od člověka nadaný schopností samostatně rozhodovat a jednat, potažmo jako umělý útvar nadaný právní osobností od svého vzniku do svého zániku, obdobně jako je tomu u právnické osoby.¹³ Zavedení konceptu umělé inteligence do občanského zákoníku, ať už jako samostatné „osoby“ vedle osob fyzických a právnických, či pro začátek alespoň jako specifické kategorie *sui generis*, obdobně jako je tomu u zvířat, by rovněž usnadnilo i pozdější vývoj legislativy týkající se dané oblasti.

Praktickou aplikaci konceptu umělé inteligence jako třetí osoby si lze představit na jednoduchém příkladu nehody způsobené autonomním vozidlem.¹⁴ Kdo bude za tuto nehodu odpovídat za předpokladu, že řidič vozidlo neřídil a neměl možnost do jeho řízení zasáhnout, tedy byl pouze pasažérem, byť ve vlastním voze? Vůle řidiče je za této situace vyloučena. Bude tedy poškozený žalovat právě řidiče, byť ten bude mít jednoznačný důkaz, že se na škodě nemohl podílet, neboť pouze seděl v autě a neřídil? Nebo bude poškozený žalovat výrobce autonomního vozidla? Či snad poskytovatele software (umělé inteligence), který ovládá dané vozidlo? Anebo např. poskytovatele internetového připojení, který nezajistil plynulé pokrytí signálem, v důsledku čehož vozidlo např. nemělo přesné údaje o poloze jiných vozidel?

Pokud bychom samořiditelné auto považovali za umělou inteligenci, samostatnou právní entitu, popř. alespoň samostatnou kategorii obdobně jako u zvířat, bylo by tyto otázky možné poměrně snadno zodpovědět, a to zejména v kombinaci se zakotvením objektivní odpovědnosti založené na konceptu přičitatelnosti jednání. **Obdobně by bylo možné postupovat i v případě chytrých algoritmů, které by rovněž byly považovány za samostatné osoby v právu** (umělou inteligenci) a byla by případně stanovena objektivní odpovědnost za jejich jednání a rovněž by bylo postaveno najisto, komu lze jednání přičítat. Pokud by tedy váš domácí virtuální asistent koupil bez vaší ingerence automobil, bylo by najisto postaveno, kdo za vzniklou situaci ponese odpovědnost, popř. komu vznikl závazek, a jak vzniklou situaci právně vypořádat.

Uvědomuji si, že **zakotvení umělé inteligence jako „třetí“ osoby by vyvolalo potřebu revidovat a postupně adaptovat podstatně širší masu právních předpisů než jen občanský zákoník**, u nějž bych považoval za vhodné začít. Ale obdobně jako se před staletími zdál být lidstvu revoluční koncept právnických osob jako umělých bytostí, v průběhu staletí se s ním lidstvo a moderní právo naučilo dobře zacházet. Stejně tak tomu dle mého názoru bude i s konceptem umělé inteligence jako „třetí“ osoby. Zavedení této nové kategorie „osob“ či alespoň specifické kategorie věcí považuji v brzké době za očekávatelné s tím, jak se budou množit právní problémy s umělou inteligencí související. Některými těmito problémy a aspekty se chci v této své úvaze dále zabývat.

Kdo odpovídá za jednání umělé inteligence?

Již shora jsem na příkladu uvedl, že zavedení konceptu umělé inteligence jako „třetí osoby“ vedle osob fyzických a právnických by mohlo usnadnit situaci poškozených jednáním

takové umělé inteligence. Nyní bych se chtěl podrobněji zabývat právě nastavením odpovědnostních mechanismů dopadajících na jednání umělé inteligence, a to specificky v kontextu českého právního řádu, zejména občanského zákoníku.

Nejprve se chci zabývat tím, **zda by bylo možné na jednání umělé inteligence aplikovat obecná ustanovení o náhradě škody počítající s osobou škůdce a jejím zaviněním.**

Občanský zákoník používá v § 2910, jakož i v dalších ustanoveních, pojem „škůdce“. Tradičně je v právní nauce chápáno, že za škůdce je možné považovat fyzickou či právnickou osobu.¹⁵ Škůdcem totiž může být pouze někdo, kdo je nadán schopností aktivně jednat, projevovat svoji vůli a vystupovat v právních vztazích, tedy jen někdo, kdo má právní osobnost. Tato vlastnost je pojmu škůdce imanentní. Člověku právní osobnost přiznáváme od narození a právnickým osobám uměle od jejich vzniku do jejich zániku. Občanský zákoník však výslovně nestanoví, že by škůdcem nemohla být i jiná entita, odlišná od člověka a právnické osoby (byť si jsem vědom toho, že lze systematicky a teleologicky dovodit, že škůdcem mohou být jen fyzické a právnické osoby, jak výše uvádím). **Mohla by tedy být škůdcem i umělá inteligence?**

U umělé inteligence vzniká nejasnost v tom, do jaké míry pouze reaguje na příkaz člověka (ve vaší lednici dojde mléko, což ona sama zjistí a nabídne vám, zda jej chcete objednat) a kdy již jedná samostatně, tedy samostatně právně jedná (např. ve vaší lednici dojde mléko a lednice jej sama objedná, protože vy to tak také děláte). Pokud umělá inteligence vystupuje pouze v roli „konzultanta“, kdy např. pouze vyhodnocuje veškeré dostupné údaje a předloží poté člověku návrh svého rozhodnutí, je možné dle mého názoru stále pracovat se stávající koncepcí a přiznat odpovědnost člověku, jelikož ten v konečné instanci činí rozhodnutí.¹⁶

Domnívám se ale, že je **neudržitelný názor, že umělá inteligence vždy jedná výlučně jen na příkaz člověka, tedy že člověk má nad umělou inteligencí dohled** a že vždy ovlivňuje to, kdy umělá inteligence může *de facto* v zastoupení člověka vstoupit do právních vztahů.¹⁷ Jsem navíc toho názoru, že již v dnešní době existuje umělá inteligence (a do budoucna to dle mého názoru bude čím dál tím více zřetelnější), která jedná bez příkazu člověka a vystupuje v právních vztazích zcela samostatně. Příklad s havarujícím autonomním vozidlem se nabízí.¹⁸ Ale představit si můžeme i jiné situace. Např. chytrý sám sebe učící algoritmus vyhodnocující vaše chování vám na internetu nabízí personalizovanou reklamu. Pokud tato reklama zasáhne do vašich osobnostních práv, kdo vám způsobil újmu? Nabízí se jednoduchá odpověď, že to byl vlastník či tvůrce daného algoritmu či ten, kdo tento algoritmus zprovoznil či začal využívat. Co když ale bude moci taková osoba přesvědčivě prokázat, že nemohla jakkoliv ovlivnit to, jaké všechny informace o vás daný algoritmus sbírá či jak si daný algoritmus informace o vás vyhodnotí? Jinak řečeno, taková osoba (vlastník) prokáže, že nemohla být vůbec považována za škůdce, jelikož nemohla v dané situaci vůbec jednat, jelikož neprojevila žádnou svou vůli. Domnívám se, že v takových situacích by bylo vhodné za škůdce považovat právě umělou inteligenci jako „třetí“ kategorii osob vedle osob fyzických a právnických. Je pak na zvážení, jakým způsobem pracovat s právní osobností umělé inteligence. Dovedu si představit, že by v **počátku**

byla umělá inteligence omezena v určitých jednáních obdobně, jako je tomu při omezení svéprávnosti u člověka.

Vedle polemiky o tom, zda umělou inteligenci je vůbec možné vnímat jako „škůdce“, je neméně zajímavá a i značně kontroverzní **otázka zavinění**. Připustit, že škůdcem může být i umělá inteligence, totiž dle mého názoru není až tak radikální krok a lze si jej představit. U zavinění je ale již třeba připustit, že vůli a schopnosti ji projevit je nadána i zcela jiná entita, než je člověk.¹⁹ Aniz bych chtěl sklouzávat k pátosu, připustit existenci na člověku nezávislé vůle, tedy existenci vůle u jiné entity, než je člověk, může být chápáno i jako zpochybnění lidství a lidstva jako takového. Je proto třeba s těmito koncepty zacházet velmi citlivě a opatrně.²⁰

Teorie práva hovoří v souvislosti se zaviněním o určitém aspektu „lidského jednání“.²¹ Zavinění je tak obecně chápáno jako vnitřní psychický vztah toho, kdo jednání porušil, k výsledku jeho chování.²² Pokud užíváme pojmy jako „vnitřní“

15 Viz např. J. Hrádek: Komentář k § 2910 občanského zákoníku, in J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala a kol.: Občanský zákoník. Komentář, Svazek VI (relativní majetková práva 2. část), Wolters Kluwer, Praha 2014, citováno dle elektronické verze komentáře dostupné v systému ASPI aktuální ke dni 25. 9. 2017.

16 Takto dnes zatím v roli pouhého konzultanta funguje ve zdravotnictví umělá inteligence Watson od společnosti IBM. Ta umí např. při léčbě rakoviny vyhodnotit lékařské záznamy a sama navrhnout vhodný způsob léčby. Konečné rozhodnutí však učiní vždy lékař. V podrobnostech viz oficiální prezentace IBM dostupná na <https://www.ibm.com/watson/health/oncology-and-genomics/oncology/>, cit. 4. 10. 2017.

17 Problematika zastoupení je analogicky k odpovědnostním institutům dalším právním institutem, kde bude dle mého názoru nezbytné v blízké budoucnosti problematiku umělé inteligence řešit, tedy zejména, zda umělá inteligence je vůbec způsobilá být zástupcem člověka při právních jednáních.

18 Dalším příkladem může být např. to, na jakém principu již dnes funguje zobrazování internetové reklamy. V okamžiku, kdy otevřít určitou internetovou stránku (např. rubriku o vaření na vašem oblíbeném serveru), umělá inteligence vás rozpozná jako konkrétního uživatele, o němž má shromážděno určité množství dat (včetně např. toho, jak často na internetu nakupujete, jaké věci hledáte, o co se zajímáte apod.), a nabídne vás jako „produkt“ v rámci aukce v reálném čase (tzv. *real time bidding*) pořádané reklamním výměnným serverem (např. v rámci systému Google Ads). V rámci této aukce pak jiná umělá inteligence na straně různých zadavatelů reklamy sama navrhuje cenu, kterou je ochotna zaplatit za to, že právě vám jako člověku s určitým profilem bude zobrazena konkrétní reklama např. na nové hrnce. Celou transakcí (tj. prodej reklamy, která vám bude zobrazena) tak mezi sebou uzavřou dva algoritmy bez přičinění člověka. To vše se děje v řádech milisekund, během nichž se internetová stránka načítá. Toto není sci-fi, ale realita dneška. Viz např. shrnutí aktuálního zapojení umělé inteligence na poli online reklamy ze dne 19. 9. 2017 nazvané „AI in Advertising 101: The State of the Industry“ a dostupné na blogu společnosti StackAdapt, která v tomto odvětví působí. Viz <http://blog.stackadapt.com/ai-in-advertising>, cit. 4. 10. 2017, i dále v textu zmíněné tzv. vysokofrekvenční obchodování na burzách, kdy obchodování v řádech milisekund obstarávají algoritmy, které *de facto* uzavírají obchody mezi sebou navzájem.

19 U právnických osob byl vytvořen velmi robustní systém orgánů, které vyjadřují vůli takové právnické osoby. Jinak řečeno, koncept právnických osob je snadněji uchopitelný právě díky tomu, že si v konečném důsledku za jednání právnické osoby představíme konkrétní lidi (člověka). A to i za situace, kdy členem orgánu právnické osoby je jiná právnická osoba. V řetězci se totiž vždy dostaneme až ke konkrétním lidem – člověku. U umělé inteligence od určitého stupně jejího vývoje takto nebude možné postupovat. V pokročilejší fázi vývoje se bude jednat o autonomní existenci či bytost nezávislou na člověku, jakkoliv se to nyní zdá být těžko uchopitelné. I proto považují tuto otázku za tolik kontroverzní.

20 Byť je dle mého názoru potřeba začít si klást i tyto otázky. Dovolují si totiž vyslovit odvážnou myšlenku, že pokud již nyní dokážeme jako lidé uvažovat o umělé inteligenci jako o samostatně uvažujících bytostech či entitách (bohatá sci-fi literatura či kinematografie toho budiž důkazem), pak je jen otázkou času, kdy se tyto naše představy zhmotní ve skutečnost. Pokud si mohu dovolit použít trochu vzletnou formulaci, umělá inteligence již takto *de facto* existuje, neboť je představitelná. A jde jen o to, kdy se tato představa stane skutečností.

21 Srov. např. L. Kubů, P. Hungr, P. Osina: Teorie práva, Linde, Praha 2007, str. 184.

22 Viz V. Knapp: Teorie práva, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 1995, str. 201, nebo J. Boguszak, J. Čapek, A. Gerloch: Teorie práva, ASPI Publishing, Praha 2004, str. 205, nebo L. Kubů, P. Hungr, P. Osina, op. cit. sub 21, nebo A. Gerloch: Teorie práva, 4. upravené vydání, Aleš Čeněk, Plzeň 2007, str. 199.

či „psychický“, automaticky tím myslíme „lidský“. I pro mě je obtížné připustit, že by autonomní stroj či chytrý algoritmus mohl mít svou „psychiku“. Psychiku totiž spojujeme zejména s existencí emocí, které jsou zatím stále přisuzovány spíše lidem.²³ Emoce jsou přitom natolik složitým mechanismem souvisejícím s vnitřním fungováním lidského mozku, že ani u lidí nejsou všechny otázky spojené s existencí emocí spolehlivě vysvětleny, alespoň dle mně dostupných informací.²⁴ **Je však možné připustit, že umělá inteligence se může rozhodovat i pouze na základě faktů, bez emocí, tedy mít „psychiku“ svého druhu.** Ostatně často si právě tuto schopnost rozhodovat bez emocí na strojích ceníme. Jinak řečeno, dle mého názoru je připustitelné, abychom hovořili o „psychice“ i u umělé inteligence, byť řekněme zatím o psychice ne zcela vyvinuté (prozatím ani já nejsem přesvědčen, že stávající stroje či stroje v brzké době budou schopny konstruovat či mít vlastní emoce).

Základní otázka tedy zní, zda umělá inteligence vyjadřuje svou vlastní vůli, anebo jakousi jinou, od člověka odvozenou vůli. Když umělá inteligence předjíždí v samořiditelném voze, je rozhodnutí předjet vůli a projevem vůle této umělé inteligence, anebo člověka, který je však pouze pasažérem v takovém voze? Když můj domácí virtuální asistent zjistí, že mi dochází vejce, a sám je objedná u online supermarketu, bylo mou vůlí vajíčka koupit, anebo rozhodnutí a související projev za mě učinil někdo jiný (virtuální asistent)?²⁵ Když chytré algoritmy u internetových obchodů upraví nabízenou cenu v návaznosti na to, jaké o mně získají informace, projevují vůli svou, anebo vůli obchodníka? Když chytrý stroj provádí složitou operaci, při níž musí vyhodnocovat množství aktuálních informací a volit podle toho vhodný postup, rozhoduje a projevuje vůli tento stroj, anebo je to vůle lékaře či operátora, který stojí opodál a stroj uvedl v chod? Jsou to tyto otázky, které je třeba si klást a na něž je třeba hledat odpovědi. Můj názor je ten, že v určitém okamžiku bude nezbytné dospět k tomu, že vedle člověka existují i další entity nadané vůli na člověku nezávislou. A tím pádem tak připustit, že i umělá inteligence může jednat zaviněně, tedy mít vlastní volní vztah ke svému jednání a k jeho následkům.

23 Pro ilustraci toho, jak kontroverzní otázka emocí u jiných bytostí, než je člověk, může být, se stačí podívat na výzkumy týkající se emocí u zvířat a jejich přijetí ze strany veřejnosti. Přehledově viz např. článek „Mají zvířata větší emoce a inteligenci, než jsme si mysleli?“ publikovaný v magazínu Pátek ve vydání Lidových novin ze dne 11. 8. 2017, náhled článku k dispozici na https://relax.lidovky.cz/je-mozne-ze-emocni-a-inteligencni-skala-zvirat-je-sirsi-nez-jsme-si-mysleli-114/domaci-mazlicci.aspx?c=A170810_205737_domaci-mazlicci_ELE, cit. 26. 9. 2017.

24 Domnívám se, že je to i proto, že je prozatím (a to i při zahrnutí pokročilých metod magnetické rezonance) velmi obtížné a nákladné živě monitorovat všechny děje v lidském mozku při konkrétních situacích, při nichž dochází ke vzniku emocí. K problematice emocí včetně jejich rozpoznávání viz např. P. Ekman: *Odhalené emoce*, Jan Melvil, Brno 2015.

25 Podobné typy situací se navíc již běžně dějí. Začátkem roku 2017 např. některá média informovala o tom, že řada domácích asistentů v USA nakupovala domečky pro panenky v návaznosti na to, že slyšeli příkaz z televizní reklamy. Viz např. článek „Amazon's Alexa started ordering people dollhouses after hearing its name on TV“ publikovaný na odborném serveru The Verge dne 7. 1. 2017, dostupný na <https://www.theverge.com/2017/1/7/14200210/amazon-alexa-tech-news-anchor-order-dollhouse>, cit. 25. 9. 2017.

26 Jiná situace dle mého názoru existuje u volitelně stahovaných tzv. aplikací, kdy se jako vlastník chytrého zařízení mohu sám rozhodnout, zda danou aplikaci nainstaluji či nikoliv.

Jsem tak toho názoru, že **není vyloučeno, aby v budoucnu byla na jednání umělé inteligence aplikována obecná pravidla o náhradě škody tak, jako tomu běžně je u fyzických a právnických osob.** Domnívám se však, že **pro současnost, resp. blízkou budoucnost bude spíše vhodnější postupovat mechanismy objektivní odpovědnosti a přičitatelnosti jednání.** Je tomu tak proto, že aplikace obecných konceptů škody na jednání umělé inteligence by vyžadovala vyřešit množství složitých otázek (a to i těch morálních a etických, jak jsem se snažil naznačit výše) a domnívám se, že k odpovědím na ně nebude vůbec snadné dojít. Naopak koncept objektivní odpovědnosti za škodu způsobenou umělou inteligencí v kombinaci s upravenou přičitatelností jednání je podle mého akceptovatelný a představitelný jak pro právnickou, tak i pro laickou veřejnost.

V této souvislosti se rovněž domnívám, že **na škodu způsobenou umělou inteligencí nepůjde jednoduše aplikovat § 2937 o. z.** Dané ustanovení řeší situaci, kdy určitá věc způsobí škodu sama od sebe, přičemž v takovém případě za ni bude odpovídat ten, kdo nad věcí měl dohled, popř. její vlastník. Určitý rozpor existuje podle mého názoru již v tom, že umělá inteligence může být nadána schopností samostatně jednat, a to nezávisle na člověku. Jinak řečeno, umělou inteligencí lze v řadě situací postavit naroveň jinému svéprávnému člověku, a je proto obtížné pracovat s konceptem dohledu. V dnešní době je přitom dle mého názoru neudržitelné, aby člověk měl kontrolu (dohled) nad všemi tzv. chytrými zařízeními (umělou inteligencí), která nějakým způsobem využívá. Již nyní je např. řada automobilů či chytrých telefonů vybavena tolika funkcemi a senzory, že je pro spotřebitele (bráno z mého pohledu) velmi obtížné se ve všech zorientovat a porozumět zcela jejich fungování. Je přitom rovněž rozporuplné, zda lze např. uživatele mobilního telefonu považovat za „vlastníka“ či „dohlázeatele“ operačního systému (umělé inteligence) pohánějícího dané zařízení.²⁶ Není to spíše tak, že vlastním pouze zařízení, zatímco umělou inteligencí (operační systém) dodává, a tedy i vlastní třetí strana? Chci tím říci, že pokud budu řídit autonomní vozidlo, které způsobí nehodu, bude dle mého názoru přípustné tvrdit, že sice vlastním vozidlo jako neživý a nehmotný předmět, ale nevlastním umělou inteligenci, která dané vozidlo v danou chvíli ovládala a samostatně se rozhodovala. Kdo tedy bude v takové situaci osobou mající dohled, popř. vlastníkem ve smyslu § 2937 o. z.?

Do českého právního řádu by proto měla být zavedena specifická kategorie škody způsobené umělou inteligencí, a to v návaznosti na přijetí definice umělé inteligence jako třetí osoby či alespoň jako samostatné kategorie jako u zvířat. Bude přitom velkým námětem k diskusi, komu jednání umělé inteligence přičítat. Bude to vlastník zařízení nadaného či ovládaného umělou inteligencí? Anebo to bude tvůrce umělé inteligence, tedy řekněme softwarová firma? Zatímco po právně-technické stránce je dle mého názoru otázka zakotvení objektivní odpovědnosti a přičitatelnosti poměrně snadná, o tomto podstatném detailu se bude muset dlouze diskutovat. Přitom argumenty lze nalézt jak pro to, aby jednání umělé inteligence bylo přičítáno vlastníkovu zařízení (to může platit tehdy, pokud bude stále platit, že takové zařízení půjde vypnout, a to nebude shromažďovat informace či přijímat a vyřizovat požadavky nonstop bez možnosti vypnutí), tak původci či provo-

zovateli umělé inteligence za situace, kdy člověk nebude mít reálnou možnost jednání umělé inteligence ovlivnit (např. do-
datečným potvrzením či schválením jejího jednání). To může být vhodné např. právě u problematiky škod způsobených autonomními vozidly, kdy majitel vozu bude nikoliv řidičem, ale pouze pasažérem ve svém voze.

Ačkoliv jsem výše pojednával primárně o občanskoprávní odpovědnosti, otázka řešení odpovědnosti a zavinění je pochopitelně relevantní i z hlediska trestního práva. **Komu budeme přičítat trestné činy způsobené umělou inteligencí?** Může být jednání umělé inteligence novou okolností vylučující protiprávnost? Může být umělá inteligence sama trestně odpovědná a bude vhodné přijmout do trestních zákonů sankce v podobě „zákazu programu“, jakéhosi ekvivalentu nejvyššího trestu pro umělou inteligenci? A bude to vůbec možné za situace, kdy uznáme, že umělá inteligence má vlastní, na člověku nezávislou vůli? Pokud se tak stane, může být umělá inteligence nositelkou některých základních práv či svobod? Anebo jsou vyhrazeny jen člověku? Rovněž i tyto otázky je třeba si klást a hledat na ně odpovědi. Některými z nich se zabývám dále v textu.

Je umělá inteligence nositelkou práv, včetně těch základních?

Listina základních práv a svobod, jakož i četná řada mezinárodních smluv zabývajících se základními právy a svobodami, přičítá většinu těchto práv lidem (proto také „lidská práva“). Koncept základních lidských práv a svobod se však v moderních právních řádech v určitém rozsahu rozšiřuje i na právnické osoby jako umělé konstrukty. Dnes je tak i v českém právním prostředí uznáváno, že i právnická osoba má např. právo na podnikání, právo vlastnit majetek či právo na spravedlivý proces.²⁷ Můžeme říci, že u majetkových práv a práv procesního charakteru nám aplikace konceptu základních práv a svobod na právnické osoby nečiní větší problémy. Jak ale do této koncepce zapadá umělá inteligence? Může být taková umělá inteligence sama nositelkou některých základních práv a svobod? Ačkoliv se daná otázka jeví být odvážnou a futuristickou, budoucnost je podle mého názoru opět mnohem blíže, než se může zdát. Relevantní jsou tyto otázky zejména v souvislosti se svobodou slova a svobodou projevu.

Inteligentní stroje již dnes umějí např. skládat hudbu²⁸ či psát romány.²⁹ Dovolím si předpokládat, že se v těchto a dalších tvůrčích dovednostech budou nadále zdokonalovat. Pokud tak již nevznikl, tak brzy vznikne stěžejní právní problém. Komu přiznat autorství takto vytvořených děl?

Dle současně platného autorského zákona,³⁰ konkrétně dle jeho § 2 odst. 1 musí být autorské dílo chráněné zákonem jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Když se však podíváme do § 5 odst. 1 autorského zákona, zjistíme, že autorem dle českého zákona může být pouze fyzická osoba. Pokud umělá inteligence bez přičinění člověka složí symfonii nebo napíše román, komu budou náležet autorská práva k tomuto dílu, když bude zřejmé, že žádný člověk se na vytvoření tohoto díla přímo nepodílel? Zdánlivě jednoduchá otázka má opět složitější filozoficko-morální souvislosti. Abychom na otázku ohledně autorských práv mohli dát odpověď, bude nutné uvažovat o tom, zda je umělá inteligence schopná něčeho, jako je tvůr-

čí činnost.³¹ Dle autorského zákona je totiž tato činnost vyhrazena pouze lidem. Pokud ale od sebe nebudeme schopni odlišit lidmi skládanou hudbu od hudby skládané stroji nebo lidmi napsané romány od strojově napsaných románů, nezdá se být tato exkluzivita již překonaná? **Neměli bychom autorské právo otevřít vedle lidem i dalším entitám, jako je umělá inteligence?**

Dle mého názoru bude do budoucna nezbytné k takovému závěru dospět. Po právně-technické stránce opět podle mého nepůjde o složitou operaci. Jako první bude třeba upravit, že autorem může být i umělá inteligence, jejíž definice bude součástí občanského zákoníku. Následně by mělo platit, že osobnostní autorská práva, včetně zejména práva být uváděn jako autor, budou náležet umělé inteligenci, zatímco výkon majetkových práv autorských by zřejmě patřil tvůrci umělé inteligence. A to alespoň do té doby, než budou inteligentní stroje schopné rozhodovat o nakládání se „svým“ majetkem bez předchozích pokynů od člověka.³²

Pokud již dnes dokáží stroje vytvářet něco, co je k nerozeznání od autorských děl vytvářených člověkem, je třeba zamýšlet se dle mého názoru i nad otázkou základních lidských práv a svobod, čímž se vracím k otázkám v úvodu této části výše. Má mít umělá inteligence zaručenu svobodu slova a svobodu projevu? A pokud ano, jak bychom měli potom nakládat s lidskými zásahy do činnosti umělé inteligence? Co když někdo záměrně přeruší umělou inteligenci v procesu tvorby či v jejím projevu? Bude tím zasahovat do jejich svobod? Řada těchto úvah zatím počítá s tím, že člověk bude schopný činnost

- 27 Pro zajímavost lze v této souvislosti poukázat na to, že ve světě jsou známy i případy, kdy byla právní osobnost a s ní i základní práva a svobody přiznány řeckým. Takto lze poukázat na novozélandský zákon „Te Awa Tupua (Whanganui River Claims Settlement) Bill“, který přiznal právní osobnost a základní práva řece Whanganui, která je důležitou součástí identity Maorů, původních obyvatel Nového Zélandu. Zákon je k dispozici na internetových stránkách novozélandské vlády na adrese <http://www.legislation.govt.nz/bill/government/2016/0129/latest/DLM6830851.html?src=qs>, cit. 4. 10. 2017. S přiznáním právní osobnosti řeckým mají zkušenosti i v Indii. Vyšší soud v indickém státě Uttarákhand v rozsudku přiznal právní osobnost řeckám Ganze a Yanumé včetně všech jejich přítoků. V Indii se však jednalo o zoufalou reakci na devastaci životního prostředí, která ohrožuje existenci těchto řek posvátných pro hinduisty. Pojednání o případu včetně znění příslušného rozsudku (v angličtině) je k dispozici na internetových stránkách LiveLaw na <http://www.livelaw.in/first-india-uttarakhand-hc-declares-ganga-yamuna-rivers-living-legal-entities/>, cit. 4. 10. 2017. Případ je v současnosti pojednáván Nejvyšším soudem Indie.
- 28 Srov. např. zprávu BBC „Artificial music: The computers that create melodies“ ze dne 8. 8. 2014 dostupnou na <http://www.bbc.com/future/story/20140808-music-like-never-heard-before>, cit. 25. 9. 2017.
- 29 Viz zpráva „The strange world of computer-generated novels“ publikovaná na odborném serveru The Verge dne 25. 11. 2014, dostupná na <https://www.theverge.com/2014/11/25/7276157/nanogenm-robot-author-novel>, cit. 25. 9. 2017.
- 30 Tj. zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), (dále jen „autorský zákon“).
- 31 V této souvislosti lze rovněž poukázat i na případy ze zahraničí, kdy existují snahy přiznat autorská práva opicím, zejména šimpanzům. I v České republice je známá kauza „selfie“ pořízeného opicí, která proběhla v USA. Daná kauza byla v září 2017 vyřízena uzavřením narovnání poté, co prvoinstanční soud v Kalifornii rozhodl, že opice nemají autorská práva, resp. nemohou být autory. Viz rozsudek v kauze *Naruto v. Slater* dostupný např. na <http://files.courthousenews.com/2016/01/29/monkey%20selfie.pdf>, cit. 4. 10. 2017. Podrobnější shrnutí případu je k dispozici rovněž na internetové encyklopedii Wikipedia, viz https://en.wikipedia.org/wiki/Monkey_selfie_copyright_dispute, cit. 4. 10. 2017.
- 32 A je opět otázkou, jestli rozhodovat autonomně o majetku (byť nikoliv o vlastním) dnes stroje, alespoň do určité míry, již neumějí. Na burzách je např. běžné tzv. vysokofrekvenční obchodování, při němž jsou cenné papíry či komodity prodávány a nakupovány v řádech milisekund a které obstarávají chytré algoritmy, které obchodují mezi sebou (srov. i shora příklad toho, jak dnes funguje zobrazování internetové reklamy). Zatím sice dle určitých parametrů zadaných člověkem, avšak s určitou dávkou autonomie. Blíže k této problematice viz např. A. Lo: *Adaptive Markets: Financial Evolution at the Speed of Thought*, Princeton University Press, 2017.

umělé inteligence regulovat. Tak tomu, domnívám se, v příštích letech skutečně stále ještě bude. Co se ale stane v situaci, kdy umělá inteligence skutečně nabyde podoby autonomní entity schopné se rozhodovat a myslet nezávisle na člověku? Domnívám se proto, že podobně jako již nyní běžně přiznáváme některá základní práva a svobody právníkům osobám, začneme (nebo spíše bude nutné, abychom tak učinili) je přiznávat i umělé inteligenci.

Na danou problematiku se nabalují problémy z dalších právních oblastí. Jak jsem uváděl, v současnosti se pracuje i na programech typu „chatbot“, které budou schopny rozumět lidské řeči a s lidmi konverzovat.³³ Tyto programy často fungují na bázi toho, že se učí rozpoznávat naši individuální řeč a vyhledávají témata, o nichž se chceme bavit. Co když nás ale takový chatbot začne např. rasisticky urážet? Jak poznáme, že jde o náhodnou chybu a nejde např. o cílený záměr umělé inteligence, k němuž dospěla na bázi studia množství osobních dat, která jí o sobě poskytujeme? Kdo bude odpovědný za takové zásahy do naší právem chráněné osobnosti?

Opět tak vyvstává na důležitosti mít v právním řádu zakotveny odpovědnostní mechanismy, které by zatím fungovaly na bázi přičitatelnosti a které by tyto otázky pomohly zodpovědět. Doposud se přitom vychází z toho, že tyto a podobné formy umělé inteligence jsou nedokonalé a v podstatě jsou chápány více jako „hračky“ než jako samostatné osoby v právu. Představte si ale takového chatbota na druhé straně zákaznické linky či jako obsluhu v provozovně rychlého občerstvení. Dovedu si představit právní spor, kdy majitel chatbota bude argumentovat, že za jeho autonomní projevy neodpovídá, jelikož ty jen reagují na projevy druhé osoby, popř. na informace, které po sobě tato osoba veřejně zanechává a které jsou sbírány a vyhodnocovány.³⁴ Zatím lze těmto typům osobnostních sporů předcházet tím, že se umělé inteligenci zkrátka přikáže některá slova nepoužívat. Domnívám se však, že samoučící se mechanismy zabudované do této umělé inteligence se brzy naučí tyto zákazy obcházet, a zásahy do osobnosti tak mohou být u tohoto typu umělé inteligence běžné.³⁵

Odpovědnost za škodu, duševní vlastnictví nebo ochrana

33 Úspěchy na tomto poli dokonce slaví i čeští vědci z ČVUT. Viz např. článek „Alexa, let's chat! Češi postavili pro Amazon nejlepšího chatbota“ publikovaný na serveru Forbes.cz dne 29. 8. 2017, dostupný na <http://www.forbes.cz/alexa-lets-chat-cesi-postavili-pro-amazon-nejlepsiho-chatbota>, cit. 25. 9. 2017.

34 Problematika sběru řady těchto údajů o konkrétních lidech, jejich agregování a vyhodnocování (hovoří se o fenoménu tzv. „big data“) a následně využití např. v cílení reklamy a jiné formy komunikace je dle mého názoru rovněž vysoce aktuální a do budoucna velmi závažným problémem k řešení. Dle mého názoru již dnes nemají uživatelé chytrých telefonů či jiných chytrých zařízení přesnou kontrolu nad tím, jaké všechny údaje o nich tato zařízení shromažďují a komu je poskytují. Tato problematika však přesahuje zaměření tohoto článku. O problému podrobně píše např. autoři A. Ezrachi a M. E. Stucke, viz A. Ezrachi, E. M. Stucke, op. cit. sub 3.

35 Opět se nejedná o hudbu budoucnosti, ale spíše o realitu. Médii v minulosti proběhl např. experiment softwarové společnosti Microsoft, která spustila v roce 2016 na sociální síti Twitter svého samo se učícího chatbota s přezdívkou Tay, který se učil od ostatních uživatelů v prostředí internetu. Záhy po spuštění se však chatbot naučil rasisticky a sexisticky nadávat a urážet uživatele sociální sítě Twitter a Microsoft jej s velkou ostudou vypnul. Blíže viz článek „Microsoft ‚deeply sorry‘ for racist and sexist tweets by AI chatbot“ publikovaný britskými novinami The Guardian dne 26. 3. 2016, článek je k dispozici na <https://www.theguardian.com/technology/2016/mar/26/microsoft-deeply-sorry-for-offensive-tweets-by-ai-chatbot>, cit. 25. 9. 2017.

36 Právě naše osobní údaje a další data jsou palivem pro strojové učení a zdokonalování umělé inteligence. Otázka poskytování, spravování, obchodování a využití těchto dat proto bude dle mého názoru v budoucnu patřit mezi nejdůležitější právní problémy, které bude třeba řešit. Legislativa, jako je unijní nařízení „GDPR“ týkající se právě správy osobních údajů, je toho ostatně důkazem.

osobnosti, kterým jsem se ve své úvaze více věnoval, jsou jen jedny z mnoha právních oblastí, které umělá inteligence již nyní ovlivňuje a způsobuje v nich nejasnosti a právní problémy. **V souvislosti s nástupem umělé inteligence bude třeba se zamyslet nad revizí celé řady právních institutů či celých právních odvětví. Na významu nabyde i ochrana soukromí, včetně využívání osobních údajů a dalších dat, která umělá inteligence bude sbírat a vyhodnocovat.³⁶ Důležité bude rovněž vyřešit i složité trestněprávní otázky, týkající se nejen přičitatelnosti jednání a obecně trestní odpovědnosti umělé inteligence, ale např. i územní působnosti trestních zákonů. Konečně, do budoucna bude podle mého názoru nutné si začít klást i otázky typu, zda umělá inteligence může dědit či být opatrovníkem, a to ruku v ruce s tím, jak se tato umělá inteligence bude zdokonalovat ve svých projevech.**

Kdo jsou příští stavitelé chrámů?

Rozvoj informačních a digitálních technologií postupuje kupředu masivním tempem, které bylo i před pouhými několika desítkami let jen stěží předvídatelné. Některé ze shora nastiněných otázek a úvah se dnes mohou zdát na první pohled obtížně uchopitelné a představitelné. Záměrně jsem proto ve své úvaze upozorňoval a uvažoval i nad problémy, které jsou již nyní aktuální, a to právě v kombinaci s výhledem dále za horizont (představovaný skutečně autonomními, na lidstvu nezávislými inteligentními stroji nadanými vlastní vůlí a schopností ji projevoval). Tento horizont však může být mnohem bližší, než se zatím odvažujeme pomyslet. Na přelomu milénia také jen málokdo tušil, že za zhruba patnáct let bude skoro každý nosit v kapse výkonné miniaturní superpočítače schopné sbírat a vyhodnocovat obrovské množství dat (tedy tzv. chytré telefony). Proto je myslím důležité klást si i obtížně uchopitelné otázky a pokusit se na ně hledat odpovědi již dnes. Inteligentní stroje dle mého názoru svůj skutečný masivní nástup teprve zažijí a právo by na to mělo být připraveno.

Každá lidská kultura měla tendenci za sebou zanechávat chrámy a svatyně jako připomínku svojí existence, ať už jde o výzdobu pravěkých jeskyní, pyramidy ve starém Egyptě, nebo rané kostely a katedrály. V každé epoše lidských dějin se rovněž objevují významné milníky, které posouvají lidstvo jako celek vpřed. Ať už jde o první ucelený systém písma v Mezopotámii, antickou filozofii, knihtisk, vynález mikročipu, vždy se jednalo o událost tak významnou, že ovlivnila lidské životy ještě staletí, či dokonce tisíciletí po svém vzniku. Jeví se mi, že dalším takovým revolučním milníkem bude rozkvět a nástup umělé inteligence. Ta bude čím dál tím více autonomní, až jednoho dne, možná, bude existovat bok po boku vedle lidí jako jejich rovnocenný partner.

Je zřejmé, že právní řády s nástupem umělé inteligence čeká významná revoluce v chápání a pojetí práv a povinností. Tato změna bude podle mého názoru náročnější, než bylo vytvoření konceptu právnických osob, a to tím, že tentokrát budeme mít co do činění s autonomně uvažujícími entitami nadanými vůlí a schopnostmi ji projevit. Možná tak provokativní otázka, zda jsme ve vesmíru sami, brzy dostane zcela jiný a zatím netušený rozměr. Lidstvo si možná jiné entity zvládne vytvořit samo a nebude je muset hledat v dalekých galaxiích. Budme proto na to nové, co přichází, připraveni i po právní stránce a začneme o vhodných úpravách právního řádu více diskutovat již dnes. ❀

Problematika podpisů členů představenstva jako povinné náležitosti listinných akcií

Předmětem tohoto příspěvku je problematika podpisu člena nebo členů představenstva akciové společnosti, potažmo statutárního ředitele, na akciích vydávaných jako cenný papír, coby jejich povinné náležitosti. Je sice pravda, že aktuální právní úprava nám dává více možností, jak řešit z hlediska praktického otázku nezbytnosti podpisu člena nebo členů představenstva (a u monistické vnitřní struktury společnosti statutárního ředitele) na akciích, zejména tím, že umožňuje nahradit jednotlivé kusy akcií u jednoho akcionáře vydáním hromadné listiny nahrazující tyto akcie nebo nahradit vlastnoruční podpis otiskem podpisu, nicméně ani přes tyto možnosti neztratila problematika podpisu člena nebo členů představenstva na „listinných“ akciích (tedy akciích vydaných jako cenný papír) neobchodovaných na regulovaných trzích na své praktické naléhavosti, a to zejména u akciových společnostech s menším (nikoliv však úplně malým) počtem akcionářů a s tím souvisejícím počtem vydávaných akcií.

JUDr. Radim Kříž

působí jako advokát a pedagog na VŠE v Praze.

Pro úplnost je třeba dodat, že v ust. § 256 odst. 3 a 4 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále též „zákon o obchodních korporacích“ nebo „z. o. k.“), zákon připouští akcie nevydávat, nicméně převážná část teorie¹ dospívá k závěru, že akciová společnost je povinna po splacení emisního kursu vydat akcie, byť existují i názory,² že obecná povinnost vydat akcie ze zákona po splacení emisního kursu nevyplývá. Podrobnější rozbor problematiky nevydaných akcií však není předmětem tohoto příspěvku. Co se týče společností s malým počtem akcionářů a malým počtem vydávaných akcií, zpravidla nebývá problém opatřit jednotlivé akcie vlastnoručním podpisem člena nebo členů představenstva akciové společnosti, neboť je to technicky i administrativně zvládnutelné, a naopak u společností s velkým počtem akcionářů tento problém není tak zásadní, protože akcie jsou buď zaknihovány, nebo jsou akcie pro jednoho akcionáře vydány jako hromadné, či jsou akcie vytištěny s ochrannými prvky a vlastnoruční podpisy jsou nahrazeny otiskem podpisu oprávněných osob.

Součástí analýzy dané problematiky v tomto příspěvku je rovněž nezbytný historický exkurz do této problematiky. Předmět tohoto příspěvku je poměrně úzký, ale praktický. Předmětem příspěvku není problematika vydávání hromadných akcií a – jak bylo uvedeno již výše – existence tzv. nevydaných ak-

cií, které by byly rovněž způsobilé řešit otázku, zda a jak lze nahradit vlastnoruční podpis člena nebo členů představenstva na akciích. Okrajově se příspěvek zmiňuje i o akciích obchodovaných na regulovaných trzích.

Problematika podpisu člena nebo členů představenstva na akciích ve světle historické retrospektivy

Právní úprava podpisu člena nebo členů představenstva není zcela originální úpravou, ale logicky vychází z dosavadní právní úpravy podpisu člena nebo členů představenstva akciové společnosti jako povinné náležitosti akcií obsažené v úpravě zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále též „obchodní zákoník“ nebo „obch. zák.“), a z teoretické konstrukce vydání cenných papírů obsažené v zák. č. 591/1992 Sb., o cenných papírech (dále též „zákon o cenných papírech“). Právní úprava obsažená v ust. § 5 odst. 1 zákona o cenných papírech vycházející z teoretické konstrukce vydání cenných papírů³ požadovala k řádnému vydání cenných papírů splnění dvou podmínek. První podmínkou bylo, aby listina obsahovala náležitosti stanovené pro ni zákonem, druhou pak byl požadavek, aby se stala zákonem stanoveným způsobem majetkem prvního nabyvatele. Z této obecné právní úpravy pak vycházely jednotlivé právní úpravy konkrétních cenných papírů, které specifikovaly obsahové náležitosti těchto jednotlivých druhů cenných papírů (s určitou výjimkou náležitostí skladištního listu, které byly doplněny do obchodního záko-

1 Např. I. Štenglová in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk: Zákon o obchodních korporacích, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 514, P. Čech, P. Šuk: Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní), Bova Polygon, Praha 2016, str. 254.

2 P. Vybíral in J. Lasák, J. Pokorná, Z. Čáp, T. Doležil a kol.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, I. díl, Wolters Kluwer, Praha 2014, str. 1281.

3 Např. J. Dědič in J. Dědič, J. Pauly: Cenné papíry, Prospektrum, Praha 1994, str. 28.

níku až jeho novelou, která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2001). Stejný přístup pak samozřejmě používala právní teorie i praxe k akciím. Odborná literatura⁴ uváděla, že o akcii by nemohlo jít, pokud by neobsahovala obsahové náležitosti stanovené zákonem. Současně literatura připouštěla, že akcie může obsahovat i další náležitosti neupravené zákonem nad jeho rámec, neboť tyto zákonem stanovené obsahové náležitosti považovala za minimální.

Právní úprava účinná ode dne 1. 1. 1992 požadovala, aby akcie obsahovala mj. datum vydání a podpisy dvou členů představenstva oprávněných podepisovat za společnost. Tato právní úprava však nebyla příliš logická, neboť ukládala povinnost opatřit akcii podpisem dvou členů představenstva oprávněných podepisovat za společnost, aniž by každá jednotlivá akciová společnost měla upraven tento způsob podepisování. Existovaly totiž běžné společnosti, kde k jednání jménem společnosti postačovalo jednání jen jednoho člena představenstva, často pouze předsedy představenstva. Praxe časem ukázala, že je třeba tuto obsahovou náležitost akcie upravit způsobem odpovídajícím běžné obchodní praxi a tuto nelogičnost odstranit.

Z tohoto důvodu novela obchodního zákoníku č. 142/1996 Sb. již požadovala akcii opatřit podpisem člena nebo členů představenstva, kteří byli oprávněni jednat k datu emise. Text zákona výslovně zdůrazňoval, že se jedná o podpis člena nebo členů představenstva, aby bylo zřejmé, že na akciích se uvedou podpisy jednoho nebo více členů představenstva, kteří jsou oprávněni jednat jménem společnosti navenek, a to v souladu s tím, jak měla každá akciová společnost ve stanovách upraven způsob jednání navenek, pokud chtěla využít možnosti odchýlné úpravy stanov od zákona. Z ust. § 191 odst. 1 obch. zák. totiž vyplývalo, že neurčily-li stanovy něco jiného, za představenstvo jednal navenek jménem společnosti každý člen představenstva. Současně tato novela č. 142/1996 Sb. vztáhla okruh těchto jednajících osob k datu emise, neboť dosavadní pojem „datum vydání“ nebyl příliš srozumitelný a nedával odpověď na otázku, o jaké datum se vlastně jedná. Novou obsahovou náležitostí akcie se tedy stalo i datum emise, přičemž tento pojem byl upraven v ust. § 5 odst. 1 zákona o cenných papírech a označoval den, kdy mohlo dojít k vydání cenného papíru prvním nabyvateli.

V praxi se dále stabilně objevovala praktická otázka, zda podpis člena nebo členů představenstva má být pouze vlastnoruční, nebo zda je možné tento podpis nahradit jinými, zpravidla mechanickými prostředky. Právní teorie⁵ se přikláněla k závěru, že se musí jednat o podpis vlastnoruční, s tím, že současně vyšla vstříc určitým požadavkům praxe, když připouštěla nahrazení vlastnoručního podpisu člena představenstva mechanickými prostředky, ovšem za předpokladu, že akcie s takto nahrazeným vlastnoručním podpisem byla vytištěna v tiskárně, která byla oprávněna k tisku cenných papírů na základě povolení regulátora kapitálového trhu, kterým byla v té době ještě Komise pro cenné papíry (přičemž u ak-

cií vydaných před 1. 4. 1998 se jednalo o povolení Ministerstva financí ČR), a za podmínky technického provedení podle vyhl. č. 88/1993 Sb., o podrobnostech technického provedení veřejně obchodovatelných listinných cenných papírů (dále též „vyhláška“). Tato vyhláška se ovšem explicitně vztahovala pouze na veřejně obchodovatelné cenné papíry.

Právní názor o možnosti nahradit vlastnoruční podpis člena představenstva mechanickými prostředky za předpokladu vytištění akcie v tiskárně oprávněné k tisku veřejně obchodovatelných cenných papírů vycházel z předpokladu ochranné funkce vlastnoručního podpisu jako určitého bezpečnostního prvku náležitosti akcie, neboť se mělo za to, že tento vlastnoruční podpis zabrání nebo ztíží padělání akcií. Praxe ovšem ukázala, že je velice obtížné z pouhého podpisu zjistit, zda cenný papír podepsala oprávněná osoba či nikoliv. Z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, týkajícího se směnek vyplývalo, že soudní znalec z oboru písmoznalectví – ruční písmo nebyl schopen jednoznačně určit, zda podpis připojený na směnce je podpis zástupce směnečného dlužníka. Z tohoto judikátu je tedy patrné, že ochranná funkce vlastnoručního podpisu je značně omezená.

Co se týče veřejně obchodovatelných cenných papírů, zde se otázka možnosti nahradit vlastnoruční podpis člena nebo členů představenstva mechanickými prostředky neobjevovala, neboť byla prakticky vyřešena výše zmíněnou vyhláškou. Zákon o cenných papírech ve znění zák. č. 89/1993 Sb. totiž odkazoval v ust. § 76 odst. 3 ve vztahu k technickému provedení veřejně obchodovatelného cenného papíru na zvláštní právní předpis, kterým byla míněna již výše uvedená vyhláška. Tato vyhláška v ust. § 2 odst. 3 výslovně umožňovala nahrazení vlastnoručního podpisu představitelů emitenta (tj. v tomto případě člena nebo členů představenstva) na akcii otiskem jejich podpisu. Tato vyhláška byla zrušena zák. č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu (dále též „zákon o podnikání na kapitálovém trhu“ nebo „ZPKT“). S nabytím účinnosti zákona o podnikání na kapitálovém trhu, tj. ode dne 1. 5. 2004, současně nabyla účinnosti vyhláška č. 260/2004 Sb., o náležitostech technického provedení kótovaných listinných cenných papírů (dále též „vyhláška o náležitostech provedení kótovaných cenných papírů“), která byla následně též zrušena zák. č. 230/2008 Sb., kterým se měnil zák. č. 256/2004 Sb.

Do konce 90. let neexistovala právní úprava umožňující nahrazovat jednotlivé akcie jednoho majitele jednou jedinou listinou, která by jednotlivé akcie a s nimi spojená práva do sebe inkorporovala, a tak je nahrazovala. Absenci právní úpravy umožňující inkorporovat do jedné listiny více akcií praxe poměrně naléhavě pocítovala. Nakonec si toto řešení vynutila potřeba praxe. Z tohoto důvodu novela zákona o cenných papírech č. 362/2000 Sb. pouze pro určité vyjmenované druhy cenných papírů, tj. pro akcie, podílové listy nebo dluhopisy upravila možnost nahrazovat jednotlivé kusy těchto cenných papírů hromadnými listinami.

Tato právní úprava umožnila mj. řešit i již zmiňovaný praktický problém s podpisy člena nebo členů představenstva k datu emise jako povinnými obsahovými náležitostmi akcií. Praxi tak odpadla z velké části nutnost řešit otázku velkého množství podpisů člena nebo členů představenstva na jednotlivých

4 Např. I. Štenglová in R. Kosina, M. Pekárek, Z. Trávníček, M. Bartošíková, V. Zunt, M. Tomsa, I. Štenglová, R. Chalupa, Z. Píšek: Obchodní zákoník. Komentář, SEVT, Praha 1991, str. 182.

5 Např. J. Dědič in J. Dědič a kol.: Obchodní zákoník. Komentář, Díl II., Polygon, Praha 2002, str. 1395 a 1417.

akciích, když tato právní úprava dávala možnost vydat i jen jednu hromadnou akcii opatřenou jedním podpisem nebo několika podpisy členů představenstva oprávněných jménem akciové společnosti jednat.

I přes toto řešení se ukázalo, že praktický problém s podpisem člena nebo členů představenstva, kterými měly být opatřeny akcie, nezmizel. Tak třeba v případě, že došlo k přeměně podoby ze zaknihovaného cenného papíru na listinný cenný papír, praxe stále řešila problém, kdo má být ve vztahu k datu emise dříve zaknihované, nyní listinné akcie uveden jako oprávněný člen nebo členové představenstva. Dosavadní položená praktická otázka tedy zůstávala stále na stole: jaké mělo být v tomto případě datum emise, když akcie byla nejprve emitována jako zaknihovaná, a teprve po její přeměně na akcii listinnou měla být tato akcie emitována jako listina? Jak měla akciová společnost postupovat, když po zaknihování akcii došlo k výměně členů představenstva za situace, kdyby se prosadil závěr, že za datum emise se považuje datum zaknihování těchto akcii v evidenci zaknihovaných cenných papírů? V uvedeném případě by na akcii nepřipojil svůj podpis ten člen nebo ti členové představenstva, kteří byli členy představenstva k datu emise zaknihované akcie.

Právní teorie⁶ zastávala názor, že došlo-li k výměně listinných akcii, musela akcie obsahovat nové datum emise, které nemohlo předcházet dni, v němž mohlo poprvé dojít k výměně akcii. Tento teoretický a současně navýsost praktický problém ve vztahu k přeměně podoby akcii ze zaknihovaných na listinné akcie vyřešila až právní úprava obsažená v zákoně o podnikání na kapitálovém trhu.

Tato nová právní úprava uváděla, že dle ust. § 114 odst. 1 ZPKT není přeměna podoby cenného papíru novou emisí. Současně zákon dále upřesňoval, že v případě přeměny zaknihovaného cenného papíru na listinný cenný papír, který musí obsahovat podpis člena nebo členů představenstva, musí tento listinný cenný papír obsahovat podpis nebo otisk podpisu člena nebo členů představenstva oprávněných jednat jménem společnosti ke dni zrušení evidence zaknihovaných cenných papírů.

Tento problém právní úprava však nevyřešila u situace, kdy byla za zničenou či ztracenou akcii vydána po uskutečněním procesu umoření nová náhradní akcie. Jednalo se v tomto případě o novou emisí akcii, či nikoliv? Z hlediska formálního nikoliv, byť se vydával fyzicky nový cenný papír. Samozřejmě se tato otázka řešila vždy ve vztahu ke konkrétní situaci, a to jaký člen nebo členové představenstva akciové společnosti mají být na této akcii uvedeni a kdo má tuto akcii podepsat. **Praxe si celkem logicky vynutila nejracionalnější a nejsnazší řešení, že na akcii připojil svůj podpis ten člen nebo ti členové představenstva, kteří byli aktuálně ve funkci, a pokud to byli člen nebo členové představenstva k datu emise, tak tím z praktického hlediska lépe.**

Jen pro úplnost je třeba dodat, že soudní praxe se dokonce zabývala otázkou, jaké důsledky má věcně nesprávné uvedení data emise na akcii. V této věci vyjádřil Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2791/2012,⁷ právní názor, že chyba v datu emise sama o sobě nemusí zpravidla činit akcie neplatnými. Současně uvedené usnesení soudu zkonstatovalo, že je nutné vždy posoudit, zda jde o datum

možné bez přihlídnutí k jeho věcné pravdivosti a zda tento údaj není v rozporu s jinými podstatnými náležitostmi akcie, které by se vzájemně s datem emise vylučovaly.

Z předchozího výkladu vyplývá, že se ukázalo praktické řešení otázky podepisování akcii jako neudržitelné a velice problematické, neboť oslabovalo princip právní jistoty vlastníků listinných akcii. Vlastníci měli často v rukou akcie, kde podepisujícími členy představenstva nebyli ti, kteří byli oprávněni akcie k datu emise podepsat. Tím se oslabil kontrolní funkce podpisu oprávněných osob ve vztahu k datu emise a koneckonců i nezbytnost na akcii uvádět jako povinnou náležitost i datum emise akcie. Z tohoto pohledu se vázanost podpisu člena nebo členů představenstva k datu emise jevila jako problematická.

Problematika podpisu člena nebo členů představenstva jako povinné náležitosti akcii dle aktuální právní úpravy

Předmětem této části příspěvku je analýza otázky podepisování oprávněných osob na akciích podle nové právní úpravy dané zákonem o obchodních korporacích. Podle aktuální právní úpravy je podpis člena nebo členů představenstva akciové společnosti rovněž jednou z obligatorních náležitostí akcie vydané jako cenný papír, přičemž právní úprava této otázky je obsažena v zákoně o obchodních korporacích. Předem je možné konstatovat, že se právní úprava poměrně zásadním způsobem změnila. Především se na akcii již neuvádí datum emise jako povinná obsahová náležitost akcie. Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích neuvádí, proč tomu tak je.

Odborná literatura⁸ tuto změnu náležitostí akcii vydaných jako cenný papír přijala příznivě, neboť poukazovala na již výše uvedené praktické problémy vzniklé v důsledku spojení podpisů člena nebo členů představenstva s datem emise jako povinnými náležitostmi akcie. Příznivě hodnotila, že již nebude třeba složitě posuzovat, kdo má akcii podepsat v případě, že se při výměně akcie datum emise nemění, ale změní se složení představenstva, nebo např. v případě, kdy jde o akcie, které byly vydány jako hromadné listiny a mají být vyměněny za jednotlivé akcie.

Na druhou stranu je třeba uvést, že uvedení data emise na akcii a jeho spojení s podpisy člena nebo členů představenstva časově mělo ten praktický význam, že fixovalo okamžik, kdy akcie byly emitovány, což mohlo být důležitým vodítkem pro zjištění, zda se jedná o řádně vydanou akcii, a bylo možné současně porovnat, zda člen nebo členové představenstva podepsaní na akcii byli současně těmi členy představenstva, kteří byli k datu emise zapsáni v obchodním rejstříku, což zvýšilo dobrou víru akcionáře, jenž byl majitelem těchto akcii.

Vypuštění data emise jako povinné obsahové náležitosti akcie má ten praktický důsledek, že se již nevztahují podpisy člena nebo členů představenstva, kteří jsou oprávněni jednat

6 Tamtéž, str. 1417.

7 J. Dědič, J. Lasák, J. Kříž a kol.: Judikatura k rekonstrukci. Obchodní společnost, Wolters Kluwer, a. s., Praha 2015, str. 174-175.

8 Např. J. Pauly in A. Bělohlávek a kol.: Komentář k zákonu o obchodních korporacích, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Pízeň 2013, str. 1215, dále též P. Vybíral in J. Lasák, J. Pokorná, Z. Čáp, T. Doležil a kol., op. cit. sub 2, str. 1313.

za společnost, k datu emise. Ust. § 260 odst. 1 z. o. k. pouze normuje, že akcie musí obsahovat podpis člena nebo členů představenstva bez dalšího. Ust. § 260 odst. 1 z. o. k. tak přejímá dikci obchodního zákoníku o členu nebo členech představenstva, kteří mají akcie podepisovat.

Explicitně nevyřešenou otázkou však zůstává otázka, který člen nebo členové představenstva mají akcie podepsat. Zákon totiž již výslovně neuvádí, že akcii mají podepsat ten člen nebo ti členové představenstva společnosti, kteří jsou oprávněni jednat jménem společnosti, jak normovalo dřívější znění ust. § 155 odst. 4 obch. zák., což se neukazuje dle mého názoru jako příliš šťastné. Je však nicméně možné dospět ve shodě s odbornou literaturou⁹ k závěru, že se jedná o toho člena nebo ty členy představenstva, kteří jsou oprávněni jednat za společnost.

Z ust. § 164 odst. 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též „občanský zákoník“ nebo „o. z.“), vyplývá, že náleželi působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Z ust. § 164 odst. 2 o. z. lze dále ve vztahu k akciové společnosti vyvodit, že neurčí-li stanovy akciové společnosti způsob zastupování, zastupuje každý člen představenstva samostatně; vyžadují-li však stanovy akciové společnosti, aby členové představenstva jednali společně, může člen představenstva zastoupit společnost samostatně pouze v případě, byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání. Tento případ však nebude příliš častý, neboť by mohl vyvolat ve třetích osobách – akcionářích, kteří budou nabývat tyto akcie – oprávněné pochybnosti, zda byla akcie řádně podepsána těmi členy představenstva, kterými měla být podepsána. Z textu akcie totiž nebude možné poznat, zda byl určitý člen představenstva zmocněn podepsat akcii sám na základě zmocnění k určitému právnímu jednání či nikoliv, když přitom ze způsobu jednání zapsaného v souladu s ust. § 25 odst. 1 písm. g) zák. č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále též „zákon o veřejných rejstřících“), do obchodního rejstříku bude vyplývat, že za společnost jedná více členů představenstva společně. Z tohoto důvodu bych tento postup v praxi nedoporučoval.

Z ust. § 260 odst. 1 z. o. k. pak jasně vyplývá, že **akcii nemůže podepsat zmocněnec na základě plné moci ani zaměstnanec v rámci zákonného zastoupení dle ust. § 166 o. z.**, např. generální ředitel společnosti. Určité pochyby pak vzbuzuje odpověď na otázku, jaké důsledky by měla situace, kdy by akcii označila svým podpisem osoba, která by nesplňovala požadavky dané ust. § 260 odst. 1 z. o. k. – nejednalo by se o osobu člena nebo členů představenstva oprávněných jednat za akciovou společnost. Zde právní teorie¹⁰ nabízí řešení **pomocí dobré víry prvního nabyvatele**. Vyjdeme-li z principu dobré víry nabyvatele v to, že akcie byla řádně vydána a že nabyl řádně vydaný cenný papír, bude akcie v souladu s teorií domnělého práva dle ust. § 521 odst. 1 o. z. vydána řádně. Bu-

de-li u prvního nabyvatele absentovat dobrá víra, má Pauly¹¹ za to, že takto vydanou listinu bude zřejmě třeba posuzovat dle ust. § 256 odst. 3 a 4 z. o. k. o nevydané akcii, což nebude dle jeho názoru bránit akciové společnosti v možnosti tuto vadu odstranit tím, že akciová společnost řádnou akcii vydá za dodržení požadavku na její podpis.

S názorem Paulyho,¹² že v případě akcie vydané jako cenný papír bez náležitého podpisu bude třeba s ní zacházet jako s nevydanou akcií, lze s určitou níže uvedenou výhradou souhlasit a lze koneckonců souhlasit i s jeho názorem o možnosti odstranit vadu podpisu následným vydáním akcie, za dodržení požadavku na její podpis, ovšem s dovětkem, že je třeba zajistit, aby byla tato vadná – nevydaná, resp. řádně nevydaná, akcie vyměněna za akcii splňující požadavky zákona na její podpis, aby nedošlo k tomu, že by současně obíhala jak nevydaná akcie (s vadou podpisu), tak akcie s již odstraněnou vadou podpisu oprávněných osob.

Celou situaci lze řešit dle mého názoru prakticky i tím, že **se na řádně nevydanou akcii připojí podpisy oprávněných osob následně, a ta se tak stane akcií s řádnými podpisy.** Moje výhrada k výše uvedenému obecnému závěru Paulyho, že v případě absence dobré víry nabyvatele s akcií bez náležitého podpisu bude třeba zacházet jako s nevydanou akcií, spočívá v paušálnosti takového závěru. Určitý výkladový problém spojený s obecnými závěry Paulyho spatřuji v tom, zda lze označit vadu podpisu na akcii jako vadu postupu při vydání cenného papíru ve smyslu ust. § 521 odst. 1 o. z., která je kryta dobrou vírou nabyvatele, nebo zda se jedná o vadu obsahových náležitostí cenného papíru, která dobrou vírou nabyvatele kryta není. Dle mého názoru je třeba oba případy rozlišovat.

V případě, že akcie obsahuje podpis oprávněné osoby, byť nesplňující podmínky uvedené v ust. § 260 odst. 1 z. o. k., a tato náležitost na akcii nechybí, lze dojít k závěru, že **vadou postupu** při vydání cenného papíru (krytého dobrou vírou nabyvatele akcie) je i vada spočívající v tom, že akcii podepíše osoba, která by nesplňovala požadavky dané ust. § 260 odst. 1 z. o. k., ale šlo by o člena nebo členy představenstva či statutárního ředitele. V tom případě by šlo o akcii vydanou, kde by vada podpisu byla vadou postupu při vydání akcie, zatímco o **vadu obsahových náležitostí** by šlo, kdyby akcii nikdo nepodepsal, nebo by ji podepsala osoba, která k tomu ze zákona není oprávněna (viz již např. výše uvedený generální ředitel nebo zmocněnec na základě plné moci). V případě, že by akcii podepsal generální ředitel společnosti nebo zmocněnec na základě plné moci nebo zaměstnanec v rámci zákonného zastoupení dle ust. § 166 o. z., by se dle mého názoru nejednalo o vadu postupu při vydání cenného papíru ve smyslu ust. § 521 odst. 1 o. z., ale o vadu obsahových náležitostí, neboť zákon výslovně jako obsahovou náležitost akcie vydané jako cenný papír požaduje její podepsání členem nebo členy představenstva společnosti. Tato vada obsahových náležitostí by pak nebyla kryta dobrou vírou nabyvatele, a akcie by tak nebyla řádně vydána, a šlo by v souladu s výše uvedenými závěry Paulyho¹³ o nevydanou akcii.

Dalším problémovým bodem dikce ust. § 260 odst. 1 věty první z. o. k. je skutečnost, že zákon vychází při určení podpisu na akcii pouze z dualistického modelu vnitřní struktury akciové společnosti a zcela pomíjí monistický model vnitřní struktury

9 Např. P. Vybíral in J. Lasák, J. Pokorná, Z. Čáp, T. Doležil a kol., op. cit. sub 2, str. 1313, dále I. Štenglová in I. Štenglová, B. Havel, F. Cileček, P. Kühn, P. Šuk, op. cit. sub 1, str. 518.

10 J. Pauly in A. Bělohlávek a kol., op. cit. sub 8, str. 1215.

11 Tamtéž.

12 Tamtéž.

13 Tamtéž.

ry společnosti, kde statutárním orgánem je statutární ředitel. Zákodárce zřejmě vycházel z toho, že z ust. § 456 odst. 1 z. o. k. jasně vyplývá, kdo v případě monistického modelu zastupuje společnost – tam, kde se v zákoně o obchodních korporacích stanoví o představenstvu, rozumí se tím podle okolností statutární ředitel nebo jiný orgán společnosti, který má obdobnou působnost. Výkladem lze tedy dovodit, že u akcii akciové společnosti s monistickou vnitřní strukturou společnosti bude na akcii uveden podpis statutárního ředitele společnosti. O tomto závěru odborná literatura¹⁴ nepochybuje.

Velice pozitivní a praktické je ust. § 260 odst. 1 věta druhá z. o. k., které dosavadní právní úprava postrádala. Z tohoto ustanovení – které však jen opakuje shodnou obecnou tezi obsaženou v ust. § 516 odst. 2 o. z. pro všechny cenné papíry – plyne, že **podpis člena nebo členů představenstva** (a v případě akciové společnosti s monistickou vnitřní strukturou společnosti se jedná o statutárního ředitele) **může být nahrazen otiskem podpisu, pokud jsou na listině současně použity ochranné prvky proti jejímu padělání nebo pozměnění.** Toto řešení konvenuje i s předrekodifikační praxí.

Ostatně i z důvodové zprávy k občanskému zákoníku vyplývá informovanost zákonodárce o praktické obtížnosti opatřovat jednotlivé cenné papíry podpisy oprávněných osob. Uvedené řešení nahradit vlastnoruční podpis oprávněné osoby nebo osob jeho otiskem za předpokladu použití ochranných prvků proti padělání nebo pozměnění jasně ukazuje, že vlastnoruční podpis byl vždy vnímán jako určitý ochranný prostředek proti padělání a pozměnění akcii. Osobně mám za to, že role vlastnoručního podpisu oprávněných osob připojeného na akcii jako ochranného prvku se značně přeceňovala a přeceňuje a neodpovídá skutečnosti, jak bylo ostatně uvedeno výše.

Z hlediska praktického je zcela evidentní, že vlastnoruční podpis se u každého člena představenstva (či statutárního ředitele) bude průběhem času lišit, takže bude obtížné porovnávat podpisy z hlediska jejich pravosti, byť u toho samého člena představenstva, a vyvozovat z toho závěry o pravosti akcie. Stejně bude prakticky obtížné porovnávat podpisy a činit z takového zjištění závěry o pravosti akcii i v případě vydání většího počtu akcii v rámci jedné emise akcii. Je zřejmé, že např. první a tisící podpis stejného člena představenstva se budou od sebe lišit.

Rovněž je sporné, zda z pouhého podpisu člena představenstva bude možné učinit závěr, že akcii podepsala určitá osoba, pokud bude chybět jakýkoliv kontrolní vzorek jiné písemnosti podepisujícího pro porovnání jeho písma, jak bylo již výše v souvislosti s rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3478/2007, uvedeno. Dovolují si zopakovat, že v případě ukončeném výše uvedeným rozsudkem nebyl soudní znalec schopen z pouhého podpisu učinit jednoznačný závěr o pravosti podpisu osoby podepsané na směnce. A lze mít ještě jednu poznámku, a to, že role vlastnoručního podpisu jako určitého ochranného prvku ve vztahu k akcionářům je snížena tím, že zpravidla akcionáři vůbec netuší, jak se člen představenstva podepisuje. Svoji ochrannou funkci tak bude hrát a hraje vlastnoruční podpis oprávněných osob ve vztahu ke třetím osobám, a to i akcionářům, jen velmi omezeně, jestli vůbec, a zpravidla jen v případě pochyb o jeho pravosti.

Váhu podpisu jako ochranného prvku by zvýšilo, kdyby na akcii kromě vlastnoručního podpisu oprávněného člena představenstva byl uveden i jiný souvislý text psaný rukou tohoto člena představenstva, aby tento text bylo možné použít jako vzorek k porovnání pravosti akcie, a z hlediska právní úpravy by pomohla pro snadnější odhalení padělků např. povinnost ukládat podpisové vzory osob oprávněných jednat za společnost do sbírky listin. Aktuální právní úprava však úlohu vlastnoručního podpisu člena nebo členů představenstva na akcii fakticky upozadila, a to z toho důvodu, že již není možné poznat, zda na akcii jsou připojeny podpisy oprávněných osob. Jak bylo uvedeno již výše, s ohledem na absenci uvedení data emise na akcii nelze vztáhnout podpisy oprávněných osob k nějakému konkrétnímu datu a porovnáním se stavem zápisu jednání za společnost v obchodním rejstříku zjistit, zda alespoň formálně akcii podepsal ten, kdo ji k danému okamžiku podepsat měl.

Pro úplnost je třeba uvést, že **pokud je osob oprávněných podepsat akcie více, z žádného právního předpisu neplyne, že by všechny akcie jedné akciové společnosti musela podepsat stejná osoba nebo osoby členů představenstva.** Je i z hlediska praktického možné, aby část akcii byla podepsána jedním členem či skupinou členů představenstva, a část akcii druhou skupinou členů představenstva. Tento postup sice nezvýší právní jistotu akcionářů a může být pro akcionáře matoucí, na druhou stranu by určitý systém v kombinaci podpisů oprávněných členů představenstva mohl fungovat i jako určitý jednoduchý ochranný prvek akcii. Třetí osoby by totiž neznaly, jakým systémem se řídí kombinace podpisů člena nebo členů představenstva oprávněných podepsat akcie, což by mohlo ztížit padělání akcii. Tento postup samozřejmě nelze využít plnohodnotně u akciové společnosti s monistickou vnitřní strukturou orgánů společnosti, kde je jediný statutární ředitel, na druhou stranu nelze ani vyloučit, že by akcii podepsali někteří členové správní rady opět v jisté kombinaci, která by mohla ztížit padělání akcie. O této problematice možné kombinace podpisů oprávněných osob viz dále.

Ochranné prvky uvedené na akcii zákon blíže nespecifikuje, a to ani rámcově, a nedává tak vodítko, v čem by mohly spočívat. Odborná tiskárenská praxe¹⁵ ochranné prvky rozděluje v obecné rovině podle stupně rozpoznání do tří kategorií, a to:

- a) ochranné prvky veřejné,
- b) ochranné prvky skryté, a
- c) ochranné prvky forenzní.

Tiskárenská praxe¹⁶ pak uvedené kategorie blíže specifikuje. Ochranné prvky veřejné jsou ochranné prvky určené pro laickou veřejnost, které jsou rozpoznatelné pouhým okem bez jakýchkoliv pomůcek. Ochranné prvky skryté jsou určité pro odborné pracovníky, jako jsou pracovníci bank, po-

14 Např. tamtéž, dále P. Vybíral in J. Lasák, J. Pokorná, Z. Čáp, T. Doležil a kol., op. cit. sub 2, str. 1313, dále I. Štenglová in I. Štenglová, B. Havel, F. Cileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 1, str. 518.

15 Viz internetové stránky Státní tiskárny cenin, <https://www.stc.cz/p-89-vyznam-a-uziti.html>.

16 Tamtéž.

kladníci apod. Tato skupina zahrnuje takové ochranné prvky proti padělání a pozměnění, pro jejichž detekci je potřeba nějaké jednoduché, lehko dosažitelné zařízení, jako je např. lupa, UV lampa, kontrolní fix, speciální filtr apod. Ve třetí skupině jsou pak ochranné prvky forenzní, které jsou určeny pro specializované laboratoře k jednoznačnému určení pravosti. Tato skupina obsahuje takové ochranné prvky, k jejichž detekci je třeba relativně složité (a drahé) zařízení či případně další odborné technické znalosti.¹⁷

Je možné ve shodě se Štenglovou¹⁸ a Vybíralem¹⁹ konstatovat, že **bude třeba vždy konkrétně hodnotit použité ochranné prvky z hlediska jejich funkčnosti**, tedy schopnosti ochránit akcie před paděláním či pozměněním, a podle toho mohou být použity ochranné prvky všech tří kategorií. Jako určitý vzor pro standard ochranných prvků na akcii označuje odborná literatura²⁰ právě již zrušenou vyhlášku o náležitostech provedení kótovaných cenných papírů. Je samozřejmě otázkou, zda je třeba pro dodržení podmínky použití ochranných prvků proti padělání akcie či jejímu pozměnění splnit všechny podmínky této vyhlášky (vyhl. č. 260/2004 Sb.), zda tyto ochranné prvky jsou standardem minimálním, či se jedná o maximální požadavek na zavedení ochranných prvků.

Odpověď na tuto otázku nelze dát paušálně, ale měl by jí dát znalec s přihlédnutím ke konkrétní situaci akciové společnosti, zejména ve vztahu k objemu emise akcií, počtu akcionářů a formě akcií a vyhodnocení rizika jejich padělení. V případě, že je akcionářem akciové společnosti jediná osoba, a akciová společnost emituje pouze dvě akcie znějící na jméno, bude požadavek na kvalitu technického zabezpečení akcie proti padělání jiný než v případě desítek tisíc akcií vydaných stovkám akcionářů. Ostatně literatura²¹ uvádí, že je dán stále velký prostor k diskusím o dostatečnosti zvolených ochranných opatření.

Jak bylo uvedeno výše, všechny akcie nemusí být podepsány vždy stejným členem nebo členy představenstva, ale mohou být podepsány všemi členy představenstva, pokud dané osoby splňují požadavek daný ust. § 260 odst. 1 z. o. k. – jedná se o člena nebo členy představenstva oprávněné jednat za akciovou společnost. Tato skutečnost by mohla hrát úlohu i jednoho z ochranných prvků akcie, kdyby **akcii společně podepsalo více členů představenstva v určité dopředu dohodnuté kombinaci spolu s číslem** (což je povinná náležitost listinné akcie) uvedeným na akcii. Nelze ani vyloučit, že by určitou roli ochranného prvku na akcii hrála i kombinace podpisů člena nebo členů představenstva s podpisy členů dozorčí rady, jejichž podpis na akcii zákon nepožadu-

je, ale ani ho nevyklučuje, stejný postup by mohl být zvolen i u akciové společnosti s monistickou vnitřní strukturou společnosti (opět viz výše). Tento jakýsi „podepisovací kód“ by mohl hrát roli ochranného prvku proti takovému druhu padělení, kdy padělatel na základě vzoru akcie padělá jiné akcie, ale nepomůže proti padělání, kdy je padělek zhotoven jako „kopie“ existující akcie.

V odborné literatuře²² byla předmětem odmítnutí možnost nahradit podpis emitenta otiskem jeho prstu s odkazem jednak na gramatický výklad daného ustanovení, kdy otisk se v § 260 odst. 1 o. z. vztahuje k podpisu emitenta, jednak na teleologický výklad, z něhož vyplývá, že použití otisku prstu by znamenalo vznik nových praktických obtíží, v jejichž konečném důsledku by tato možnost postrádala smysl.

Co se týče ochranných prvků, pro úplnost dodávám, že jako ochranný prvek stanovila vyhláška o náležitostech provedení kótovaných cenných papírů např. v ust. § 2 odst. 6 až 3 **optický identifikační řádek** jako součást pláště cenného papíru (a jsou-li vydány akcie s kupónem a talónem i jako součást kupónu a talónu), a dále stanovila požadavky na papír a barvy v § 4 a na tiskové techniky a kvalitu tisku v § 5. I přes existenci ochranných prvků připouští § 2 odst. 3 vyhlášky o náležitostech provedení kótovaných listinných papírů, že podpisy nemusí být vytištěny, jestliže osoby oprávněné jednat za emitenta podepíší cenný papír ručně. V případě, že by chtěl emitent akcie zachovat standard ochranných prvků používaných pro cenné papíry přijaté k obchodování na burze, konkrétně na Burze cenných papírů Praha, a. s., je možné nalézt tyto požadavky na provedení tisku v burzovních pravidlech pražské burzy, části XV. „Náležitosti technického provedení cenných papírů přijatých k obchodování na burzovních trzích“ (dále též „burzovní pravidla“), která jsou účinná od 1. 7. 2010.²³ Tyto požadavky na technické provedení stanovené v burzovních pravidlech jsou však v podstatě shodné jako ve vyhlášce o náležitostech provedení kótovaných cenných papírů; překvapivě je možné zkonstatovat, že naopak ochranný prvek spočívající v zakomponování optického identifikačního řádku do pláště v burzovních pravidlech absentuje. I v tomto případě platí dle ust. čl. 2 odst. 3 burzovních pravidel, že podpis osob jednajících za emitenta nemusí být vytištěn, podepisují-li se tyto osoby na cenných papírech (vlastno)ručně. Akcie neobchodované na regulovaných trzích mohou s uvedenými ochrannými prvky tisknout teoreticky jakékoliv tiskárny, tento postup tedy není omezen pouze na akcie obchodované na regulovaných trzích, přičemž předpoklady k činnosti spočívající v tisku cenných papírů obchodovaných na regulovaných trzích splňují především tiskárny mající podle současné právní úpravy povolení České národní banky.

Jsou-li akcie obchodované na regulovaných trzích, je třeba, aby byly vytištěny dle ust. § 65 odst. 1 písm. k) ZPKT v souladu s požadavky kladenými na tisk listinných cenných papírů podle práva státu, ve kterém má emitent sídlo. V případě, že má emitent sídlo v České republice, musí akcie splňovat požadavky dané českými právními předpisy, tedy musí být vytištěna, jak již bylo uvedeno, tiskárnou, která je oprávněna k tisku na regulovaném trhu obchodovaných cenných papírů Českou národní bankou. Co se týče jejich technického

17 Tamtéž.

18 I. Štenglová in I. Štenglová, B. Havel, F. Čileček, P. Kuhn, P. Šuk, op. cit. sub 1, str. 518.

19 P. Vybíral in J. Lasák, J. Pokorná, Z. Čáp, T. Doležil a kol., op. cit. sub 2, str. 1314.

20 J. Kotásek in F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek III., Leges, Praha 2014, str. 388.

21 Tamtéž.

22 J. Vitek in P. Lavický a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–645). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1842.

23 Burzovní pravidla, část XV. „Náležitosti technického provedení cenných papírů přijatých k obchodování na burzovních trzích“ ze dne 12. 5. 2010 s účinností ode dne 1. 7. 2010.

provedení, musí akcie splňovat podmínky příslušného trhu cenných papírů, což znamená v případě Burzy cenných papírů Praha, a. s., splnění technických podmínek stanovených již zmíněnými burzovními pravidly. V případě obchodování na dalším regulovaném trhu, a to prostřednictvím společnosti RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů a. s., je třeba doplnit, že se zde obchoduje pouze se zaknihovanými akciemi, kde problém s podpisem člena nebo členů představenstva logicky neexistuje.

O ochranných prvcích a vůbec o technickém provedení akcí při jejich vydání rozhoduje představenstvo u dualistického modelu vnitřní struktury společnosti a statutární ředitel u monistického modelu vnitřní struktury společnosti. Při této příležitosti je třeba upozornit na to, že **při výběru ochranných prvků akcí je představenstvo (nebo statutární ředitel) povinno zvolit ten odpovídající stupeň ochrany, aby jednalo s péčí řádného hospodáře.** Je třeba si uvědomit, že vybavení akcí technickými ochrannými prvky na úrovni forenzních ochranných prvků je nákladná záležitost, a představenstvo (statutární ředitel) musí vážit, zda je tento typ ochranného prvku na akciích přiměřený okolnostem.

Dojde-li k tomu, že akcie nejsou vybaveny ochrannými prvky nebo zvolené ochranné prvky jsou nedostatečné, a akcie je padělána či pozměněna, a v důsledku této skutečnosti je především, nikoliv však výlučně (může jít třeba i zástavního věřitele), akcionáři zasaženo do jeho práva tím, že nebyly dodrženy náležitosti postupu při vydání cenného papíru, má tato osoba v souladu s ust. § 521 odst. 2 o. z. právo na náhradu škody nejen vůči emitentovi, ale i vůči osobě, která v této záležitosti jednala jménem emitenta nebo na jeho účet, a to za podmínek stanovených v občanském zákoníku. Sankce náhrady škody směřuje tedy nejen vůči akciové společnosti, ale i vůči konkrétním fyzickým či právnickým osobám, které za emitenta celou záležitost zařizují, což může být kromě členů představenstva (statutárního ředitele) např. i vedoucí zaměstnanec emitenta nebo obchodník s cennými papíry zajišťující vydání akcí.

Jinou otázkou je, **jaký vliv má na platnost vydání akcie skutečnost, že akcie bude opatřena otiskem podpisu člena nebo členů představenstva (statutárního ředitele) a současně na ní nebudou použity ochranné prvky.** Mám za to, že opatření akcie ochrannými prvky za současného použití otisku podpisu oprávněných osob je opatřením technické povahy, a je tedy vadou postupu spíše než vadou náležitosti akcie. Ostatně bude pro laika obtížné zjistit, jaký stupeň ochrany před paděláním a pozměněním byl zvolen, a těžko kdokoliv může požadovat po akcionáři, aby si zjišťoval, zda má akcie ochranné prvky a na jaké úrovni. Z tohoto důvodu se domnívám, že pokud bude akcionář v dobré víře ohledně existence ochran-

ných prvků na akciích, a bude mít tedy za to, že nabyl řádně vydaný cenný papír, bude akcie v souladu s teorií domnělého práva dle ust. § 521 odst. 1 o. z. vydána řádně. V opačném případě, tedy v případě, kdy bude zjevné, že akcie je opatřena otiskem podpisu oprávněné osoby bez současného použití ochranných prvků, bude třeba v souladu s názorem Paulyho²⁴ při absenci řádných podpisů oprávněných osob posuzovat takto vydanou listinu dle ust. § 256 odst. 3 a 4 z. o. k. o nevydané akci. Akcionář pak bude oprávněn žádat akciovou společnost o vydání akcie, která by podmínkou existence ochranných prvků proti paděláním nebo pozměnění splňovala.

Závěr

Závěrem je možné uvést, že i když aktuální právní úprava daná zákonem o obchodních korporacích upřesnila určité skutečnosti, např. tu, že výslovně připustila možnost nahradit vlastnoruční podpis osob oprávněných jednat za akciovou společnost na akcii otiskem jejich podpisu, což je nepochybně pozitivní, na druhou stranu **absencí upřesnění standardu ochranných prvků vnesla do celého procesu vydání cenných papírů prvek nejistoty, jaký standard ochranných prvků musí být společností jako emitentem akcí dodržen,** aby byl naplněn požadavek ust. § 260 odst. 1 z. o. k. na zajištění ochranných prvků před paděláním nebo pozměněním.

Je třeba si uvědomit, že akcie jsou emitovány akciovou společností, a její statutární orgán (představenstvo či statutární ředitel podle modelu vnitřní struktury společnosti) je při této činnosti povinen jednat s péčí řádného hospodáře. Je evidentní, že toto je důsledkem značné dispozitivnosti nové právní úpravy a snahy ponechat volbu ochranných prvků ve sféře rozhodovací činnosti každé jednotlivé akciové společnosti, na druhou stranu je možné vidět v jasných pravidlech pro náležitosti akcie i zájem na ochraně veřejnosti. Z tohoto důvodu **by bylo vhodné zákon o obchodních korporacích novelizovat a blíže specifikovat podmínky splnění požadavků na ochranné prvky alespoň s odkazem na nějaký minimální standard** daný prováděcím předpisem, a to třeba i s přihlédnutím k počtu vydávaných akcí.²⁵ ❖

²⁴ J. Pauly in A. Bělohávek a kol., op. cit. sub 8.

²⁵ Článek byl zpracován v rámci projektu IGA VŠE v Praze „Aktuální otázky práva kapitálových společností (s přihlédnutím ke stávající právní doktríně, judikatuře a praxi)“.

Evidence skutečných majitelů „v mlze“

K 1. lednu 2018 byla z důvodů transpozice čtvrté AML směrnice (proti praní špinavých peněz) nově zřízena Evidence údajů o skutečných majitelích (v gesci Ministerstva spravedlnosti ČR). Zároveň vznikla povinnost právníkům osobám zapisovaným do šesti veřejných rejstříků vedených v režimu zák. č. 304/2013 Sb. a svěrenským správcům nechat zapsat do této evidence osoby, které jsou jejich „skutečnými majiteli“. Určení, kdo je v konkrétním případě takovou osobou, nebude vždy jednoduché. Bude totiž nezbytné zohledňovat nejen zákonnou úpravu a obsah zakladatelského právního jednání, ale i reálné fungování dané struktury. Článek shrnuje první postřehy z aplikační praxe, poukazuje na některé nejasnosti a zjevnou potřebu přenastavení zvolených parametrů.

Doc. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.,

je docentkou občanského práva na PF MU v Brně.

Širší souvislosti

Důraz na transparentnost právních struktur (s vlastní právní osobností nebo bez ní) se na první pohled může jevit jako efektivní nástroj proti jejich zneužívání k nekalým účelům. Zavádění více či méně dostupných evidencí a rejstříků korporací, fondací a nově i trustů a jim podobných zařízení se v posledních desetiletích postupně stává standardem v celosvětovém měřítku.¹

Projevem tohoto politicky motivovaného trendu je v Evropě mj. stanovování nových povinností, vyplývající ze 4th Anti-money laundering EU Directive (dále jen „čtvr-

tá AML směrnice“),² která ukládá členským státům mj. povinnost zřídit centrální registry/evidence „beneficial owners“³ (česky „skutečných majitelů“) právnických osob a trustů (vč. trustům podobných struktur). Členské státy EU byly povinny tuto evropskou regulaci transponovat do svých právních řádů do 26. 6. 2017, přičemž čtvrtá AML směrnice předpokládala zavedení dvou odlišných režimů: jeden pro právníké osoby, myšleno především (obchodní) korporace (čl. 30) a další právníké osoby korporálního typu a druhý – s částečně odlišně nastavenými parametry – pro trusty a trustu podobné instrumenty (čl. 31).⁴

Česká republika se pokusila splnit své závazky vyplývající ze čtvrté AML směrnice přijetím novely č. 368/2016 Sb. k zák. č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (tzv. zákon proti praní špinavých peněz, dále jen „AML zákon“). Změny se promítly mj. také v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a evidenci svěrenských fondů,⁵ který dal právní základ zřízení „Evidence údajů o skutečných majitelích“⁶ (dále jen „Evidence“) k 1. 1. 2018.

Evropská unie nicméně v „tažení“ proti zneužívání finančního systému postupuje dále a zdá se, že její snaha jen tak neskončí. V prosinci 2017 bylo finálně dosaženo dohody mezi Evropským parlamentem a Radou EU o kompromisní podobě páté směrnice o praní špinavých peněz (dále jen „pátá AML směrnice“), která byla navržena Evropskou komisí v létě 2016, avšak následně některými členskými státy⁷ rozporována. Změny, které přináší, se dotýkají mj. i evidencí skutečných majitelů napříč Evropou.

Pro futuro (aktuálně se počítá s účinností páté AML směrnice ke konci roku 2019) by mělo dojít k několika podstatným změnám. Jde zejména o umožnění přístupu veřejnosti k údajům o osobách skutečných majitelů (zapsaných v evidencích jednotlivých členských států) a o vzájemnou výměnu informací. Pátá směrnice by v zásadě měla zavést dvojitý⁸ základní režim transparentnosti, z něhož pak stanovuje určité výjimky.

Do kategorie entit, o jejichž skutečných vlastnících by měly být evidované údaje veřejně dostupné, by měly být zahrnuty zejména (obchodní) korporace. Naopak, k informacím o skutečných majitelích trustů a jim podobných uspořádání by měl být zachován přístup pouze při prokázání právního zájmu, za současného zohlednění jejich účelu. Zvláštní parametry by měly být nastaveny u charitativních trustů (a srovnatelných struktur), stejně jako u těch, které jsou využívá-

1 K tématu viz blíže F. Nosedá: CRS and beneficial ownership registers – what serious newspapers and tabloids have in common: The improbable story of a private client lawyer turned human rights activist, *Trust and Trustees*, Vol. 23, No. 6, 2017, str. 601 a násl.

2 Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, amending Regulation (EU) No 648/2012 of the European Parliament and of the Council, and repealing Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council and Commission Directive 2006/70/EC.

3 Čl. 3 odst. 6 čtvrté AML směrnice.

4 Na stránkách zahraničních odborných časopisů je vedena diskuse o rozčlenění entit odlišných od člověka do těchto kategorií, zejména ve vztahu k nadačním strukturám. Otázkou je zejména začlenění tzv. rodinných fondů, které se využívají jako instrument majetku a jsou funkčně srovnatelné s trusty a trustu podobnými strukturami (trust-like formami) bez právní osobnosti, ke kterým lze zařadit i český svěrenský fond. Převládá tak „funkční“ přístup před „formálně“ právním, který vede „dělicí čáru“ mezi entitami s právní osobností a bez ní. Mám za to, že se český zákonodárce v AML zákoně zcela správně přiklonil k přístupu „funkcionálnímu“, neboť fundace a svěrenské fondy zařadil do společné „kategorie“.

5 Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a evidenci svěrenských fondů, v platném znění (dále jen z. v. r.).

6 § 118b až 118j z. v. r.

7 Zejména Rakouskem, Polskem a Slovinskem.

8 Pomyslná hranice není jasně vymezena a lze očekávat bouřlivou diskusi, zejména ve vztahu k funkčně srovnatelným instrumentům správy majetku (s či bez právní osobnosti).

ny ke správě rodinného majetku (např. rodinných fondací). Odlišný režim by pak měly mít trusty (a srovnatelné instrumenty) vlastníci obchodní podíl v obchodních korporacích, které nemají sídlo v EU. Směrnice nicméně ponechává na členských státech, jakým způsobem režim transparentnosti (nad rámec výše uvedeného) nastaví. Dále rozšiřuje i rozsah evidovaných údajů o skutečných majitelích a prohlubuje spolupráci na mezinárodní úrovni.⁹

Cílem tohoto pojednání však není rozbor navrhované páte AML směrnice. Záměrem je **analyzovat platnou (českou) právní úpravu a poukázat na problémy, které vznikají v aplikační praxi**. Pozornost tak bude věnována především českému AML zákonu a zákonu č. 304/2013 Sb., v platném znění, do kterých byla novelou č. 368/2016 Sb. transponována čtvrtá AML směrnice.

Skutečný majitel: čtvrtá AML směrnice vs. § 4 odst. 4 českého AML zákona

Český AML zákon spojuje kvalifikaci fyzické osoby jako „skutečného majitele“¹⁰ s možností fakticky nebo právně vykonávat (přímo nebo nepřímo) rozhodující vliv v právní osobě, svěřenském fondu či jiném uspořádání bez právní osobnosti. Nemusí jít tedy jen o případy skutečného faktického ovládnutí, ale i pouhou možností ovlivňovat chod dané struktury. Není zároveň podstatné, na základě čeho (jakého právního důvodu) je určité osobě umožněno svůj rozhodující vliv vykonávat.

V AML zákoně je dále konstruována (ve druhé větě § 4 odst. 4) vyvratitelná právní domněnka, že **skutečným majitelem je** (při splnění předpokladů definice z věty první) **ten, kdo „je v určitém postavení“** (např. společníka vykonávajícího rozhodující vliv, zakladatele, obmyšleného, člena statutárního orgánu) **u některých typů právnických osob** (obchodních korporací, spolků, společenství vlastníků jednotek, církví, náboženských společností, evidovaných církevních právnických osob, nadací, nadačních fondů, ústavů), **svěřenských fondů nebo jiných právních uspořádání bez právní osobnosti**.¹¹

Platné a účinné znění § 4 odst. 4 českého AML zákona však zcela nekoresponduje s požadavky stanovenými čtvrtou AML směrnicí, která vymezuje skutečného majitele **odlišně**.

Čl. 3 odst. 6 čtvrté AML směrnice definuje skutečného majitele takto: „*skutečným majitelem je fyzická osoba nebo osoby, které v konečném důsledku vlastní nebo kontrolují klienta, nebo fyzická osoba nebo osoby, jejichž jménem se transakce nebo činnost provádí, což zahrnuje přinejmenším...*“¹² Poté následuje výčet fyzických osob u korporečních a trustových struktur, který však není, na rozdíl od české úpravy, koncipován jako vyvratitelná právní domněnka.

Skutečný majitel/*beneficial owner* (z pohledu čtvrté AML směrnice) je tedy **fyzická osoba, která má v konečném důsledku kontrolu nad majetkem vyčleněným do struktury a má z něj určitý (majetkový) prospěch**. Půjde tedy nejen o osoby, které vykonávají nebo mají možnost „vykonávat rozhodující vliv“ v dané struktuře (což požaduje český AML zákon), ale i takové, které mají prospěch majetkový. Výčet osob zařazených do kategorie „korporační“ [§ 4 odst. 4 písm. a) AML zákona] a „fundační“ [§ 4 odst. 4 písm. b) AML zákona] pak ten-

to požadavek částečně reflektuje, avšak neúplně. Problém nastává zejména u obchodních korporací a spolků.¹³

Domnívám se proto, že **stávající česká transpozice čtvrté AML směrnice je neúplná, což by mělo být zákonodárcem přehodnoceno**.

Vymezení okruhu entit pro AML zákon a pro Evidenci údajů o skutečných majitelích: dvojitý režim

Ačkoli čtvrtá AML směrnice stanovila povinnost zřízení evidenci/registrů „*beneficial owners*“ pro okruh entit, které naplní materiální kritéria uvedená v jejím čl. 3 odst. 6, v České republice došlo k jejímu naplnění zřízením Evidence údajů o skutečných majitelích (v gesci Ministerstva spravedlnosti) jen částečně. **Povinnost nechat požadované údaje zapsat vznikla totiž pouze entitám vyjmenovaným v § 118b odst. 1 z. v. r.,¹⁴ tj. osobám zapisovaným do veřejných rejstříků podle z. v. r. a svěřenským fondům.**

Jiné právnícké osoby (např. církve a politické strany) se do této evidence nezapisují. Otázkou tedy zůstává, zda to takto k provedení čtvrté AML směrnice stačí, tj. že povinnost evidovat skutečné majitele v Evidenci je dána pouze úžeji vymezenému okruhu entit.

Povinnost zápisu mají pouze právnícké osoby zapisované do 6 veřejných rejstříků (obchodního, nadačního, společenství vlastníků jednotek, spolků, ústavů a obecně prospěšných společností). Právních forem, které se do těchto rejstříků zapisují, je ale široké spektrum. Do obchodního rejstříku se zapisují – mimo obchodních korporací v režimu zák. č. 90/2012 Sb., tj. obchodních společností a družstev (vč. družstva bytového a sociálního), i mnohé další právnícké osoby, avšak pouze deklaratorně. Mám zde na mysli některé právnícké osoby veřejného práva, např. příspěvkové organizace státu a územních samosprávných celků (např. mateřské školy, školy základní i střední), dále např. VZP, státní podniky a mnohé další, které mají tuto povinnost stanovenou zákonem.

Evidenční povinnost jsou povinny splnit i všechny spolky (vč. spolků pobočných), odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, zájmová sdružení právníckých osob (vše zapisované do spolkového rejstříku), obecně prospěšné společ-

9 Blíže viz např. <https://home.kpmg.com/xx/en/home/insights/2017/12/etf-351-aml-d5-and-ubo-agreement.html>, cit. 5. 2. 2018.

10 § 4 odst. 4 stanoví: „Skutečným majitelem se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba, která má fakticky nebo právně možnost vykonávat přímo nebo nepřímo rozhodující vliv v právní osobě, ve svěřenském fondu nebo v jiném právním uspořádání bez právní osobnosti.“

11 Viz § 4 odst. 4 AML zákona.

12 Viz čl. 3 odst. 6 čtvrté AML směrnice (české znění), anglické znění pak: „*beneficial owner means any natural person(s) who ultimately owns or controls the customer and/or the natural person(s) on whose behalf a transaction or activity is being conducted and includes at least...*“ Viz Úřední věstník EU, na <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=CS>, cit. 5. 2. 2018.

13 Je řešena pouze možnost ovlivňování, nikoli však situace, kdy dojde k oddělení složky správy (výkonu společnických práv) a složky vlastnické (vlastnictví podílu v korporaci).

14 Viz § 118b odst. 1 z. v. r.: „Zřizuje se evidence údajů o skutečném majiteli právnícké osoby zapsané do veřejného rejstříku podle tohoto zákona a svěřenského fondu zapsaného do evidence svěřenských fondů podle tohoto zákona, kterým se rozumí skutečný majitel podle zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu (dále jen „evidence skutečných majitelů“).“

nosti, ústavy, fundace, tj. nadace a nadační fondy (bez ohledu na jejich účel), a v neposlední řadě i společenství vlastníků jednotek. Z právnických osob soukromého práva pak tuto povinnost naopak nemají církve a náboženské společnosti, politické strany a politická hnutí a honební společenstva.¹⁵

Není tedy zcela pochopitelné, proč společenství vlastníků jednotek či mateřská školka údaj o skutečném majiteli zapsat musí a politická strana, církve či honební společenstvo nikoli.

Povinnost zápisů není stanovena ani (do veřejných rejstříků v režimu VeřRej nezapisovaným) právními osobám veřejného práva, ačkoli se bezesporu v rámci kontroly klientů povinnými osobami (bankami, notáři, advokáty atd.) běžně provádí a pamatuje na ně i Metodický pokyn č. 3 FAÚ.¹⁶ Ten obsahuje i vymezení, kdo by měl být za skutečného majitele označen u „územních samosprávných celků, státních orgánů a institucí“.¹⁷

Z § 118b odst. 1 z. v. r. navíc plyne, že je to pouze svěřenský fond, který je povinen nechat do Evidence zapsat „své“ skutečné majitele. Ostatní „zařízení bez právní osobnosti“ tuto povinnost tedy zřejmě nemají.

V recitálu čtvrté AML směrnice se konstatuje, že by měl být pokryt co nejširší okruh osob, současně je však ponecháno na zákonodárcích členských zemí, jak okruh vymeží. V bodě 22 recitálu se vyzývá k použití „holistického přístupu“, založeného na posuzování rizik. Bohužel nejsou k dispozici žádné informace naznačující jak, případně zda vůbec český zákonodárci vyhodnotil rizikovitost různých právních forem, s jakým výsledkem a nakolik výsledná podoba zákona těmto závěrům odpovídá.

S ohledem na výše uvedené se nelze zbavit dojmu, že takovými úvahami se zákonodárci příliš nezatežovali. Tomu dle mého názoru odpovídá i zvolený přístup (vést „řez“ mezi právními osobami zapisovanými do veřejných rejstříků v režimu z. v. r. a ostatními), který jednak nekoresponduje s požadavky čtvrté AML směrnice, jednak jej nelze ani považovat za vhodně zvolený.

Skutečný majitel v detailu: vybrané problémy u jiných právnických osob než obchodních korporací

Zodpovědět otázku, kdo je v konkrétním případě „skutečným majitelem“ dané struktury, nebude vždy jednoduché. Předpo-

15 Rozšiřování okruhu osob, které by měly mít povinnost nechat zapsat údaje o „svých“ skutečných majitelích na bázi analogie, považují při stanovování veřejnoprávních povinností za neakceptovatelné.

16 Viz Metodický pokyn č. 3 ke zjišťování skutečného majitele povinnými osobami, http://www.financnianalytickyurad.cz/download/FileUploadComponent-1750233108/1495011685_cs_metodicky_pokyn_c_3_zjistovani_skutecneho_majitele.pdf, cit. 5. 2. 2018.

17 V tomto případě však i Metodický pokyn č. 3 uznává, že v těchto případech o skutečných majitelích nelze příliš uvažovat. „Vždy bude pouze třeba zjistit fyzickou osobu, která u této právní osoby bezprostředně vykonává nejvyšší řídicí funkci, a případně jejího zřizovatele.“ Otázkou výkladu však bude, kdo budou v konkrétním případě tyto „nejvyšší řídicí osoby“ a koho bude třeba uvést v případě, že bude zřizovatelem právní osoba?

18 Takovou úvahu lze očekávat od „povinných osob“ ve smyslu AML zákona (bank, notářů, advokátů atd.), kterým navíc zákon poskytuje návod pro jejich postup v § 9 AML zákona („Kontrola klienta“). Mám za to, že problémy budou vznikat zejména u „neprofesionálů“, tj. spolků, nadací, či dalších osob pohybujících se mimo svět podnikání, evidované údaje budou trpět vadami, a tím budou ztrácet vypovídací schopnost.

19 K povaze obecně prospěšné společnosti viz např. K. Ronovská in J. Petrov, M. Výtisk, V. Beran a kol.: Občanský zákoník. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 419.

kládá to totiž poměrně sofistikovanou úvahu, při které je třeba zohlednit nejen zákonnou úpravu, ale též obsah zakladatelských právních jednání právnických osob (a dalších struktur bez právní osobnosti) a v neposlední řadě i fakticitu jejich samotného fungování.¹⁸

Nutnost úvahy při posuzování, kdo je skutečným majitelem, připouští i výše zmíněný Metodický pokyn, který uvádí: „Při zjišťování skutečného majitele v případě subjektů jiného než obvyklého typu může být určení skutečného majitele ve smyslu § 4 odst. 4 AML zákona, tedy konkrétní fyzické osoby, která má zásadní vliv na činnost takového subjektu, nebo která je příjemcem významné části výnosů takového subjektu, obtížné nebo nemožné.“

Např. v souvislosti s církve se v Metodickém pokynu dočteme, že: „(...) posouzení stavu však nelze zobecňovat na všechny církevní subjekty, resp. na všechny další církve či náboženská hnutí (a obdobně i spolky, nadace a další podobné subjekty), bude proto třeba je posuzovat vždy individuálně, na základě zřizovací dokumentace, či informací osob za ně jednajících. (...)“.

Zároveň jsou zákonné parametry pro některé typy právnických osob, vyjmenované v § 4 odst. 4 zákona AML, ne zcela vhodně zařazeny. Mám zde na mysli např. obecně prospěšné společnosti zařazené pod písm. b) mezi korporace. Obecně prospěšná společnost je však právní osoba ústavního (fundačního typu),¹⁹ která v žádném případě nemá členy vybavené hlasovacími právy. Na druhou stranu má zakladatele, který je i přímo *ex lege* nadán mnohými právy a povinnostmi a za určitých okolností může mít vymezený i okruh beneficentů, kteří mohou mít postavení skutečných majitelů. Proto je třeba u posuzování, kdo je skutečný majitel obecně prospěšné společnosti, postupovat především podle § 4 odst. 4 věty první AML zákona a vyvratitelnou domněnku „vyvrátit“.

Určitá úskalí se skrývají např. i při posuzování, kdo je skutečným majitelem u spolků. Členství ve spolku je typicky povahy osobní, nikoli majetkové, a tudíž zde může vzniknout disproporce mezi hlasovacími a majetkovými právy. U fundací a svěřenských fondů bude důležité i posouzení, jaká práva a povinnosti (vliv) si ponechá zakladatel fundace vůči dané struktuře po dobu trvání její existence, v jakém postavení jsou beneficenti (zda jsou určeni jmenovitě, okruhem osob či jinak), a především pak, zda jsou práva spojená s jejich postavením přímo vybavena právním nárokem, atd.

Za nejasné považují rovněž situace, kdy bude třeba nechat zapsat do Evidence zakladatele – právníkou osobu, která ale sama Evidence podléhat nebude (např. obec, církve apod.). V takovém případě bude zřejmě třeba hledat skutečného majitele i těchto osob, i když – samy o sobě – povinnost nechat evidovat údaje o svých skutečných majitelích v Evidence nemají.

Evidence údajů o skutečných majitelích a některé procesní souvislosti

K 1. 1. 2018 byl zřízen nový informační systém veřejné správy nazvaný „Evidence údajů o skutečných majitelích“, vybudovaný na půdorysu systému veřejných rejstříků v gesci Ministerstva spravedlnosti.

I když je právní základ Evidence obsažen v zákoně č. 304/2012 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fy-

zických osob a evidenci svěřenských fondů, v platném znění, a Evidenci vedou místně příslušné rejstříkové soudy, *není veřejným rejstříkem*,²⁰ tj. zejména se zde **neuplatňuje princip formální a materiální publicity. Není možné do něj volně nahlížet; přístup k údajům je umožněn pouze v zákonem stanovených případech.**

Zápis (změna) do Evidence je prováděn pouze na návrh právnické osoby (svěřenského správce) na „inteligentním formuláři“, jehož náležitosti stanovuje vyhláška MSp č. 323/2013 Sb., v platném znění. Formulář je dostupný na stránkách ministerstva www.justice.cz a návrh lze podat v listinné nebo elektronické podobě, prostřednictvím notáře nebo místně příslušného rejstříkového soudu podle sídla povinné osoby (svěřenského správce). Zápis (změny) do Evidence může provést i notář, při splnění zákonem stanovených podmínek, tzv. přímým zápisem, avšak pouze na základě tzv. podkladového notářského zápisu.

Do evidence se o skutečném majiteli zapisuje:²¹

- jméno a adresa místa pobytu, popř. také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu,
- datum narození a rodné číslo, bylo-li mu přiděleno,
- státní příslušnost a
- údaj o
 - podílu na hlasovacích právech, zakládá-li se postavení skutečného majitele na přímé účasti v právnické osobě,
 - podílu na rozdělovacích prostředcích, zakládá-li se postavení skutečného majitele na tom, že je jejich příjemcem, anebo
 - jiné skutečnosti, je-li postavení skutečného majitele založeno jinak.

O zápisu (změně) do Evidence údajů o skutečných majitelích zároveň není vedeno „rejstříkové řízení“, neboť je téměř celá úprava této Evidence zároveň vyňata z působnosti z. v. r. Využitelnost procesní úpravy určené pro rejstříková řízení je budována na principu delegace. To znamená, že se použitelnost připouští pouze tam, kde tak zákon stanoví. Půjde tedy spíše zřejmě o činnost podobnou „Jiné činnosti soudu“ ve smyslu části sedmé zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“).

Ze zákonné úpravy navíc zcela jasně neplyne, co se stane, když příslušný rejstříkový soud nekoná, jak by měl (např. jedná obstrukčně). Nebo co je následkem nesplnění evidenční povinnosti povinným subjektem? Zákon totiž nestanoví výslovně pro tento případ žádnou sankci, tj. existují tedy pouze nepřímé důsledky např. neuskutečnění obchodu (§ 15 zák. č. 253/2008 Sb.).

V neposlední řadě lze shledat problematickým i odkaz na „ustanovení zákona upravujícího občanské soudní řízení“ (viz § 118h odst. 7 z. v. r.). Je pozoruhodné, že zákonodárce zde využívá stejnou dikci ustanovení jako v § 120 z. v. r. Shodně hovoří „o řízení o zápisu do...“, v tomto případě „evidence údajů o skutečných majitelích“. Zatímco však § 120 z. v. r. odkazuje především na zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v aktuálním znění (dále jen „z. ř. s.“), neboť rejst-

²⁰ Nicméně např. pro potřeby zákona o soudních poplatcích se za něj „považuje“.

²¹ § 118f z. v. r.

Jolana Maršíková a kolektiv

Insolvenční zákon

3. aktualizované vydání
podle stavu právní úpravy k 1. 1. 2018

Publikace přináší aktuální znění insolvenčního zákona s poznámkami, zejména po rozsáhlé novele zákonem č. 64/2017 Sb., a prováděcích předpisů. Autoři v poznámkách uplatňují své bohaté zkušenosti z aplikační praxe. Výklad je doplněn výběrem judikatury.

1240 stran, váz.,
1690 Kč

Marie Karfíková, Vladimír Píkrýl,
Roman Vybíral a kolektiv

Pojišťovací právo

2. přepracované vydání

Publikace poskytuje komplexní přehled a souhrn právní úpravy soukromého pojišťovníctví a pojištění. Výklad problematiky je podán nejen z pohledu naší právní úpravy, ale i v kontextu unijního práva.

440 stran, brož.,
520 Kč

Dana Ondřejová, David Sehnálek

Nekalosoutěžní reklama a nekalé obchodní praktiky v české i evropské právní úpravě a judikatuře

Publikace podrobně analyzuje českou i evropskou právní úpravu nekalé soutěže, srovnávací a klamavé reklamy a nekalých obchodních praktik včetně mezinárodních aspektů. Shrnuje a rozebírá judikaturu Soudního dvora EU i tuzemských soudů.

296 stran, brož.,
450 Kč

říkové řízení je řízením co do charakteru nesporným, v případě Evidence tomu tak zřejmě není, neboť nejde o „soudní řízení“ v pravém slova smyslu. Odkaz tedy míří spíše do občanského soudního řádu, nikoli do z. ř. s.

Časový rámec stanovený pro zápis do Evidence údajů o skutečných majitelích

Pro splnění povinností vyplývajících pro právnické osoby (svěřenské správce) je stanovena lhůta „bez zbytečného odkladu po vzniku rozhodné skutečnosti“.²² Pro již existující struktury byla v přechodných ustanoveních k novele č. 368/2016 Sb., která Evidenci údajů o skutečných majitelích zavedla,²³ stanovena pro oznámení požadovaných údajů jednorozční lhůta pro osoby zapisované do obchodního rejstříku (obchodní korporace, příspěvkové organizace, VZP a další právnické osoby veřejného práva, které se do obchodního rejstříku zapisují) a tříletá lhůta pro právnické osoby zapisované do jiného než obchodního rejstříku.

U svěřenských fondů bude zřejmě platit výše uvedené přechodné ustanovení *a simili*. Úmyslem zákonodárce bylo zjevně vztáhnout přechodná ustanovení na entity existující před 1. 1. 2018. V době přijímání novely č. 368/2016 Sb. nicméně ještě neexistovala novela Evidence svěřenských fondů, která byla zavedena až pozdější novelou z. v. r. č. 460/2016 Sb., s účinností k 1. 1. 2018.

Poplatkové povinnosti

Zápis do Evidence údajů o skutečných majitelích je zpoplatněn. Soudní poplatek je stanoven na 1 000 Kč pro změnu a zápis skutečných majitelů právnických osob, které se zapisují do obchodního rejstříku.

Pro zápis a změnu skutečného majitele jiných právnických osob, které se nezapisují do obchodního rejstříku, a svěřenských fondů se uplatní osvobození od soudního poplatku podle § 11 odst. 9 zák. č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, v platném znění.²⁴ Zákon nicméně stanovil časově omezené osvobození od soudních poplatků v době trvání jednoho roku (tj. po dobu roku 2018) i pro právnické osoby zapsané do obchodního rejstříku.

Další související povinnosti

Každá právnická osoba má nejen povinnost nechat své skutečné majitele evidovat, ale musí vést i průběžnou evidenci aktuálních údajů o svých skutečných majitelích, včetně údajů o skutečnosti, která zakládá jejich postavení jako skutečného majitele, či jiného odůvodnění, proč je tato osoba považována za skutečného majitele. Obdobnou povinnost má svěřenský správce či osoba v obdobném postavení vůči jinému právnímu uspořádání bez právní osobnosti.

22 § 118 odst. 2 z. v. r.

23 Viz přechodné ustanovení II./10. novely č. 368/2016 Sb.

24 Totéž platí i při změně údajů podle § 118f písm. d) VeŘej, kdy se nemění identifikace osoby.

25 Takto ostatně argumentoval i francouzský ústavní soud při posuzování legitimity zavádění registru fiducií a jejich zpřístupnění veřejnosti (viz rozhodnutí francouzského ústavního soudu č. 2016-591 QPC z 21. 10. 2016).

Údaje ke zjištění a ověření totožnosti skutečného majitele je právnická osoba (svěřenský správce, osoba v podobném postavení) povinna uchovat nejen po dobu, po kterou je určitá fyzická osoba skutečným majitelem, ale ještě nejméně 10 let poté, co jím přestala být.

Právě povinnost zjišťovat a ověřovat totožnost může být v praxi velmi problematická, neboť by měla být uchováována např. kopie občanských průkazů, příp. jiných průkazů totožnosti. Problém však může nastat u nezletilých osob (např. nezletilých obmyšlených ze svěřenských fondů, což je v praxi běžné). Dále není zcela jasné, jakým způsobem má být identifikován okruh osob, ze kterého svěřenský správce může vybírat obmyšlené pro určité plnění, atd.

Závěrem

- Od 1. 1. 2018 vznikla právnickým osobám zapisovaných do veřejných rejstříků vedených v režimu zák. č. 304/2013 Sb. a svěřenským správcům nová povinnost – nechat zapsat do Evidence údajů o skutečných majitelích osoby, které jsou „skutečnými majiteli“, neboť fakticky či právně, přímo nebo nepřímo vykonávají vliv nad právnickou osobou (svěřenským fondem). Pro právnické osoby vzniklé před 1. 1. 2018 je stanovena pro splnění této povinnosti jednorozční, resp. tříletá lhůta.

- Není bohužel zcela jasné, na jaký okruh právnických osob, svěřenských fondů a jim podobných uspořádání ta která zákonná úprava vlastně dopadá a proč. Zatímco § 4 odst. 4 AML zákona vymezuje obecně „skutečného majitele“, z. v. r. stanovuje okruh entit, které jsou povinny evidovat údaje o svých skutečných vlastnicích odlišně (úžeji).

- Určení, kdo bude v konkrétním případě skutečným majitelem, nebude vždy jednoduché. Vždy bude třeba vyhodnotit nejen zákonnou úpravu a obsah zakladatelského právního jednání, ale i vlastní „realitu“ dané struktury.

- S ohledem na vývoj ve sjednocené Evropě čeká český AML zákon tak či tak další novelizace, která by si měla klást za cíl nejen sladit vnitrostátní právní režim s požadavky čtvrté a páté AML směrnice. Tato příležitost by měla být využita především k vytvoření funkčního – a pro všechny zúčastněné soukromé osoby i veřejnoprávní subjekty – smysluplného, férového, vyváženého a zároveň nepřilíš zatěžujícího evidenčního mechanismu.

- Hledána by měla být také rovnováha mezi důrazem na transparentnost entit odlišných od člověka na straně jedné a ochrany soukromí, rodinného života a výkonu vlastnického práva na straně druhé.²⁵ Tento hodnotový konflikt se zrcadlí zejména ve sféře správy rodinného majetku za pomoci nadačních a trustových struktur. Mám za to, že by mělo být „rodinným“ nadacím a nadačním fondům měřeno „stejným metrem“, neboť jde o funkčně srovnatelné instrumenty správy majetku. Jakékoli zvýhodnění jedné či druhé formy, zejména co se týče registračních/evidenčních povinností či daňových povinností, může mít za následek zavření dveří, které soukromé právo pro účel správy majetku po 1. 1. 2014 otevřelo. ❀

Informace o rejstříku skutečných majitelů v Rakousku najdete na str. 77.

Zastavení exekuce již dříve ukončené vymožením

Problém realizace exekučních titulů je v poslední době předmětem mimořádné pozornosti ze strany laické i právnické veřejnosti. Článek rozebírá nejaktuálnější judikaturu Nejvyššího soudu a odůvodňuje, za jakých mimořádných okolností a proč je možné, aby dodatečně a v zájmu povinného „obživla“ exekuce, která již jednou skončila vymožením.

JUDr. Karel Svoboda

je soudcem Nejvyššího soudu.

Exekuce končí dvěma možnými způsoby, buď zastavením podle § 55 ex. řádu, nebo bez dalšího vymožením exekvované pohledávky, jejího příslušenství a nákladů exekuce [§ 46 odst. 8, § 47 odst. 7, § 51 písm. c) ex. řádu]. Přesto Nejvyšší soud za určitých okolností připouští, že exekuce, která skončila vymožením, může „obživnout“ s tím, že exekuční soud rozhodne o jejím zastavení. Nelze přehlédnout, že se zastavuje něco, co již neběží. Tím na straně oprávněných a do jisté míry i na straně exekutorů vzniká nejistota, zda jednou ukončená exekuce nebude znovu otevřena a zda plnění, které bylo již vymoženo (exekvovaná pohledávka, její příslušenství a náklady exekuce), nebude třeba vrátit, protože výsledek již skončené exekuce bude v rámci usnesení o zastavení exekuce revidován.

Smyslem tohoto článku je analýza dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, na jejímž základě se otevírá možnost znovuotevření exekuce, která již dříve skončila vymožením, a zjištění, zda argumenty pro takový postup, jenž se děje mimo gramatický rámec ust. § 46 odst. 8, § 47 odst. 7, § 51 písm. c) ex. řádu, jsou natolik silné a udržitelné systematickým výkladem, že je třeba je respektovat.

Pravidlo, že jednou skončenou exekuci nelze otevřít

Pravidlo o nemožnosti znovuotevřít vykonávací řízení, které skončilo vymožením, Nejvyšší soud vyjádřil v pilotním usnesení ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2421/2004. Zdůraznil, že existence nařízeného a trvajících výkonů rozhodnutí (exekuce) je zvláštní podmínkou řízení o návrhu na jeho zastavení. Jestliže výkon rozhodnutí (exekuce) zanikl, k věcnému rozhodnutí o návrhu povinného na jeho zastavení podle ust. § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. již nejsou podmínky, a toto řízení musí být podle ust. § 103, § 104 odst. 1 a § 254 odst. 1 o. s. ř. zastaveno.

Judikoval tak za situace, kdy povinný během výkonu exekvované plnění zaplatil a kdy návrh na zastavení výkonu pro-

to, že dluh zanikl ještě před zahájením výkonu, podal až poté, co výkon rozhodnutí skončil předáním peněz oprávněnému. Právě tuto skutečnost Nejvyšší soud výslovně zdůraznil. Tím naznačil, že povinný svou námitku, že existuje okolnost odůvodňující zastavení výkonu (exekuce), měl a mohl uplatnit ještě předtím, než vykonávací řízení skončilo vymožením. Je věcí Nejvyššího soudu, aby dále rozpracoval myšlenku, zda a za jakých okolností může být projednán pozdní návrh povinného na zastavení již vymožené exekuce, jestliže povinnému nelze klást k tíži, že námitka nepřipustnosti exekuce nebyla vznesena (nebo sice byla vznesena, ale nebyla projednána) ještě předtím, než exekuce skončí vymožením. To se prozatím nestalo.

Závěr, že nelze zastavit exekuci, která již skončila vymožením, Nejvyšší soud později formuloval tak, že se jedná o obecné pravidlo, které se v zásadě uplatní bez ohledu na to, z jakého důvodu má být exekuce *ex post* zastavena, tedy nejen v případech, kdy byl podán návrh na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř.¹

Na druhé straně Nejvyšší soud pravidlo o obecné nemožnosti rozhodnout o zastavení exekuce, která již byla dříve skončena vymožením, korigoval. Uzavřel, že soud zastaví exekuci i poté, co pohledávka s příslušenstvím a náklady exekuce byly vymoženy, jestliže se podkladové rozhodnutí nestalo vykonatelným [§ 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř.]² Svůj postoj odůvodnil tím, že provedení exekuce, tj. vymožení pohledávky s příslušenstvím a nákladů exekuce, nařízené podle titulu, který zde nikdy nebyl, nebo titulu, který je způsobilý vykonatelnosti nabyt, ale dosud se tak nestalo, představuje neoprávněný zásah do majetkových práv povinného.

Z takové argumentace lze vyčíst, že je-li vedena exekuce na základě nezpůsobilého exekučního titulu, jde o natolik velký excés do práv povinného, že jej nelze tolerovat ani v případě, kdy exekuce již skončila vymožením. Pro závěr v tomto směru lze najít oporu i v rozhodovací činnosti Ústavního soudu, jenž uzavírá, že ani ve vykonávacím řízení nelze připustit, aby bylo nuceně realizováno plnění, které sice plyne z exekučního titulu, ale je ve zcela zjevném nesouladu s hmotným právem.³ Dodejme, že důvodem pro zastavení exekuce po jejím vymožení je i fakt, že exekuční titul se stal nezpůsobilým podkladem pro vedení exekuce až v jejím průběhu [zejména pro-

1 Srov. např. usnesení NS z 25. 1. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1886/2006, z novějších např. rozsudek NS z 2. 4. 2014, sp. zn. 28 Cdo 250/2012.

2 Viz usnesení NS z 22. 9. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2706/2007.

3 Např. nálež ÚS z 26. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 199/2011.

to, že byl zrušen, takže existuje důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. b) o. s. ř.⁴ Argumenty podporující závěr Nejvyššího soudu, že z důvodů podle § 268 odst. 1 písm. a), b) o. s. ř. je možné zastavit i již ukončenou exekuci, pokládáme s ohledem na shora sdělené za silné a akceptovatelné.

Obecné pravidlo, že nelze zastavit exekuci, která už zanikla vymožením, Nejvyšší soud dále rozvolnil závěrem, že provedení exekuce nebrání jejímu pozdějšímu zastavení z důvodu započtení pohledávky.⁵ Svůj postoj odůvodnil tím, že za takových okolností lze uvažovat o zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) nebo h) o. s. ř. Zkoumáme-li podrobněji skutkové okolnosti, za nichž Nejvyšší soud tento závěr učinil, zaregistrujeme, že jednou z námitek povinného bylo, že návrh na zastavení exekuce proto, že pohledávka zanikla započtením před zahájením exekuce, podal ještě předtím, než exekuce skončila vymožením. Za takové situace pokládáme závěr Nejvyššího soudu o tom, že o návrhu povinného na zastavení exekuce mělo být rozhodnuto, za správný. Měl však být odůvodněn tím, že povinnému nelze klást k tíži, že o jeho během exekuce (tedy včas) podaném návrhu na zastavení podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. bylo shodou okolností rozhodnuto až po skončení exekuce následkem vymožení dlužného plnění, a že za takových výjimečných okolností má povinný právo, aby o jeho návrhu na zastavení exekuce bylo věcně rozhodnuto. Takový výklad by korespondoval se situací, kterou Nejvyšší soud řešil v již výše zmíněném usnesení ze 14. 12. 2005, sp. zn. 20 Cdo 2421/2004.

Je pravda, že kritizovaný právní závěr o tom, že existuje důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř., Nejvyšší soud přijal pod tlakem Ústavního soudu, který „*považuje za vhodné, aby obecné soudy v řízení o výkon rozhodnutí důsledně postupovaly podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. a řízení zastavovaly i tehdy, zanikne-li vymáhaná pohledávka splněním v průběhu exekučního řízení*“.⁶ Odcitovaný závěr Ústavního soudu však není kategorický a jeho cílem bylo přimět obecné soudy nikoliv k tomu, aby masivně prolomovaly zásadu, že v jednou ukončené exekuci nelze pokračovat, ale aby formulovaly výjimky z této obecné zásady, aby právo povinného vlastnit majetek nebylo v exekučním řízení nepřiměřeně okleštěno jen proto, že exekutor pokračuje v provádění exekuce i za situace, kdy povinný podal návrh na její zastavení.

Relativizace zásady, že nelze ukončit zastavením exekuci, která již jednou byla ukončena vymožením, byla soudy nižších stupňů donedávna zpochybňována s tím, že závěr, jestli byla exekuce po právu ukončena provedením, lze uskutečnit i v následujícím nalézacím řízení o vydání bezdůvodného obohacení, které posléze povede povinný jako žalobce vůči osobám, které měly z provedení exekuce prospěch (půjde ze-

jména o oprávněného, jemuž bylo vydáno vymožené plnění, a o exekutora, jehož náklady a odměna byly rovněž vymoženy). **Zásah do majetkových práv povinného tedy může být napraven jinak než tak, že bude po řadě let oživeno již skončené exekuční řízení.**⁷

S touto argumentací se Nejvyšší soud vypořádal v usnesení ze dne 15. 8. 2017, sp. zn. 20 Cdo 3331/2017, v němž uvedl, že **pouze na základě výroku o zastavení exekuce lze uzavřít, že plnění, které bylo na povinném vymoženo, oprávněnému (exekutorovi) nenáleží, protože ještě před vymožením tohoto plnění v rámci exekuce zde byl jiný důvod pro zastavení (a neprovedení) exekuce.** K zastavení exekuce z tohoto důvodu musí dojít nezbytně v rámci exekuce, třebaže již ukončené vymožením plnění z exekučního titulu a nákladů exekuce. Do doby ukončení exekuce jiným, procesním právem předvídaným způsobem než vymožením, totiž přetrvává procesní důvod, pro který vymožené plnění náleží oprávněnému, případně exekutorovi. V případném nalézacím řízení zahájeném povinným jako žalobcem o vydání bezdůvodného obohacení, které mělo vzniknout vymožením plnění, na které oprávněný a případně soudní exekutor (jde-li o náklady exekuce a o odměnu exekutora) neměli právo, tedy soud nemůže posoudit jako předběžnou otázku, zda byl nebo nebyl dán důvod pro zastavení exekuce (např. nemůže zrušit příkazy k úhradě nákladů exekuce, ty pozbývají účinků jen na základě usnesení o zastavení již vymožené exekuce).

Z právě uvedeného plyne, že nemá pravdu M. Švestková, jestliže píše, že povinný, který se domnívá, že plnění na něm bylo v exekuci vymoženo neprávem, má bez dalšího podat žalobu o vydání vymoženého plnění jako bezdůvodného obohacení.⁸ Nejdříve musí uspět s návrhem na zastavení exekuce. Teprve v případě, že s návrhem uspěje, bude jediným procesně možným způsobem postaveno najisto, že exekuce neměla být provedena, a tedy ani ukončena vymožením. Až tehdy je prostor k zahájení nalézacího řízení, v němž se povinný bude domáhat navrácení vymoženého plnění nebo náhrady škody způsobené neprávem vedenou exekucí. Nalézací soud přitom bude vázán důvody, pro které byla exekuce zastavena, jak je zjistil exekuční soud (srov. s § 135 odst. 2 o. s. ř.).

Zastavení skončené exekuce, je-li exekučním titulem notářský zápis se svolením k vykonatelnosti

Nejvyšší soud též uzavřel, že je-li exekučním titulem notářský zápis se svolením k vykonatelnosti a domáhal-li se povinný zastavení exekuce podle ust. § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. z důvodu, že oprávněný nemá na vymáhané (vymožené) plnění podle hmotného práva nárok, rozhodne soud o tomto návrhu i poté, co pohledávka s příslušenstvím a náklady exekuce byly vymoženy.⁹ Svůj závěr odůvodnil tak, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti má jen formální (myšleno procesní, nikoliv hmotněprávní) charakter, neboť není sám o sobě samostatným zavazovacím důvodem a ani se jím nezakládá domněnka o existenci dluhu v době jeho sepsání. Skutečnost, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti je takovým titulem pro výkon rozhodnutí, který sám o sobě oprávněnému nezakládá právní důvod pro přijetí vymáhaného plnění, musí být zohledněna i v řízení o výkon rozhodnutí (v exekučním říze-

4 Viz usnesení NS z 15. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 4312/2007.

5 Viz usnesení NS z 22. 9. 2015, sp. zn. 26 Cdo 1663/2015.

6 Viz náleží ÚS z 1. 3. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 8/06.

7 Např. usnesení KS v Brně z 30. 6. 2017, sp. zn. 26 Co 243/2017, nebo usnesení KS v Brně, pobočka v Jihlavě z 25. 1. 2017, sp. zn. 54 C 780/2016.

8 Viz M. Švestková: Zastavení exekuce, která již byla provedena, zveřejněno na akhsp.cz dne 2. 10. 2017.

9 Viz usnesení NS z 25. 3. 2014, sp. zn. 21 Cdo 3266/2013.

ni). Vymáhání plnění, na něž nemá oprávněný nárok a které by byl povinen po jeho přijetí z důvodu bezdůvodného obohacení povinnému vrátit, nelze považovat za přípustné. Je-li tedy veden soudní výkon nebo exekuce, ačkoliv oprávněný nemá na vymáhané plnění podle hmotného práva nárok, je to důvodem k zastavení výkonu rozhodnutí postupem podle ust. § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., a to i bez návrhu.¹⁰

Právě uvedený závěr pokládáme za diskutabilní. Ani deklaratorní rozsudek, kterým se dlužníku ukládá povinnost k plnění, jako takový nezpůsobuje změnu v hmotných právech a povinnostech mezi účastníky.¹¹ Exekuční titul ve formě notářského zápisu (stejně jako exekuční titul ve formě rozsudku) po formální stránce přetrvává i tehdy, když se dodatečně zjistí, že neexistuje povinnost, která podle něho má být vykonána. Není-li zánik nebo neexistence dluhu obecným důvodem pro dodatečné zastavení již vymožené exekuce, je-li titulem rozsudek, nemělo by tomu tak být ani v případě exekuce notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti.

Důraz na pouze formální (procesní) podstatu notářského zápisu tedy není pro posouzení problému podstatný a navíc nezohledňuje, že součástí notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti může být i hmotněprávní dohoda mezi účastníky, jejíž práva a povinnosti mají být případným předmětem následující exekuce (§ 71a odst. 1 not. řádu), nebo uznání závazku (§ 71a odst. 2 not. řádu). Je tedy nepřesné tvrdit, že notářský zápis se svolením k vykonatelnosti má jako celek výhradně formální (procesní) podstatu, procesní podstatu má jen část takového zápisu, kterou je svolení k vykonatelnosti.

Proto i v případě, že se exekuce vede na základě notářského zápisu, by mělo platit, že o návrhu na zastavení exekuce proto, že povinnost, která se podle notářského zápisu vykonává, po vydání notářského zápisu zanikla nebo že dokonce nikdy neexistovala, soud má věcně rozhodnout jen tehdy, když návrh na zastavení exekuce byl podán ještě předtím, než došlo k ukončení exekuce vymožením plnění. Za takových okolností totiž povinný využil prostředku procesní obrany proti údajně neprávem vedené exekuci [návrhu na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř.] v době, kdy jej měl k dispozici.

Zastavení exekuce ukončené vymožením, je-li exekučním titulem rozhodčí náleží

I v případě, že je exekučním titulem rozhodčí náleží, Nejvyšší soud aplikuje pravidlo, podle něhož soud exekuci zastaví, jestliže se podkladové rozhodnutí nestalo vykonatelným.¹² V poměrech exekuce vedené na základě rozhodčího nálezu je tomu tak zejména tehdy, když rozhodčí náleží vydal rozhodce, který neměl pravomoc spor rozhodnout z důvodu neplatnosti sjednané rozhodčí doložky. Tato okolnost je důvodem pro zastavení exekuce i po jejím provedení.¹³

K zastavení exekuce z rozhodčího nálezu za výše uvedených okolností dochází podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., neboť výkon rozhodnutí je nepřipustný, protože existuje „jiný důvod“, pro který rozhodnutí nelze vykonat. „Jiným důvodem“ pro závěr o nepřipustnosti exekuce je skutečnost, že rozhodčí náleží byl vydán osobou soukromého práva, která ve skutečnosti nebyla rozhodcem, takže „rozhodčí náleží“ sice jako listina existuje a byl doručen, ale nikdy neměl být podkladem pro zahá-

jení a vedení exekuce pro nedostatek pravomoci osoby, která jej vydala. Za takových okolností nejsou splněny předpoklady pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) o. s. ř. (nelze totiž uzavřít, že by se rozhodčí náleží „dosud nestal vykonatelným“, rozhodčí náleží totiž za daných okolností nebude vykonatelný nikdy, aniž by tento nedostatek mohl být zhojen) a ani důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. b) o. s. ř. (rozhodčí náleží totiž po zahájení exekuce nebyl zrušen a ani se po zahájení exekuce nestal neúčinným). Nicméně k zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dochází z důvodu, který je srovnatelný s předpoklady pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. a) nebo b) o. s. ř. Nedostatek pravomoci subjektu, který rozhodnutí vydal (zřejmě s výjimkou, kdy by takovým orgánem byl civilní soud),¹⁴ je tak zásadním nedostatkem pro zahájení a vedení exekuce jako celku, že musí mít stejné následky jako situace, kdy exekuční titul dosud není vykonatelný (např. proto, že povinnému nebyl řádně doručen rozsudek civilního soudu). Včetně následku, že exekuci vedenou na základě takového exekučního titulu je třeba zastavit i tehdy, kdy již dříve skončila vymožením.

Judikaturu Nejvyššího soudu, podle níž exekuci je třeba i po jejím vymožení zastavit, je-li rozhodčí doložka neplatná, s ohledem na výše uvedené pokládáme za správnou.

Závěry

Důvody pro zastavení exekuce uvedené v § 268 odst. 1 o. s. ř. mají svoji hierarchii. Některé z nich jsou natolik zásadní [§ 268 odst. 1 písm. a), b) o. s. ř.], že odůvodňují zastavení exekuce i poté, co již exekuce zanikla provedením. Vyjadřují totiž v podstatě ústavní princip, že exekuce nemůže být vedena, jestliže k tomu neexistuje základní podklad, tedy vykonatelné rozhodnutí, které vydal subjekt (orgán), který k tomu měl pravomoc. Potřeba zachování tohoto principu je natolik palčivá, že odůvodňuje „znovuotevření“ exekuce, která skončila vymožením, s tím, že může být ukončena jiným způsobem, kterým je právě její zastavení pro nepřipustnost podle § 268 odst. 1 písm. a) nebo b) o. s. ř. Navzdory tomu, že takový zásah *ex post* z pohledu povinného (a zpravidla i exekutora, který v již skončené exekuci vymohl i svoji odměnu a náklady) bude hodnocen jako retroaktivní a narušující jeho očekávání, že výsledky jednou ukončeného řízení zůstanou navždy zachovány. Vzhledem k legitimním zájmům oprávněného a exekutora však bude třeba (i když se o tom v zákoně nepíše, ale v něm se nepíše ani o tom, že by mohla být zastavena exekuce, která již jednou skončila vymožením) při rozhodování o zastavení exekuce zohlednit dobu, která uplynula od jejího skončení vymožením, jakož i zájem povinného na dodatečném zastavení exekuce (tedy to, v jaké míře byl konkrétní exekuci neprávem postižen).

10 Obdobně viz usnesení NS z 28. 5. 2009, sp. zn. 20 Cdo3326/2007.

11 Srov. např. B. Dvořák: Právní moc civilních soudních rozhodnutí, C. H. Beck, Praha 2008.

12 Např. usnesení NS z 8. 11. 2017, sp. zn. 20 Cdo 4510/2017.

13 Např. usnesení NS z 15. 8. 2017, sp. zn. 20 Cdo 3331/2017.

14 Srov. s rozsudkem NS z 30. 6. 1976, sp. zn. 3 Cz 24/76.

Jde-li o důvod pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. h) o. s. ř., může být exekuce na základě tohoto ustanovení zastavena tehdy, když „jiným důvodem“ pro takový krok je situace srovnatelná s okolnostmi, na které pamatuje § 268 odst. 1 písm. a) nebo b) o. s. ř. Tak je tomu třeba tehdy, když se exekuce uskutečnila na základě rozhodčího nálezů, který však vydal subjekt, který k tomu neměl pravomoc.

Důvod pro zastavení exekuce proto, že po vydání rozhodnutí zaniklo právo jím přiznané, ledaže byl tento výkon rozhodnutí již proveden [§ 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř.], je zpravidla dán tehdy, když povinný tvrdí, že ještě před zahájením exekuce plnil, takže dluh, který je exekvován, už neexistuje, a proto po něm povinný nemůže žádat, aby plnil znovu. Jde o tzv. **opoziční spor**,¹⁵ který je vyvolán exekucí, takže by měl být rovněž uvnitř exekuce řešen, a to v době, kdy je exekuce ještě v běhu. Nedodržení této zásady (a s ním spojený zásah do poměrů oprávněného, kterému již bylo vyplaceno vymožené plnění) musí být odůvodněno mimořádnými okolnostmi. Tak tomu bude v případě, kdy povinnému nelze klást k tíži, že jeho námitka o tom, že po vydání rozhodnutí zaniklo právo přiznané exekučním titulem (např. že dluh zcela uhradil již před za-

hájením exekuce), byla věcně projednána až poté, co exekuce byla skončena vymožením. Typicky půjde o situaci, kdy povinný podal návrh na zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. g) o. s. ř. ještě předtím, než exekuce skončila vymožením, ale exekuční soud o tomto návrhu do doby skončení exekuce vymožením nestihl rozhodnout.¹⁶

Důvody pro zastavení exekuce podle § 268 odst. 1 písm. c), d) e) a f) o. s. ř. spočívají v okolnostech, které ovlivňují aktuální průběh a způsob vedení exekuce. Proto nelze připustit, aby po skončení exekuce následkem vymožení byly důvodem pro zastavení již ukončené exekuce.

Jestliže exekuční soud dodatečně zastavil exekuci skončenou vymožením, má se za to, že plnění, kterého se oprávněnému dříve dostalo, nebylo v rozsahu dodatečného zastavení exekuce po právu. Oprávněný je proto povinen je vrátit.¹⁷ Stejně tak odpadl i právní důvod, pro který si soudní exekutor ponechal část vymoženého plnění na své náklady exekuce a odměnu exekutora. Povinnost k náhradě nákladů exekuce je totiž bez dalšího nahrazena rozhodnutím o nákladech exekuce, které je obsahem dodatečného usnesení o zastavení exekuce (zpravidla povinnost k jejich náhradě bude uložena oprávněnému, protože on procesně zavinil, že exekuce byla nakonec zastavena, viz § 89 ex. řádu).¹⁸ Povinný, vůči němuž byla exekuce vedena neprávem, se může domáhat vydání neprávem vymoženého plnění na tom, kdo je obdržel (na oprávněném, na exekutorovi, jde-li o odměnu exekutora a náklady exekuce). Odpovědnost státu za totéž není dotčena [srov. s § 5 písm. b), § 7 odst. 1, § 8 odst. 1 zák. o odpovědnosti za škodu]. ❀

15 Srov. např. s R. Šínová, I. Kovářová Kochová a kol.: *Civilní proces, Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*, C. H. Beck, Praha 2015, str. 51.

16 Je tedy příliš paušální závěr D. Mališe, že exekuci po jejím provedení lze zastavit kdykoliv, je-li dán důvod podle § 268 odst. 1 písm. g), h). Viz D. Mališ: *Lze exekuce zastavovat „s kríčkem po funuse“?* e-pravo.cz ze 7. 10. 2014.

17 Srov. usnesení NS z 24. 5. 2016, sp. zn. 20 Cdo 1503/2016.

18 Viz usnesení NS z 16. 6. 2017, sp. zn. 20 Cdo 2528/2016.

KŠD LEGAL advokátní kancelář s.r.o. hledá do svého týmu právníky

Požadovaný profil:

- vynikající úroveň znalostí českého práva
- výborná znalost anglického jazyka (znalost dalšího jazyka výhodou)
- praxe v advokacii podmínkou
- flexibilita
- schopnost týmové práce, samostatnost, bystrost
- profesionální vystupování, dobré komunikační schopnosti, loajalita
- znalost práce na PC

Nabízíme:

- zajímavou práci v příjemném mladém kolektivu v přední české advokátní kanceláři
- moderní pracovní prostředí na Pankráci v budově CITY TOWER v 19. patře
- motivující finanční ohodnocení včetně možnosti bonusů
- odborná školení a interní jazykové kurzy
- další zajímavé benefity

V případě Vašeho zájmu zašlete, prosím, svou nabídku s životopisem v českém a anglickém jazyce na e-mailovou adresu: lucie.cyprova@ksd.cz

ADVOKÁTY A ADVOKÁTNÍ KONCIPIENTY

se specializací:

**TRESTNÍ PRÁVO,
INSOLVENČNÍ PRÁVO,
KORPORÁTNÍ PRÁVO
a PRÁVO NEMOVITOSTÍ**

K Š D
L E G A L

CorporateINTL
LEGAL AWARDS
WINNER 2016

Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 1. část

V tomto a následujícím čísle BA přinášíme pojednání o aktuální problematice trestní odpovědnosti právnických osob, které jsou začleněny do koncernových skupin. V této první části popisuje autor možnosti trestní odpovědnosti mateřské společnosti za protiprávní jednání zástupců dceřiné společnosti, jejichž specifika vyplývají ze vztahu řízení a ovládání. Ve druhé části se článek bude věnovat problematice vzniku trestní odpovědnosti právnické osoby, kdy pachatelem i poškozeným je některá z právnických osob začleněných do koncernu. Autor se zaměří i na některé trestné činy, jejichž posuzování může být s ohledem na koncernové vazby v konkrétních případech problematické.

JUDr. Dalibor Šelleng

působí na katedře trestního práva
PF UK v Praze.

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále též ZTOPO), nadále skýtá mnoho otázek týkajících se implementace jeho zákonných ustanovení do praxe, přestože dne 1. 1. 2018 tomu bylo již 7 let ode dne, kdy uvedený zákon nabyl účinnosti. Cílem tohoto dvojdílného článku je přiblížit čtenářům problematiku trestní odpovědnosti právnických osob začleněných do koncernu se zaměřením na otázky, které i s ohledem na zahraniční zkušenosti mohou v praxi dříve či později vyvstat. Vzhledem k tomu, do jaké míry je vznik trestní odpovědnosti právnické osoby začleněné do koncernu specifický, můžeme se také v zahraničí setkat s označením „koncernové trestní právo“ (německy *Konzernstrafrecht*). Koncern jako takový sice není adresátem trestněprávních norem (postrádá právní osobnost), avšak z hlediska trestního práva mají vztahy mezi jednotlivými právnickými osobami zapojenými do koncernu vysokou relevanci při řešení problémů v oblasti uplatňování trestní odpovědnosti vůči nim.

Pojem koncern

Koncern představuje vrcholnou formu podnikatelského seskupení vertikálního typu, tj. seskupení, v němž jsou jednotlivé právnické osoby propojeny vazbami ovládání. Jednotlivé ovládané obchodní korporace si sice zachovávají svou právní osobnost, avšak ztrácejí ve větší či menší míře svobodu rozhodování. Přes absenci přesných statistik lze vyslovit, že většina obchodních korporací nemá nezávislé postavení, neboť jsou součástí větších seskupení obchodních korporací, v jejichž rámci je jejich vlastní rozhodování ovlivňováno osobou či osobami stojícími na vrcholu takového seskupení. Vedle vztahů ovládání se koncern vyznačuje ještě další složkou, a to vztahem jednotného řízení.

Vytváření koncernů sice vede k posílení konkurenční schopnosti seskupených korporací na globalizovaných trzích, avšak zároveň ohrožuje ovládané a jednotně řízené právnické osoby, stejně jako jejich členy, věřitele, zaměstnance atd. Právo podnikatelských seskupení, resp. koncernové právo pak s sebou nese především ochrannou funkci. Ta spočívá v povinnosti řídicí osoby kompenzovat újmu řízené osobě začleněné do koncernu způsobenou prosazováním zájmu koncernu do jejich rozhodovacích procesů.¹ Jádro zákonné úpravy podnikatelských seskupení představuje § 71 až 91 zák. č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (dále též „z. o. k.“).

Koncern je pak definován § 79 odst. 1 z. o. k., dle něhož jde o podnikatelské seskupení, v němž je jedna nebo více ovládaných osob podrobena jednotnému řízení jinou osobou či osobami. Řídicí osoba je přitom vždy i ovládající osobou a své takto vymezené postavení musí uplatňovat, aby se jednalo o koncern. Jednotným řízením se podle § 79 odst. 2 z. o. k. rozumí vliv řídicí osoby na činnost řízené osoby, sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu. Má-li tedy být podnikatelské seskupení koncernem, musí být u něj dán společný koncernový zájem, který musí být prosazován jednotnou politikou koncernu, jehož součástí je i koncepční řízení a koordinace alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu.² V rámci koncernových vztahů pak můžeme rozlišovat mateřskou (holdingovou) společnost jakožto právnickou osobu, která ovládá a řídí dceřiné společnosti. Mateřskou společností je typicky společnost, která je významným, zpravidla většinovým společníkem dceřiné společnosti. Pakliže je ovládaná a řízená osoba 100% společníkem mateřské společnosti, hovoříme o sesterské společnosti.

Zároveň je pro účel tohoto článku nutné odlišit koncern od investičních společností. Ty vlastní akcie společností za účelem investic, nikoli za účelem řízení a ovládání. Společnost, v níž má investiční společnost účast, zůstává z hle-

¹ S. Černá, I. Štenglová, I. Pelikánová a kol.: Právo obchodních korporací, Wolters Kluwer, Praha 2015, str. 204-207.

² Tamtéž, str. 224.

diska rozhodovacích procesů samostatná. Tento dvojdílný článek se snaží nalézt odpověď na některé okruhy otázek vyplývající ze specifických vztahů mezi právníckými osobami v rámci koncernu.

Trestní odpovědnost mateřské společnosti za jednání fyzické osoby jednající jménem dceřiné společnosti

Zájmem mateřské společnosti nepochybně je vyhnout se situaci, kdy by proti ní bylo vedeno trestní řízení za jednání učiněné jménem dceřiné společnosti.

Důvodů můžeme najít vícero:

- Za prvé by trestní stíhání mohlo probíhat ve státě sídla mateřské společnosti, jehož právní řád by danou situaci mohl postihovat přísněji nežli právo státu dceřiné společnosti.

- Za druhé, tradiční sankcí v oblasti trestní odpovědnosti právníckých osob je peněžitý trest. Výměra tohoto trestu a možnosti jeho výkonu jsou limitovány velikostí majetku odsouzené společnosti. Sankcionování mateřské společnosti by tedy pro celý koncern bylo povětšinou citelnější a mohlo by ohrozit fungování i řízených dceřiných společností.

- S tím souvisí i třetí důvod, a to možnosti vymození přiznaného nároku na náhradu škody v rámci adhezního řízení. Tyto možnosti budou také omezeny na velikost majetku odsouzené společnosti.

- Konečně mateřská společnost nemá zájem na případné negativní publicitě plynoucí z jejího odsouzení. Dceřinou společnost je obvykle přijatelnější v tomto směru obětovat.³

V otázce trestní odpovědnosti mateřské společnosti za jednání fyzické osoby jednající jménem dceřiné společnosti je prvotním východiskem již zmiňovaná právní samostatnost jednotlivých právníckých osob zapojených do koncernu. Právní osobnost je přitom předpokladem pro uplatnění trestní odpovědnosti a důsledků s ní spojených. Z tohoto vyplývá, že **koncern jako takový nemůže být trestně odpovědný, trestně odpovědnými mohou být pouze právnícké osobnosti do něj zapojené.** Na stranu druhou však koncern tvoří jednu hospodářskou jednotku. Nejedná se pouze o jeho faktickou charakteristiku, nýbrž je takto přijímán i v oblasti soutěžního práva, kde se hospodářskou jednotkou rozumí každá jednotka vykonávající hospodářskou činnost bez ohledu na její právní formu či způsob financování.⁴

Každá právnícká osoba pak může být trestně odpovědnou za podmínek ust. § 8 odst. 1 a 2 ZTOPO upravujícího přičitatelnost jednání fyzické osoby právnícké osobě.

Toto ustanovení stanoví, že:

(1) Trestným činem spáchaným právníckou osobou je protiprávní čin spáchaný v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, jednal-li tak

a) statutární orgán nebo člen statutárního orgánu, anebo jiná osoba ve vedoucím postavení v rámci právnícké osoby, která je oprávněna jménem nebo za právníckou osobu jednat,

b) osoba ve vedoucím postavení v rámci právnícké osoby, která u této právnícké osoby vykonává řídicí nebo kontrolní činnost, i když není osobou uvedenou v písmenu a),

c) ten, kdo vykonává rozhodující vliv na řízení této právnícké osoby, jestliže jeho jednání bylo alespoň jednou z podmínek vzniku následku zakládajícího trestní odpovědnosti právnícké osoby, nebo

d) zaměstnanec nebo osoba v obdobném postavení (dále jen „zaměstnanec“) při plnění pracovních úkolů, i když není osobou uvedenou v písmenech a) až c),

jestliže jí ho lze přičítat podle odstavce 2.

(2) Právnícké osobě lze přičítat spáchání trestného činu uvedeného v § 7, jestliže byl spáchan

a) jednáním orgánů právnícké osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c), nebo

b) zaměstnancem uvedeným v odstavci 1 písm. d) na podkladě rozhodnutí, schválení nebo pokynu orgánů právnícké osoby nebo osob uvedených v odstavci 1 písm. a) až c) anebo proto, že orgány právnícké osoby nebo osoby uvedené v odstavci 1 písm. a) až c) neprovedly taková opatření, která měly provést podle jiného právního předpisu nebo která po nich lze spravedlivě požadovat, zejména neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnanců nebo jiných osob, jimž jsou nadřizeny, anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu.

Takto vymezené podmínky přičitatelnosti vytvářejí koncepci zvláštní subjektivní odpovědnosti právnícké osoby založené na zanedbání určité povinné péče (u právnícké osoby budou např. absentovat standardní kontrolní mechanismy, compliance programy apod.).⁵ **Zavedení compliance programů či jiných kontrolních mechanismů předcházejících trestné činnosti je v některých zemích explicitně vyžadováno přímo zákonem** (typicky zákonem o obchodních korporacích) a **jejich nezavedení pak lze v konkrétních případech považovat za případné porušení zvláštní povinnosti konat zakládající odpovědnost za nepravý omisivní delikt.**⁶ **V České republice taková povinnost explicitně zákonem stanovena není.** Zavedení účinných preventivních mechanismů tak nepředstavuje splnění zákonné povinnosti, nýbrž pouze s ohledem na konkrétní případ se jejich zavedením bude moci právnícká osoba vyvinut podle § 8 odst. 5 ZTOPO. Pro účely vymezené otázky tedy můžeme uvažovat nad trestní odpovědností mateřské společnosti za situace, kdy tato nezavedla dostatečné kontrolní mechanismy v rámci jí řízených dceřiných společností. **Pakliže totiž vliv mateřské společnosti zasahuje do organizačních schémat dceřiné společnosti, lze dovést, že mateřská společnost tím i přijímá odpovědnost za takovéto změny.** Indiciemi, které mohou značit převzetí takové odpovědnosti, budou např. personální propojení obou společností, jednotný systém managementu, centralizovaný rizikový management apod.⁷ Takovéto propojení ovlivňuje rozhodování dceřiné společnosti, resp. fyzických osob, které za ni jednají. Nejedná se o klasický *animus societatis* (společná vůle sdružujících se osob), nýbrž jde o rozdílné zájmy – dceřiné

3 Viz J. Gobert, M. Punch: Rethinking corporate crime, Butterworths, London 2003, str. 151.

4 Viz rozhodnutí ESD ve věci č. C-41/90, *Höfner & Elser v. Macrotron GmbH* [1991], ECR I-1979, odst. 21.

5 K tomu blíže J. Jelínek: Nad koncepcí trestní odpovědnosti právníckých osob v českém trestním právu, *Kriminalistika* č. 1/2016, str. 14-16.

6 L. R. Blattner: Strafrechtliche Verantwortlichkeit des Verwaltungsrates einer Konzernmutter für Delikte von Mitarbeitern im Konzern, *Forum Poenale* č. 6/2013, str. 364-365.

7 Srov. M. A. Niggli, D. Gfeller: Strafrechtliche Verantwortlichkeit im Konzern. M. Amstutz, M. A. Niggli: Verantwortlichkeit im Unternehmen: Zivil- und strafrechtliche Perspektiven, Helbing & Lichtenhahn Verlag AG (CH) & Co. KG, Basilej 2007, str. 175.

společnosti na straně jedné a koncernu na straně druhé, přičemž tyto zájmy nemusí být vždy totožné.⁸

S trestní odpovědností vedení mateřské společnosti za jednání učiněné v rámci některé z přidružených společností se setkáváme i v zahraničí.

Např. ve švýcarské kauze *Von Roll*⁹ se řešila trestní odpovědnost vedení mateřské společnosti za situace, kdy dceřiná společnost dodávala v rozporu se zákonem o vojenském materiálu (*Kriegsmaterialgesetz*) válečné zbraně iráckému režimu. Spolkový trestní soud konstatoval, že společnost vyrábějící vojenský materiál byla povinna zavést kontrolní mechanismy zajišťující legální produkci a vývoz takového materiálu. V dané věci došlo k odsouzení obžalovaného F., předsedy správní rady mateřské společnosti Von Roll AG, přičemž byla dovozena jeho zodpovědnost za nezavedení potřebných preventivních opatření v rámci celého koncernu.

Obecně však lze říci, že možnost paralelního postihu mateřské společnosti za jednání, které je přičitatelné i dceřiné společnosti, se v jednotlivých státech liší, stejně jako se liší koncepce koncernového práva, úprava právní subjektivity a trestní odpovědnosti právnických osob, resp. společností.¹⁰

V roce 2012 (za účinnosti zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník) **Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru**, že i když koncernové právo reflektuje ekonomické souvislosti jednání členů koncernu, které mnohdy vykazuje silné prvky provázanosti, **vychází česká úprava z principu právní samostatnosti ovládající a ovládané (řídicí a řízené) osoby**. V rovině soukromého práva tak nelze dovodit přičitatelnost jednání ovládané osoby osobě ovládající.¹¹ Dne 1. 1. 2014 sice nabyl účinnosti současný občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.), není ovšem žádný důvod citovanou judikaturu pokládat za překonanou jen proto, že právnická osoba v současnosti již sama jednat nemůže a jedná prostřednictvím fyzických osob. Nelze tudíž akceptovat, že by jednání zástupce dceřiné společnosti mohlo být přičitatelné mateřské společnosti v rámci trestního práva. Jak známo, jedním ze základních předpokladů trestní odpovědnosti je protiprávnost, jež se posuzuje v rámci celého trestního řádu.¹² Není tedy možné na jedné straně přičíst mateřské společnosti protiprávnost v mezích trestního práva (např. mateřské společnosti přičítat jednání naplňující znaky přečinu podvodu dle § 209 odst. 1 tr. zákoníku) a zároveň jí nepřičíst protiprávnost v mezích občanského práva (způsobení škody podvodným jednáním).

Uvedený závěr však **nevyklučuje trestní odpovědnost mateřské společnosti související s činností dceřiné společnosti, která však bude vycházet z jiných předpokladů než z přičitatelnosti jednání fyzické osoby jednající jménem dceřiné společnosti bez dalšího**.

V tomto směru lze dle mého názoru konstruovat nejméně následující alternativy trestní odpovědnosti:

1. Trestní odpovědnost mateřské společnosti pro nepřímé pachatelství ve smyslu § 9 odst. 2 ZTOPO. Toto ustanovení stanoví, že *pachatelem je i právnická osoba, která k provedení činu užila jiné právnické nebo fyzické osoby*. Při posuzování nepřímého pachatelství ve vztahu mateřská společnost – dceřiná společnost lze vyjít z ust. § 22 odst. 2 tr. zákoníku zakotvujícího obecnou úpravu nepřímého pachatelství. Toto ustanovení stanoví, že *pachatelem trestného činu je i ten,*

kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepřičetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala. Nabízí se přitom otázka, jak přesně konstruovat trestní odpovědnost právnické osoby za užití jiné právnické osoby. Jelikož právnická osoba sama jednat nemůže, žádná z okolností uvedených v § 22 odst. 2 tr. zákoníku na takovou situaci nepřiléhá.

Domnívám se, že **nepřímé pachatelství spočívající v užití jiné právnické osoby musí vycházet z jakési dvojí přičitatelnosti**. V případě koncernu hovoříme o situaci, kdy fyzická osoba, jejíž jednání bude přičitatelné mateřské společnosti, použije jako živý nástroj fyzickou osobu, jejíž jednání bude přičitatelné dceřiné společnosti a která bude z důvodů § 22 odst. 2 tr. zákoníku trestně odpovědná omezeně, či dokonce vůbec.

Příklad: *Vedení mateřské společnosti uloží pokyn vedení dceřiné společnosti, aby zajistilo za použití vozidel dceřiné společnosti a jejich zaměstnanců odvoz zboží, které bylo dceřiné společnosti svěřeno jejími klienty, do skladu mateřské společnosti. Zboží však poté bude bez vědomí majitelů i zástupců dceřiné společnosti dále prodáno za účelem získání peněžitých prostředků na pokrytí ztát koncernu. Vedení mateřské společnosti i mateřská společnost samotná by v takovémto případě mohly být trestně odpovědné pro trestný čin zpronevěry dle § 206 tr. zákoníku ve formě nepřímého pachatelství. Vedení dceřiné společnosti však jednalo v omylu a bude nutné zkoumat jeho subjektivní stránku jakožto předpoklad nejen trestní odpovědnosti jeho členů, nýbrž i trestní odpovědnosti dceřiné společnosti.*

2. Trestní odpovědnost mateřské společnosti pro trestný čin spáchaný ve spolupachatelství s dceřinou společností. Identifikační princip přičitatelnosti neumožňuje spáchání trestného činu spolupachatelstvím právnické osoby a fyzické osoby, jejíž jednání je zároveň této právnické osobě přičítáno. Není však vyloučeno spolupachatelství (členů) statutárního orgánu mateřské společnosti, resp. mateřské společnosti jako takové, s dceřinou společností a naopak.¹³ U právnických osob zapojených do koncernu by bylo možné velmi často dovodit, že obě společnosti budou sledovat shodný cíl, byť tomu tak nemusí být vždy (v závislosti na míře ovládaní a řízení). Příkladem obdobným kauze *von Roll* může být

⁸ Tamtéž, str. 169.

⁹ BGE 122 IV 103, dostupné online zde: http://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?highlight_docid=atf%3A%2F%2F122-IV-103%3Ade&lang=de&type=show_document (10. 9. 2017).

¹⁰ Blíže srov. R. S. A. Faqir: *The Criminal Liability of Parent Corporations for Acts of Its Subsidiaries under Criminal Law in Jordan: A Comparative Study*, Beijing Law Review č. 7/2016, str. 215, dostupné online na: file.scirp.org/pdf/BLR_2016090215055342.pdf (15. 10. 2017).

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3661/2010.

¹² Viz J. Jelínek, a kol.: *Trestní právo hmotné, Obecná a zvláštní část*, 6. vydání, Leges, Praha 2017, str. 127.

¹³ V zahraničí můžeme nalézt případ spolupachatelství fyzických osob s právnickou osobou např. ve věci řešené ve Velké Británii jako *Regina v. ICR Haulage Ltd*, KBD 1944.

výroba vojenského materiálu dceřinou společností, zatímco mateřská společnost bude zajišťovat jeho nedovolený vývoz. Uskutečňování tohoto plánu by přitom v rámci mateřské společnosti zajišťovaly fyzické osoby odlišné od těch vystupujících v rámci dceřiné společnosti.

3. Obdobně lze uvažovat i nad jednotlivými formami účastenství podle § 24 odst. 1 tr. zákoníku. Mateřská společnost např. může dceřiné společnosti dodávat materiál potřebný pro nepovolenou výrobu vojenských zbraní a pro jejich vývoz. Zde by se jednalo o účastenství ve formě pomoci dle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k trestnému činu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence dle § 265 tr. zákoníku spáchanému dceřinou společností. Případně může mateřská společnost prostřednictvím svých zástupců takovouto trestnou činnost organizovat ve smyslu § 24 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, pokud zosnuje a bude řídit výrobu a vývoz takovýchto zbraní, na čemž se budou podílet jednotlivé dceřiné společnosti zapojené do koncernu.

4. Mateřská společnost může být trestně odpovědná jakožto pachatel pro trestný čin odlišný od trestného činu spáchaného společností dceřinou. Představit si přitom lze variantu, kdy v obou případech půjde o trestné činy úmyslné. Příkladem může být trestný čin podvodu dle § 209 tr. zákoníku spáchaný dceřinou společností, přičemž takto získané prostředky budou převedeny na mateřskou společnost, jež bude usilovat o znemožnění zjištění původu těchto prostředků. Mateřská společnost tak bude trestně odpovědná pro trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti dle § 216 tr. zákoníku. Vyloučená ovšem není ani varianta, kdy z jednoho následku bude vyvozena nedbalostní forma trestného činu u mateřské společnosti a úmyslná forma u společnosti dceřiné (příp. naopak). Příkladem může být modifikace shora uvedeného, kdy druhé ze společností bude přičítán trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti dle § 217 tr. zákoníku.

5. Další variantou je situace, kdy mateřská i dceřiná společnost budou trestně odpovědné pro shodný trestný čin, a to jakožto samostatní pachatelé. Nutno připomenout, že trestní odpovědnost právnických osob vychází z koncepce přičitatelnosti trestného činu fyzické osoby. Jedna fyzická osoba samozřejmě nemůže být účastníkem či spolupachatelem svého vlastního samostatného jednání. **Abyste tedy došlo k samostatné trestní odpovědnosti obou společností pro shodný trestný čin, je nutné, aby jednání jedné a téže osoby bylo přičítáno zároveň mateřské i dceřiné společnosti.**

Příkladem může být jednání člena statutárního orgánu mateřské společnosti, který zároveň vykonává jakožto její zástupce vliv na činnost dceřiné společnosti v rámci rozhodování její valné hromady. Jednání takovéto fyzické osoby pak může být přičitatelné oběma společnostem, neboť na jednu stranu bude z titulu své funkce člena statutárního orgánu jednat při hlasování a prosazování vlivu na dceřinou společnost v zájmu mateřské společnosti, na stranu druhou ovšem zároveň bude jednat v rámci činnosti dceřiné společnosti.

Nedomnívám se ovšem, že by mateřské společnosti měl být přičítán trestný čin fyzické osoby, která působí jakožto statutární orgán obou společností, pakliže byl trestný čin spáchaný v rámci výkonu funkce statutárního orgánu dceřiné společnosti. Lze si představit, že taková fyzická osoba spáchala trestný čin v rámci činnosti dceřiné společnosti, když zároveň jednala v zájmu mateřské společnosti. Příkladem může být situace, kdy se fyzická osoba z pozice statutárního orgánu dceřiné společnosti dopouštěla podvodného jednání, jehož účelem bylo získat finanční prostředky, které měly být následně použity na pokrytí dluhů mateřské společnosti. Takovýto trestný čin fyzické osoby – statutárního orgánu obou společností – by měl být přičítán pouze dceřiné společnosti, neboť v době činu jednala fyzická osoba pouze z titulu funkce jejího statutárního orgánu, a nikoli z titulu postavení statutárního orgánu mateřské společnosti. To znamená, že byla vázána pouze interními předpisy včetně compliance programů (pokud byly zakotveny) dceřiné společnosti, a nikoli společnosti mateřské.

Zákonná úprava však dává v ust. § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO dostatečný prostor pro to, aby podvodné jednání mohlo být přičítáno též mateřské společnosti. Uvedené ustanovení dle mého názoru neobsahuje důležitou podmínku, totiž vedle toho, aby fyzická osoba zastávala uvedenou funkci, mělo by být právnické osobě přičitatelné pouze to jednání, které učinila v rámci výkonu této funkce.¹⁴ S podobnou podmínkou se přitom setkáváme i v zahraničí.¹⁵ Pakliže by ust. § 8 odst. 1 písm. a) ZTOPO takovouto podmínku obsahovalo, bylo by nutné zkoumat, z pozice statutárního orgánu jaké společnosti *tempore criminis* fyzická osoba jednala, a pouze této společnosti by mohlo být jednání přičítáno. Současná právní úprava by ve shora uvedeném příkladu umožňovala vyloučení trestní odpovědnosti mateřské společnosti pouze s ohledem na ust. § 8 odst. 5 ZTOPO, které stanoví, že *právnická osoba se trestní odpovědnosti podle odstavců 1 až 4 zproští, pokud vynaložila veškeré úsilí, které na ní bylo možno spravedlivě požadovat, aby spáchání protiprávního činu osobami uvedenými v odstavci 1 zabránila*. Nutno ovšem upozornit, že toto ustanovení hovoří o zproštění trestní odpovědnosti, tedy o *ex post* řešení, přičemž právní úprava by správně měla shora uvedenou podmínkou vyloučit možnost přičítání popsáního jednání oběma společnostem.¹⁶ ♣

Pokračování v příštím čísle.

14 K tomu blíže D. Šelleng: K otázce přičitatelnosti trestného činu právnické osobě, dostupné online na: casopis.vsehrd.cz/2014/02/k-otazce-pricitatelnosti-trestneho-cinu-pravnicke-osobe/ (22. 9. 2017).

15 Tuto podmínku zná např. rakouská úprava, viz § 3 Verbandsverantwortlichkeitsgesetz a E. Fabrizy, E. Foregger: Strafrechtsgesetzbuch: StGB: samt ausgewählten Nebengesetzen: Kurzkomentar, 10., neu bearb. Aufl., Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien 2010, str. 1099. Obdobně také britská úprava, kde však nezáleží na pojmenování funkce manažera, nutné ale je, aby tento měl přímý vliv na chování korporace, a k přičitatelnosti je nutné, aby jednal v rámci své funkce – viz R. Card, R. Cross, P. A. Jones: Card, Cross, and Jones criminal law, 18th ed., Oxford University Press, New York 2008, str. 809.

16 Tento článek vznikl v rámci projektu GAUK č. 138417 – Trestní odpovědnost obchodních společností.

Nejvyšší soud:

Pravidlo tří let a vypořádání obchodního podílu v řízení o vypořádání SJM

- 1. Soud může v řízení o vypořádání SJM vypořádat pouze ty hodnoty a investice podléhající režimu zákonného majetkového společenství manželů, které účastníci učiní předmětem řízení ve lhůtě tří let od zániku majetkového společenství. Tzv. pravidlo tří let brání tomu, aby se po uplynutí této lhůty účastníci domáhali vypořádání věcí, hodnot či závazků, které do té doby nebyly předmětem řízení, ohledně nichž nebyly tvrzeny ani žádné skutečnosti a prováděno žádné dokazování, tj. procesnímu postupu, následkem kterého se po uplynutí tří let objeví v řízení zcela nová tvrzení a nové důkazy k věcem, které se do té doby nestaly předmětem řízení, nebyla ohledně nich uplatněna ani žádná tvrzení či skutečnosti a ve vztahu k nim nastaly účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání.*
- 2. Obchodní podíl může být v rámci řízení o vypořádání společného jmění účastníků řízení přikázán pouze tomu z manželů, který je – jako spolumajitel tohoto obchodního podílu – společníkem společnosti s ručením omezeným.*

**Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017,
sp. zn. 22 Cdo 3192/2015**

K věci:

Soud prvního stupně přikázal ze zaniklého společného jmění účastníků řízení do výlučného vlastnictví žalobce obchodní podíl v rozsahu 100 % ve společnosti PULEXIM, s. r. o. Do výlučného vlastnictví žalované přikázal mj. obchodní podíl v rozsahu 100 % ve společnosti OZONE, s. r. o., a finanční prostředky vedené na základě smlouvy u Českomoravské stavební spořitelny, a. s. Uložil žalované povinnost zaplatit žalobci vypořádací podíl ve výši 1 460 868 Kč do čtyř měsíců od právní moci rozsudku a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že manželství účastníků zaniklo rozvodem 23. 12. 2010. Vzal za prokázané, že žalobce je společníkem obchodní společnosti OZONE, s. r. o., s obchodním podílem ve výši 40 %, žalovaná je společníkem téže obchodní společnosti s obchodním podílem ve výši 60 %. V rámci vypořádání společného jmění účastníků přikázal žalované obchodní podíl v této společnosti ve výši 100 %. Jelikož žalobce byl jediným společníkem obchodní společnosti PULEXIM, s. r. o., přikázal tento obchodní podíl žalobci. Žalovaná požadovala samostatně vypořádat pohledávku společného jmění vůči společnosti PULEXIM, s. r. o., ve výši 1 457 490 Kč. Tato částka měla být ze společných prostředků poskytnuta na základě smluv o půjčkách, a to v době trvání společného jmění. Nalézající soud to „nevzal za prokázané“ s tím, že „poskytnutí této půjčky nebylo ani dobře možné, neboť až do 23. 12. 2010 trval právní režim SJM. Do společného jmění účastníků náležela jak společnost OZONE, s. r. o., tak společnost PULEXIM, s. r. o., bez ohledu na to, jak si účastníci fakticky rozdělili podnikání v uvedených firmách.“

Odvolací soud k odvolání žalované rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odvolací soud nepovažoval za správný postup soudu prvního stupně, který přikázal žalované obchodní podíl ve výši 100 % ve společnosti OZONE, s. r. o. Uvedl, že i po zániku společného jmění jsou společníky této společnosti oba účastníci řízení, a to žalobce s obchodním podílem ve výši 40 % a žalovaná s obchodním podílem ve výši 60 %. S obchodním podílem je spjata majetková hodnota a tato majetková hodnota podléhá vypořádání jako součást SJM. Na druhou stranu pouze manžel – společník má práva a povinnosti plynoucí z jeho účasti v obchodní společnosti ke dni zániku společného jmění. Tudíž nelze přikázat obchodní podíl ve výši 100 % pouze žalované, jelikož by byla oprávněna vykonávat práva náležející společníku v této společnosti pouze v rozsahu svého obchodního podílu ve výši 60 %, přičemž v rozsahu 40 % by byla tato práva zachována pro žalobce. Žalovaná by při vypořádání byla zatížena celou hodnotou této společnosti, avšak při výkonu svých práv jakožto společníka by byla omezena tím, že tato práva by i nadále mohl vykonávat žalobce.

Na rozdíl od soudu prvního stupně vzal za prokázanou pohledávku společného jmění účastníků řízení vůči společnosti PULEXIM, s. r. o., ve výši 1 457 490,20 Kč a uvedl, že je nutné tuto pohledávku vypořádat. Poznamenal, že pokud existuje pohledávka SJM vůči společnosti, jejímž jediným společníkem a jednatelem je jeden z manželů, jeví se jako vhodné, aby tato pohledávka byla přikázána tomuto manželovi. Neboť tento manžel (společník a jednatel v jedné osobě) bude rozhodovat o tom, zda (a příp. kdy) bude dluh společností splněn.

Proti rozhodnutí odvolacího soudu podává žalobce dovolání, v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Uvádí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

Namítá, že podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004) lze v rámci vypořádání SJM přikázat obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným pouze tomu manželovi, který je jejím společníkem. Jsou-li společníky společnosti OZONE, s. r. o., oba manželé, lze přikázat obchodní podíl ve výši 100 % i jednomu z těchto manželů, a to při respektování dalších zásad vypořádání SJM. Nelze tedy akceptovat závěr odvolacího soudu, že obchodní podíly ve společnosti OZONE, s. r. o., mohou být přikázány pouze oběma manželům, a to v jejich stávajícím rozsahu.

Žalobce dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že je nutné vypořádat pohledávku společného jmění ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti PULEXIM, s. r. o. Předně namítá, že žalovaná učinila tuto pohledávku předmětem vypořádání až po lhůtě tří let od zániku společného jmění. Navíc finanční prostředky ve výši „asi 1 500 000 Kč“ nebyly do společnosti vloženy jako „jednorázový vnos“, ale postupně vkládány za účelem krytí ztráty a dodání provozního kapitálu společnosti. Nelze vypořádat jednotlivé účetní a finanční operace do doby zániku manželství, neboť vypořádání společného jmění není zúčtovacím sporem, přičemž nelze vytrhávat z kontextu jen jednu položku z ocenění „obvyklé hodnoty firmy“. Takto vynaložené finanční prostředky jsou zohledněny v rámci ocenění obchodního podílu, a nelze je proto vypořádat zvlášť (přičemž odkazuje kupř. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003). Nad rámec shora uvedeného poznamenává, že pokud je obchodní podíl na společnosti PULEXIM, s. r. o., součástí SJM, nelze činit předmětem vypořádání vnos či půjčku poskytnutou této společnosti, neboť se nejedná o vynaložení majetku ze SJM na ostatní majetek jednoho z manželů.

Z odůvodnění:

V řízení o vypořádání SJM dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť. Skutečnost, že ve vztahu k některé z vypořádávaných položek je dovolání přípustné, neznamená, že je dovolání přípustné bez dalšího i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud je již jen z tohoto důvodu oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí (srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2537/2013, ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 932/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4370/2016, tato a další níže uvedená rozhodnutí dovolacího soudu jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz).

Jelikož k zániku SJM došlo v posuzované věci před 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání a rozhodl o něm podle příslušných ustanovení zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“) [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 (uveřejněný pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)].

K vypořádání pohledávky ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti PULEXIM, s. r. o.:

Dovolání není v této části přípustné.

Předně neobstojí námitka žalobce, že žalovaná neuplatnila

nárok na vypořádání pohledávky ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti PULEXIM, s. r. o., ve lhůtě tří let od zániku SJM.

Dovolací soud vychází z ustálené judikatury, že soud může vypořádat pouze ty hodnoty a investice (vnosy) tvořící součást zákonného majetkového společenství manželů, které účastníci učiní předmětem řízení ve lhůtě tří let od zániku majetkového společenství (k tomu srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2903/2005, ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2380/2012, nebo ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 51/2011).

V rozsudku ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 437/2014, Nejvyšší soud uvedl, že „*tzv. pravidlo tří let, formulované judikaturou dovolacího soudu, brání tomu, aby po uplynutí této lhůty se účastníci domáhali vypořádání věcí, hodnot či závazků, které do té doby nebyly předmětem řízení, ohledně nichž nebyly tvrzeny ani žádné skutečnosti a prováděno žádné dokazování, tj. procesnímu postupu, kdy se po uplynutí tří let objeví v řízení zcela nová tvrzení a nové důkazy k věcem, které se do té doby nestaly předmětem řízení, nebyla ohledně nich uplatněna ani žádná tvrzení či skutečnosti a ve vztahu k nim nastaly účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání*“.

V posuzované věci zaniklo SJM dne 23. 12. 2010. Žalovaná již ve vyjádření k žalobě ze dne 29. 7. 2011 uvedla, že „*dne 10. 11. 2005 si žalobce založil firmu PULEXIM, s. r. o. Při vzniku firmy však žalobce použil ze společných prostředků částku 1 500 000 Kč jako osobní vklad, který je nutné v rámci SJM vypořádat. Protože budou vypracovány znalecké posudky (i na druhou firmu), je třeba, aby znalec ověřil tento osobní vklad*“ Ze znaleckého posudku ze dne 1. 10. 2013 se podává, že závazky ke společníkům (žalobci) činily v případě společnosti PULEXIM, s. r. o., ke dni zániku společného jmění 1 457 490,20 Kč. Ve vyjádření ze dne 21. 1. 2014 žalovaná dále namítá, že „*firma měla ke dni 23. 12. 2010 závazek ke společníkovi, žalobce byl jediným majitelem, pro účely tohoto řízení jde ve skutečnosti o závazek firmy PULEXIM, s. r. o., vůči SJM*“. Doplňuje, že „*nelze proto přistupovat k vypořádání formalisticky, žalovaná proto navrhuje, aby závazek firmy PULEXIM, s. r. o., vůči společníkovi, to je vůči SJM, převzal celý žalobce*“.

Z výše uvedeného se podává, že žalovaná navrhla k vypořádání finanční prostředky ve výši zhruba 1 500 000 Kč, které měly být žalobcem poskytnuty společnosti PULEXIM, s. r. o., ve lhůtě tří let od zániku společného jmění, přičemž odkázala na znalecký posudek, který měl být vypracován za účelem ocenění obchodního podílu v této společnosti. A na základě tohoto znaleckého posudku svá tvrzení dále specifikovala. Nelze klást k tíži žalované, že neměla v době podání vyjádření k žalobě ze dne 29. 7. 2011 povědomí o tom, jakým způsobem byly peněžní prostředky poskytnuty, resp. jakým způsobem společnost o těchto finančních prostředcích účtovala. **Dovolací soud proto nepovažuje za zjevně nepřiměřenou úvahu odvolacího soudu, že žalovaná uplatnila nárok na vypořádání předmětné pohledávky ve lhůtě tří let od zániku SJM.**

Neobstojí ani námitka, že nelze pohledávku vůči společnosti PULEXIM, s. r. o., činit předmětem vypořádání, neboť se jedná o vnos nebo půjčku mezi manželem – společníkem a společností, přičemž obchodní podíl ve výši 100 % na této společnosti je součástí SJM.

Je totiž nezbytné rozlišovat mezi vynaložením finančních

prostředků ze společného jmění na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a poskytnutím těchto prostředků společnosti např. na základě smlouvy o půjčce.

Jsou-li finanční prostředky ze společného jmění vynaloženy na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným (např. na splnění závazku vyplývajícího z vkladové povinnosti společníka), stává se takto nabytá majetková hodnota účasti manžela na obchodní společnosti součástí společného jmění a pouze tato účast na společnosti „ve svém majetkovém aspektu“ může být v případě zániku společného jmění předmětem vypořádání. Avšak nelze již samostatně vypořádat finanční prostředky, které byly vynaloženy na nabytí obchodního podílu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/2005).

Na druhé straně je nutné v rámci řízení o vypořádání SJM přihlídnout k pohledávkám společného jmění vůči obchodní společnosti, družstvu či sdružení (spočívajících např. v půjčce finančních prostředků obchodní společnosti, družstvu či sdružení jedním z manželů za podmínky stanovené v § 145 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb.). Tyto pohledávky představují závazek třetí osoby (obchodní společnosti, družstva či sdružení) vůči jednomu z manželů (resp. společnému jmění), který půjčku této třetí osobě poskytl, a musí být v případě jeho zániku vypořádány (byly-li k vypořádání navrženy ve lhůtě tří let od zániku společného jmění). V takovém případě je irrelevantní, zda obchodní podíl na společnosti, které byla půjčka poskytnuta, je či není (v jeho majetkovém aspektu) součástí společného jmění, neboť se jedná o pohledávku společného jmění vůči obchodní společnosti jakožto třetí osobě.

Z provedeného dokazování vyplývá, že žalobce poskytl finanční prostředky ve výši 1 457 490,20 Kč ze SJM společnosti PULEXIM, s. r. o., ve formě půjček. Tyto pohledávky musí být v rámci řízení o vypořádání SJM na základě pravidel obsažených v § 149 odst. 2 obč. zák. č. 40/1964 Sb. vypořádány, a to bez ohledu na to, že jeden z manželů má obchodní podíl ve výši 100 % na této společnosti.

Nad rámec shora uvedeného dovolací soud poznamenává následující. Jelikož žalobce je jediným společníkem společnosti PULEXIM, s. r. o., a zároveň jejím jednatelem, jeví se vhodné, aby tato pohledávka společného jmění byla přikázána žalobci, který bude fakticky rozhodovat o tom, zda (a kdy) bude uhrazena.

Není důvodná námitka žalobce, že nelze vypořádat jednotlivé účetní a finanční operace týkající se společnosti PULEXIM, s. r. o., do doby zániku manželství, neboť z vypořádání společného jmění, resp. podnikání jednoho z manželů, nelze činit zúčtovací spor (v této souvislosti odkazuje na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 425/2008, a ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003). Tato rozhodnutí nejsou pro posuzovanou věc přílehlavá, neboť v rámci těchto řízení dovolací soud posuzoval vypořádání podniku jednoho z manželů jakožto osoby, která podniká na základě živnostenského či jiného než živnostenského oprávnění [§ 2 odst. 2 písm. b) a c) obč. zák.]. V projednávané věci je předmětem vypořádání pohledávka SJM vůči právnické osobě (obchodní společnosti), nikoliv vypořádání podniku jednoho z manželů jakožto osoby podnikající na základě živnostenského či jiného než živnosten-

ského oprávnění [§ 2 odst. 2 písm. b) a c) obč. zák.]. V takovém případě ovšem neplatí, že nelze vypořádat jednotlivé účetní a finanční operace týkající se společnosti PULEXIM, s. r. o. (např. půjčky finančních prostředků ze společného jmění této společnosti v době trvání společného jmění).

Ze shora uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v části týkající se vypořádání pohledávky společného jmění ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti PULEXIM, s. r. o., na řešení právní otázky, při jejímž posouzení se odvolací soud neodchytil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

K vypořádání obchodních podílů účastníků řízení na společnosti OZONE, s. r. o.:

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je v této části přípustné podle § 237 o. s. ř. (napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla v celém rozsahu vyřešena) a že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že **dovolání není důvodné**.

Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právní otázce vypořádání obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným v rámci řízení o vypořádání SJM, jsou-li oba manželé společníky této společnosti a každý z nich má obchodní podíl na této společnosti, který nabyl z prostředků náležejících do společného jmění.

Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004 (uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/2005, rozh. obč.) konstatoval: „*Jestliže jeden z manželů za trvání manželství nabude z prostředků patřících do SJM obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek ze zákona součástí společného jmění manželů.*“ Jinými slovy řečeno, od účasti jednoho z manželů jako společníka na obchodní společnosti je nutné pro účely SJM odlišit majetkovou hodnotu této účasti. Účast náleží do společného jmění „*ve svém majetkovém aspektu*“ (srov. S. Radvanová, M. Zuklínová: Kurs občanského práva, Instituty rodinného práva, C. H. Beck, Praha 1999, str. 48). Tudíž obchodní podíl na společnosti s ručením omezeným, a to v jeho majetkovém aspektu [stal-li se podle § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. č. 40/1964 Sb. součástí společného jmění], je nutné vypořádat podle pravidel uvedených v § 149 odst. 2 a 3 obč. zák. č. 40/1964 Sb. (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004, či přiměřeně ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3322/2009).

Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, nabytý jedním z manželů za trvání SJM i jen zčásti z jejich společných prostředků, tak představuje společnou majetkovou hodnotu, která se v rámci řízení o vypořádání tohoto spoluvlastnictví přikazuje tomu účastníkovi, který je společníkem uvedené obchodní společnosti (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 2875/2006, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4409/2014).

Je-li každý z manželů společníkem stejné obchodní společnosti, nelze při vypořádání zaniklého SJM přikázat obchodní podíl náležející oběma manželům pouze jednomu z těchto manželů.

Obchodní podíl může být v rámci řízení o vypořádání společného jmění účastníky řízení přikázán pouze tomu z manželů, který je společníkem společnosti s ručením omezeným, a to pouze v rozsahu jeho obchodního podílu. Shora uvedené platí rovněž za předpokladu, že druhý z manželů je taktéž společní-

kem téže společnosti, neboť i tomuto druhému manželovi může být přikázán obchodní podíl v rozsahu, v jakém je společníkem této společnosti. Např. pokud jeden z manželů nabyt za trvání manželství za prostředky náležející do společného jmění obchodní podíl ve výši 60 % na společnosti s ručením omezeným a druhý z manželů nabyt za stejných podmínek obchodní podíl ve výši 40 % na téže společnosti, **nelze přikázat jednomu z těchto manželů oba obchodní podíly, ale je nezbytné přikázat každému z manželů odpovídající obchodní podíl.**

Dovolací soud poznamenává, že na základě § 148 a násl. obch. zák. jsou stanoveny možné způsoby zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným, přičemž k zániku účasti společníka nemůže dojít na základě rozhodnutí soudu v rámci řízení o vypořádání SJM.

Není proto možné, aby byl ve shora uvedeném případě přikázán jednomu z manželů obchodní podíl obou manželů. Manžel, kterému by byl přikázán obchodní podíl obou manželů, by byl totiž povinen zaplatit v rámci vypořádacího podílu druhému z manželů polovinu ceny jeho obchodního podílu, avšak k zániku účasti druhého manžela na obchodní společnosti by nedošlo.

Odvolací soud v poměrech projednávané věci uzavřel, že nelze přikázat obchodní podíl ve výši 100 % na společnosti OZONÉ, s. r. o., do vylučného vlastnictví žalované, jelikož by byla oprávněna vykonávat práva společníka v této společnosti pouze v rozsahu svého obchodního podílu (ve výši 60 %), přičemž tato práva by byla rovněž zachována pro žalobce v rozsahu jeho obchodního podílu (ve výši 40 %). Ze shora uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Dovolání tedy není v této části důvodné, a proto jej dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Komentář:

Publikované rozhodnutí Nejvyššího soudu řeší prostřednictvím obou právních vět v poměrech vypořádání SJM dva samostatné okruhy právních problémů. S právní větou sub 2) bylo rozhodnutí na únorovém (2018) zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Rozhodnutí se sice týká vypořádání SJM ještě podle obč. zák. č. 40/1964 Sb. (z důvodů v rozhodnutí uvedených), v rámci projednávání rozhodnutí však nezazněly žádné výhrady vůči použitelnosti vyslovených právních názorů i v poměrech obč. zák. č. 89/2012 Sb.

Právní věta č. 1 se týká tzv. pravidla tří let.

V souladu se zásadou *vigilantibus iura* se uplatňuje zásada, zdůrazněná novější judikaturou, že soud může vypořádat pouze ty hodnoty, věci, pohledávky, závazky a investice tvořící součást SJM, které účastníci učiní předmětem řízení ve lhůtě tří let od zániku SJM (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007 – Soubor civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, pořadové č. C 8045, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 51/2011 – www.nsoud.cz). Je tomu tak proto, že pokud tyto položky nejsou učiněny předmětem vypořádání do tří let od zániku SJM, jsou vypořádány zákonnou domněnkou vypořádání.

Tento názor odráží fakt, že dřívější praxe, která umožňovala kdykoliv během řízení o vypořádání bezpodílového spolu-

vlastnictví manželů navrhnout nové položky k vypořádání, vycházela ze starší úpravy a praxe, která předpokládala, že soud z úřední povinnosti „pátrá“ po majetku v bezpodílovém spoluvlastnictví a že je povinen vypořádat jeho celou masu. Tento názor, který v praxi mj. vedl k neúměrnému prodlužování sporů, neboť umožňoval neomezené rozšiřování vypořádaného majetku, byl však neudržitelný vzhledem k novější hmotněprávní úpravě, vycházející zejména z posílení dispozitivního charakteru norem upravujících vypořádání zákonného majetkového společenství, a také vzhledem k uplatnění zásad projednací a dispoziční v občanském soudním řízení.

Praxe toto stanovisko judikatury považovala svého času za novátorské a prolamující dosavadní praktické postupy v řízení o vypořádání zákonného majetkového společenství. Dovolací soud však v žádném svém rozhodnutí v minulosti nevysslovil závazný právní názor, podle kterého by bylo možné zahrnout do vypořádání zákonného majetkového společenství manželů v soudním řízení i hodnoty navržené k vypořádání po uplynutí tří let od zániku majetkového společenství. Není to ostatně možné již z toho důvodu, že po uplynutí tří let od zániku zákonného majetkového společenství nastupují k věci, které nejsou předmětem dohody o vypořádání ani předmětem soudního řízení o vypořádání majetkového společenství, účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání (§ 150 odst. 4 obč. zák. č. 40/1964 Sb. v poměrech SJM a § 149 odst. 4 obč. zák. č. 40/1964 Sb., ve znění před novelou provedenou zákonem č. 91/1998 Sb., v poměrech bezpodílového spoluvlastnictví) a tyto hodnoty jsou vypořádány způsobem výslovně zákonem upraveným. Nejde tak o stav, kdy by takové hodnoty neměly zřejmý právní režim. V současné judikatuře dovolací soud toliko výslovně zdůraznil, že tříletá lhůta od zániku zákonného majetkového společenství je hmotněprávní časovou hranicí, ve které mohou účastníci činit předmětem řízení o vypořádání majetkového společenství jednotlivé věci a hodnoty (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2742/2012 – www.nsoud.cz).

Čím důsledněji je tento princip soudy uplatňován, tím častěji se objevují v dovolacím řízení námitky, které se snaží aplikaci „pravidla tří let“ zpochybnit a zvrátit. **Dovolací soud se v nedávném období s námitkami tohoto typu setkal zejména v trojí rovině:**

a) případy, kdy žaloba o vypořádání společného jmění byla podána krátce před uplynutím zákonné tříleté lhůty pro její podání a druhému účastníku řízení byla doručena až po uplynutí této lhůty, takže nemohl do řízení uvádět další věci a položky, které měly být předmětem vypořádání. Z tohoto pohledu je významné usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008 – Soubor, pořadové č. C 8310 –, kde dovolací soud požadavek účastníka, aby mu bylo umožněno dodatečně „rozšíření rozsahu“ vypořádaného zaniklého SJM, nepřipustil i s poukazem na to, že žalovaný měl (stejně jako žalobkyně) možnost v zákonem stanovené tříleté lhůtě od zániku SJM vypořádání zaniklého SJM u soudu navrhnout. Jestliže však sám žalobu nepodal, je mu tato skutečnost k tíži;

b) účastníci namítají, že kdyby v řízení nedošlo k průtahům, soudy by rozhodly v období, kdy judikatura dovolacího soudu ještě nebyla v daném směru prezentována, a vypořádaly by také věci a hodnoty, které účastníci učinili předmětem řízení po třech letech od zániku SJM. Uvedenou otázkou

se dovolací soud již opakovaně zabýval (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2008, sp. zn. 22 Cdo 1701/2008, nebo ze dne 22. 6. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1341/2009 – uveřejněné na www.n soud.cz) se závěrem, že důsledkem délky řízení nemůže být změna právních pravidel oproti těm, která by byla aplikována, kdyby k průtahům v řízení nedošlo, ale případné nároky vyplývající z průtahů v řízení lze uplatnit podle zvláštního předpisu – zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, v platném znění (dále srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 1183/2008, uveřejněné tamtéž; proti uvedenému rozhodnutí dovolacího soudu byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítl usnesením ze dne 18. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 2213/10 – <http://nal.usoud.cz>; dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2190/2010 – www.n soud.cz).

Dovolací soud stejné právní názory opakovaně vyjádřil v řízeních o vypořádání zákonného majetkového společenství manželů, která byla zahájena v době, kdy nebyly ještě právní názory zastávané dovolacím soudem výslovně v jeho judikatuře zdůrazněny.

V poměrech vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví manželů zahájeného v roce 1998 stejný názor dovolací soud zaujal v rozsudku ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3941/2011 (www.n soud.cz), a v poměrech SJM zahájeného v roce 2001 v usnesení ze dne 26. 4. 2011, sp. zn. 22 Cdo 3620/2009 (www.n soud.cz);

c) možnost vypořádat věci a hodnoty učiněné předmětem řízení po třech letech od zániku majetkového společenství by měla být založena na základě aplikace § 3 odst. 1 obč. zák. č. 40/1964 Sb. I zde dovolací soud jednoznačně vyložil, že ani prostřednictvím ustanovení o dobrých mravech nemůže být „pravidlo tří let“ prolomeno.

V souvislosti s posouzením, zda účastník chce vypořádat věci a položky po třech letech, je nutné pečlivě rozlišovat na jedné straně situace, kdy je zřejmé, že se jedná o položku, která doposud v řízení nefigurovala, a na druhé straně o položku, o které již v dosavadním řízení zmínka byla, není však bez pochybností zřejmé, zda se účastník domáhá jejího vypořádání.

V prvním uvedeném případě taková položka již vypořádána být nemůže. Jde-li o případ druhý, kdy již o věci či položce zmínka v řízení byla, avšak nebylo úplně zřejmé, má-li být předmětem vypořádání (ale nebylo to ani vyloučeno), uvede-li účastník k dotazu soudu, který tak odstraňuje svou pochybnost o vymezeném předmětu řízení, že takovou položku chce vypořádat, nejde o její uplatnění po zákonné tříleté lhůtě, i když tento dotaz soud učiní až po třech letech od zániku SJM, a lze ji vypořádat. To platí za předpokladu, že zmínka o věci (položce), která naznačovala její možné vypořádání, byla v řízení učiněna do tří let od zániku SJM. V takových případech je nutné důsledně posuzovat okolnosti konkrétního individuálního případu a nelze vždy učinit zobecnující závěr.

Tato východiska upřesnila i praxe dovolacího soudu v posledním období. V rozsudku ze dne 25. 3. 2015, sp. zn. 22 Cdo 563/2013, Nejvyšší soud vysvětlil, že lze přiměřeně odkázat na závěry vyslovené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 10. 2002, sp. zn. 22 Cdo 1474/2002, publikovaném pod č. 72/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, ve kterém Nejvyšší soud vyslovil: „V žalobě o určení vlastnického práva k movité věci je třeba

věc označit alespoň tak, aby byla odlišena od ostatních věcí v držbě (detenci) žalovaného.“ K tomu je třeba zvážit i problematiku tzv. informačního deficitu strany zatížené břemenem tvrzení a důkazním břemenem (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2014, sp. zn. 22 Cdo 2851/2013, www.n soud.cz). Tím se soudům dostává poměrně značný úvahový prostor, jehož smyslem je zamezit tomu, aby se po třech letech do řízení nezahrnovaly položky, o kterých dosud v řízení nebyla žádná zmínka. Za včasnou tak může být považována uplatněná i položka, která byla v žalobě nepřesně identifikována.

V rozsudku ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 437/2014, Nejvyšší soud zobecnil, že tzv. pravidlo tří let, formulované judikaturou dovolacího soudu, brání tomu, aby se po uplynutí této lhůty účastníci domáhali vypořádání věcí, hodnot či závazků, které do té doby nebyly předmětem řízení, ohledně nichž nebyly tvrzeny ani žádné skutečnosti a prováděno žádné dokazování, tj. procesnímu postupu, kdy se po uplynutí tří let objeví v řízení zcela nová tvrzení a nové důkazy k věcem, které se do té doby nestaly předmětem řízení, nebyla ohledně nich uplatněna ani žádná tvrzení či skutečnosti a ve vztahu k nim nastaly účinky nevyvratitelné domněnky vypořádání. V tomtéž rozhodnutí pak dovolací soud zdůraznil, že toto posouzení musí odrážet především skutkové vylíčení uplatněného nároku a okolností, které vyšly v řízení najevo, a nemusí být vždy rozhodující jejich právní kvalifikace. Jde však o individuální posouzení, aby závěry soudů nebyly na straně jedné příliš formální, ale aby se také v rámci vypořádání SJM nevypořádávaly položky, u kterých už nastoupila domněnka vypořádání.

Právě s odkazem na rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 437/2014 pak judikatura dovolacího soudu poměřuje závěry přijaté nalézacími soudy v jednotlivých – skutkově různých – věcech napadených dovoláními (k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3611/2016, 22 Cdo 2415/2016, 22 Cdo 3379/2014, 22 Cdo 3541/2014, 22 Cdo 23/2017, 22 Cdo 5905/2016).

Pro řešení právní otázky uvedené v druhé právní větě bylo dovolání shledáno přípustným, protože se jednalo o otázku ve všech souvislostech dosud neřešenou, ačkoliv jinak byla problematika SJM a podílů v obchodních společnostech v odborné literatuře zpracována opakovaně.¹ Soudní praxe se obvykle setkávala s případy, kdy jeden z manželů byl společníkem v obchodní společnosti, přičemž podíl byl pořízen ze zdrojů tvořících SJM; publikované rozhodnutí však řeší případ, kdy každý z manželů měl obchodní podíl v téže společnosti v určité procentuální výši (60 % x 40 %). Nicméně i v těchto případech Nejvyšší soud dospěl k závěru, že ani toto „spolumajitelství“ neopodstatňuje rozhodnutí soudu, podle kterého by byl jeden z manželů vlastníkem obchodního podílu v rozsahu 100 %.

V poměrech nové právní úpravy (občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích) lze uvažovat o terminologické úpravě a používání pojmu „podíl“ místo „obchodní podíl“ a pojmu „spoluvlastník“ místo „spolumajitel“.

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M.,
asistentka soudce Nejvyššího soudu,
Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

¹ M. Králík: Judikatura NS: Členský podíl v bytovém družstvu a podíl v obchodní společnosti a SJM, Soudní rozhledy č. 11-12/2012, str. 391 a tam uvedená literatura.

■ Ústavní soud:

Ke konceptu „nepoměrných obtíží“ určení hodnoty sporu pro rozhodnutí o výši přiznaných nákladů řízení podle advokátního tarifu

Pojem „nepoměrné“ obtíže ve smyslu § 9 odst. 1 advokátního tarifu implicitně předpokládá proporcionální poměrování mezi úsilím vynaloženým na zjištění hodnoty předmětu sporu a významem, který takové zjištění pro průběh sporu má. Jinými slovy, čím větší je disproporce mezi odměnou určenou dle § 8 advokátního tarifu, ve srovnání s odměnou dle § 9 téhož předpisu, tím spíše lze tolerovat jisté časové a finanční náklady vynaložené na ocenění předmětu sporu.

Znalecký posudek představuje v tomto směru nepochybně nejpřesnější způsob stanovení hodnoty předmětu sporu, nejedná se však o způsob jediný. Soud může, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, vycházet i z jiných důkazů, shledá-li je hodnověrnými. Není tedy vyloučeno, aby soud pro účely ocenění sporem dotčených nemovitostí využil např. účastníkem předložené stanovisko realitní kanceláře, a to zejména za situace, kdy ostatní účastníci řízení obsah tohoto stanoviska nerozporují. Obecným soudům nic nebrání ani v tom, aby případně na základě vlastní úvahy údaj uváděný účastníkem dále korigovaly. K právu vítězného účastníka na náhradu nákladů řízení je totiž i významně podhodnocený odhad ceny nemovitosti mnohem šetrnější, než když soud na určení ceny zcela rezignuje.

**Nález Ústavního soudu ze dne 19. 12. 2017,
sp. zn. IV. US 2688/15**

Z odůvodnění:

Podanou ústavní stížností se stěžovatel domáhal zrušení výroku II. rozsudku obvodního soudu a dále části výroku I. a výroku II. rozsudku městského soudu, jakož i usnesení Nejvyššího soudu s odůvodněním, že jimi bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), čl. 14 odst. 1 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, a dále právo na legitimní očekávání dle čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě.

Z přiloženého spisového materiálu vyplynulo, že napadená rozhodnutí byla vydána v řízení o žalobě stěžovatele proti vedlejším účastníkům jako žalovaným, jejímž prostřednictvím se domáhal určení, že nemovitosti uvedené ve výroku I. rozsudku obvodního soudu náležely ke dni 20. 10. 2008, tj. ke dni úmrtí paní M. P., do společného jmění manželů M. P. a vedlejšího účastníka jako žalovaného.

Obvodní soud rozsudkem, v pořadí již druhým, žalobě stěžovatele vyhověl (výrok I.) a vedlejším účastníkům uložil, aby společně a nerozdílně zaplatili jednak náklady řízení stěžovatele v částce 63 050 Kč (výrok II.), a jednak i plnou ná-

hradu nákladů státu, jejichž výše bude stanovena samostatným usnesením (výrok III.). V souvislosti s druhým výrokem svého rozsudku obvodní soud nepřisvědčil návrhu zástupkyně stěžovatele, která požadovala na náhradě nákladů řízení částku 1 022 360 Kč, při jejímž určení vycházela z hodnoty sporných nemovitostí. Obvodní soud se naopak opřel o ust. § 9 odst. 3 písm. a) ve spojení s § 9 odst. 4 písm. b) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném od 1. 1. 2013 (dále jen „advokátní tarif“), neboť měl za to, že v případě řízení o úročovací žalobě týkající se nemovitosti se za tarifní hodnotu považuje částka ve výši 50 000 Kč, a to bez ohledu na konkrétní cenu nemovitosti.

Proti rozsudku obvodního soudu podali všichni účastníci řízení odvolání. Městský soud napadeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně jako věcně správné potvrdil, s výjimkou jeho výroku o nákladech řízení mezi účastníky, který změnil tak, že jejich výše činí 64 050 Kč (výrok I.). Vedlejší účastníky dále zavázal, aby společně a nerozdílně stěžovateli uhradili na nákladech odvolacího řízení částku 6 800 Kč (výrok II.). Městský soud korigoval prvoinstanční rozhodnutí jen potud, že napravit početní chybu, jinak se ztotožnil s postupem nalézacího soudu, který při výpočtu nákladů za právní zastoupení stěžovatele aplikoval § 9 odst. 3 písm. a), odst. 4 písm. b) advokátního tarifu. Odvolací soud poukázal na to, že stěžovatel se v řízení nedomáhal určení vlastního práva či

právního vztahu k věci, nýbrž třetích osob, což značilo, že v řízení šlo o určení práva k nemovitosti, jež ve vztahu ke stěžovateli není vyjádřitelné v penězích.

Proti rozsudku odvolacího soudu v jeho nákladové části podal stěžovatel dovolání, které Nejvyšší soud napadeným usnesením zamítl (výrok I.) a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů dovolacího řízení (výrok II.). Nejvyšší soud připustil, že odvolací soud se při rozhodování o náhradě nákladů řízení odchýlil od jeho konstantní rozhodovací praxe, přesto však neshledal dovolání stěžovatele důvodným. Vědom si novelizace advokátního tarifu provedené vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 486/2012 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „vyhláška č. 486/2012 Sb.“), která do něj od 1. 1. 2013 včlenila ust. § 9 odst. 4 písm. b), i podle něj odlišného právního názoru, který se podává z usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 83/14 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>, stejně jako další rozhodnutí zde citovaná), setrval Nejvyšší soud na závěrech vyplývajících z jeho již dříve ustálené judikatury, viz např. usnesení ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2453/2013, ze dne 6. 11. 2013, sp. zn. 30 Cdo 2914/2013, ze dne 19. 2. 2014, sp. zn. 30 Cdo 449/2014, atd., a odkazující na nálezy Ústavního soudu ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 598/2000 (N 100/23 SbNU 23), ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 712/01 (N 6/29 SbNU 41), a ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1332/07 (N 22/60 SbNU 239). **Ústavní soud konstatoval, že v souladu s touto judikaturou je nezbytné především vycházet z ust. § 8 odst. 1 advokátního tarifu a výši mimosmluvní odměny ve sporu o určení právního vztahu k nemovitému majetku stanovit podle tarifní hodnoty odpovídající ceně určovací žalobou dotčené nemovitosti v době započetí právní služby. Teprve v případě, že hodnotu nemovité věci nelze vyjádřit v penězích či tato je zjistitelná jen s nepoměrnými obtížemi, se spor o určení vlastnictví k nemovitosti stává sporem ve smyslu § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, resp. po novelizaci sporem ve smyslu § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu, a výše mimosmluvní odměny právního zástupce účastníka se odvíjí z fixní tarifní hodnoty ve výši 50 000 Kč.** Pojem „nepoměrné obtíže“ podle dovolacího soudu znamená, že z obsahu spisu není zřejmý žádný právně relevantní podklad týkající se hodnoty nemovitosti a zjišťování hodnoty věci by si vyžádalo prodloužení sporu ve vazbě na neúčelné náklady, jež by se musely vynaložit v souvislosti s odborným posouzením skutečností rozhodných pro zjištění ceny nemovitosti. V projednávané věci měl pak dovolací soud za to, že stěžovatelem předložené „vyjádření nezávislé realitní kanceláře“ nelze považovat za odborné posouzení, resp. zjištění hodnoty nemovité věci, a odvolací soud tudíž postupoval správně, pokud přistoupil k aplikaci § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu.

Stěžovatel s rozhodnutími obecných soudů nesouhlasil. Obecné soudy podle něj nerespektovaly kogentní právní úpravu, obsaženou v § 8 a 9 advokátního tarifu, i ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu a Ústavního soudu, např. náleze ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1332/07, nebo ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 2811/08 (N 141/53 SbNU 747), čímž zasáhly do jeho ústavně zaručených práv. Stěžovatel nesouhlasil ze-

jména s názorem Nejvyššího soudu, že se z obsahu spisu nepodává ověřitelný údaj o ceně předmětných nemovitostí. Stěžovatel připomněl, že již před vynesením prvního rozsudku nalézacího soudu, tj. v roce 2011, předložil stanoviska dvou realitních kanceláří, které odhadovaly cenu nemovitostí v rozmezí 28 až 35 milionů Kč. Ve snaze předejít dalším sporům o cenu nemovitostí odvíjel odměnu svého právního zástupce z částky 30 milionů Kč, jež se pohybovala na samé dolní hranici odhadu realitních kanceláří. Stěžovatel poukázal na to, že proti takto stanovené ceně vedlejší účastníci v průběhu řízení nevznesli žádnou připomínku, z čehož lze dovozovat, že uvedenou částku akceptovali, a soud prvního stupně měl tedy z ní vycházet. Pro případ, že by na straně soudu přece jen přetrvávaly pochybnosti o ocenění předmětu řízení, nic mu nebránilo ve vyžádání znaleckého posudku na cenu nemovitostí. V souvislosti s takovým postupem nebylo možné podle stěžovatele hovořit o nepoměrných obtížích. Jednak v dané věci spor probíhal téměř sedm let, přičemž vypracování znaleckého posudku na nemovitosti znalci obvykle zabere 14 až 30 dní. Kromě toho považoval stěžovatel rozhodnutí obecných soudů za nespravedlivé s ohledem na diametrální rozdíl, jaký panoval mezi náklady jemu přiznanými, tj. částkou 70 850 Kč, a požadovanými náklady ve výši 1 248 760 Kč (1 135 560 Kč v prvním stupni + 113 200 Kč ve druhém stupni).

Ústavní soud přezkoumal obsah napadených rozhodnutí i příslušného spisového materiálu a dospěl k závěru, že **ústavní stížnost je důvodná.**

Ústavní soud úvodem připomněl, že zpravidla neposuzuje interpretaci a aplikaci podústavního práva provedenou obecnými soudy. Výjimku z této zásady tvoří případy, kdy interpretace podústavního práva, již obecné soudy zvolily, založila porušení některého základního práva stěžovatele, případně ve střetu dvou výkladových alternativ byl pominut možný výklad jiný, ústavně konformní, anebo je výrazem flagrantního ignorování příslušné kogentní normy nebo zjevného a neodůvodněného vybočení ze standardů právního výkladu, jenž je v soudní praxi respektován, a představuje tím nepředvídatelnou interpretační libovůli, resp. je v rozporu s obecně sdílenými zásadami spravedlnosti (viz teze „přepjatého formalizmu“). Ústavní soud konstatoval, že výše naznačená východiska jsou významná pro hodnocení postupu a rozhodnutí obecných soudů vydaných v projednávané věci, jimž stěžovatel vytýkal, že při výpočtu výše náhrady nákladů řízení použily nesprávné ustanovení advokátního tarifu, čímž mělo dojít k dotčení jeho základních práv.

Ústavní soud uvedl, že obecné soudy v odůvodnění svých rozhodnutí v souvislosti s určením nákladů v řízení úspěšného stěžovatele odkázaly na ust. § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu. Právní úprava advokátního tarifu ke dni rozhodnutí obvodního soudu (tj. 14. 1. 2014) a městského soudu (tj. 23. 10. 2014) skutečně obsahovala uvedené ustanovení ve znění: „*Částka 50 000 Kč se považuje za tarifní hodnotu ve věcech... uvedených v odstavci 3 písm. a), jde-li o právní vztah k podniku, nemovitosti, nebo právo z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví.*“ Toto znění advokátního tarifu plyne ze změny provedené vyhláškou Ministerstva spravedlnosti č. 486/2012 Sb., která nabyla účinnosti dne 1. 1. 2013. Dle jejího přechodného ustanovení (čl. II) platí, že za právní služby poskytnuté přede-

dnem nabytí účinnosti této vyhlášky přísluší advokátovi odměna podle advokátního tarifu ve znění účinném do dne nabytí účinnosti novelizující vyhlášky. Vzhledem k tomu, že řízení v souzené věci bylo zahájeno již dne 18. 11. 2008, bylo povinností obecných soudů při stanovení odměny a náhrady hoto- vých výdajů právní zástupkyně stěžovatele určit, které úkony právní služby byly učiněny přede dnem nabytí účinnosti příslušné změny, tj. před 1. 1. 2013, a ve vztahu k nim pak použít relevantní znění advokátního tarifu. Opačný postup, tedy postup aplikovaný v ústavní stížnosti napadených rozhodnutích, je podle Ústavního soudu v rozporu s advokátním tarifem.

Ústavní soud dovodil, že výše popsané pochybení obecných soudů však důvod k zásahu Ústavního soudu nezavdalo. Ústavní soud uvedl, že vyjdeme-li z předpokladu zastávaného Nejvyšším soudem, že předmět řízení byl ocenitelný pouze s nepoměrnými obtížemi, tj. připustíme-li aplikaci § 9 advokátního tarifu na případ stěžovatele, pak obecné soudy měly část odměny za úkony právní služby poskytnuté do 31. 12. 2012 odvíjet z tarifní hodnoty 25 000 Kč dle § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, ve znění rozhodném, nikoliv z tarifní hodnoty 50 000 Kč dle § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu. Tím, že stanovily odměnu z vyšší tarifní hodnoty, jednaly fakticky ve prospěch stěžovatele, a tato skutečnost tak sama o sobě nebyla způsobilá konstituovat neoprávněný zásah do jeho ústavně zaručených práv.

Ústavní soud konstatoval, že jádrem ústavní stížnosti bylo tvrzení stěžovatele, že postup dle § 9 advokátního tarifu vůbec nepřicházel v úvahu, neboť předmět řízení byl penězi ocenitelný (viz náleze ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1332/07, nebo ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 2811/08), resp. že není pravda, že cenu předmětných nemovitostí bylo možné zjistit jen s nepoměrnými obtížemi.

Pokud jde o první z uvedených argumentů, tzn. odkaz na náleze ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. IV. ÚS 1332/07, a ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. II. ÚS 2811/08, Ústavní soud poznamenal, že citovaná rozhodnutí nelze posuzovat izolovaně, nýbrž je třeba je vnímat v kontextu posunu, k němuž v mezidobí v judikatuře Ústavního soudu došlo, jakož i v kontextu novelizace znění § 9 advokátního tarifu. Nahlédneme-li podle Ústavního soudu na předmětnou problematiku tímto prizmatem a pomíneme-li, že napadená rozhodnutí se vyznačovala jistou nejednotností úsudku ohledně ocenitelnosti předmětu řízení (odvolací soud jej nesprávně považoval za neocenitelný), je možné konstatovat, že obecné soudy se při rozhodování o náhradě nákladů řízení opíraly o ustálený výklad dotčených ustanovení advokátního tarifu, který ve své judikatuře aproboval i Ústavní soud (viz usnesení ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. III. ÚS 2581/13, a ze dne 14. 7. 2015, sp. zn. I. ÚS 1125/15). **Podle něj § 8 odst. 1 advokátního tarifu stanovuje pravidla pro určení tarifní hodnoty v případě peněžitých plnění a ocenitelných věcí a práv, kdy cenou se rozumí skutečná hodnota věci (nemovitosti) nebo práva vyjádřená cenou v místě a čase obvyklou, zatímco ust. § 9 odst. 1 advokátního tarifu se aplikuje tehdy, nelze-li hodnotu věci nebo práva vyjádřit v penězích nebo lze-li ji zjistit jen s nepoměrnými obtížemi.** Nastane-li taková situace, vychází se (v případě žaloby na určení vlastnictví k nemovité věci) z fixní výše tarifní hodnoty, a to do 31. 12. 2012 podle § 9 odst. 3 písm. a) a počínaje 1. 1. 2013 (tedy po nove-

le advokátního tarifu provedené vyhláškou č. 486/2012 Sb.) se postupuje podle § 9 odst. 3 písm. a) ve spojení s § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu.

K nové právní úpravě, tj. k ust. § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu, se pak Ústavní soud vyjádřil ve svých usneseních ze dne 17. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 83/14, ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. II. ÚS 2084/14, ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 2639/14, ze dne 30. 9. 2015, sp. zn. III. ÚS 2383/15, ze dne 19. 1. 2016, sp. zn. III. ÚS 2563/15, ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. II. ÚS 3815/16, a v nálezu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. I. ÚS 269/16. Ústavní soud přitom dovodil, že se jedná o ustanovení speciální k § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu, přičemž jeho text počítá s aplikací ust. § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu (jež vytrženo z kontextu stále hovoří pouze o neocenitelné věci, resp. neocenitelném plnění) i ve vztahu k věcem ocenitelným – např. ve vztahu k nemovitostem, které jsou v tomto ustanovení explicitně zmíněny. Ústavní soud proto vyložil, že ve světle této změny podústavního práva již není bez dalšího použitelný dříve vyslovený právní názor obsažený např. v nálezech ze dne 4. 7. 2001, sp. zn. II. ÚS 598/2000 (N 100/23 SbNU 23), a ze dne 15. 1. 2003, sp. zn. I. ÚS 712/01 (N 6/29 SbNU 41), v souladu s nimž paušální částka podle § 9 odst. 3 písm. a) advokátního tarifu může být považována za tarifní hodnotu ve věcech týkajících se věci či plnění *stricto sensu* neocenitelných.

Ústavní soud proto shrnul, že **postup, kdy obecné soudy upustí od zjištění hodnoty předmětu řízení z důvodu nepoměrných obtíží s tím spojených, je zásadně přípustný.** V kontextu skutkových okolností nyní projednávaného případu **byl nicméně Ústavní soud nucen přisvědčit stěžovateli, že zde se o nepoměrné obtíže nejednalo.**

Ústavní soud uvedl, že dovolací soud spatřoval „nepoměrné obtíže“ zejména v tom, že zjišťování ceny předmětných nemovitostí by vedlo ke vzniku dalších nákladů a zapříčinilo by prodloužení sporu. Toto odůvodnění však podle Ústavního soudu nemůže při bližším zkoumání obstát. Pokud jde o časový aspekt, stěžovatel již před vynesemím prvního rozsudku ve věci (v roce 2011) avizoval, v jaké výši uplatňuje nárok na náhradu nákladů řízení, a za tímto účelem doložil odhad ceny nemovitostí vypracovaný realitní kanceláří. Obecné soudy se původně hodnotou předmětných nemovitostí nezabývaly, protože se rozhodly stanovit výši odměny advokáta dle vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 484/2000 Sb., kterou se stanoví paušální sazby výše odměny za zastupování účastníka advokátem nebo notářem při rozhodování o náhradě nákladů v občanském soudním řízení a kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Citovaná vyhláška však byla s účinností ke dni 7. 5. 2013 zrušena, a stalo se tak zřejmým, že výše odměny bude určena dle advokátního tarifu. V danou chvíli probíhalo řízení před soudem prvního stupně, jemuž byla věc vrácena odvolacím soudem k novému projednání. Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně vydal, v pořadí druhý, rozsudek až dne 14. 1. 2014, je zřejmé, že již v této fázi řízení existoval dostatečný prostor pro to, aby mohlo dojít ke znaleckému ocenění předmětných nemovitostí. Stejně tak mohl být znalecký posudek zpracován i v průběhu dru-

hého odvolacího řízení. Ústavní soud dodal, že bez povšimnutí nelze ponechat, že stěžovatel byl po celou dobu řízení aktivní a opakovaně se domáhal určení odměny podle § 8 advokátního tarifu, obecné soudy si tedy měly být vědomy skutečnosti, že otázku nákladů řízení bude nutné vyřešit, a přizpůsobit tomu svůj postup. Podle Ústavního soudu je přitom pravděpodobné, že v případě včasného zadání znaleckého posudku by byl vliv na délku soudního řízení buď vůbec žádný, nebo jen minimální.

Ústavní soud považoval za zcela zásadní skutečnost, že **pojem „nepoměrné“ obtíže implicitně předpokládá proporcionální poměrování mezi úsilím vynaloženým na zjištění hodnoty předmětu sporu a významem, který takové zjištění pro průběh sporu má.** Jinými slovy řečeno, čím větší je disproporce mezi odměnou určenou dle § 8 advokátního tarifu, ve srovnání s odměnou dle § 9 téhož předpisu, tím spíše lze tolerovat jisté časové a finanční náklady vynaložené na ocenění předmětu sporu. V kontextu předmětného řízení, kdy stěžovatelem požadované náklady řízení před soudem prvního stupně činily 1 022 360 Kč oproti reálně přiznaným 64 050 Kč, tedy nebylo bez významu věnovat i této otázce náležitou péči.

Ústavní soud uvedl, že je na jedné straně pochopitelně žádoucí, aby obecné soudy nebyly zatěžovány zbytečnými spory o výši nákladů řízení, na straně druhé by však nemělo docházet k situacím, kdy je evidentní, že předmět řízení má vysokou hodnotu, ale jen proto, že tato hodnota nebyla v řízení vyčíslena zcela pregnantně, je při určení výše nákladů řízení postupováno dle § 9 advokátního tarifu, odpovídajícího hodnotě mnohonásobně nižší.

Ústavní soud v této souvislosti připomněl, že ačkoliv znalecký posudek představuje nepochybně nejpřesnější způsob stanovení hodnoty předmětu sporu, nejedná se o způsob jediný a soud může, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu, vycházet i z jiných důkazů, shledá-li je hodnověrnými. Není tedy vyloučeno, aby soud pro účely ocenění předmětných nemovitostí využil např. účastníkem předložené stanovisko realitní kanceláře, a to zejména za situace, kdy ostatní účastníci řízení obsah tohoto stanoviska nerozporují. Obecným soudům nic nebránilo ani v tom, aby případně na základě vlastní úvahy údaj uváděný účastníkem dále korigovaly. Takovýto přibližný odhad bude totiž u věci s vysokou hodnotou lépe odpovídat základnímu principu vyjádřenému v § 8 advokátního tarifu, dle něž by u sporů, jejichž předmětem jsou věci ocenitelné, měla být odměna advokáta odvozena od jejich ceny.

Zatímco v případě „laického“ odhadu hodnoty nemovitosti lze předpokládat, že odchylka ve výši odměny advokáta (oproti odměně, která by byla určena znaleckým posudkem) se bude pohybovat nejvýše v řádu několika desítek procent, užitím § 9 advokátního tarifu se odměna deformuje nesrovnatelně výrazněji (v nyní projednávaném případě jde o rozdíl šestnáctinásobku). Jinými slovy, k právu vítězného účastníka na náhradu nákladů řízení je i významně podhodnocený odhad ceny nemovitosti mnohem šetrnější, než když soud na určení ceny zcela rezignuje.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud uzavřel, že pojem „nepoměrné obtíže“ byl obecnými soudy v nyní posuzované věci interpretován nepřiměřeně extenzivně, což vyústilo

v popření práva stěžovatele na náhradu nákladů řízení ve výši, která mu v souladu s relevantní právní úpravou náležela. Ústavní soud dospěl k závěru, že se jednalo o zásah natolik závažný, že konstituoval porušení ústavně zaručeného práva stěžovatele na soudní ochranu a spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na ochranu vlastnictví ve smyslu čl. 11 odst. 1 Listiny. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a výrok II. rozsudku obvodního soudu a výrok I. rozsudku městského soudu v části týkající se nákladů řízení mezi účastníky a výrok II. téhož rozsudku, jakož i usnesení Nejvyššího soudu zrušil.

Ústavní soud nad rámec odůvodnění uvedl, že si je vědom složitě situace obecných soudů, které jsou nuceny aplikovat právní normu, jež do značné míry neodpovídá potřebám soudní praxe. Ústavní soud již v nálezu ze dne 17. 10. 2017, sp. zn. I. ÚS 269/16, *obiter dictum* upozornil, že **stávající způsob rozhodování o nákladech řízení má v sobě zabudován silný prvek nahodilosti, kdy se výše nákladů diametrálně liší v závislosti na tom, zda se v soudním spise nachází ověřitelný údaj o ceně sporných nemovitostí. Takový stav je nutné hodnotit jako neuspokojivý, neboť v podstatě znemožňuje účastníkům soudního sporu předem odhadnout výši nákladů řízení, kterýžto údaj je nezbytný pro kvalifikované rozhodnutí účastníka, zda soudní spor podstoupí či nikoliv.** Ústavní soud rovněž podrobil kritice skutečnost, že odvození výše odměny advokáta od hodnoty sporu nijak nereflktuje obtížnost případu, resp. náročnost poskytované právní služby. Předložil proto k úvaze myšlenku, **zda by za těchto okolností nebylo vhodnější, resp. spravedlivější, opustit koncept „nepoměrných obtíží“ a aplikovat ve všech případech ust. § 9 odst. 4 písm. b) advokátního tarifu.** Ústavní soud uvedl, že nyní opět apeluje na Ministerstvo spravedlnosti i obecné soudy a mezi nimi zejména na Nejvyšší soud, aby se tímto problémem zabývaly. **Je ovšem nasnadě, že případná změna kritérií pro přiznávání nákladů řízení, mělo-li by k ní dojít cestou judikaturní, by musela být s dostatečným předstihem oznámena účastníkům řízení, aby byl, pokud možno, minimalizován dopad do sféry jejich legitímních očekávání.**

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

TRESTNÍ PŘEDPISY

- trestní zákoník a trestní řád
- změny v oblasti výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody
- ochrana svědka, oběti trestných činů
- soudnictví ve věcech mládeže
- trestní odpovědnost právnických osob

Sagit® více informací na www.tre.sagit.cz

Nejvyšší správní soud:

K pravomoci k projednání a rozhodnutí sporu o určení práv k dobývacímu prostoru

K projednání a rozhodnutí sporu o určení práv k dobývacímu prostoru je dána pravomoc správního orgánu (obvodního báňského úřadu).

Usnesení zvláštního senátu Nejvyššího správního soudu podle zák. č. 131/2002 Sb., o rozhodování některých kompetenčních sporů, ze dne 14. 12. 2017, sp. zn. Kof 18/2016

K věci:

Ve věci šlo o kompetenční spor mezi Obvodním báňským úřadem pro území kraje Ústeckého a Nejvyšším soudem o tom, kdo je příslušný rozhodnout o nároku žalobkyně na určení práv k dobývacím prostorům Litochovice, Litochovice I. a Dobkovičky.

Žalobou ze dne 14. 4. 2011 podanou u okresního soudu se společnost A. G. Service, s. r. o. (žalobkyně), domáhala proti společnosti KÁMEN Zbraslav, a. s. (žalovaná), určení, že jí spolu s Ing. L. V. náleží dobývací prostory Litochovice, Dobkovičky a Litochovice I., a dále že jí a Ing. L. V. náleží práva k uvedeným dobývacím prostorům. Okresní soud v Litoměřicích žalobu rozsudkem ze dne 13. 11. 2013, č. j. 7 C 33/2012-176, zamítl. Ve výroku I. zamítl žalobu na určení, že žalobkyni a Ing. V., každému ideálním podílem 1/2, náleží uvedené dobývací prostory. Výrokem II. zamítl žalobu na určení, že žalobkyni a Ing. V. náleží práva k uvedeným dobývacím prostorům, jako složka jejich podniku, který nabyli na základě smlouvy o prodeji podniku uzavřené s Fondem národního majetku České republiky. Okresní soud v odůvodnění uvedl, že dobývací prostor není věcí ve smyslu hmotného práva a nemůže být ani předmětem vlastnictví. Jedná se o oprávnění k pozemku, které se váže k ložisku výhradního nerostu nezávisle na vlastnictví pozemku a zakládá oprávnění k dobývání tohoto ložiska. Žalobkyně navíc nebyla sama aktivně legitimována, neboť se domáhala určení práv nejen svých, ale též třetího subjektu (Ing. V.), který však nebyl účastníkem řízení.

Žalobkyně napadla rozsudek okresního soudu odvoláním. Krajský soud v Ústí nad Labem rozsudkem ze dne 10. 9. 2014, č. j. 84 Co 2/2014-213, potvrdil napadený rozsudek okresního soudu, neboť se s jeho závěry ztotožnil.

Žalobkyně podala proti rozsudku krajského soudu dovolání. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 9. 12. 2015, č. j. 22 Cdo 81/2015-244, výrokem I. odmítl dovolání směřující proti té části výroku I. krajského soudu, již potvrdil výrok I. rozsudku okresního soudu (výrok o určení vlastnických práv k dobývacím prostorům); výrokem II. zrušil tu část výroku I. krajského soudu, jímž potvrdil výrok II. rozsudku okresního soudu (výrok o právech k dobývacím prostorům) a v tomto rozsahu řízení zastavil; výrokem III. věc postoupil obvodnímu báňskému úřadu. Nejvyšší soud odůvodnil částečné odmítnu-

tí dovolání tím, že žalobkyně pouze naznačila svůj nesouhlas s rozhodnutím krajského soudu, neuvedla však žádnou věcnou argumentaci a polemiku s důvody rozhodnutí. Dále vyložil, že dobývací prostor je územně vymezeným prostorem, k němuž se váže veřejnoprávní oprávnění; není věcí v právním slova smyslu. Převedení dobývacího prostoru dle § 27 odst. 7 zák. č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (horní zákon), není převedení vlastnického práva k dobývacímu prostoru, ale převedení práva dobývat výhradní ložisko. O stanovení, změně a zrušení dobývacího prostoru rozhoduje obvodní báňský úřad, jehož rozhodnutím dochází ke vzniku, změně nebo zániku veřejných práv vztahujících se k dobývacímu prostoru. Ke smluvnímu převodu práv k dobývacímu prostoru je vyžadován souhlas obvodního báňského úřadu, obsahem takové smlouvy je převod veřejných práv. Dle Nejvyššího soudu je proto smlouva o převodu dobývacího prostoru veřejnoprávní smlouvou o převodu nebo způsobu výkonu veřejných subjektivních práv a povinností dle § 162 spr. řádu. Ve věci sporu o určení existence práv k dobývacím prostorům není dána pravomoc civilních soudů, neboť předmětem řízení je určení práv veřejnoprávní povahy; příslušnými vydat rozhodnutí jsou proto obvodní báňské úřady.

Žalovaná napadla rozhodnutí Nejvyššího soudu ústavní stížností, kterou Ústavní soud odmítl pro nepřipustnost (usnesení ze dne 30. 5. 2016, sp. zn. I. ÚS 845/16). Uvedl, že Nejvyšší soud věc rozhodnutím neukončil, ale postoupil k rozhodnutí správnímu orgánu. Ústavní soud nerozhoduje o rozdělení agendy civilního a správního soudnictví; k tomu je povolán zvláštní senát dle zákona o rozhodování některých kompetenčních sporů.

Obvodní báňský úřad usnesením ze dne 12. 7. 2016 odložil podání žalobkyně o určení práv k dobývacím prostorům. Dospěl k závěru, že nemá zákonnou kompetenci k rozhodnutí věci, přičemž však v České republice není ani žádný jiný správní orgán, který by mohl o uvedené věci rozhodnout, protože žádný jiný správní orgán nemá zákonnou kompetenci rozhodovat o věcech upravených horním zákonem, tedy ani o převodu dobývacího prostoru.

Žalobkyně se obrátila dne 21. 7. 2016 na zvláštní senát. V návrhu uvedla, že obvodní báňský úřad posuzuje věc jako spor z veřejnoprávní smlouvy, ačkoli se domáhá určení práv k dobývacím prostorům. O návrhu lze proto rozhodnout dle § 142 odst. 1 spr. řádu. Žalobkyně se přitom přiklonila k závěrům rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 22 Cdo 81/2015-244 a navrhla, aby zvláštní senát určil jako příslušný orgán k rozhodnutí věci báňský úřad.

Obvodní báňský úřad pro území kraje Ústeckého (navrho-

vatel) se obrátil dne 27. 7. 2016 na zvláštní senát. V návrhu nesouhlasil se závěrem Nejvyššího soudu, že smlouva o převodu dobývacího prostoru je smlouvou veřejnoprávní, k jejímuž přezkoumání jsou příslušné obvodní báňské úřady. Poukázal na dosavadní judikaturu, dle níž je smlouva o převodu dobývacího prostoru smlouvou soukromoprávní, přičemž předchozí souhlas s převodem dobývacího prostoru, který uděluje obvodní báňský úřad, není souhlasem se smlouvou či jejím obsahem, ale se samotným převodem, tj. s možností převod uskutečnit (viz rozsudky Vrchního soudu v Praze č. j. 15 Cmo 129/2010-512, č. j. 15 Cmo 11/2013-156, rozsudky Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 242/2015-38, č. j. 9 As 186/2014-50, a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2050/2011). Horní zákon neumožňuje obvodnímu báňskému úřadu přezkoumávat obsah smlouvy, čímž nejsou naplněny předpoklady k tomu, aby smlouva o převodu mohla mít charakter veřejnoprávní smlouvy. Dle navrhovatele je příslušný vydat rozhodnutí v dané věci Okresní soud v Litoměřicích.

Nejvyšší soud ve vyjádření k návrhu uvedl, že se občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu přiklonilo k právním závěrům vyjádřeným v již citovaném rozsudku č. j. 22 Cdo 81/2015-244. Judikatura nevyklučuje, aby se civilní soudy zabývaly převodem dobývacího prostoru jako předběžnou otázkou, např. v řízení o vyloučení věci z majetkové podstaty v konkursním či insolvenčním řízení, jak tomu bylo i v navrhovatelem citovaném rozsudku sp. zn. 29 Cdo 2050/2011. Odborná literatura se též přiklání k názoru, že smlouva o převodu dobývacího prostoru má veřejnoprávní povahu.

Žalovaná ve vyjádření uvedla, že smlouva o převodu dobývacího prostoru obsahuje především práva a povinnosti soukromého charakteru, neboť upravuje práva a povinnosti mezi účastníky smlouvy, např. platební podmínky, nabytí účinnosti smlouvy, privatizační otázky, rekultivaci okolí po vytěžení atd. Obsahem smlouvy nejsou výlučně veřejná práva a povinnosti. Smlouvu o převodu nelze řadit mezi veřejnoprávní smlouvy, což dokládá i judikatura (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 2015/2011 a rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 As 242/2015-38). Příslušný vydat rozhodnutí v dané věci je proto Okresní soud v Litoměřicích.

Navrhovatel v replice k vyjádření žalobkyně a Nejvyššího soudu vyložil, že dle § 27 odst. 7 horního zákona musí být pro platný převod dobývacího prostoru naplněny tři podmínky. Převod se musí uskutečnit jen mezi organizacemi ve smyslu § 5a horního zákona, k převodu je zapotřebí předchozího souhlasu obvodního báňského úřadu, převod se může uskutečnit jen na základě smlouvy uzavřené mezi držitelem dobývacího prostoru a nabyvatelem dobývacího prostoru. Předchozí souhlas obvodního báňského úřadu se váže na převod samotný, nikoli na smlouvu; jedná se tedy o souhlas s převodem, nikoli se smlouvou. Obvodní báňský úřad pouze posuzuje, zda převádějící a nabývající jsou organizacemi, otázku zajištění hospodárného využití ložiska nerostu do budoucna, tj. otázku způsobilosti k činnostem, které horní zákon vyžaduje pro výkon hornické činnosti. Smlouvu o převodu uzavírají dva podnikatelé, předmětem smlouvy jsou majetková práva k podniku soukromého podnikatele sloužící k provozování jeho podnikatelské činnosti. Obvodní báňský úřad smlouvu o převodu obdrží teprve po jejím uzavření na vědomí (viz § 27

odst. 7 věta druhá horního zákona). Neověřuje její platnost ani nijak neposuzuje její obsah či ji neschvaluje.

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud, který rozhodoval o dovolání v předcházejícím soudním řízení, popřel pravomoc soudů rozhodovat o žalobě na určení práv k dobývacím prostorům v občanském soudním řízení; vycházel z toho, že smlouva o převodu dobývacího prostoru je smlouvou veřejnoprávní; k projednání nároku žalobkyně jsou proto příslušné správní orgány – obvodní báňské úřady. Obvodní báňský úřad poté, co mu byla věc postoupena, její projednání odložil s odůvodněním, že smlouva o převodu dobývacího prostoru není veřejnoprávní smlouvou, ale smlouvou soukromoprávní, k jejímuž posouzení nemají obvodní báňské úřady pravomoc. Zvláštní senát s ohledem na uvedené konstatuje, že se jedná o negativní kompetenční spor, k jehož projednání a rozhodnutí je povolán podle zákona o některých kompetenčních sporech.

Zvláštní senát rozhoduje o kompetenčním sporu podle skutkového a právního stavu ke dni svého rozhodnutí (srov. usnesení zvláštního senátu č. j. Konf 3/2003-18).

Pro posouzení, jaký orgán má pravomoc rozhodovat o určení práv k dobývacím prostorům, je nutné posoudit podstatu žalobního návrhu žalobkyně. Žalobkyně se žalobou podanou u okresního soudu domáhala určení práv k dobývacím prostorům a navrhla, aby soud vydal rozsudek, jimž určí, že dobývací prostory Litochovice, Dobkovičky a Litochovice I. náleží jí a Ing. L. V., každému ideální podíl 1/2. V doplnění vyjádření ze dne 28. 7. 2011 žalobkyně uvedla, že nebylo-li v žádném dosud proběhnutším řízení meritorně rozhodnuto, komu svědčí práva k dobývacímu prostoru Litochovice I., může se žalobce svých práv domáhat právě v předmětném řízení, ve kterém se soud jako s předběžnou otázkou nepochybně vypořádá i s tím, zda je smlouva ze dne 16. 8. 1994 platná či nikoli. Podání žaloby na určení odůvodnila mj. tím, že její předchozí žaloba na vydání dobývacích prostorů byla zamítnuta z důvodu nevykonatelnosti žalobního petitu, jímž se domáhala vydání předmětných dobývacích prostorů. Proto již nemá jiný nástroj než žalobu na určení. Navrhla vydání alternativního petitu na 1) určení, že předmětné dobývací prostory náleží jí a Ing. V. jako složka jejich podniku, který nabyli na základě smlouvy o prodeji podniku ze dne 15. 1. 1995, každému ideální podíl 1/2 a alternativně 2) určení, že práva k předmětným dobývacím prostorům náleží jí a Ing. V. jako složka jejich podniku, který nabyli na základě smlouvy o prodeji podniku ze dne 15. 1. 1995.

V doplňujícím vyjádření ze dne 12. 10. 2012 žalobkyně upozornila, že se již v jiném soudním řízení domáhala určení neplatnosti smlouvy o převodu dobývacího prostoru Litochovice I.; její žaloba však byla zamítnuta pro absenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, neboť soud dospěl k závěru, že je nutné žalovat přímo na určení práv k dobývacímu prostoru, když pouhé určení, že smlouva o převodu dobývacího prostoru je neplatná, není způsobilé změnit právní postavení žalobkyně. Po neúspěšnosti žaloby na vydání dobývacích prostorů a žaloby na určení neplatnosti smlouvy o převodu dobývacích prostorů žalobkyně nezbyvá než žalovat na určení svých práv touto žalobou. Uzavřela, že v petitu užitě slovní spojení „dobývací prostory náleží“ není spojeno

výhradně s vlastnickým právem, neboť subjektům práv a povinností mohou náležet rovněž oprávnění.

Z žaloby a jejích doplnění je patrné, že se žalobkyně domáhala určení, že jí náleží dobývací prostory či alternativně práva k dobývacím prostorům. Svou povahou se proto jedná o žalobu na určení práv.

Právní pojem dobývací prostor vymezují zejména ust. § 24 až 29 horního zákona. Dobývací prostor představuje geometricky přesně vymezený prostor, ve kterém je organizace po splnění dalších zákonem stanovených podmínek oprávněna dobývat výhradní ložisko. Důvodová zpráva k hornímu zákonu (tisk č. 49 z roku 1987) k tomu uvádí, že dobývací prostor vymezuje prostor pro racionální dobývání výhradního ložiska. Stanovení dobývacího prostoru je významné i z hlediska ochrany jiných celospolečenských zájmů. O stanovení dobývacího prostoru rozhoduje obvodní báňský úřad ve správním řízení; v rozhodnutí vymezí dobývací prostor a stanoví podmínky, kterými se zabezpečí zákonem chráněné obecné zájmy v území, a rozhodne o námitkách účastníků řízení (§ 28 odst. 8 horního zákona). Stanovením dobývacího prostoru vzniká oprávnění organizace k dobývání výhradního ložiska (§ 24 odst. 1 horního zákona). Dle vyhlášky Českého báňského úřadu č. 172/1992 Sb., o dobývacích prostorech, rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru mj. obsahuje název, sídlo a identifikační číslo organizace, která bude výhradní ložisko dobývat, a omezení nebo zvláštní technické podmínky dobývání pro zajištění zákonem chráněných obecných zájmů podle zvláštních předpisů vyplývajících z výsledků řízení o stanovení dobývacího prostoru (§ 3 odst. 1). Rozhodnutím o vymezení dobývacího prostoru tak organizaci stanovuje i další podmínky a povinnosti spojené s činností v dobývacím prostoru.

Oprávnění dobývat výhradní ložisko je svou povahou veřejné subjektivní právo organizace. Horní zákon přesně stanovuje, jak a kdy vzniká právo dobývat nerosty (§ 24, 27), kdy může být započato s dobýváním ložiska, který orgán o tom rozhoduje (§ 28), stanovuje podmínky pro proces dobývání (§ 31), nařizuje dodržování bezpečnosti při dobývání (§ 30), povinnost řádného využití ložiska (§ 32), podmínky, za nichž může být dobývání zastaveno (§ 27 odst. 8). Nelze odhlédnout ani od historického vnímání práva dobývat nerosty, jež bylo horním regálem, tedy výsostným právem panovníka na vyhrazené nerosty v zemi, k jejichž těžbě mohl udělit svolení. Stejný princip respektuje současná právní úprava, dle níž má Česká republika výhradní vlastnické právo k nerostnému bohatství nacházejícímu se na jejím území (§ 5 odst. 2 horního zákona). Nerostné bohatství představuje majetkový zájem státu; k těžbě nerostného bohatství uděluje stát oprávnění. Zájmy státu při nakládání s nerostným bohatstvím vyjadřuje i § 1 horního zákona: „*Účelem tohoto zákona je stanovit zásady ochrany a hospodárného využívání nerostného bohatství, zejména při vyhledávání a průzkumu, otvírce, přípravě a dobývání ložisek nerostů, úpravě a zušlechťování nerostů prováděných v souvislosti s jejich dobýváním, jakož i bezpečnosti provozu a ochrany životního prostředí při těchto činnostech*“ a důvodová zpráva k zákonu: „*Skutečnost, že ložiska nerostných surovin se nemohou obnovit a mohou se dobývat pouze na místech výskytu, vyžaduje zvláštní přístup k nerostnému bohatství, jeho racionálnímu a komplexnímu využívání a k jeho ochraně pro budoucnost*“ (tisk č. 49 z roku 1987). I když hornickou činnost provádí soukromé těžební organizace, je tato

činnost prováděna za účelem naplnění veřejného zájmu státu na řádném využívání nerostného bohatství, a to na základě řady oprávnění udělených státem a za současného státního dozoru.

Z výše uvedeného plyne, že **dobývací prostor je toliko územně vymezeným prostorem, k němuž se váže veřejnoprávní oprávnění; dobývací prostor však není věcí v právním slova smyslu** (k tomu srov. též usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 8. 2013, sp. zn. II. ÚS 1058/13).

S ohledem na povahu dobývacího prostoru se žalobkyně domáhá určení veřejných subjektivních práv souvisejících s dobývacími prostory Litochovice, Dobkovičky a Litochovice I., přesněji toho, že ona je oprávněnou organizací k předmětným dobývacím prostorům a náleží jí právo dobývat. Dle § 142 spr. řádu rozhodne správní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá nebo zda zanikl a kdy se tak stalo. Ustanovení upravuje zvláštní typ správního řízení, jehož účelem je vydání deklaratorního rozhodnutí, jímž se prohlašuje, že konkrétně určená osoba práva nebo povinnosti má či nemá. Dle usnesení zvláštního senátu č. j. Konf 26/2012-11 pro použití § 142 spr. řádu není rozhodné, zda stavební zákon má nebo nemá upravenu pravomoc stavebního úřadu k vydávání deklaratorních rozhodnutí řešících spory. Zmíněné ustanovení správního řádu je kompetenčního charakteru; v tomto je samonosné a umožňuje správním orgánům v jednotlivých oborech veřejné správy rozhodovat podle něj bez ohledu na to, zda předpis práva hmotného s takovýmto rozhodnutím počítá; určující je tu jen to, zda podmínky § 142 spr. řádu jsou splněny.

Horní zákon v § 27 vymezuje, že obvodní báňský úřad stanovuje dobývací prostor, svým rozhodnutím jej může změnit, uděluje souhlas k jeho převodu a může jej i zrušit. Dle § 29 odst. 3 téhož zákona vede obvodní báňský úřad evidenci dobývacích prostorů a jejich změn v knihách dobývacích prostorů. Tomu odpovídá i § 41 zák. č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, upravující působnost obvodních báňských úřadů. Dle odst. 2 písm. a) citovaného zákona **obvodní báňské úřady stanoví, mění nebo ruší dobývací prostory a vedou jejich evidenci.** Tím, že obvodní báňské úřady rozhodují o stanovení, změně či zrušení dobývacího prostoru, rozhodují též o právech k dobývacím prostorům, neboť tato práva zakládají, mění či ruší. **Obvodní báňské úřady jsou tedy správními orgány povoláními k rozhodování o právech k dobývacím prostorům.**

Zvláštní senát dospěl k závěru, že domáhá-li se žalobkyně určení existence práv k dobývacím prostorům, přísluší o tomto návrhu rozhodnout obvodním báňským úřadům postupem dle § 142 spr. řádu.

Zvláštní senát z uvedených důvodů vyslovil podle § 5 odst. 1 zákona o některých kompetenčních sporech, že k rozhodnutí o věci je dána pravomoc správního orgánu, jež je založena ust. § 142 odst. 1 spr. řádu a § 41 odst. 2 písm. a) zákona o hornické činnosti. Zvláštní senát podle § 5 odst. 3 zákona o některých kompetenčních sporech zruší rozhodnutí, kterým strana kompetenčního sporu popřela svou pravomoc o věci rozhodovat, ačkoli podle rozhodnutí zvláštního senátu je vydání rozhodnutí ve věci uvedené v návrhu na zahájení řízení v její pravomoci. Zvláštní senát proto výrokem zrušil usnesení Obvodního báňského úřadu pro území kraje Ústeckého

ze dne 12. 7. 2016, jímž obvodní báňský úřad odložil podání žalobkyně dle § 43 odst. 1 písm. b) spr. řádu.

Komentář:

V komentované věci zvláštní senát řešil otázku, zda určení práv k dobývacímu prostoru získaných na základě smlouvy o převodu dobývacího prostoru spadá do pravomoci civilního soudu nebo správního orgánu.

Pravomoc civilního soudu je vymezena v § 7 o. s. ř., podle jehož odst. 1 v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány.

Věcmi soukromoprávní povahy se rozumí zejména spory vyplývající z občanskoprávních, pracovních, rodinných a obchodních vztahů. Kvalifikace soukromoprávního a veřejnoprávního vztahu podle judikatury Ústavního soudu určuje mocenská teorie, podle které je posouzení postavení subjektů dáno jejich rovností či autoritativností. Zatímco v soukromoprávních vztazích jsou si subjekty rovny, ve veřejnoprávních vztazích je jedna strana nadřazena druhé, tedy jedna je oprávněna vydávat vrchnostenské akty.¹

Zvláštní senát, který měl věc rozhodnout s ohledem na to, že obvodní báňský úřad, kterému byla věc postoupena podle § 104 o. s. ř. Nejvyšším soudem, neshledal svou pravomoc, dospěl k závěru, že pravomoc ve věci určení práv k dobývacímu prostoru má místně příslušný obvodní báňský úřad.

Argumentaci zvláštního senátu lze považovat za přílehu a správnou a doplnit o následující.

Dobývací prostor je pojmem používaným v horním právu, jehož právní normy spadají převážně do oblasti veřejného práva (srov. R. Makarius: České horní právo, Díl I., 1. vydání, Montanex, a. s., Ostrava 1999, str. 20). Dobývacím prostorem se rozumí územně vymezený prostor pro dobývání výhradního ložiska určitého nerostu nebo skupiny nerostů, vytyčený rozhodnutím příslušného obvodního báňského úřadu a oprávněnou organizací, které byl dobývací prostor stanoven nebo na kterou byl zákonným způsobem převeden, k dobývání výhradního ložiska v tomto prostoru se nacházejícího a k nakládání s vydobývanými nerosty v rozsahu a za podmínek stanovených v rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru. Ke stanovení dobývacího prostoru se váže pouze oprávnění organizace k dobývání výhradního ložiska v dobývacím prostoru (zahájit dobývání výhradního ložiska ve stanoveném dobývacím prostoru může však organizace až po vydání povolení obvodním báňským úřadem). Rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru je správním aktem vydaným obvodním báňským úřadem, který má pravomoc dobývací prostor stanovit, změnit či zrušit. Z uvedeného vyplývá, že dobývací prostor je toliko územně vymezeným prostorem, k němuž se váže veřejnoprávní oprávnění, nikoli však věci v právním slova smyslu. Na tom nic nemění ani skutečnost, že dobývací prostor lze podle § 27 odst. 7 horního zákona převést na jinou organizaci, neboť převedením dobývacího prostoru na jinou organizaci se rozumí převedení práva dobývat výhradní ložisko v dobývacím prostoru, nikoli převedení „vlastnictví“ k dobývacímu prostoru (k tomu srov. judikaturu citovanou v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 81/2015).

Jak zvláštní senát, tak i Nejvyšší soud, který věc postoupil podle § 104 o. s. ř. správnímu orgánu (obvodnímu báňskému úřadu), který vyvolal spor o pravomoc, vycházel z toho, že právní úprava obsažená v horním zákoně, týkající se zejména oprávnění dobývat předmětné dobývací prostory, má veřejnoprávní charakter a smlouva, která byla ohledně práv k dobývacím prostorům (samotný dobývací prostor není věcí v právním smyslu a nemůže k němu náležet vlastnictví) uzavřena, tak není smlouvou soukromoprávní, ale veřejnoprávní, uzavřenou podle § 159 odst. 1 až 4 spr. řádu.

Tento názor se jeví jako správný jak z pohledu dosavadní rozhodovací praxe, tak odborné literatury. Nelze rovněž pominout, že zájem na řádném využívání nerostného bohatství je nepochybně zájmem veřejným.

Odborná literatura přitom zdůrazňuje, že veřejnoprávní smlouvy mohou uzavřít rovněž soukromé subjekty, přičemž kategorizuje veřejnoprávní smlouvy na veřejnoprávní smlouvy koordinační (uzavřené mezi dvěma a více subjekty veřejné správy), veřejnoprávní smlouvy subordinační (uzavřené mezi subjektem veřejné správy a adresátem veřejnoprávního působení – fyzickou či právnickou osobou), veřejnoprávní smlouvy mezi účastníky, tedy osobami, které by byly účastníky správního řízení nebo jimi jsou (uzavřené soukromoprávními subjekty s veřejnoprávním obsahem).²

Také Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 9. 12. 2015, sp. zn. 22 Cdo 81/2015, uvedl, že smlouva o převodu dobývacího prostoru podle § 27 odst. 7 horního zákona má veřejnoprávní povahu. Obsahem takové smlouvy je totiž převod veřejných práv a povinností vztahujících se k dobývacímu prostoru, které jsou stanoveny v rozhodnutí obvodního báňského úřadu, a jedná se tak o veřejnoprávní smlouvu o převodu nebo způsobu výkonu veřejných subjektivních práv a povinností podle § 162 spr. řádu, tedy mezi soukromoprávními subjekty.

Převod veřejných práv k dobývacímu prostoru je však vázán na souhlas obvodního báňského úřadu. Tento souhlas musí být dán před samotným převodem (zjednodušeně řečeno, před stanovením, kdo nadále bude oprávněnou organizací ve smyslu horního zákona³), nikoli před uzavřením smlouvy.⁴

Komentované rozhodnutí zvláštního senátu tak do budoucna vyjasnilo, do pravomoci kterého orgánu spadá určení práv k dobývacímu prostoru. Ač se nebude v praxi jednat o časté případy, rozhodnutí je významné nikoli jenom z pohledu kompetence k určení práv k dobývacímu prostoru, ale rovněž s ohledem na argumentaci soudů (a to jak zvláštního senátu, tak i Nejvyššího soudu), týkající se uzavírání veřejnoprávních smluv, jejich předpokladů a přezkumu.

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., asistentka soudce Nejvyššího soudu, Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

- 1 Srov. blíže J. Hrádek in P. Lavický a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až 250). Řízení sporné. Praktický komentář, Wolters Kluwer ČR, a. s., Praha 2016, str. 34.
- 2 L. Jemelka, J. Slovák: Veřejnoprávní smlouvy, Právní rozhledy č. 11/2007, str. 396.
- 3 O. Vícha: Horní zákon, Zákon o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2017, komentář k § 27 odst. 2.
- 4 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1376/2014. Smlouva o převodu dobývacího prostoru uzavřená v souladu s § 27 odst. 7 horního zákona v době, kdy existovalo pravomocné rozhodnutí o stanovení dobývacího prostoru, má za následek převod existujícího dobývacího prostoru na jinou organizaci.

Soudní dvůr EU:

K definici pojmu „pracovní doba“

Doba pohotovosti, kterou pracovník tráví doma s povinností v krátké lhůtě reagovat na povolání zaměstnavatelem, musí být považována za „pracovní dobu“. Povinnost být fyzicky přítomen na místě určeném zaměstnavatelem, jakož i omezení vyplývající z nutnosti dostavit se do místa práce v krátké lhůtě, velmi významně omezují možnosti pracovníka věnovat se jiným činnostem.

Rozsudek Soudního dvora EU ve věci C-518/15 *Ville de Nivelles v. Rudy Matzak*

Z odůvodnění:

Požární služba města Nivelles (Belgie) sdružuje profesionální a dobrovolné hasiče. Ti se účastní zásahů a drží rovněž pohotovost. Rudy Matzak se stal dobrovolným hasičem v roce 1981. Kromě toho je zaměstnán v soukromé společnosti. V roce 2009 R. Matzak zahájil soudní řízení proti městu Nivelles směřující mj. k tomu, aby tomuto městu bylo uloženo zaplatit mu náhradu škody za službu domácí pohotovosti, kterou držel a která musí být dle něj považována za pracovní dobu.

Cour du travail de Bruxelles (odvolací soud města Brusel rozhodující v pracovněprávních sporech, Belgie), ke kterému bylo v tomto sporu podáno odvolání, se rozhodl položit otázku Soudnímu dvoru. Přeje si zejména vědět, zda je možné na službu domácí pohotovosti uplatnit definici pracovní doby ve smyslu unijního práva.

V rozsudku Soudní dvůr nejprve zdůrazňuje, že se členské státy nemohou u určitých kategoriích členů požární služby přijatých do veřejných hasičských sborů odchýlit od souboru povinností plynoucích z ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/88/ES o některých aspektech úpravy pracovní doby, včetně pojmů „pracovní doba“ a „doba odpočinku“.

Směrnice rovněž členským státům neumožňuje, aby ponecha-

ly v platnosti nebo přijaly méně omezující definici pojmu „pracovní doba“, než je uvedena ve směrnici. I když směrnice zavádí možnost členských států uplatňovat nebo zavádět ustanovení, která jsou příznivější pro ochranu bezpečnosti a zdraví pracovníků, tato možnost se nepoužije na definici pojmu „pracovní doba“. Toto zjištění je podepřeno účelem směrnice, kterým je zajistit, aby v ní uvedené definice nebylo možné vykládat způsobem měnícím se v závislosti na jednotlivých vnitrostátních právech.

Soudní dvůr nicméně připomíná, že členské státy mohou i nadále ve vnitrostátním právu svobodně upravit délku pracovní doby a dob odpočinku způsobem pro pracovníky příznivějším, než jak činí uvedená směrnice.

Soudní dvůr rovněž připomíná, že směrnice neupravuje otázku odměňování pracovníků, jelikož tento aspekt nespadá do pravomoci Unie. Členské státy mohou ve vnitrostátním právu stanovit, že odměna pracovníka se během „pracovní doby“ odlišuje od odměny pracovníka po „doba odpočinku“, a to dokonce do té míry, že za posledně uvedenou dobu nepřizná žádnou odměnu.

A konečně, Soudní dvůr ozřejmuje, že **doba pracovní pohotovosti, kterou pracovník musí trávit doma s povinností reagovat na povolání svým zaměstnavatelem do 8 minut, což velmi významně omezuje možnosti věnovat se jiným činnostem, musí být považována za „pracovní dobu“**. Soudní dvůr v tomto ohledu připomíná, že určujícím faktorem pro přiznání kvalifikace „pracovní doba“ ve smyslu směrnice je skutečnost, že pracovník je povinen se zdržovat na místě určeném zaměstnavatelem a být mu k dispozici, aby mohl v případě potřeby okamžitě vykonat příslušný úkol.

V projednávané věci se jeví, že R. Matzak neměl být po dobu pohotovosti pouze zastizitelný. Byl povinen reagovat na výzvy svého zaměstnavatele do 8 minut a dále byl nucen být fyzicky přítomen na místě určeném zaměstnavatelem.

Soudní dvůr má za to, že i když tímto místem bylo v tomto případě bydliště R. Matzaka, a nikoliv jeho pracoviště, povinnost být fyzicky přítomen na místě určeném zaměstnavatelem, jakož i omezení vyplývající z hlediska zeměpisného a časového z nutnosti dostavit se do místa práce do 8 minut, mohou objektivně omezovat možnosti, které má pracovník nacházející se v situaci R. Matzaka k tomu, aby se věnoval svým osobním a společenským zájmům. S ohledem na tato omezení se situace R. Matzaka odlišuje od situace pracovníka, který po dobu pohotovosti musí být pouze zastizitelný zaměstnavatelem.

Švýcarský advokát v Praze

Dr. iur. Julius Effenberger
evropský usazený advokát, člen ČAK
Malá Štupartská 6, 110 00 Praha 1
(u advokátní kanceláře Novický Mejzlík)
tel. 731 016 258

www.effenberger-law.com

mail@effenberger-law.com

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

Uznání a výkon soudního rozhodnutí vydaného v nepřítomnosti podle nařízení Brusel I

Členské státy EU jsou při aplikaci unijního práva vázány Evropskou úmluvou na ochranu lidských práv a základních svobod.

Rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 23. 5. 2016, stížnost č. 17502/07, ve věci *Avotiņš v. Lotyšsko*

Shrnutí:

Předmětem případu byl rozsudek kyperského soudu ukládající stěžovateli, panu Avotiņšovi, povinnost uhradit dluh s příslušenstvím, který měl vůči kyperské obchodní společnosti, a rozhodnutí lotyšských soudů o jeho uznání a vykonatelnosti v Lotyšsku.

V květnu roku 1999 stěžovatel a obchodní společnost F. H. Ltd. založená podle kyperského práva uzavřeli notářsky ověřenou dohodu o uznání dluhu. Stěžovatel v této dohodě deklaroval, že si vypůjčil 100 000 USD od společnosti F. H. Ltd., a zavázal se splatit tuto částku i s úroky. Dohoda o uznání dluhu obsahovala doložku o volbě kyperského práva a ustanovení o výlučné pravomoci kyperských soudů rozhodovat spory z ní vzniklé. Ve smlouvě byla uvedena stěžovatelova adresa v lotyšské Rize.

V roce 2003 obchodní společnost F. H. Ltd. podala žalobu o zaplacení dluhu včetně úroků ke kyperskému okresnímu soudu v Limassolu. Stěžovateli bylo zasláno předvolání k soudu na lotyšskou adresu, která byla uvedena v dohodě o uznání dluhu. Stěžovatel se však nedostavil k ústnímu jednání a kyperský soud rozhodl v jeho nepřítomnosti v květnu 2004. V rozsudku soud stanovil povinnost stěžovatele uhradit společnosti dlužnou částku s úroky a náklady řízení. V únoru 2005 společnost F. H. Ltd. podala návrh na uznání a prohlášení vykonatelnosti rozsudku kyperského soudu z května 2004 k okresnímu soudu v Rize. V únoru 2006 okresní soud v Rize vyhověl návrhu obchodní společnosti a rozhodl o uznání a vykonatelnosti rozsudku kyperského soudu.

Stěžovatel nepodal odvolání do rozsudku kyperského soudu, ale odvolal se do rozhodnutí lotyšského okresního soudu v Rize. Namítal, že se o rozsudku kyperského soudu a o rozhodnutí lotyšského okresního soudu dozvěděl až v červnu 2006 od soudního exekutora, který prováděl výkon rozsudku kyperského soudu. V odvolání uvedl, že rozhodnutí o uznání a vykonatelnosti rozsudku kyperského soudu bylo v rozporu s čl. 34 odst. 2 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních

věcech (nařízení „Brusel I“), který neumožňuje uznání takového rozhodnutí vydaného v nepřítomnosti žalovaného, jestliže žalovanému nebyl doručen návrh na zahájení řízení „v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který mu umožňuje přípravu na jednání před soudem, ledaže žalovaný nevyužil žádný opravný prostředek proti rozhodnutí, i když k tomu měl možnost“.

Stěžovatel tvrdil, že nebyl řádně informován o řízení před kyperským soudem a že návrh na zahájení řízení mu nebyl doručen tak, aby se mohl včas na jednání před soudem připravit. V říjnu 2006 krajský soud v Rize zrušil rozhodnutí okresního soudu. Obchodní společnost F. H. Ltd. podala do tohoto rozsudku dovolání k Nejvyššímu soudu, který v lednu 2007 napadený rozsudek zrušil. Nejvyšší soud vyhověl návrhu F. H. Ltd. a rozhodl o uznání a vykonatelnosti rozsudku kyperského soudu. Argument stěžovatele, že nebyl řádně vyrozuměn o zahájení řízení před kyperským soudem, shledal irrelevantním vzhledem k tomu, že se stěžovatel do rozsudku kyperského soudu neodvolal.

ESLP připomněl, že při aplikaci práva Evropské unie smluvní státy Evropské úmluvy na ochranu lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) zůstávají vázány povinnostmi vyplývajícími z této úmluvy. Konstatoval, že tyto povinnosti musí být posuzovány z hlediska tzv. předpokladu rovnocenné ochrany, který byl stanoven v rozsudku *Bosphorus*¹ a rozveden v případě *Michaud*.²

ESLP zdůraznil, že bylo na stěžovateli, aby se informoval o dostupných opravných prostředcích podle kyperského práva, poté co se dozvěděl o rozsudku kyperského soudu. Poznamenal, že stěžovateli měly být známy právní následky spojené s uzavřením dohody o uznání dluhu, která se řídila kyperským právem, týkala se částky, kterou si stěžovatel vypůjčil od kyperské společnosti, a která obsahovala klauzuli o jurisdikci kyperských soudů. Stěžovatel se měl tudíž informovat o tom, jak by probíhalo případné řízení před kyperskými soudy. ESLP uzavřel, že stěžovatel v důsledku své nečinnosti a nedostatku pečlivosti přispěl velkou měrou ke vzniku situace, na kterou si před ESLP stěžoval a které mohl předejít. ESLP neshledal nic, co by nasvědčovalo tomu, že ochrana základních práv stěžovatele byla v da-

¹ *Bosphorus Hava Yollar Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Irsko* [GC], stížnost č. 45036/98, 30. 6. 2005.

² *Michaud v. Francie*, stížnost č. 12323/11, 6. 12. 2012.

ném případě nedostatečná tak, že by došlo k vyvrácení předpokladu rovnocenné ochrany, a neshledal porušení práva na spravedlivý proces garantovaného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Tento rozsudek je významný v tom, že rozvinul judikaturu ESLP ohledně tzv. předpokladu rovnocenné ochrany základních práv v právu EU ve srovnání s Úmluvou (tzv. „bosphorský předpoklad“). Zdůrazňuje dvě podmínky pro tento předpoklad vyjádřené v rozsudku ve věci *Michaud*: absence meze uvážení vnitrostátních orgánů a využití plného potenciálu kontrolního mechanismu dodržování základních práv podle unijního práva. U první podmínky tento judikát poskytuje návod k interpretaci termínu „absence meze uvážení“ ve vztahu k nařízení EU. Ke zjištění, zda vnitrostátní orgány disponují mezi uvážení při aplikaci ustanovení unijního nařízení, je v první řadě třeba přihlídnout k interpretaci takového ustanovení Soudním dvorem EU. U druhé podmínky „bosphorského předpokladu“ je nezbytné, aby byla aplikována flexibilně a bez přehnaného formalismu. Konkrétně, nelze ji vnímat jako požadavek, aby vnitrostátní soudy ve všech případech bez výjimky podávaly předběžnou otázku k Soudnímu dvoru Evropské unie.

Jedná se o první rozsudek Velkého senátu k aplikaci „bosphorského předpokladu“ ve vztahu k mechanismu uznávání a výkonu cizích soudních rozhodnutí v rámci Evropské unie. ESLP poznamenal, že aplikace tohoto mechanismu v praxi může ohrozit respektování základních práv. Soudní dvůr Evropské unie konstatoval ve svém stanovisku č. 2/13 ze dne 18. 12. 2014, že „právo EU může vyžadovat, aby členské státy při jeho implementaci předpokládaly, že základní práva byla jiným členským státem dodržena tak, že kromě výjimečných případů nemusí přezkoumávat, zda jiný členský stát v určitém případě respektoval základní práva garantovaná právem EU“. ESLP k tomu uvedl, že se proto musí spokojit s tím, že mechanismus uznávání rozhodnutí nevytváří mezery nebo situace, které by učinily ochranu základních práv garantovaných Úmluvou zjevně nedostatečnou. Za tím účelem musí zkoumat, zda vzájemné uznávání rozhodnutí není automatické nebo mechanické na úkor dodržování základních práv.

Předmět stížnosti před ESLP:

Porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) lotyšským Nejvyšším soudem, které mělo spočívat ve vydání rozhodnutí o vykonatelnosti rozsudku kyperského soudu a porušení stěžovatelových práv účastníka řízení.

Rozhodnutí ESLP:

ESLP poznamenal, že nikdy předtím neprojednával námitku porušení práva na spravedlivý proces v kontextu problematiky uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech upravené právními předpisy Evropské unie.

ESLP uvedl, že uznání a výkon kyperského rozsudku bylo v souladu s nařízením Brusel I. K tvrzení stěžovatele, že Nejvyšší soud porušil čl. 34 odst. 2 tohoto nařízení, ESLP poznamenal, že není v jeho pravomoci rozhodovat o tom, zda došlo k porušení vnitrostátního práva, práva Evropské

unie nebo jiných mezinárodních smluv, než je Úmluva. Interpretace a aplikace ustanovení nařízení Brusel I náleží v první řadě Soudnímu dvoru EU a dále vnitrostátním soudům.

Pravomoc ESLP je omezena na přezkum dodržování Úmluvy. Při aplikaci práva EU jsou smluvní státy Úmluvy vázány závazky, které vyplývají z jejich přistoupení k Úmluvě a které je nutné posuzovat ve světle rozsudků ve věcech *Bosphorus a Michaud*. Ve věci *Bosphorus* ESLP konstatoval, že ochrana základních práv v právu EU je v zásadě rovnocenná ochraně poskytované Úmluvou. V případě *Michaud* ESLP zdůraznil, že toto platí a *fortiori* od 1. 12. 2009, kdy se stal účinným čl. 6 Smlouvy o Evropské unii, podle kterého mají základní práva garantovaná Úmluvou a vyplývající ze společných ústavních tradic postavení obecných zásad práva EU. ESLP konstatoval, že unijní mechanismus kontroly dodržování základních práv poskytuje stejnou ochranu jako Úmluva.

Předpoklad rovnocenné ochrany základních práv v právu EU („bosphorský předpoklad“) je vázán na dvě podmínky: na absenci meze uvážení na straně vnitrostátních orgánů a na využití plného potenciálu kontrolního mechanismu poskytovaného právem EU.

Co se týče první podmínky, předpoklad rovnocenné ochrany platí tehdy, kdy vnitrostátní orgány při provádění práva EU nedisponují pravomocí diskrečního uvážení. To je případ, kdy mechanismus vzájemného uznávání rozhodnutí vyžaduje, aby soud předpokládal, že dodržování základních práv jiným členským státem je dostačující. Vnitrostátní soud tak nedisponuje diskrečním uvážením ve věci, což vede k automatické aplikaci předpokladu rovnocenné ochrany. ESLP se pak musí spokojit s tím, že mechanismus vzájemného uznávání nevytváří mezery nebo situace vedoucí ke zjevně nedostatečné ochraně základních práv garantovaných Úmluvou. V kontextu daného případu čl. 34 odst. 2 nařízení Brusel I umožňuje odmítnout uznat nebo vykonat cizí rozhodnutí pouze za přesně stanovených podmínek a z judikatury Soudního dvora EU je zřejmé, že toto ustanovení neuděluje pravomoc diskrečního uvážení soudům, které o uznání a vykonatelnosti rozhodují. ESLP uzavřel, že lotyšský Nejvyšší soud v daném případě nedisponoval žádnou mezí uvážení.

Co se týče druhé podmínky, Nejvyšší soud nepodal předběžnou otázku Soudnímu dvoru EU ohledně aplikace a interpretace relevantního ustanovení nařízení. Ani stěžovatel nepředložil žádný argument týkající se interpretace relevantního ustanovení nařízení a jeho souladu se základními právy, který by vedl k závěru, že předběžná otázka měla být podána, ani v tomto smyslu nepodal žádost k lotyšskému Nejvyššímu soudu. Druhá podmínka pro aplikaci předpokladu rovnocenné ochrany, kterou je nutné aplikovat bez přehnaného formalismu, je tak považována za splněnou.

ESLP dospěl k závěru, že v daném případě je předpoklad rovnocenné ochrany aplikovatelný vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud pouze implementoval právní závazky Lotyšska vyplývající z jeho členství v EU. ESLP poukázal na to, že mechanismus vzájemného uznávání rozhodnutí podle nařízení Brusel I je založen na principu vzájemné důvěry mezi členskými státy EU.

ESLP dále přezkoumával, zda ochrana základních práv Nejvyšším soudem byla zjevně nedostatečná do té míry, že by došlo k vyvrácení předpokladu rovnocenné ochrany. V řízení před Nejvyšším soudem stěžovatel namítal, že neobdržel předvolání k soudu a nebyl informován o rozsudku kyperského soudu, přičemž poukazoval na důvod pro neuznání rozhodnutí stanovený v čl. 34 odst. 2 nařízení Brusel I. ESLP poznamenal, že uvedený důvod je v nařízení vázán podmínkou, že do sporného rozhodnutí bylo podáno odvolání, a dále že kyperské právo umožňovalo stěžovateli podat odvolání poté, co se dozvěděl o existenci rozsudku, a to bez ohledu na dlouhou dobu, která uplynula od jeho vydání. Podle kyperského práva a judikatury, pokud žalovaná strana podá do rozhodnutí vydaného v její nepřítomnosti odvolání a předloží relevantní důkazy o tom, že nebyla řádně předvolána soudem, který rozhodnutí vydal, odvolací soud je povinen takové rozhodnutí zrušit. Stěžovatel tak měl v období od seznámení se s existencí rozsudku kyperského soudu až do zahájení řízení před lotyšským Nejvyšším soudem dostatek času, aby do rozsudku kyperského soudu podal opravný prostředek, což však neučinil.

ESLP konstatoval, že bylo na stěžovateli, aby se informoval o dostupných opravných prostředcích na Kypru poté, co se o dotčeném rozsudku dozvěděl. Stěžovateli, který byl investičním poradcem, měly být známy právní následky uznání dluhu, který podepsal. Dokument, který podepsal, se řídil kyperským právem, týkal se částky, kterou si vypůjčil od kyperské společnosti, a obsahoval doložku o jurisdikci

kyperských soudů. Podle ESLP se stěžovatel měl tudíž seznámit s tím, jak by probíhalo potenciální řízení před kyperskými soudy. ESLP neshledal, že ochrana základních práv byla v daném případě zjevně nedostatečná do té míry, že by došlo k vyvrácení předpokladu rovnocenné ochrany. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy nedošlo.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ
GRÜN WALDOVÁ, Ph.D., LL.M.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

inzerce

Připravujeme pro vás...

Do dalších čísel Bulletinu advokacie připravujeme mj. tato témata:

- Otazníky kolem vzdání se práva na náhradu škody
- Aktuální otázky zániku účasti společníka ve společnosti s r. o. při exekčním postižení jeho podílu
- Má naprosto svobodná virtuální měna bitcoin místo v právním státě?
- Trestní odpovědnost právnických osob začleněných do koncernu – 2. část
- Kolize dohody o srážkách ze mzdy a jiných příjmů s nařízeným výkonem rozhodnutí pro jinou pohledávku
- Řetězení pracovních poměrů – Ústavní soud versus dosavadní praxe

... a mnoho dalšího!

Pavel Mates a kol.:

Základy správního práva trestního

C. H. Beck, Praha 2017, 7. vydání, 239 stran, 550 Kč.

Publikace „Základy správního práva trestního“ není v oblasti správněprávních publikací na první pohled ničím novým, protože aktuálnímu vydání z konce roku 2017 předcházelo již šest jeho vydání. Při bližším rozboru je však nutné konstatovat, že většina jeho textu doznala poměrně zásadních změn daných aktuálním vývojem legislativy v této oblasti.

Jak uvádí vedoucí autorského kolektivu doc. Mates v předmluvě k sedmému vydání této knihy, zatímco její předchozí vydání přinášela spíše jen doplňky a změny dané změnami právní úpravy a novou judikaturu českých i evropských soudů, **sedmé vydání reaguje na přijetí zcela nové úpravy přestupkového práva v podobě zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, účinného od 1. 7. 2017.** Tímto zákonem bylo završeno mnohaleté úsilí o vydání zákona, který by komplexně řešil úpravu odpovědnosti za přestupky.

Přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich doznala právní úprava přestupků, resp. dosavadních jiných správních deliktů, celou řadu změn. Nelze sice říci, že by se od základů změnila každodenní práce správních orgánů, protože zákonodárce novým zákonem navázal na právní úpravu dosavadní a v řadě institutů došlo jen ke zpřesnění či doplnění ustanovení, která zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, neřešil vůbec nebo jen dílčím způsobem. Nejzásadnější změnu zde představuje skutečnost, že se nový zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich vztahuje nejen na dosavadní přestupky, ale rovněž na většinu dosavadních jiných správních deliktů, v jejichž případě ucelená úprava chyběla a v řízení o nich musela být aplikována především obecná úprava podle správního řádu. Soudní judikatura sice připouštěla možnost využívat v určitých případech analogii k zákonu o přestupcích, resp. k předpisům trestněprávním, nicméně tento stav nebylo možné považovat za optimální a řada odborných pu-

blikací volala po přijetí nového kodexu správního trestání, který by sjednotil jak procesní, tak hmotněprávní úpravu správních deliktů.

Základy správního práva trestního se ve svých kapitolách věnují nejprve obecným otázkám správního práva trestního, kde poukazují na základní skutečnosti týkající se jeho vývoje, vedoucího až k potřebě přijetí současné právní úpravy, která by reagovala na roztržičnost právní úpravy dosavadní. Poukazují rovněž na ústavní základy správního trestání, přesněji řečeno na absenci jeho výslovné úpravy, se současným vyvrácením možných pochyb o ústavnosti trestní pravomoci orgánů veřejné správy.

V první kapitole provádí publikace rovněž exkurz do evropského správního práva trestního (shrnující význam nejen Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod pro „trestní obvinění“ v širším smyslu, ale rovněž doporučení Výboru ministrů Rady Evropy či dalších mezinárodních dokumentů) a představuje možnou klasifikaci správních deliktů ve světle současné právní úpravy. Pohledů na tuto klasifikaci existovalo a existuje celá řada a zde je pak nabízen jeden z nich. Pod současný pojem přestupek nepodřazují autoři pouze správní disciplinární delikty a pořádkové správní delikty (které mají spíše povahu zajišťovacího prostředku). Na rozdíl od některých dalších publikací nepovažují za vhodné označovat za správní delikt porušování platební disciplíny v podobě tzv. platebního deliktu, který

se od správních deliktů liší zejména nástupem sekundární povinnosti (strpět negativní následek za nesplnění povinnosti primární) *ex lege*. Správním disciplinárním deliktům (relevantním např. ve vztahu ke kárným proviněním podle služebního zákona) a pořádkovým správním deliktům jsou navíc věnovány samostatné kapitoly v závěru této knihy.

Opomenuty nejsou v obecné rovině ani rozdíly a shody mezi správními a soudními delikty (trestnými činy), a to v kontextu jejich obdobného nahlížení ze strany Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Jak uvádějí sami autoři, „*věcné rozdíly mezi správními delikty a trestnými činy bývají mnohdy mlhavé, takže to, co v jednom státě a v určité době je deliktem soudním, může být v jiné zemi a v jiné době správním deliktem a naopak*“.

Z hlediska praktického seznámení se s novým zákonem o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich **je klíčová kapitola druhá, která shrnuje jak hmotněprávní, tak také procesněprávní úpravu tohoto zákona.** Vysvětluje proto nejen působnost zákona, resp. způsob, jakým je nyní přestupek definován (pozitivně i negativně, znaky formálními i materiálními), ale také okolnosti vylučující protiprávnost, podmínky zániku odpovědnosti za přestupek nebo jednotlivé správní tresty a ochranná opatření. V rámci popisu řízení o přestupcích jsou dále podrobně popsány obecné procesní instituty týkající se příslušnosti správních orgánů, doručování, účastníků řízení či dalších osob zúčastněných na řízení, a to včetně práv, kterými v tomto řízení disponují. Následně jsou shrnuty jednotlivé fáze přestupkového řízení, tedy jak postup před zahájením řízení, tak také samotný průběh řízení na prvním i druhém stupni, se současným vysvětlením zejména těch ustanovení, která předchozí zákon o přestupcích neznal. Čtenáři jsou proto seznámeni např. s problematikou tzv. systémové podjatosti úředních osob, novými zajišťovacími prostředky, novými důvody pro přerušování řízení, možností ukončit řízení tzv. narovnáním, přechodem úhrady pokuty na právního nástupce apod. Přitom je uvedeno, v jakém rozsahu se zde musí současně uplatnit správní řád, ať už podpůrně, nebo (v případě některých ustanovení) v plném rozsahu, resp. jaká dosavadní ustanovení duplikující úpravu správního řádu již byla vypuštěna.

Pozitivně bych hodnotil nejen srozumitelně podaný výklad všech klíčových ustanovení zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ale zejména doplnění tohoto výkladu poměrně velkým množstvím související soudní judikatury, jejíž znalost je pro ucelený popis této problematiky v podstatě nezbytná. Na své si zde proto může přijít jak laická veřejnost, která by se chtěla s novou úpravou přestupků teprve seznámit, tak také odborníci na správní trestání. Pro ty mohou být zajímavé rovněž odkazy na zvláštní právní úpravy stanovící např. zásadu oportunitu, zvláštní druhy správních trestů či další hmotně i procesněprávní odchylky.

Jako spoluautor jednoho z komentářů k zákonu o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich nemohu na posuzovanou publikaci nahlížet jako na konkurenční dílo, ale spíše jako na jiný pohled na stejnou problematiku vhodný zejména pro ty, kteří před klasickými komentáři zákonů preferují spíše stručnější shrnutí všech relevantních ustanovení zákona učebnicovou formou nevázanou na konkrétní paragrafy, a to s doplněním i těch skutečností (viz např. zmíněný historický vývoj), které zákon samotný z povahy věci obsahovat nemůže.

✦ JUDr. Mgr. LUBOŠ JEMELKA, Ph.D.,
odborný asistent vysoké školy CEVRO Institut

**Pavel Koukal, Radim Charvát,
Šimona Hejdrová, Miroslav
Černý:**

Zákon o ochranných známkách. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018,
648 stran, 1 430 Kč.

Předmluva ke komentáři k zákonu o ochranných známkách začíná velmi výstižným citátem J. R. R. Tolkiena z knihy Pán prstenů: „*Je to nebezpečný podnik, Frodo, vykročit ze dveří. Stoupneš do Cesty, a když nestojíš pevně, nevíš, kam tě to může strhnout.*“ Domnívám se, že známkové právo je jedním z těch odvětví, které se s rozvojem společnosti dostalo do popředí zájmu jak laické, tak odborné veřejnosti. Nicméně je pořád oblastí

opomíjenou, pokud jde o odbornou literaturu a komentáře. Jediná komentovaná literatura, která v dané oblasti je, pochází z pera pracovníků (ať současných, nebo bývalých) Úřadu průmyslového vlastnictví. Z tohoto důvodu je velmi cenným a užitečným počinem, že se zpracovatelé, kteří působí na akademické půdě nebo v soukromém sektoru, pustili do komentáře zákona o ochranných známkách.

Jedná se o pozoruhodné dílo nejenom svým rozsahem, ale zejména svým obsahem. Komentář podává podrobný výklad jednotlivých paragrafů, upozorňuje na souvislosti s dalšími právními předpisy a je doplněn normami EU, které se týkají oblasti ochranných známek. Důkladné jsou v recenzované knize nejenom výklady, které se týkají samotného řízení o zápisu přihlášky ochranné známky do rejstříku, ale i ty, které se věnují ochranné známce jako předmětu vlastnictví. Komentář obsahuje celou řadu cenných postřehů, které jsou využitelné nejenom v teoretické, ale i v aplikační rovině. Významnou součástí textu jsou rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO), rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví a v neposlední řadě rozhodnutí národních soudů, zejména Nejvyššího správního soudu. Způsob zpracování a výkladu je zvolen tak, aby poskytoval potřebný komfort nejenom ke studiu, ale při využití i v aplikační praxi.

Jsem přesvědčena, že se tento komentář k zákonu o ochranných známkách

z nakladatelství Wolters Kluwer stane cenným pramenem nejen pro advokáty a patentové zástupce, ale i pro odbornou veřejnost, která s ochrannými známkami přichází do styku. Upřímně si myslím, že každý, kdo se v tomto oboru pohybuje či „se vydal na Cestu“, by daný komentář měl mít ve své knihovně.

Věřím myšlence, že čím lepšího a rychlejšího běžce vedle sebe máte, tím lepší podáváte výkony. Pokud jde o oblast práva duševního vlastnictví, čím bude lepší komentovaná literatura, tím lepší budou podání účastníků řízení, a v důsledku toho i jednotlivá rozhodnutí správních a soudních autorit v této oblasti.

✦ Mgr. ZUZANA DE KORVER,
předsedkyně rozkladového senátu, Úřad
průmyslového vlastnictví

Jiří Kindl, Martin Koudelka:

Zákon o významné tržní síle. Komentář

C. H. Beck, Praha 2017,
304 stran, 990 Kč.

„Rychlé komentáře“ reagující bystře na vydání či novely předpisů bývají stíhány prokletím dvojího druhu: jednak snaha o rychlost nezřídká škodí důkladnosti zpracování, a jednak nebývá dostatek zobečnitelné aktuální judikatury, a komentáře tak mohou sklouznout ke spekulativnosti a hypotetičnosti a v ještě horším případě k pouhé popisnosti. Těmto dvěma úskalím se úspěšně vyhnul (zatím jediný ucelený) komentář k zákonu o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití (ZVTS).

Jeho autoři zejména vyčkali až na novely původního zákona z r. 2009, jež alespoň zčásti odstranily takové nedostatky, které původní (a mimořádně nepodařený) zákon odsouvaly na samou hranu aplikovatelnosti; pravděpodobněji než vědomý kalkul je vysvětlení, že autoři komentář dříve nestihli napsat. Dále dokázali kriticky využít výsledků odborné diskuse vedené k tématu v mezidobí a poučili se též z rozhodovací i výkladové praxe, která zčásti prošla i testem judikatury. Využili též své erudice i praxe z oblasti ochrany soutěže. To je velmi přínosné proto,

že ZVTS řadu institutů a řešení převzal ze ZOHS, byť dnes zákon již na ochranu soutěže nemíří, resp. to ani nedeklaruje. Jde jak o pojmy definiční a hmotněprávní (např. pojem a vymezení relevantního trhu), tak zejména procesněprávní (např. řízení o opatření k nápravě, řízení o přestupcích, o uložení pokut apod.).

Výsledkem je velmi důkladně zpracovaný, a přitom navýsost praktický rozbor pouhých 11 paragrafů ZVTS na cca 220 stranách; zbytek tvoří přetisk důležitých předpisů a jejich částí (včetně zrušených příloh původního ZVTS) a výkladových stanovisek ÚOHS k zákonu a jeho novele, seznam použité literatury a dobře zpracovaný podrobný věcný rejstřík. Prokletím i nadějí komentářů je pokračující vývoj úpravy. V případě ZVTS není vyloučeno, že bude redukován nebo zrušen pro svoji protiústavnost, pokud by Ústavní soud vyhověl stížnosti skupiny senátorů. ZVTS byl a nadále je velmi kontroverzní – před ukončením volebního období PS PČR čelil i poslanceckému návrhu na svoje zrušení jako celku. Tato hrozba prozatím pominula, protože Sněmovna návrh nestačila do nových parlamentních voleb projednat.

Autoři komentáře zůstávají bez ohledu na kontroverze spojené se zřetelně lobbisticko-zájmovým pozadím zákona neutrální a komentují jej jako nástroj, s nímž nějak musí vyjít obě strany, tedy dodavatelé i odběratelé potravinářských produktů (obchodní řetězce), a koneckonců i ÚOHS, jehož specialisté jsou si slabí a až flagrantních nedostatků velmi dobře vědomí. Autoři sdílejí stanovisko, že se ZVTS při ochraně zájmů zemědělců a potravinářů přestal odvolávat na roušku ochrany hospodářské soutěže a že je po novele očividně systémovým opatřením na ochranu slabší strany, za niž pokládá dodavatele potravinářských výrobků pro odběratele. Sdílejí též dříve vyslovenou kritiku plíživé změny účelu zákona i věcné působnosti ÚOHS. Slabá legislativně technická úroveň předpisu se stala již příslovečnou – o to je indiferentní a věcný přístup autorů hledajících praktické východisko a návod postupu v souladu se zákonem přínosnější.

Komentář konstatuje odklon od liberálnějšího, tzv. relativního konceptu tržní síly po novele ZVTS, podle něhož se měl zkoumat vztah mezi konkrétními partnery a nemělo se vycházet jen z absolutních

obratových kritérií, zařazujících odběratele mezi nositele významné tržní síly statusově. Novela sice formálně ustanovila absolutní koncept (hlavně proto byla ostatně přijata), ale postoje ÚOHS se (bez ohledu na výsledek ústavní stížnosti) zdají konvergovat k individualizaci (tedy relativizaci) při posuzování významné tržní síly. Jinak by se totiž potvrdilo, že významná tržní síla je *de facto* druhem „kvalifikované subdominance“ a že přitom zákaz jejího zneužití není právně-politicky odůvodněn srovnatelně s postihem dominantního postavení podle ZOHS.

Autoři svými komentáři tento postup podporují a odůvodněně zdůrazňují princip materiálního znaku přestupku zneužití významné tržní síly, který ve skutečnosti předpokládá použití relativního korektivu a nevystačí si jen s abstraktními formálními obratovými kritérii (str. 26, 47, 80 i jinde).

Kladně hodnotím i strážlivé stanovisko autorů k neplatnosti soukromoprávních smluv jakožto následku porušení veřejnoprávního zákazu zneužití VTS. Autoři se zdůvodněně a s odkazem na § 586 odst. 1 o. z. přiklání k neplatnosti relativní (např. str. 53, 57). V případech, kdy je zákonné řešení evidentně nedomyšlené a zasloužilo by si spíše zrušit (jako u regulace 3 % celkové sumy peněžitých plnění dodavatele podle § 3a ZVTS), nabádají autoři k restriktivní interpretaci zákona a v komentáři ji též docela plošně propagují. Rozvíjejí diskusi o některých neurčitých pojmech způsobem a takovými argumenty, které ani ÚOHS, ani soudy nemohou v budoucnu pominout (např. na str. 63, 66, 75, 86, 91, 95, 101 a jinde); zdrženlivě restriktivní výkladová doporučení k těm-

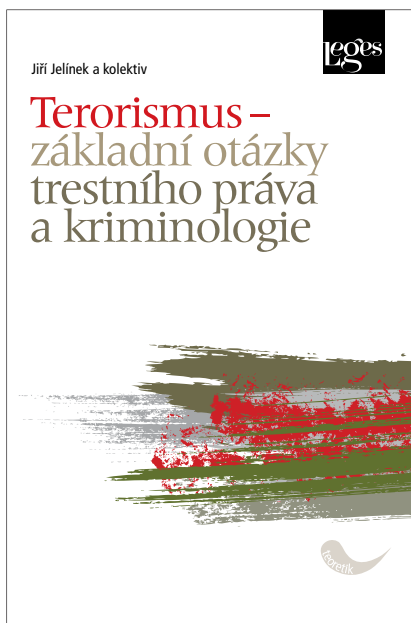
to dílčím otázkám nejsou očividně motivována zájmově (autoři jako advokáti nemají jisté zájem apriorně někomu nadržovat), ale věcně a se znalostí zpětné vazby z obchodních vztahů mezi dodavateli a obchodními řetězci.

Zhruba polovina textu komentáře se zabývá správním řízením u ÚOHS v oblasti kontroly zneužití VTS. Jde o jakési oborově uzpůsobené repetitorium, v němž se využívá poznatků a zkušeností z řízení v oblasti antitrustu (mj. o místním šetření, o nahlížení do spisu, o tzv. prioritizaci, o narovnání jakožto procesním institutu apod.). ZVTS totiž sám odkazuje kromě správního řádu na přiměřené použití ZOHS. Zejména tzv. prioritizace (tj. oprávnění Úřadu odložit případ bez věcného šetření, ale také bez řádného rozhodnutí o odložení) se – jakožto docela kontroverzní projev přeširoké správní diskrece – v odborné literatuře spíše přechází. Opačný přístup je spíše výjimkou. Autoři k tomu konstatují (str. 208), že tato diskrece by neměla být bezbřehá, s čímž nelze nesouhlasit. Jakési „břehy“ se zpřesňují formou tzv. soft law, což je určitě lepší než čistá diskrece; v právním státě však sotva dostatečné.

Informační hodnotu komentáře zvyšuje rozsáhlý poznámkový aparát. Neří však zřejmé, proč se kombinují dva způsoby odkazů (jednak zkrácená verze přímo v textu v závorce, a souběžně ještě poznámky pod čarou, kde se uvádějí nejen prameny a „druhoplánové“ poznámky autorů, ale nezřídka i pouhé odkazy na prameny, jež jsou jindy v textu a v závorce, a přitom ne vždy úplně přesně s odkazem na příslušnou stranu). Přehlednější by podle mého názoru byly poznámky jen pod čarou. Patrně redakčním přehlédnutím je „použitá literatura“ (jejíž výběr a rozsah zaslouží ocenění) uvedena pod rubrikou „Souhrn výkladových stanovisek“.

Komentář zaplnil mezeru v odborné literatuře pro praktiky; neslouží však jenom jim jakožto druh praktické příručky. Shrnuje navíc velmi přehledně stav poznání v této oblasti a částečně i ve srovnání se zahraničím. Přispívá i k posunu v doktríně a věřím, že pozitivně ovlivní nejen úvahy obchodních subjektů bezprostředně zákonem zasažených, ale i úvahy těch, kteří zákon autoritativně vykládají a aplikují.

✿ prof. JUDr. JOSEF BEJČEK, CSc.,
vedoucí katedry obchodního práva PF MU v Brně

Jiří Jelínek a kolektiv:

Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie

Leges, Praha 2018, 224 stran, 360 Kč.

Je nepochybné, že (mezinárodní) terorismus je jedním z příkladů nadnárodního zločinu v recentním tisíciletí, jedním z globálních problémů lidstva. Představuje rovněž jeden z nejzávažnějších útoků na demokratický právní stát. Skutečnost, že se na území České republiky nebo Slovenské republiky dosud výrazněji neprojevil ani domácí, ani zahraniční terorismus, neznamená, že obě členské země Evropské unie a NATO povinnosti bojovat proti němu, neboť nesou odpovědnost jednak vůči vlastním občanům a obyvatelům, kterým musí zajistit na svém území bezpečnost, a jednak ve vztahu k jiným zemím nesou odpovědnost za to, že jejich území ani obyvatelé republiky nebudou zneužívány k terorismu nebo terorismus protiprávně podporovat.

Efektivní prostředky, které musí mít stát k dispozici v boji proti terorismu, musejí být jak trestněprávní (tj. kriminalizace teroristických skutků a jejich trestněprávní postih, předcházení trestné činnosti), tak trestněprocesní (tj. prostředky umožňující vyhledání, vyšetření, prokázání teroristických skutků v trestním řízení). Prostředky trestního práva jsou však jen výsečí celkové protiteroristické legislativy. Boj proti

terorismu však nelze zaměňovat s bojem proti organizovanému zločinu, byť lze vysledovat některé shodné rysy obou fenoménů. Oba fenomény však představují výzvy pro nauku trestního práva.

Na českém právnickém trhu se počátkem roku 2018 objevila kolektivní monografie „*Terorismus – základní otázky trestního práva a kriminologie*“, kterou vydalo nakladatelství Leges. Jak již samotný název monografie napovídá, věnují se autoři této aktuální a mimořádně důležité problematice pohledem trestního práva (hmotného a procesního) a kriminologie. Vysledovat lze i některé příspěvky kriminalistické. Po formální stránce obsahuje 14 kapitol, na kterých se podílelo celkem 17 odborníků (zejména z řad akademické obce), jak z České republiky, tak ze Slovenské republiky, kteří rozebírají těžko uchopitelný fenomén terorismu z různých pohledů, ve kterých jsou sklobuženy přístupy doktrinní, normativní, judičiální, historické a komparativní. Kniha je opatřena též podrobným seznamem literatury a věcným rejstříkem.

Obecně lze knihu hodnotit jako **komplexní studii zabývající se z mnoha aspektů fenoménem terorismu, a to se zaměřením na situaci v České republice a ve Slovenské republice.**

Monografií otevírá kapitola prof. Jiřího Jelínka (*Několik poznámek k vymezení pojmu terorismus*), ve které nejprve rozebírá důvody, pro které je nutné stanovit jednotnou definici terorismu, dále pak uvádí různé definice pojmu terorismus v zahraniční odborné literatuře a v literatuře i praxi České republiky. Následuje společný příspěvek prof. Ivana Šimovčeka a doc. Adriána Jalče (*K niektorým trestnoprávnym otázkam v kontexte všeobecného boja proti terorizmu*), ve kterém pojednávají o současných tendencích boje proti terorismu, jež jsou zároveň výzvou pro tradiční zásady trestního práva. Po této kapitole se čtenáři mohou seznámit s pojednáním prof. Čentěše a dr. Beleše (*Vývoj právnej úpravy trestného činu terorizmu*) a prof. Jaroslava Ivora (*Protiteroristický balíček v slovenskom trestnom práve*), ve kterém se tito autoři zaměřují na genezi a perspektivy skutkové podstaty trestného činu terorismu ve slovenském právním prostředí. V dalším příspěvku se prof. Jozef Záhora (*Limity zásahov do práva na súkromie pri odhalovaní a vyšetrovaní terorizmu*) věnuje

mimořádně důležité problematice, a to přípustnosti, resp. nepřípustnosti zásahů do práva na soukromí při prevenci, odhalování a vyšetřování terorismu, kterým uvádí relevantní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Trestněprocesním souvislostem boje proti terorismu se věnuje i pojednání dr. Evy Szabové (*Uplatnenie základných zásad trestného konania v oblasti boja proti terorizmu*), ve které nahlíží na problematiku v kontextu porušování základních zásad trestního řízení, přičemž autorka poukazuje též na mimotrestní instrumenty, které jsou v této sféře frekventovanější. Důvodům vazby ve vztahu k tomuto fenoménu se zabývá pojednání dr. Denisy Hamranové a dr. Ondreje Laciaka (*Väzba a terorizmus*), kde autoři popisují nedávno přijaté změny ve slovenské legislativě, a to zejména právní úpravu vazby v kontextu rozhodovací činnosti Evropského soudu pro lidská práva.

Z kriminologického pohledu by nemělo jistě zapadnout pojednání dr. Šelleny (*Útoky tzv. osamělých vlků – pachatelé, jejich odhalování a modus operandi*), kde se zabývá fenoménem terorismu osamělých vlků a specifickými aspekty teroristických útoků páchaných jednotlivci, konkrétně pak procesem radikalizace a vymezením způsobu páchaní jejich útoků.

Monografií obohacuje kapitola prof. Vladimíra Smejkal (*Kyberterorismus*), ve které osvětluje pojmy terorismus, kyberterorismus a kybernetická válka, jakož i systémové začlenění kyberterorismu do struktury teroristických útoků, popisuje různé druhy útoků v kyberprostoru a zabývá se právním vymezením kyberterorismu. Z různých aspektů se pojmu terorismus věnuje také dr. Miloš Deset (*Vybrané kriminologické, kriminalistické a bezpečnostní aspekty terorizmu*), kde se zaměřil především na předcházení tomuto bezpečnostnímu problému.

Předmětem zájmu dr. Aleny Tibitanzlové (*K ukládání trestu vyhoštění trestním příkazem*) je ukládání trestu vyhoštění formou trestního příkazu; autorka si klade otázku, zda z důvodu existence podmínky pro řešení trestních věcí trestním příkazem, tj. spolehlivé prokázání skutkového stavu opatřenými důkazy, je tento druh trestu trestním příkazem vůbec možné ukládat.

V souvislosti s recentní protiteroristické

kou legislativou¹ se dr. Lucie Budayová (*Trestný čin financování terorismu*) věnuje změnám, které zavedení skutkové podstaty trestného činu financování terorismu přineslo, přičemž je kriticky hodnotí. Předmětem zájmu dr. Lucie Erdeiové [*Aktuálna európska regulácia využívania údajov zo záznamov o cestujúcich (passenger name record PNR) na účely prevencie, odhalovania, vyšetrovania a stíhania teroristických trestných činov a závažnej trestnej činnosti*] je podrobná analýza jedné ze směrnic orgánů EU, která vytváří právní rámec na ochranu osobních údajů cestujících. Monografii uzavírá pojednání dr. Ingrid Galovcové (*K problematike zahraničných teroristických bojovníkov*), ve kterém autorka poukazuje na fenomén zahraničních teroristických bojovníků, jako jedné z hrozeb mezinárodního terorismu, a rozebírá i možnosti uplatnění trestní odpovědnosti „cestujícího za účelem terorismu“ podle českého trestního zákoníku v komparaci s požadavky přijaté směrnice o boji proti terorismu.

Podle mého názoru se autorům podařilo přispět do aktuálního diskursu ohledně boje proti terorismu. Na odborné kolektivní monografii kladně hodnotím, vedle analýzy stavu *de lege lata*, především komparativní přístup a vhodně kombinované pohledy trestního práva hmotného i procesního a kriminologie. Zvláštní pozornost si jistě zaslouží kapitoly, které nejenže kriticky hodnotí přijatou českou trestněprávní i procesní úpravu, ale také nabízí podnětné návrhy *de lege ferenda*, přičemž platí obecné pravidlo, že bez znalosti aktuálního stavu nelze seriózně uvažovat o návrzích *de lege ferenda*. Lze bez nadsázky říci, že každý, kdo se bude chtít blíže seznámit s fenoménem terorismu z pohledu trestního práva a kriminologie, nemůže tuto kolektivní monografii pominout. Jsem přesvědčen o tom, že na recenzované monografii budou navazovat další a další odborníci, kteří se tomuto tématu věnují, nebo je tato monografie ke studiu této problematiky bude pozitivně motivovat. Recenzovanou monografii proto doporučuji nejširší odborné veřejnosti.²

❁ JUDr. JIŘÍ MULÁK, interní doktorand na katedře trestního práva PF UK

1 J. Jelínek: „Protiteroristická“ novela trestního zákoníku – poznámky k orientačnímu studiu, *Bulletin advokacie* č. 3/2017, str. 23-28.

2 Tato recenze vznikla v rámci projektu Progres Q02 „Publicizace práva v evropském a mezinárodním srovnání“.

Václav Janeček:

Kritika právní odpovědnosti

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018, 300 stran, 490 Kč.

Autor zvolil nejen aktuální, ale i zásadní fenomén civilního práva (koncepte odpovědnosti), a to i s ohledem na změny přinášené rekodifikací soukromého práva. Jako by cítil, že dosavadní stav nauky a poznání není adekvátní smyslu a funkci institutu občanskoprávní (resp. soukromoprávní) odpovědnosti. Jde o téma, které právem zasluhuje zvýšenou pozornost odborné veřejnosti, jak o tom svědčí i proběhlé diskuse v odborných periodikách (*Právník, Bulletin advokacie, Právní rozhledy, Právní rádce, ipravnik.cz* atd.).

Z četby samotné je patrné, že autor zvolil analyticko-syntetický přístup, který kombinuje s deskripcí a evaluací odborné literatury, aby nakonec dospěl k obecnějšímu poznatku (tj. k určité syntéze vybrané teoretické problematiky odpovědnosti). Metodologická stránka tak rozhodně nebyla podceňena a prokazuje mimořádně silný teoretický i filozofický základ autorův. V tomto ohledu čtenář ocení schopnost netradičního nadhledu nad zákonným textem, umocněný znalostí veškeré relevantní (recentní i historické) literatury (a dalších pramenů).

Předkládaná publikace se dotýká řady v teorii diskutovaných problémů civilní odpovědnosti (kromě jiných kupř. vztahu

k ručení, resp. rukojemství); to vše s vědomím, že zkoumaný problém má povýce spíše teoretický dosah, nakolik si praxe otázkou po koncepci civilní odpovědnosti soustavně a často neklade. To nic nemění na faktu potřebnosti takového zkoumání, a to jak z hlediska teorie občanského práva, tak i z didaktických pohnutek. Ztotožňuji se s nezastupitelností pojmu odpovědnost v současném právu, třebaže jsme dle mého dnes spíše svědky všemožné snahy o „deresponsibilizaci“.

Především se Václav Janeček zabývá otázkou tzv. českého problému odpovědnosti, vymezuje střet zásadních koncepcí (perspektivní a retrospektivní) na pozadí rekodifikovaného civilního práva, resp. občanského zákoníku a jeho důvodové zprávy. Črtá přitom základní východiska právně-teoretického i privatistického diskursu a snaží se tento problém svým přesvědčivým výkladem překlenout, když nabízí originální uchopení „odpovědnostního“ problému: důsledné rozlišování mezi odpovědností ve smyslu „responsibility“ a zavazovaností ve smyslu „liability“; zde z jeho textu cítíme zřetelný vliv pobytu v zemi s *common law* tradicí, který je ovšem vyvažován stěžejní historicko-právní analýzou pojmu odpovědnost ve středoevropském prostoru se všemi jeho germanizujícími vlivy.

Janeček – nespokojen s noetickou skepsí Handlara, pokud jde o koncepci odpovědnosti, i s dílčí analýzou Pražákovou, jež konstatuje zákonodárcovu neujasněnost v používání pojmu odpovědnost v jeho abstraktním slova smyslu – si uvědomuje význam diskutované otázky s ohledem na mezinárodní diskurs, v němž chce naši doktrínu opětovně zpřítomnit. Polemizuje tak s Pelikánovou o tom, zda nový občanský zákoník představuje z pohledu odpovědnostního práva významnou změnu, či nikoli; sám dospívá k argumentačně rozvíjenému závěru, že ano. Za přínosné lze jistě pokládat i samostatné a obsáhlé – byť nikoli vyčerpávající – úvahy o třech základních východiscích civilního kodexu v otázce odpovědnosti, tj. pozoruhodný a originální traktát o antickém, křesťanském a západoevropském vlivu.

Jeho text je přitom celkově přehledně a jasně členěn, je čtivý a srozumitelný, byť hutný, struktura je logická, jednotlivé výklady na sebe vždy souvisle navazují. Publikace je rozdělena do několika částí, kdy první z nich usiluje o základní

charakteristiku soukromoprávní odpovědnosti z obecného pohledu a plní spíše roli propedeutickou či definiční. Kapitola navazující představuje historicko-právní základnu pro další výklady, neboť se zabývá historickými kořeny pojmu odpovědnost, analyzuje všechny relevantní definice a teoretické přístupy (historické i moderní) k problému.

V další části se již věnuje vlastnímu tématu, tj. problematice vzniku „českého“ problému odpovědnosti, přičemž akcentuje kruciólní úlohu ručení, resp. sepětí obou institutů. Kapitola je cele věnována důvodům, které dle autora vedly a stále vedou k nepochopení základního pojmu odpovědnost. V dalších výkladech již autor proponuje vlastní řešení naznačeného problému. Na jeho práci lze ocenit i to, že nás donutila vrátit se zpět k podstatě a naplnění pojmu odpovědnost (je bádáním *ad fontes*), čímž lze smysluplně překlenout období, které autor charakterizuje jako materialisticko-positivistické.

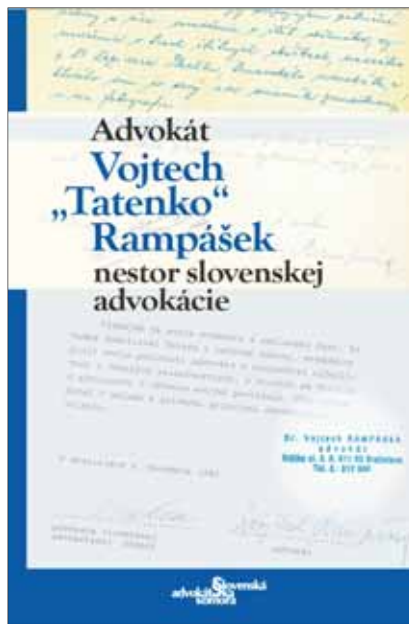
Publikace se opírá o nebývale široký počet bibliografických pramenů. Autorův výběr literatury a pramenná základna zahrnuje jak všechny tituly aktuální právní nauky, tak publikace reflektující právní úpravu starší i ryze historickou. Laik i poučený čtenář ocení, když mu autor předestírá glosovanou konfrontaci stěžejních názorů české doktríny (Eliška, Švestka, Knapp, Koziol, Příbáň, Knapková, Gerloch, Beran, Melzer, Rouček, Pražák, Pelikánová, Handlar a mnoho jiných). Janeček se však nespokojí s pouhým komentářem, přichází totiž s vlastním postojem i definičním rozřešením.

Pozorný čtenář je tak inspirován – mimo jiné – i k úvahám nad tím, jak „pasuje“ současná koncepce nedbalosti na ideu zavinění, kterou zastávali Jhering a Pufendorf (morálně nesprávné jednání), jaké důsledky mělo ztotožnění pojmů odpovědnost a ručení v ABGB, resp. v jeho českých překladech, jak lze přesvědčivě vysvětlit sankční aspekty náhrady újmy (*pretium affectionis*, nemajetkové újmy, duševní útrapy etc.) či bezdůvodného obohacení v platném právu a mnoho dalších.

Pevně věřím, že dílo si pro výše uvedené kvality své čtenáře především v řadách odborné veřejnosti (ať již akademické, či té praktikující) najde.

doc. JUDr. PhDr. DAVID ELISCHER, Ph.D., katedra občanského práva PF UK v Praze

Michal Rampášek:

Advokát Vojtech „Tatenko“ Rampášek – nestor slovenskej advokácie

Slovenská advokátska komora, Bratislava 2017, 112 stran, 5 eur.

Již tak bohatá knihovna prací o dějinách advokacie na Slovensku se v roce 2017 rozrostla o další zajímavé tituly. Jedním z nich je i recenzovaná publikace, vydaná Slovenskou advokátní komorou v ediční řadě biografii významných advokátů, v níž vyšly již knihy o Pavolu Országu Hviezdoslavovi, Ivanu Horváthovi, Janko Jesenském a Jánú Eugenu Kováčovi. Lze říci, že každá z těchto publikací přesahuje rámec medailonku jednotlivého advokáta, autoři vždy zasadili „svého“ advokáta do prostředí dobové advokacie v dobové společnosti.

Životopisy advokátů, které tvoří jeden z pilířů dějin advokacie, bývají zpracovávány za života protagonistů jako rozhovory, posléze jako kombinace vzpomínek pamětníků a písemností nezřídka přímo z pozůstalosti, a až tam, kam paměť živých nedosáhne, z nekrologů, časopiseckých gratulací k významným životním jubileím a z archivních fondů.

Advokát Vojtech „Tatenko“ Rampášek patří k těm, jejichž památku uchovali a zpracovali jejich přími potomci.

„Tato publikácia vznikla z pera mla-

dého advokáta JUDr. Michala Rampášeka, ktorý je zároveň vnukom zosnulého advokáta. Zaiste aj táto skutočnosť prispela k tomu, že ide o publikáciu špecifickú, nakoľko obsahuje objektívny pohľad na osobu JUDr. Rampášeka s presahom do osobného prístupu autora k osobe JUDr. Vojtecha Rampášeka,“ píše predseda Slovenskej advokátni komory Tomáš Borec v predmluve knihy.

Životní osudy Vojtecha Rampáška byly bohaté a povětšinou se odehrávaly v dobách, které advokacii nepřály. Právníká studia ukončil v roce 1938 na Právnické fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě, praxi vykonal krátce v období druhé Československé republiky u trnavského advokáta Štefana Schiffera, posléze v letech 1939-1940 u Dušana Úradníčka a Mateje Vanička. V období 2. světové války absolvoval i vojenskou službu.

První vlastní advokátní kancelář provozoval v letech 1946-1948 v Bratislavě. Hned na počátku advokátní praxe byl Vojtech Rampášek ustanoven dne 19. 7. 1946 obhájcem Vojtecha Tuky, odsouzeného Národním soudem dne 14. 8. 1948 k trestu smrti. Vojtech Rampášek pak žádal v Tukově zastoupení prezidenta Beneše o milost a zajistil, aby se odsouzený mohl před popravou ještě setkat se svojí manželkou.

Vojtech Rampášek, který byl nestraník, byl v 50. letech 20. století vybrán jako obhájce Dr. Th. Michala Buzalky v procesu s katolickými biskupy před Státním soudem v Bratislavě. Ze zápisu z porady pracovního kolektivu k přípravě procesu na Ministerstvu spravedlnosti ze 7. 11. 1951 přitom vyplývá, že byl hledán spolehlivější obhájce, ze zápisu se podává, že „soudruzi se ještě podívají po venkovských advokátech, v jakém případě by byl použit Rampášek“.

Od 60. let 20. století byl Vojtech Rampášek především obhájcem v trestních věcech. *Väčšia časť jeho agendy bola trestná. Mal v nej veľkú rutinu. Snád nebolo väčšej trestnej kauzy, v ktorej by nebol obhajoval. Oplýval výbornými nervami a železným pokojom,*“ vzpomínal na něj kolega z bratislavské AP č. 1 Edgar Prisender.

Předzívku Tatenko si Vojtech Rampášek zasloužil pro svůj kolegiální a otcovský vztah k advokátním koncipientům a mladším kolegům. Získal ji po jedné

z obhajob, kdy mu podle vzpomínek Ladislava Hannikera předseda senátu řekl, že se ujal obžalované jako její otec. Tehdy Rampášek použil trnavský výraz *tatenko*. „*A ten tatenko, tak sa u nás v Trnave oslovuje otecko. Pekne po trnavsky. Je to to isté a znie to lepšie,*“ vysvětlil soudci.

Vojtech Rampášek odešel formálně do důchodu v roce 1981, ještě do 31. 1. 1989 byl však členem bratislavské AP č. 3. Po listopadu 1989 se k advokacii vrátil a vykonával ji ve své druhé advokátní kanceláři až do své smrti dne 11. 11. 1995.

Autor pojednal o všech etapách dlouholetého advokátského působení svého dědečka. Připojil i vzpomínky řady osobností z advokacie a justice, mimo jiné např. prvního předsedy Slovenské advokátní komory Antonína Blahy, advokátů Jána Havláta, Kataríny Pössové, Jána Čarnogurského, Petera Zelenaye i místopředsedy České advokátní komory Petra Poledníka.

Zajímavou knihu uzavírá autorův *List dedovi*:

„*Pri písaní tejto knihy som sa o Tebe dozvedel oveľa viac, často som sa prichytil pri tom, ako sa vcitujem do pozície, ktorú v tých neľahkých časoch si ako advokát a otec rodiny musel zažívať... Som presvedčený, že aj napriek zdanlivo neporovnateľným obdobiam, pretrvávajú určité nepísané princípy či zásady, ktoré sú vlastné človeku – advokátovi naprieč akémukolvek časovému obdobiu. Nejde len o etiku výkonu povolania, ide o viac, ide o vlastné svedomie, vieru a hodnoty...“*

Lze uzavřít, že právě pro tuto moudrost, která provází četbu celého Rampáškova životopisu, stojí kniha za mimořádnou pozornost. Na příkladu děda a vnuka Rampáškových se opětovně ukazuje pravdivost latinské sentence: *Verba movent exempla trahunt*.

Knihu lze objednat zasláním e-mailu na adresu stracinova@sak.sak nebo ondrisova@sak.sk.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK, právní historik, emeritní soudce Ústavního soudu a advokát v Praze

Jiří Ctibor, Iva Horáčková:

Franchising

Wolters Kluwer ČR, 2017,
200 stran, 320 Kč.

Nabídku knižních titulů zaměřených na inominátní smlouvy hojně využívané v praxi v nedávné době rozšířila publikace autorů JUDr. Jiřího Ctibora, Ph.D., LL.M., a Mgr. Ivy Horáčkové, LL.M., věnující se franchisingu. Oba autoři působí v advokátní kanceláři Z/C/H Legal a popisované oblasti se již dlouhodobě věnují v praxi, což je na recenzované knize znát. Co jiného ostatně čekat od knihy, která v nakladatelství Wolters Kluwer vychází v edici *Právo prakticky*.

Recenzovaná publikace přináší čtenáři úplný přehled o popisované, zákonem neupravené nepojmenované smlouvě. V úvodu nalezneme vymezení stěžejního pojmu franchising včetně jeho ekonomického základu a historického exkurzu, který rozhodně není nutnou a povinnou částí publikace (jako příklad franchisingové smlouvy z historie je zde např. uvedena Magna Charta Libertatum). Následně již přichází samotný rozbor jednotlivých náležitostí franchisingové smlouvy a jí založeného smluvního vztahu jako takového. Kniha také velmi dobře identifikuje problematické otázky s tímto vztahem spojené, jako je např. otázka franchisingu z pohledu práva na ochranu hospodářské soutěže v kontextu národním i unijním (včetně exkurzu do USA), franchisingu z pohledu podnikatelských uskupení dle zákona o obchodních korporacích či otázka ochrany slabší smluvní strany v po-

pisovaném vztahu. Zmíněny jsou ale také pro našince doposud méně známé konsekvence takového vztahu, jako je např. případný rozpor s regulací nekalých obchodních praktik, otázky nekalosoutěžní odpovědnosti franchisora či franchisanta či postavení franchisora jakožto jakéhosi kvazizaměstnavatele zaměstnanců franchisantů. Čtvrtá část publikace se již zaměřuje na pokročilejší otázky související např. s mezinárodním prvkem ve franchisingu, master franchisingem nebo multi-store-franchisingem. Závěr knihy je pak věnován telegrafickému přehledu základních koncepcí a východisek relevantní právní úpravy ve vybraných státech, mezi kterými lze z těch exotičtějších zmínit např. Čínu, Rusko nebo Litvu.

Po stránce ryze odborné je nutné konstatovat, že publikace slouží především pro úvodní seznámení s problémem, identifikaci rizikových míst, na něž by bylo vhodné se zaměřit, a přináší také doporučení pro jejich řešení. Rozhodně není možné tvrdit, že by obsažená témata byla zcela vyčerpána. Spíše než rozsáhlé teoretické rozborů přináší autoři nahlédnutí do konkrétní problematiky formou zopakování základních východisek konkrétního problému a jeho následný rozbor, opřený zpravidla o judikaturu, nezřídka i zahraniční. Tento přístup však současně umožňuje proniknutí do tajů franchisingu jistě každému právníkovi i poučenému laikovi bez nutnosti předchozích vstupních znalostí.

Závěrem každé recenze by mělo být shrnutí a doporučení toho, pro koho posuzovaná publikace může být přínosná a vhodná a komu naopak určena není. Ani tato recenze nebude výjimkou. Publikaci lze doporučit všem právníkům, podnikatelům a dalším světa obchodu znalejšími osobám, které prahnou po vhledu do popisované oblasti franchisingových vztahů, jejich právní regulace, problematických míst či inspiraci. Naopak pro zkušené matadory v této oblasti hledající odpověď na konkrétní, jistě velmi specifickou otázku, poslouží publikace především jako inspirační zdroj dalších úvah, případně studnice zdrojů k dalšímu pátrání. I díky jejímu střízlivému rozsahu však lze dojít k závěru, že její přečtení může být obohacující pro každého praktického právníka.

✿ doc. JUDr. DANA ONDREJOVÁ, Ph.D.,
katedra obchodního práva PF MU v Brně

K zápisům absolventů zahraničních vysokých škol do seznamu advokátních koncipientů

VOLNÝ POHYB OSOB A POSTUPUJÍCÍ GLOBALIZACE SE SAMOZŘEJMĚ NEVYHÝBAJÍ A NEMOHOU VYHÝBAT ANI STUDIUM NA VYSOKÝCH ŠKOLÁCH A ABSOLUTORIUM TĚ KTERÉ VYSOKÉ ŠKOLY V ZAHRANIČÍ JIŽ V SOUČASNOSTI NENÍ NIČÍM VÝJIMEČNÝM ANI NEOBVYKLÝM. TENTO TREND SE TÝKÁ I STUDIA NA PRÁVNICKÝCH FAKULTÁCH V ZAHRANIČÍ ČI NA OBDOBNÝCH VYSOKÝCH ŠKOLÁCH POSKYTUJÍCÍCH VZDĚLÁNÍ V OBORU PRÁVO, BYŤ STUDIUM PRÁVA V ZAHRANIČÍ ZAJISTĚ PŘINÁŠÍ SVÁ SPECIFIKA. NĚKTEŘÍ Z TAKOVÝCH ABSOLVENTŮ NÁSLEDNĚ ŽÁDAJÍ O ZÁPIS DO SEZNAMU ADVOKÁTNÍCH KONCIPIENTŮ ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY. POVAŽUJI TAK ZA VHODNÉ I NA TOMTO MÍSTĚ PŘIPOMENOUT PODMÍNKY PRO TAKOVÝ ZÁPIS.

Meritem posuzování jednotlivých žádostí absolventů zahraničních vysokých škol je ust. § 37 odst. 1 písm. b) zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění. Vedle formálněprávního uznání takového vzdělání jako vzdělání rovnocenného se vzděláním v tuzemsku je posuzována zejména otázka, zda vzdělání získané v zahraničí odpovídá svým obsahem a rozsahem obecnému vzdělání, které lze získat v oboru právo na vysoké škole v České republice.

Předně je třeba konstatovat, že studium v zahraničí nepochybně může poskytovat získání potřebných právnických dovedností a v tomto směru mohou zahraniční vysoké školy poskytovat vzdělání nejméně srovnatelné se studiem na tuzemských právnických fakultách, avšak ani to nelze o každém zahraničním studiu a každé zahraniční vysoké škole tvrdit obecně a bez výjimek.

Připustíme-li, že studiem na určité zahraniční vysoké škole může absolvent získat potřebné právní dovednosti, nepochybně nemůže získat znalosti v právu vnitrostátním, neboť není znám žádný studijní program zahraniční vysoké školy, který by se věnoval českému právu a českému právnímu řádu. Takové znalosti jsou však pro výkon advokacie, představující aplikaci práva s cílem chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy klientů, nezbytné. K tomuto cíli musí směřovat i příprava advokátních koncipientů během koncipientské praxe, v níž je advokátní koncipient pověřován advokátem vyřizováním záležitostí klientů a zastupováním klientů při jednotlivých úkonech právních služeb. Koncipientská doba není jen a pouze dobou přípravy na advokátní zkoušku, ale je, byť v omezené míře, také samotným poskytováním právních služeb. Nelze tak připustit, aby se koncipient při tako-

vémto poskytování právní služby teprve seznamoval s českým právním řádem.

V této situaci je možné zmínit, že **nadále existuje možnost doplnit si vzdělání získané v zahraničí mimořádným studiem ve studijních programech pořádaných na některých právnických fakultách v České republice.**

Dále je třeba konstatovat, že Ústavní soud v rozhodnutích I. ÚS 110/14 a II. ÚS 443/16 stanovil ústavněprávní principy posuzování takových žádostí o zápis do seznamu koncipientů i s tím, že nelze zobecňovat, že by právo absolventů zahraničních právnických fakult na svobodnou volbu povolání (v daném případě zápis do seznamu koncipientů ČAK) mělo vždy paušálně převážet nad zájmem na ochraně kvalifikovanosti a profesionality poskytování právních služeb v České republice. Dále bylo v odůvodnění nálezu II. ÚS 443/16 zdůrazněno, že **v každém konkrétním případě je naopak nutné přihlížet a zkoumat jak obsah, tak kvalitu poskytovaného právního vzdělání v zahraničí.** Nepochybně pak má Česká advokátní komora přihlížet též k postgraduální praxi absolventa zahraniční vysoké školy v českém právu a k dovednostem, znalostem a hodnotám takto získaným.

Žádosti absolventů zahraničních právnických fakult tak budou posuzovány **vždy individuálně**, s přihlédnutím k aspektům vyplvajícím z citovaného ústavního nálezu, a je na žadatelích o zápis, aby shora uvedené požadavky prokazovali, jak tvrzením, tak doklady, která tato tvrzení prokazují.

✿ JUDr. RADIM MIKETA, člen představenstva ČAK
pověřený řízením matriky

Podání vysvětlení – nástroj (ne)spravedlivého trestního procesu?

VĚDOM SI PRÁVNÍ ÚPRAVY, KOMENTÁŘOVÉ LITERATURY I SOUČASNÉ PRAXE SI DOVOLÍM PŘEDNĚST K DISKUSI NĚKTERÉ OTÁZKY VYVSTÁVAJÍCÍ PŘI APLIKACI PODÁNÍ VYSVĚTLENÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ, A TO Z PERSPEKTIVY OBHAJOBY, ALE I ZASTUPOVÁNÍ POŠKOZENÝCH ČI OSOB PODÁVAJÍCÍCH VYSVĚTLENÍ, TEDY Z POHLEDU NÁPLNĚ PRÁCE ADVOKÁTA V TRESTNÍM ŘÍZENÍ. AČ BUDU HOVOŘIT ZA SEBE, DŮVODNĚ PŘEDPOKLÁDÁM, ŽE OBDOBĚ ZKUŠENOSTI BUDE MÍT ŘADA KOLEGŮ.

Podání vysvětlení je postup policejního orgánu v přípravném trestním řízení podle trestního řádu (§ 158 tr. řádu).

Přípravné trestní řízení počíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení (§ 158 odst. 3 tr. řádu), čímž je podle komentářové literatury (P. Šámal a kol.: Trestní řád, Komentář, 7. vydání, C. H. Beck, Praha 2013) oddělena zcela neformální fáze zjišťování skutečností od fáze (tím pádem) již formální, v níž policejní orgán již pomocí úkonů trestního řízení prověřuje tyto neformálně odhalené skutečnosti. O podání vysvětlení se sepíše oficiální úřední záznam, který je kromě jiných náležitostí podepsán osobou podávající vysvětlení a policejním orgánem. Proto jsem názoru, že podání vysvětlení je oficiální formální úkon.

Oproti tomu se ve shora citované publikaci v komentáři k § 158 odst. 6 tr. řádu uvádí, že „... jde o neformální postupy (úkony) policejního orgánu, jejichž výsledkem je jen sepsání úředního záznamu, které nelze považovat za vyšetřovací úkony, byť jejich výsledky mohou být za splnění zákonných podmínek použity v dalším řízení jako důkaz“. A podle toho policejní orgány a státní zastupitelství v praxi postupují.

Osoba podávající vysvětlení nedostane stejnopis či kopii úředního záznamu o podaném vysvětlení, který podepsala, a z oficiálního úkonu v rámci trestního řízení, kterého se účastnila. Tedy **obsah podaného vysvětlení zůstává v rukou policejního orgánu skryt ostatním**. Dokonce v řadě případů policejní orgány odmítají osobě předvolané k podání vysvětlení předem sdělit, zda je osobou podezřelou, tedy osobou, proti níž se trestní řízení vede či může vést, byť na tomto sdělení závisí rozhodnutí takové osoby např. o využití práva odepřít podat vysvětlení v rámci zákazu sebeobviňování, který je ve všech demokratických právních

řádech respektován jako základní ústavní právo. Policejní orgány v takovém případě osobě předvolané k vysvětlení sdělují, že je v postavení svědka, který ovšem má povinnost vypovědět pravdu a nic nezamlčet. Podání vysvětlení je takto využíváno k získání informací na úkor práv osob dotčených trestním řízením.

Podle § 211 odst. 6 tr. řádu lze se souhlasem státního zástupce a obžalovaného v hlavním líčení číst i úřední záznamy o vysvětlení osob a o provedení dalších úkonů (§ 158 odst. 3 a 5, obdobně i § 314d odst. 2 věta poslední tr. řádu). Trestní řád tedy výslovně stanoví, že **úřední záznam o podání vysvětlení osoby může být v trestním řízení použit jako důkaz**. Postačí pak možnost, že úřední záznam o podání vysvětlení osoby může být použit jako

důkaz. I kdyby však k tomu nedošlo, tak úřední záznam o podaném vysvětlení osoby je součástí trestního spisu, a to nejen v přípravném řízení, ale i v řízení soudním. Jeho obsah tedy čtou veškeré orgány činné v trestním řízení, které o věci v jakékoli fázi rozhodují.

Formálně se pak tváříme, že skutečnosti obsažené v úředních záznamech o podaných vysvětlení nevidíme, přestože jasně ovlivňují úsudek každé osoby, která v trestním řízení rozhoduje. Na okraj jen zmíním, že v trestním řízení za důkaz slouží vše, co může sloužit k objasnění věci (§ 89 odst. 2 věta první tr. řádu).

Oproti tomu v § 158 odst. 6 tr. řádu i v citovaném komentáři se uvádí, že „*Úřední záznam o podaném vysvětlení slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení v předchozím řízení podala, byla v trestním řízení vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede*“, tedy jako kdyby šlo o nějaký pomocný materiál. A to zcela odhlížím od možnosti, kdy určitá osoba podávající vysvětlení uvádí skutečnosti ve prospěch obviněného, ale o tom se dozví pouze policejní orgán, takže nelze vyloučit situaci, že orgány činné v trestním řízení mají prostor tuto osobu jako svědka již v další fázi řízení nepředvolat a úřední záznam neučinit součástí trestního spisu, když ne všechny úřední záznamy jsou nakonec obsaženy v trestním spise.

Nejdůležitější v této souvislosti však je, že na základě úředních záznamů o podání vysvětlení je zahajováno trestní stíhání pro důvodné skutečnosti, když náš trestní proces je postaven tak nešťastně, že po zahájení trestního stíhání prakticky neumožňuje jiné řešení než podání obžaloby a soudní proces.

Podání vysvětlení se sice může zúčastnit právní zástupce osoby vysvětlení podávající, ale nesmí nijak zasáhnout

(kromě opět oficiálního podpisu). Celé podání vysvětlení je v rukou policejního orgánu. Osobně se mi opakovaně stalo, že jsem byl, jako právní zástupce osoby podávající vysvětlení, která nebyla podezřelá, přímo dozorujícím státním zástupcem upozorněn, že když cokoli řeknu během podání vysvětlení, tak budu z úkonu okamžitě vyloučen. **Institut právní pomoci při podání vysvětlení je tak limitován prakticky na nulu.**

Podání vysvětlení není přítomen právní zástupce osoby, proti níž se trestní řízení vede, ani zmocněnec poškozeného. Pokud by se tyto osoby přítomnosti dožadovaly, tak ji policejní orgán neumožní s odůvodněním, že nejde o vyšetřovací úkon trestního řízení a dotyčnou osobu vyhodí, byť by o úkonu věděla, protože samozřejmě tyto osoby se o podání vysvětlení nevyrozumívají.

Konečně **podání vysvětlení provádějí policejní orgány i po zahájení trestního stíhání konkrétní osoby** (§ 160 odst. 1 tr. řádu), tj. bez ohledu na to, že již je zahájeno trestní stíhání a obviněný má právo se hájit a poškozený uplatňovat svá práva. Podání vysvětlení je uvedeno v § 158 tr. řádu, který definuje postup **před** zahájením trestního

řízení, nikoli po něm. Policejní orgány se souhlasem dozorujícího státního zástupce podání vysvětlení využívají k zjišťování informací od osob záměrně proto, aby nebyla přítomna zejména obhajoba. Dokonce jsem v praxi zaznamenal, že policejní orgán provádí podání vysvětlení bez účasti obhájce obviněného po zahájení trestního stíhání, když po 4 dnech od těchto podání vysvětlení tyto osoby předvolá jako svědky. Tedy nejdříve si „ověří“ jejich výpověď, zaznamená ji, čímž mj. předurčí, co bude osoba dále vypovídat, a následně ji předvolá jako svědka za účasti obhájce.

Stále se domníváme, zejména při kombinaci všech uvedených postupů, že podání vysvětlení je nástrojem spravedlivého procesu? Nemá stát, pokud vyžaduje od všech osob chování zcela správné, sám v první řadě užívat spravedlivé postupy?

✿ JUDr. FILIP SEIFERT, MBA,
člen prezidia Unie obhájců ČR, advokát v Praze

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát jako zástupce věřitele promešká přihlášení jeho pohledávky v insolvenčním řízení.

Kárný příkaz kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. K 121/2017

Kárně obviněný JUDr. P. S., advokát, se dopustil kárného provinění tím, že

poté, co dne **29. 4. 2016 uzavřel s C. D. smlouvu o poskytování právních služeb**, jejímž předmětem bylo vymáhání jeho pohledávky za E. F., ve věci svého klienta **byl nečinný nejméně do 20. 6. 2016**, kdy tuto věc předal z důvodu pracovní vytíženosti své kolegyni Mgr. J. G., v důsledku čehož **C. D. dne 12. 5. 2016 marně uplynula lhůta pro přihlášení jeho pohledávky za dlužníkem E. F. v rámci insolvenčního řízení vedeného ohledně E. F. u krajského soudu,**

tedy

- nechránil a neprosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a neřídil se jeho pokyny,
- při výkonu advokacie nejednal čestně a svědomitě a nevyužil důsledně všechny zákonné prostředky a v jejich rámci neuplatnil v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládá za prospěšné,
- při výkonu advokacie nepostupoval tak, aby nesnižoval důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržoval pravidla profesionální etiky ukládající mu povinnost plnit převzaté závazky,

čímž porušil

- ust. § 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii,
- ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 4 odst. 2 etického kodexu.

Za toto kárné provinění se mu podle ust. § 34a odst. 2 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění, ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 20 000 Kč.

Kárně obviněný je povinen zaplatit České advokátní komoře částku 8 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA,
vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

Sledujte ČAK na Twitteru!

Nejnovější krátké zprávy o dění
v české advokacii naleznete
na www.twitter.com/CAK_cz.

Advokátní profese ve vybraných sedmi státech Evropské unie

Česká advokátní komora prostřednictvím odboru mezinárodních vztahů ČAK již dlouhodobě sleduje činnost tzv. Observatoře, mezinárodní pracovní skupiny, která se věnuje advokátní statistice.

Tato skupina vznikla v roce 2006 jako neformální pracovní uskupení určené ke sběru a následnému sdílení důležitých informací a dat na poli advokacie. Skupina se pravidelně schází za účelem vytváření socio-ekonomické databáze advokátní profese v Evropě a je koordinována Francouzskou národní radou advokátních komor.

Mezinárodní *Observatoř* v roce 2013 poprvé představila statistickou publikaci „Advokátní profese: Klíčové údaje šesti zemí Evropské unie – 2013“, o které jsme informovali prostřednictvím Bulletinu advokacie.¹

V roce 2016 byly jednotlivé národní advokátní komory vyzvány Radou evropských advokátních komor (CCBE) k přistoupení do *Observatoře*, a to i s ohledem na využitelnost výsledků *Observatoře*, neboť je důležité, aby jednotlivé komory měly znalosti o tom, jak fungují komory v jiných členských státech, co mají všichni v rámci EU společné a čím se komory od sebe liší, což může posloužit zejména k ochraně zájmů advokátní profese jako celku. V neposlední řadě je i pro samotné advokáty klíčové mít podrobné informace o své profesi, zejména ekonomické a statistické.

Představenstvo ČAK proto v březnu 2016 rozhodlo o zapojení do činnosti *Observatoře*. Dnes v rámci *Observatoře* spolupracuje 7 subjektů – nově ČAK a advokátní komora Rakouska (Österreichischer Rechtsanwaltskammertag – ÖRAK) a původní členové – advokátní komory z Německa, Lucemburska, Španělska, Francie a Belgie. Za Belgii je v *Observatoři* však zastoupena pouze organizace Avocats.be, zastřešující frankofonní a německy hovořící belgické advokátní komory, nikoliv i vlámsky hovořící komory, které sdružuje OVB – L'Ordre van Vlaamse Balies. Všechny členy *Observatoře* spojuje i fakt, že mají svá stála zastoupení v Bruselu, a spolupracují tak i v dalších otázkách.

Pracovní skupina nyní dokončila práci na aktualizaci statistické příručky, a tedy v pořadí již druhé publikace „Advokátní profese: Klíčové údaje sedmi zemí Evropské unie – 2017“. Jedná se o materiál, který obsahuje aktuální statistická data týkající se advokátů ze sedmi členských států Evropské unie.

Díky zapojení ČAK obsahuje tato studie oproti prvnímu vydání nově již i veškeré údaje ohledně české advokátní profese.

Tato téměř padesátistránková publikace tak poskytuje zajímavé statistické informace i podrobný popis fungování jednotlivých národních advokátních komor i advokátní profese obecně.

Počet advokátů

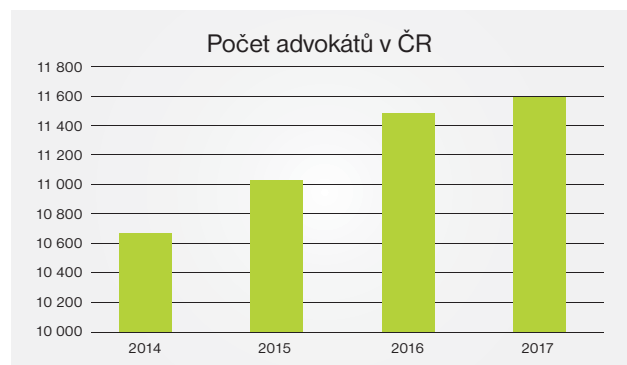
Konkrétní počty advokátů v jednotlivých zkoumaných státech přibližuje tabulka níže:

Počet advokátů			
ZEMĚ	2013	2014	2015
Německo	160 880	162 695	163 513
Rakousko	5 805	5 940	6 057
Belgie (Avocats.be)	7 608	7 756	7 882
Španělsko	135 016	151 096	152 437
Francie	58 224	60 223	62 073
Lucembursko	2 037	2 140	2 228
ČR	10 255	10 661	11 011

Zdroj: Legal Profession: Key Figures of Seven Countries of the European Union – 2017

Jako stát s největším počtem advokátů mezi zkoumanými zeměmi se umístilo Německo s celkem 163 513 advokátů v roce 2015. Následuje Španělsko a Francie. V ČR bylo v roce 2015 registrováno 11 011 advokátů. Pro úplnost, dle údajů k 31. 12. 2017 bylo v ČR 11 587 aktivních advokátů a 2 957 advokátních koncipientů, celkem tedy 14 544 advokátů a advokátních koncipientů.

Jak je patrné z výše uvedené tabulky, v průběhu tříletého zkoumaného období (rok 2013 až 2015) zaznamenala **každá země nárůst počtu advokátů**. Tento trend se týká i České republiky:

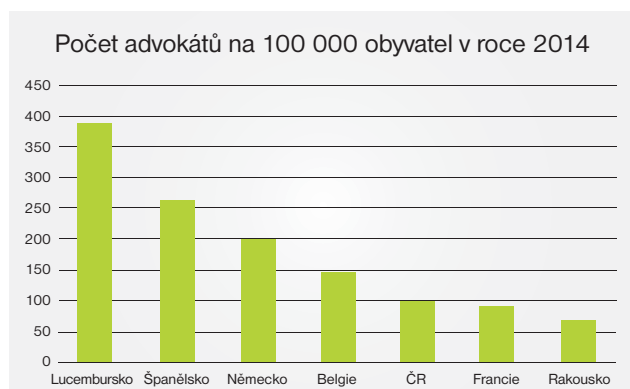

Zdroj: Odbor matriky ČAK

Pokud ovšem vezmeme v úvahu počet advokátů na 100 000 obyvatel dané země, do čela žebříčku se dostává Lucembursko, Španělsko a následuje Německo. Lucembursko v roce 2015 evi-

1 E. Indruchová: Statistická komparace advokátní profese ve vybraných evropských státech, Bulletin advokacie č. 6/2013. Viz i <http://www.bulletin-advokacie.cz/statisticka-komparace-advokatni-profese-ve-vybranych-evropskych-statech?browser=mobi>.

dovalo 395 advokátů na 100 000 obyvatel. Jedním z vysvětle- ní tohoto vysokého počtu je rozloha této země, bankovní ak- tivita a dále fakt, že v Lucembursku je i sídlo Soudního dvora Evropské unie.

Zdroj: Legal Profession: Key Figures of Seven Countries of the European Union – 2017

Naopak Rakousko a Francie zaznamenaly nejnižší počet ad- vokátů, dokonce s počtem nižším než 100 advokátů na 100 000 obyvatel v roce 2014. To je méně než v České republice, kde v roce 2014 působilo na 100 000 obyvatel 101 advokátů.

V úvahu je nutné vzít i **regionální rozdíly** napříč jednotlivými státy. Advokáti jsou nejvíce koncentrováni v residenčních oblastech. Ukázkovým případem je Francie, která vykazuje maximální odchylku mezi minimálním a maximálním rozpětím počtu advokátů na 100 000 obyvatel. Tento fenomén lze přičítat skutečnosti, že Francie má velmi silnou správní a hospodářskou organizaci centralizovanou v jejím hlavním městě Paříži. V Německu se počet advokátů liší i s ohledem na jednotlivé spolkové země – nejnižší počet byl zaznamenán v Sas- ku-Anhaltsku a naopak nejvyšší v Hamburku.

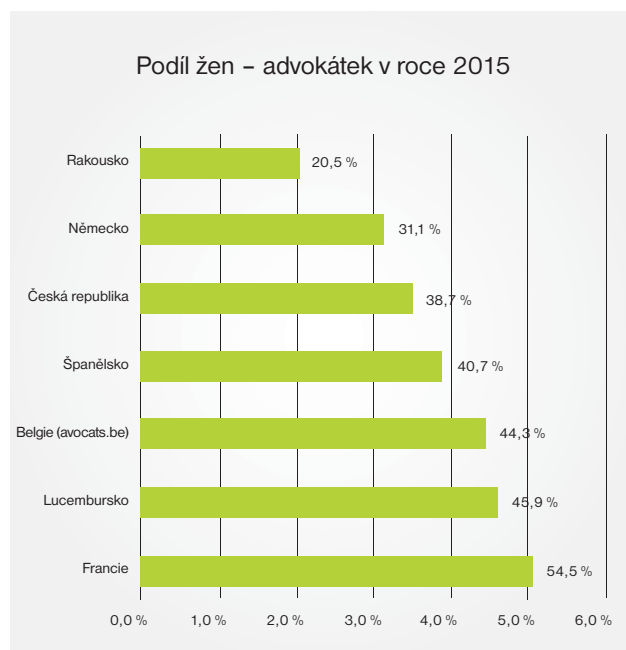
Počet žen v advokacii

Nejvíce žen – advokátek má dle výsledků statistického sbě- ru Španělsko, následuje Německo a Francie. Ve všech analy- zovaných zemích má tento ukazatel rostoucí trend. Daleko ilustrativnějším a zajímavějším ukazatelem je však poměr žen vůči mužům v advokacii. **Francie je jedinou zemí, která má dokonce více advokátek než advokátů:** v roce 2015 tvořily ad- vokátky plných 54,5 % z celkového počtu. Nejméně advoká- tek v poměru k mužům mají Rakousko a Německo. Následu- je Česká republika. Počet advokátek však i v České republice nadále stoupá, k 31. 12. 2017 se jednalo o 4 584 advokátek, tedy 39,6 %.

Počet advokátních komor

Na rozdíl od České republiky existuje ve všech zbylých šes- ti analyzovaných zemích více než jedna advokátní komora. Nejvíce advokátních komor má Francie, a to i přes snížení, které nastalo v letech 2009-2011 v důsledku justiční reformy. Ve Francii je zastřešující organizací Francouzská národní ra- da advokátních komor (Le Conseil national des barreaux). Z francouzských regionálních komor je nejvýznamnější Pa-

řížská advokátní komora, která v roce 2016 sdružovala 42 % advokátů z celé Francie.

Zdroj: Legal Profession: Key Figures of Seven Countries of the European Union – 2017

ZEMĚ	Počet komor						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Rakousko	9	9	9	9	9	9	9
Belgie (Avocats.be)	14	14	14	14	14	12	12
ČR	1	1	1	1	1	1	1
Francie	181	178	161	160	160	164	164
Německo	28	28	28	28	28	28	28
Lucembursko	2	2	2	2	2	2	2
Španělsko	83	83	83	83	83	83	83

Zdroj: Legal Profession: Key Figures of Seven Countries of the European Union – 2017

Zajímavý úkaz je také v Německu, kde počet komor převy- šuje počet spolkových zemí, kterých je šestnáct. Zastřešující organizací je Spolková advokátní komora (Bundesrechtsan- waltskammer – BRAK), která sdružuje 27 regionálních komor. Mimoto existuje 256 asociací advokátů, z toho 13 v za- hraničí, které jsou všechny členy Německého advokátního spolku (Deutscher Anwalt Verein – DAV).

Kompletní studie bude výhledově k dispozici ve francouz- ské a anglické verzi na webových stránkách CCBE, kde je též dostupná i publikace z roku 2013.²

✿ JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, LL.M., Ph.D.,
vedoucí odboru mezinárodních vztahů ČAK

² <http://www.ccbe.eu/actions/statistics/>.

Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje

★ Z legislativy Evropské unie

Návrh směrnice o sazbách DPH

Dne 18. ledna 2018 zveřejnila Evropská komise návrh směrnice Rady, kterou se mění směrnice 2006/112/ES, pokud jde o sazby daně z přidané hodnoty. Současná iniciativa je součástí balíčku týkajícího se spravedlivého zdanění pro vytvoření jednotného prostoru pro DPH v EU.

Pokyny k novým pravidlům na ochranu osobních údajů

Dne 24. ledna 2018 vydala Evropská komise pokyny k novým pravidlům na ochranu osobních údajů. Komise rovněž spouští nový online nástroj určený malým a středním podnikům.

Příprava návrhu nařízení pro online platformy

Evropská komise v současné době připravuje návrh nařízení, který se zaměřuje na trh s online zprostředkovatelskými službami (především na vztahy online platform a jejich obchodních partnerů a vzájemného nastavení jejich práv a povinností). Nařízení bude dopadat pouze na společnosti s více než 10 zaměstnanci, nebo ročním obratem přesahujícím dva miliony eur.

★ Z činnosti Rady evropských advokátních komor (CCBE)

Nové vedení CCBE

Místopředseda ČAK JUDr. Antonín Mokry se od ledna 2018 ujal funkce prezidenta CCBE. Viceprezidenty CCBE jsou José de Freitas (Portugalsko), Ranko Pelicarić (Chorvatsko) a Margarete Graefin von Galen (Německo).

CCBE podporuje Microsoft proti USA

Dne 25. ledna 2018 vydala CCBE tiskovou zprávu, ve které informuje o své podpoře společnosti Microsoft v přípa-

du týkajícím se vyšetřování a zabavování elektronických komunikací. CCBE intervenovala prostřednictvím *amicus curiae* před Nejvyšším soudem USA. CCBE zmiňuje, že v případě prohry Microsoftu by mohlo dojít k rozšíření možnosti americké vlády zabavovat elektronickou komunikaci, která je uložena mimo území USA. Extrateritoriální aplikace povolení k prohlídce by dle CCBE mohla ohrozit práva na ochranu soukromí Evropanů a právo advokátů a jejich klientů na zachování důvěrnosti vzájemné komunikace.

★ Různé

Evropská úmluva o advokátní profesi

Dne 24. ledna 2018 přijalo Parlamentní shromáždění Rady Evropy (PACE) velkou většinou doporučení, které vyzývá Výbor ministrů k přípravě a přijetí Evropské úmluvy o advokátní profesi, včetně zavedení efektivního kontrolního mechanismu a nástroje včasného varování pro řešení akutních hrozeb v oblasti bezpečnosti advokátů, jejich nezávislosti a možnosti vykonávat efektivně jejich profesní povinnosti. Výbor bude mít nyní šest měsíců na vyjádření.

Nový výbor Evropského parlamentu TAXE 3

Evropský parlament se dne 7. února 2018 shodl na vytvoření nového vyšetřovacího výboru Evropského parlamentu pro finanční zločiny, daňové úniky a vyhýbání se daňovým povinnostem s názvem TAXE 3.

★ Z judikatury evropských soudů

ESLP: Advokát odsouzený za brání úplatku nebyl naveden

V případě č. 55146/14 *Ramanauskas proti Litvě* z 20. února 2018 ESLP jednomyslně rozhodl, že nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo každé-

ho, aby jeho záležitost byla projednána nezávislým a nestranným soudem). Jednalo se o odsouzení stěžovatele za přijetí úplatku v době, kdy byl aktivním advokátem, a jeho tvrzení, že byl k tomuto jednání pod tlakem naveden. ESLP rozhodl, že nedošlo k navádění k trestné činnosti a jeho odsouzení bylo *de iure* správné.

ESLP: Stížnost advokáta, obviněného ze zveřejňování útočných komentářů na internetu, je nepřijatelná

V případě č. 48657/16 *Smajić proti Bosně* z 8. února 2018 ESLP prohlásil za nepřijatelnou stížnost advokáta, který byl obviněn za zveřejňování útočných komentářů na internetu. Advokát si stěžoval na porušení čl. 10 Úmluvy (svoboda projevu), dále čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) (právo na spravedlivý proces a volba právního zastoupení podle vlastního výběru). Pan Smajić použil útočné komentáře proti Srbům, a dotkl se tak citlivého tématu etnických vztahů vyplývajících z konfliktu mezi občany Srbska a Bosny a Hercegoviny. ESLP se ztotožnil s výrokem národního soudu, který se domnívá, že útočné komentáře nekonstituují vyjádření svobodného projevu k věci, nýbrž velmi nevhodnou formu dialogu hodnotící chování etnické skupiny.

✿ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

Detailní informace jsou k dispozici v rubrice „Aktuality z Evropské unie“, kterou pravidelně zpracovává odbor mezinárodních vztahů ČAK a která je k dispozici na stránkách [www.cak.cz/Mezinárodní vztahy/Zastoupení ČAK v Bruselu a EU](http://www.cak.cz/Mezinárodní_vztahy/Zastoupení_ČAK_v_Bruselu_a_EU) a v Bulletinu advokacie online www.bulletin-advokacie.cz.

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 26. dubna 2018

Věcná práva aktuálně – držba a její ochrana, nabývání a ochrana vlastnictví, imise z úředně povoleného zařízení, stavební činnost na pozemku, věcná břemena

Lektor: JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na katedře občanského práva PF Masarykovy univerzity v Brně, asistentka soudce NS, spoluautorka tzv. velkého komentáře vydaného nakladatelstvím C. H. Beck k o. z.

ve čtvrtek 31. května 2018

Omezení vlastnického práva (sousedská práva a nezbytná cesta) a rozhodování o náhradě nákladů řízení v oblasti věcných práv v aktuální judikatuře NS

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 3. května 2018

Zdravotnické právo z pohledu zdravotních pojišťoven

Lektor: JUDr. Alexandra Živělová, LL.M., podnikový právník VZP

ve čtvrtek 7. června 2018

Nový přestupkový zákon se zaměřením na dopravní přestupky

Lektor: Mgr. et Mgr. Ing. Josef Nekvapil, absolvent PF MU v Brně a FBP Policejní akademie ČR v Praze s dlouholetou praxí v oblasti řešení dopravních přestupků

ve čtvrtek 10. května 2018

Exekuce – aktuální praktické problémy

Lektor: JUDr. Martina Kasíková, místopředsdkyně Krajského soudu v Praze

ve čtvrtek 21. června 2018

Dovolání

Lektor: JUDr. Karel Svoboda, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 17. května 2018

Aktuální daňová judikatura Nejvyššího správního soudu

Lektor: JUDr. Barbara Pořízková, předsdkyně senátu a členka rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu

ve čtvrtek 28. června 2018

Bytové vlastnictví a společenství vlastníků jednotek

Lektor: JUDr. Pavla Schödelbauerová, vedoucí oddělení bytových agend v odboru politiky bydlení Ministerstva pro místní rozvoj, spoluautorka zákonů v oblasti bydlení

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**.

Telefonické informace na tel. č. 273 193 251 – pí Marie Knížová.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve středu 25. dubna 2018

Věci péče soudu o nezletilé pohledem soudce Ústavního soudu

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

v úterý 22. května 2018

Dědění, pořízení pro případ smrti a projednání pozůstalosti

Lektor: JUDr. Daniela Kovářová, advokátka a prezidentka Unie rodinných advokátů

ve středu 30. května 2018

Svěřenské fondy, příležitosti a rizika

Lektoři: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu Správa cizího majetku, jehož součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů
Mgr. Ivan Kovář, daňový poradce

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/**Vzdělávací akce**.

Telefonické informace: 513 030 115 – Mgr. Lenka Danilišin.

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Západní Čechy v Hotelu SPORT Zruč ve Zruči – Senci

ve čtvrtek a v pátek 26.-27. dubna 2018

Vybrané otázky likvidace spoluvlastnického vztahu, omezení vlastnického práva, neoprávněné stavby a přestavky a rozhodování o náhradě nákladů řízení v oblasti věcných práv a rozhodovací praxi NS

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Severní Morava v Hotelu Sepetná v Ostravici

v pátek až neděli 20.-22. dubna 2018

Odpovědnost za vady a náhrada škody při porušení smlouvy

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

Seminář pro advokáty pořádaný regionem Východní Čechy na Krajském soudu v Hradci Králové

ve středu 2. května 2018

Efektivní smluvní sankce – jak optimalizovat smlouvu

Lektor: doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D., asistent soudce Nejvyššího soudu, katedra obchodního práva PF MU v Brně

asociace insolvenčních správců

Asociace insolvenčních správců si vás dovoluje pozvat na seminář:

Aktuální judikatura Vrchního soudu v Praze k insolvenčnímu právu

Přednáší: Mgr. Věra Modlitbová, soudkyně Vrchního soudu v Praze

Datum konání: 11. května 2018 od 9 do 16 hodin

Místo konání: Justiční akademie Praha, Hybernská 18, Praha 1

Účastnický poplatek za seminář: 1 590 Kč členové ASIS, 2 790 Kč ostatní účastníci (cena je včetně DPH a občerstvení)

Přihlašte se na www.asis.cz nebo e-mailem na seminare@asis.cz.

„Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces“ – zpráva z konference

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA PRÁVNICKÉ FAKULTY UNIVERZITY KARLOVY POŘÁDÁ TRADIČNĚ V JARNÍCH MĚSÍCÍCH VELKOU MEZINÁRODNÍ KONFERENCI VĚNOVANOU STŘÍDAVĚ OTÁZKÁM TRESTNÍHO PRÁVA HMOTNÉHO NEBO TRESTNÍHO PRÁVA PROCESNÍHO.

V loňském roce bylo zvoleno téma reflektující pět let od přijetí zákona o trestní odpovědnosti právnických osob,¹ předloni se jednalo o připomenutí stých narozenin významného představitele trestněprocesní teorie a tvůrce teorie totožnosti skutku, prof. Antonína Růžka.²

V letošním roce bylo tedy zvoleno trestněprocesní téma, a to dokazování v trestním řízení jako jeden z ústředních problémů moderního trestního procesu. **Místem konání bylo zvoleno tradičně Karolinum a jeho Vlastenecký sál, ve kterém se dne 15. 3. 2018 uskutečnila mezinárodní vědecká konference na téma „Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces“**, kterou uspořádala katedra trestního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy tento rok ve spolupráci s katedrou právních disciplín a veřejné správy Metropolitní univerzity Praha.

Cílem konference byla výměna vědeckých poznatků a zkušeností vzhledem k aktuálním otázkám dokazování v trestním řízení a jeho limitů, určených atributy práva na spravedlivý proces. Vzhledem k probíhající rekodifikaci trestního práva procesního nemohly stranou zájmu zůstat ani návrhy *de lege ferenda* z oblasti dokazování.

Tradičně se v reprezentativním počtu účastnily konference významné osobnosti slovenské nauky trestního práva. Ukazuje se totiž, že i když se právní řády České republiky a Slovenské republiky postupně rozcházejí, a to i v oblasti trestního procesu, dlouhá řada sporných otázek zůstává stejná.

Konference byla oficiálně zahájena úvodními slovy vedoucího katedry trestního práva Právnické fakulty UK, prof. JUDr. Jiřího Jelínka, CSc., a vedoucího katedry právních disciplín a veřejné správy Metropolitní univerzity Praha, prof. JUDr. Karla Klímy, CSc. Druhý ze jmenovaných následně otevřel **první blok** příspěvků s vystoupením na téma „Ústavní pojetí práva

na spravedlivý (trestní) proces“, v němž se věnoval vývoji vlivu judikatury Evropského soudu pro lidská práva na tuzemskou lidskoprávní doktrínu, která přitom významně zasahuje do sféry dokazování v trestním řízení. Prof. Klíma dále upozornil, že pojem spravedlivý proces je komplexní a je na místě požadavek, aby se významy tohoto pojmu v oblasti trestní i ústavněprávní k sobě nadále přibližovaly.

S příspěvkem na téma „**Dokazování z hlediska budoucí rekodifikace trestního řádu**“ následně vystoupil prof. Jelínek, který v souvislosti s rekodifikací trestního práva procesního vyzdvihl potřebu souladu procesní diferenciace s hmotněprávní kategorizací, kterou je ovšem namísto upravit novým způsobem. Prof. Jelínek se ve svém příspěvku dále věnoval koncepčním otázkám základních zásad dokazování a nastínil některé konkrétní návrhy *de lege ferenda*, mj. z oblasti znaleckého zkoumání, účasti procesních stran na dokazování nebo z oblasti právní úpravy prostorových odposlechů.

Posléze vystoupil s příspěvkem na téma „**Dokazování viny v českém trestním řízení**“ prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc., Univ. Priv. Prof. (Ústavní soud, PF MU), jenž svou pozornost zaměřil na odlišnosti pojetí viny v právní teorii a dále se zabýval vztahem základních zásad dokazování k formálnímu a materiálnímu důkaznímu břemenu. Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc. (PF TU), se v rámci svého příspěvku „**K některým aspektům zákonnosti důkazu a procesu dokazování**“ zabýval problematikou přípustnosti důkazů. Následoval příspěvek na téma „**Srovnání českého a slovenského přístupu k absolutní a relativní neúčinnosti důkazů v trestním řízení z hlediska práva na spravedlivý proces**“, který přednesl prof. JUDr. Jozef Čentěš, Ph.D. (PF UK v Bratislavě), přičemž na obsahu příspěvku se autorsky podílel též nepřítomný prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. (Nejvyšší soud, PF UK). Předmětem příspěvku byla komparativní analýza právních úprav obou států například z hlediska základních zásad dokazování, problemati-

1 Srov. J. Jelínek. a kol.: Trestní odpovědnost právnických osob – pět let poté, Leges, Praha 2017, 282 stran.

2 Srov. J. Jelínek. a kol.: Trestní právo procesní – minulost a budoucnost, Leges, Praha 2016, 391 stran.

ky účinnosti důkazů či z hlediska dílčích otázek, jakými jsou právní zakotvení odposlechů či prolomení mlčenlivosti.

Posléze vystoupila s příspěvkem na téma „**Doktrína plodů z otáčeného stromu**“ doc. JUDr. Jana Tlapák Navrátilová, Ph.D. (PF UK), která připomněla kontroverze při snahách o uplatňování této *common-law* doktríny v oblasti práva kontinentálního. Doc. Tlapák Navrátilová dále poukázala na stále se zvyšující počty odposlouchávaných linek, kterých je ročně řádově několik tisíc. Dalším vystupujícím byl doc. JUDr. Sergej Romža, Ph.D. (PF UPJŠ), s příspěvkem na téma „**Formálne versus materiálne hodnotenie dôkazov**“, v němž se zabýval zásadou volného hodnocení důkazů a projevy této zásady vzhledem k některým druhům důkazů. První blok konference pak s příspěvkem na téma „**Vybrané doktríny Evropského soudu pro lidská práva a jejich vliv na proces dokazování**“ uzavřela JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D. (MUP Praha), která představila dosavadní přístupy Evropského soudu pro lidská práva v oblasti dokazování ve světě článků 3, 6 a 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv.

Druhý blok konference svým příspěvkem na téma „**Monitorovanie kamerovým systémom ako efektívny dôkazný prostriedok**“ otevřel prof. JUDr. Jaroslav Ivor, DrSc. (Fakulta práva PEVŠ). Prof. Ivor se ve svém příspěvku mj. zabýval otázkou procesní použitelnosti kamerových záznamů ve světle nařízení GDPR a práva být zapomenut. Následoval příspěvek prof. JUDr. Jozefa Záhory, Ph.D. (Fakulta práva PEVŠ), na téma „**Vzájomná prípustnosť dôkazov získaných odpočúvaním v Európskej únii**“, jenž byl věnován problematice vzájemné použitelnosti důkazů a evropskému vyšetřovacímu příkazu. Dalším vystupujícím byl doc. JUDr. Peter Polák, Ph.D. (Fakulta práva PEVŠ), s příspěvkem „**Limity dokazovania výsluchmi svedkov v trestnom konaní, vyplývajúce z práva na spravodlivý proces**“, v němž se věnoval otázce kontradiktornosti trestního řízení mj. v souvislosti s výpověďmi utajovaných svědků.

JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D. (PF UK), poté přednesl příspěvek na téma „**K zákonosti zajišťování daktyloskopických stop a genetického materiálu v trestním řízení**“, ve kterém doporučil v budoucnu upravit danou problematikou na úrovni zákona, a nikoli závazného pokynu policejního prezidenta, a dále představil nejnovější judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, týkající se zařazení pachatelů do databáze DNA. Druhý blok konference posléze svým příspěvkem „**Důkazní břemeno v trestním řízení**“ uzavřel JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D. (PF UK), jenž zmínil některé případy přenesení důkazního břemene na osobu, proti které se trestní řízení vede, a zároveň nastínil situace, které mohou kolidovat se zásadou presumpce nevinny.

Třetí blok konference byl zahájen příspěvkem doc. JUDr. Olgý Sovové, Ph.D. (PA ČR), na téma „**Újma na zdraví a její dokazování v adhezním řízení**“, na kterém se spoluautorsky podílela též prof. JUDr. Dagmar Císařová, CSc. (PA ČR). Příspěvek byl věnován například otázce vymezení nemajetkové újmy v trestním řízení a problematice konkrétního způsobu poučení poškozeného ve smyslu § 43 odst. 3 tr. řádu. Následovalo vystoupení doc. JUDr. Marka Fryštáka, Ph.D. (PF MU), s příspěvkem „**Lze v trestním řízení garantovat právo na tlumočení a překlad?**“, v němž analyzoval právní úpravu po implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení a poukázal na její problematické aspekty z hlediska možného způsobení průtahů v trestním řízení. Po něm vystoupil doc. JUDr. et

PhDr. (mult.) Libor Klimek, Ph.D. (Fakulta práva PEVŠ), s tématem „**Evropský vyšetřovací příkaz versus evropský ochranný příkaz**“, v němž vymezil oba uvedené instituty mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.

JUDr. Peter Papáček (Fakulta práva PEVŠ) posléze vystoupil s referátem „**Dokazovania domáceho násillia**“. JUDr. Papáček poukázal na praktické obtíže dokazování domácího násillí zejména s ohledem na psychickou zátěž obětí. Následující vystupující, JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D. (PF UK), v příspěvku na téma „**Posuzování duševního stavu v trestním řízení**“ nejprve charakterizoval postavení soudních znalců v současném i historickém pojetí a ve druhé části vystoupení upozornil na problémy soudně- znalecké činnosti při posuzování duševního stavu obviněného. Posledním vystupujícím třetího bloku byl JUDr. Jiří Říha, Ph.D. (NS ČR, PF UK), s příspěvkem na téma „**Vybrané aspekty použitelnosti protokolů o dřívějších svědeckých výpovědích v hlavním líčení s ohledem na judikaturu ESLP**“, v němž sumarizoval recentní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a předestřel možné projevy této judikatury v připravované rekodifikaci trestního řádu.

Čtvrtý a současně poslední blok konference zahájila JUDr. Lucie Budayová (PF UK) vystoupením na téma „**Dokazování rozumové a mravní vyspělosti**“, ve kterém na konkrétních případech upozornila na aplikační problémy zkoumání rozumové a mravní vyspělosti mladistvého a poukázala na nutnost exaktního vymezení otázek pro soudní znalce. Posléze vystoupil JUDr. Dalibor Šelleng (PF UK) s referátem „**Význam ohledání místa činu při dokazování v trestním řízení**“, jenž byl věnován procesním i kriminalistickým aspektům ohledání místa činu. Následovalo vystoupení Mgr. Martina Mičkala (MSP ČR) s příspěvkem na téma „**K použitelnosti metody pachové identifikace**“, kde Mgr. Mičkal poukázal na nedostatky současné olfaktorické praxe. Posledním příspěvkem konference byl příspěvek JUDr. Pavla Vetešnicka (MUP Praha) na téma „**Vztah zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich k trestněprávním předpisům**“, v němž vystupující mj. představil novou úpravu přestupkového řízení a připomněl, že v některých případech jsou správní sankce přísnější nežli sankce trestní. Konference byla posléze uzavřena závěrečnými slovy prof. JUDr. Klímy a prof. Jelínka, kdy oba zástupci organizátorů konference poděkovali přítomným a konferenci ukončili.

Odborná úroveň konference reflektovala erudovanost vystupujících osob, a byla tudíž mimořádně vysoká. Uvitat lze nesporně i přítomnost odborné veřejnosti z řad soudců, a zejména státních zástupců, neboť diskutované téma představuje rozsáhlý záběr praktické činnosti orgánů činných v trestním řízení. Lze si jen přát, aby v budoucnu nescházela zástupcům praxe odvahy vystoupit alespoň v diskusi, a konfrontovat tak své poznatky a zkušenosti z praxe s akademickými teoretickými východisky.

Příspěvky, které na konferenci zazněly, nepochybně mohou být nejen cenným zdrojem poučení a inspirace pro ty, kteří bojují se zločinem v první linii, ale mohou inspirovat i další vývoj trestní legislativy, ať už se bude jednat o nový trestní řád, který se připravuje doslova několik desítek let, anebo o rozsáhlou novelu stávající právní úpravy.

✿ JUDr. DALIBOR ŠELLENG, interní doktorand na katedře trestního práva Právnické fakulty UK v Praze.

Rakouský rejstřík skutečných majitelů

SMĚRNICE EP A RADY (EU) 2015/849 O PŘEDCHÁZENÍ VYUŽÍVÁNÍ FINANČNÍHO SYSTÉMU K PRANÍ PENĚŽ A FINANCOVÁNÍ TERORISMU (TZV. ČTVRTÁ AML SMĚRNICE) BYLA V RAKOUSKU IMPLEMENTOVÁNA ZÁKONEM O REJSTŘÍKU „HOSPODÁŘSKÝCH“ (SKUTEČNÝCH) MAJITELŮ (WIRTSCHAFTLICHE EIGENTÜMER REGISTERGESETZ). NA ROZDÍL OD ČESKÉ EVIDENCE SKUTEČNÝCH MAJITELŮ SE MUSÍ ZÁPISY DO RAKOUSKÉHO REJSTŘÍKU SKUTEČNÝCH MAJITELŮ USKUTEČNIT NEJPOZDĚJI DO 1. 6. 2018.

Obchodní korporace (společnosti s ručením omezeným – *GmbH*, akciové společnosti – *AG* atd.), soukromé nadace (*Privatstiftung*) a další v zákoně uvedené subjekty se sídlem v Rakousku a dále svěřenské fondy (*trusty*) spravované v Rakousku jsou povinny **do 1. 6. 2018** oznámit skutečné majitele pro zápis do rejstříku skutečných majitelů. **Tuto povinnost tedy mají např. rakouské dceřiné společnosti českých právnických a fyzických osob, nikoliv ale v rakouském obchodním rejstříku (*Firmenbuch*) zapsané organizační složky českých obchodních korporací.** Nově založené subjekty jsou povinny podat hlášení do rejstříku skutečných majitelů do čtyř týdnů po zápisu v rakouském obchodním rejstříku, změny skutečných majitelů je též nutné hlásit do čtyř týdnů.

Skutečným majitelem může být jen fyzická osoba. U společnosti s ručením omezeným a u akciové společnosti se považuje za skutečného majitele každá osoba, která přímo nebo nepřímo kontroluje více než 25 % podílů. Pokud takto nelze určit skutečného majitele, platí za skutečného majitele každý člen statutárního orgánu.

Společnosti s ručením omezeným (*GmbH*), jejichž společníky jsou fyzické osoby, zásadně nemusí hlásit skutečné majitele. Do rejstříku skutečných majitelů budou automaticky zapsáni společníci s podílem nad 25 %, pokud žádný společník nemá podíl nad 25 %, budou zapsáni jednatelé společnosti. Je-li ovšem společnost pod kontrolou jiné fyzické osoby, má společnost povinnost tuto osobu ohlásit do rejstříku skutečných majitelů.

Rejstřík skutečných majitelů je **neveřejný**. Přístup mají finanční a další zákonem vymezené úřady a osoby (např. banky, **advokáti**, notáři, auditoři, daňoví poradci, realitní kanceláře) v rámci povinnosti identifikace svých zákazníků, resp. klientů (KYC). Ostatní subjekty mohou obdržet informace z rejstříku, pokud doloží právní zájem.

Možné sankce za nesplnění ohlašovací povinnosti jsou závažné. Při úmyslném porušení může být uložena pokuta do výše 200 000 eur, v případě hrubé nedbalosti do 100 000 eur.

✿ MAGDA SVOBODA-MASCHER, advokátka
a partnerka v BAIER Rechtsanwälte, Vídeň

SOUKROMÉ
2018 PRÁVO

epravo.cz

POZVÁNKA NA ODBORNOU KONFERENCI **SOUKROMÉ PRÁVO 2018** V BRNĚ A OSTRAVĚ

Česká advokátní komora a vydavatelství EPRAVO.CZ navazují na úspěchy minulých ročníků a společně opětovně zvou advokáty a advokátní koncipienty na odbornou konferenci Soukromé právo 2018.

Soukromé právo 2018 – 23. 5. 2018
Hotel International Brno
Husova 16, Brno

Soukromé právo 2018 – 14. 6. 2018
Hotel Imperial Ostrava
Tyršova 6, Ostrava

Registrační formulář naleznete na: <http://www.zakon.cz/>

Obě konference jsou připraveny jako celodenní, včetně konferenčního oběda. Advokáti a advokátní koncipienti mají účast ZDARMA, avšak upozorňujeme, že kapacita sálu je omezena a bude platit pravidlo včasnější registrace.

V sedmém ročníku této již tradiční a v celorepublikovém měřítku nejvýznamnější civilistické konference se zaměříme na otázky, jak nové předpisy obstály v praktickém životě, jak si nové soukromé právo jeho adresáti osvojili, jaká je využitelnost nových institutů a jaké poznatky mají nejen akademici, ale i advokáti a soudci, a dotkneme se i otázek civilního procesu.

Pozvánka na

VII. ročník turnaje „O pohár české a slovenské advokacie v tenise deblových dvojic mužů a žen“

Kde: ve městě bývalého Markrabství Moravského, Země Moravskoslezské, na Rosničce – kurtech Sokola Žabovřesky Brno, Jana Nečase 1

Kdy: 25. a 26. května 2018, prezence od 8 do 9 hodin

Vklad: 700 Kč (bude placeno v hotovosti při prezenci), ve vkladu zahrnuto: oběd v přílehlé restauraci Na Rosničce, večer náčelníkovo daňčí ragú, víno z Moravy a cimbál

Přihlášky: zasílejte na brno@bbv-ak.cz do 21. května 2018, výjimečně na místě samém.

Kontakty: brno@bbv-ak.cz, tel. 731 507 998, 731 507 999

JUDr. Jaroslav Brož, Marie Steyskalové 62, PSČ 616 00, Brno, signály a tamtamy z Wilsonova lesa (za příznivých podmínek)

Vše pod záštitou České advokátní komory – regionu Jižní Morava a ve spolupráci se Slovenskou advokátní komorou.

P. S. V rámci deblů mužů mohou hrát smíšené dvojice.

Z časových důvodů musí být turnaj zahájen 25. května 2018 přesně v 9 hodin. Přijďte, prosím, včas.

SKILEX – 45. mezinárodní lyžařský kongres pro právníky

VE DNECH 4. AŽ 11. BŘEZNA 2018 SE KONAL V PECI POD SNĚŽKOU 45. SKILEX – MEZINÁRODNÍ LYŽAŘSKÝ KONGRES PRO PRÁVNÍKY. JEDNÁ SE O KONGRES, KTERÝ MÁ MEZINÁRODNÍ TRADICI, A V LETOŠNÍM ROCE SE POPRVÉ USKUTEČNIL V ČESKÉ REPUBLICE. SOUČÁSTÍ KONGRESU, NAD NÍMŽ PŘEVZALA ZÁŠTITU ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA, BYLA ODBORNÁ ČÁST A ZÁROVEŇ I SJEZDOVÉ A BĚŽECKÉ ZÁVODY. ÚVODNÍ SLOVA A PŘIVÍTÁNÍ ÚČASTNÍKŮ PROBĚHLO ZA ÚČASTI ČLENA PŘEDSTAVENSTVA ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY, JUDr. MARTINA MAISNERA, Ph.D., MCI Arb.

Odborná část se zaměřovala na tematiku **mediace ve sportu, rozhodčí řízení v oblasti sportu a náhrady škody v souvislosti s lyžařskými úrazy**. Úvodní přednášku perfektně prezentoval *JUDr. Martin Svatoš, Ph.D.*, a to na téma řešení sporů ze sportovního práva v rámci mediačního řízení. Prezentace byly doplněny velmi zajímavým tématem o historii turistiky a lyžování v Krkonoších *doc. PhDr. et JUDr. Janem Štemberkem, Ph.D.* Dále vystoupili rakouský kolega, advokát a uznávaný znalec se specializací na lyžařský sport, *Dr. Marwin Gschöpf*, a švédský kolega, advokát *Dr. Bertil Wingqvist*. Oba se ve své prezentaci zaměřili na tematiku náhrady škod v souvislosti s lyžařskými úrazy, a to i z pohledu specifik a nároků kladených na činnost znalců. Skvělou přednášku přednesli *JUDr. Vojtěch Trapl* a *Enric Ripoll González* (Španělsko) na téma mezinárodní sportovní arbitráže a zastoupení před Mezinárodní sportovní arbitráží (*Court of Arbitration for Sport; CAS, Tribunal Arbitral d Sport; TAS*) včetně dopingových kauz.

Na kongresu se každoročně setkávají účastníci z celé Evropy. I když kongres má dlouholetou tradici, v České republice o něj byl doposud zájem minimální, a to zřejmě i s ohledem na destinace konání této akce (Chamonix, Are, Maribor atd.). Do Pece pod Sněžkou přijelo cca 90 účastníků z 15 evropských zemí.

Advokátní kancelář *Dr. Trapl a partner advokáti, s. r. o.*, byla oslovena a požádána organizací SKILEX o pořádání této akce v České republice. Úkol jsme přijali a za pomoci společnosti AMCA, spol. s r. o. (Academic and Medical Conference Agency) byl kongres pořádán v Pece pod Sněžkou. V rámci společenské části kongresu se konaly sjezdové a běžecké závody, celodenní výlet na skialpinistických lyžích na Luční boudě (vybavení a průvodce v čele s Radkem Grohem zajistila firma HUDYsport), dále pak celovečerní sáňkování na osvětlené trati v Pece pod Sněžkou či privátní trénink s *Filipem Trejbalem*, bývalým juniorským mistrem světa ve slalo-

mu. Lyžařské a běžecké závody perfektně zajistila společnost SkiResort LIVE, s. r. o., v čele s jednatelem *Mgr. Jiřím Matějí*, který celou akci a zejména bezpečný průběh závodů garantoval. Zázemí a bezvadný servis byl poskytnut v hotelu Horizont v Pece pod Sněžkou především díky panu *Bc. Pavlu Bednářovi*. Na tomto místě bych chtěla poděkovat skvělému týmu, díky kterému měla celá akce obrovský úspěch, ne-li za 45 let konání kongresu dle výpovědí jednotlivých účastníků, ten největší.

✿ JUDr. KATEŘINA STRÁNSKÁ, Ph.D., advokátka v Praze

XXVI. konference Karlovarské právnícké dny

14. až 16. června 2018, Grandhotel Ambassador Národní dům, Karlovy Vary

Registrační formulář a další informace najdete na www.kjt.ctz.

Základní poplatek za účast na konferenci a závěrečné recepce činí 9 800 Kč/480 eur + DPH.

PROGRAM

ČTVRTEK 14. 6. 2018

- 8:00 Registrace
- 9:00 Zahájení XXVI. konference
JUDr. Vladimír Zoufalý, viceprezident KJT, advokát, Praha

Občanské právo hmotné

- **Obcházení zákona**
prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, Ústav státu a práva AV ČR
- **Ten dluh ti zaplatím, ale až mně zaplatí třetí osoba**
JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D., NS ČR
- **Aktuální otázky započtení**
JUDr. Milan Hulmák, Ph.D., advokát, PF UP Olomouc
- **Aktuální otázky k návrhu směrnice EP a Rady COM(2015) 634 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu**
prof. Friedrich Graf von Westphalen, prezident KJT, advokát, Kolín nad Rýnem
- **Odpovědnost za provoz autonomních vozidel**
Julian Pehm, Institut für Europäisches Schadenersatzrecht, Vídeň

Občanské právo procesní

- **Moderátor: JUDr. Vladimír Jirousek, předseda ČAK**
- **Míra důkazu a důkazní břemeno**
prof. JUDr. Luboš Tichý, PF UK Praha, a Mgr. Jan Balarin, Ph.D., advokát, Praha
- **Kdy nemá smysl se na ÚS vůbec obracet, aneb nepřipustnost ústavní stížnosti**
JUDr. Tomáš Lichovník, ÚS ČR, Brno
- **Synalagmatické závazky a jejich soudní uplatňování**
doc. JUDr. Kristián Csach, Ph.D., LL.M., PF TU Trnava, UPJŠ Košice

Insolvenční právo

- **Praktické zkušenosti s přeshraničními insolvencemi na základě jedné velké rakouské insolvence**
Dr. Hans Georg Kantner, Kreditschutzverband von 1870, Vídeň
- **Limity oddlužení a tendence rozhodovací praxe**
Mgr. Petr Sprinz, Ph.D., LL.M., advokát, Praha
- **Institut náhrady škody v insolvenčních souvislostech**
JUDr. Zdeněk Krčmář, NS ČR
- **Procesní a hmotněprávní postavení zajištěných věřitelů v insolvenčních řízeních a obdobné otázky**
JUDr. František Kučera, VS Praha

Konference se zúčastní i zástupci MS ČR, kteří se zapojí do diskuse. Podle možnosti už i ve čtvrtek večer ministr spravedlnosti.

PÁTEK 15. 6. 2018

Trestní právo

- **Zveřejňování informací z trestního řízení**
JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., VSZ Praha
- **Trestní odpovědnost právníků osob po novele provedené zák. č. 183/2016 Sb.**
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., předseda NS ČR, PF UK Praha

- **Koncepce přičítání trestného činu právníků osobě v SR**
prof. JUDr. Jozef Čentéš, Ph.D., PF UK Bratislava

Evropské právo, právní osobnost

- **Právní osobnost a útvary bez právní osobnosti**
prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., Tribunál Soudního dvora EU Lucemburk
- **Právnícké osoby a právní subjektivita**
JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., ministr spravedlnosti ČR
- **Arbitrovatelnost v oblasti korporátního práva**
Univ.-Prof. Dr. Martin Winner, WU Wien
- **Arbitrovatelnost v právu EU – judikatura ESD k dohodám o ochraně investic**
Dr. Viktor Kreuschitz, Tribunál Soudního dvora EU Lucemburk

Medicínské právo, správní právo

- **Správní soudnictví – brzdy a protiváhy nebo motor změn?**
JUDr. Josef Baxa, předseda NSS ČR
- **Pluralita v medicíně a péče řádného odborníka**
prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., PF UP Olomouc

Hospodářská soutěž, korporátní právo

- **Možnosti a praktické limity působnosti nového zákona o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže**
prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., PF MU Brno
- **Příplatky v akciové společnosti**
prof. JUDr. Jan Dědič, VŠE Praha, a JUDr. Petr Šuk, NS ČR
- **19:00 až 23:00 slavnostní recepce**

SOBOTA 16. 6. 2018

Právo a internet, veřejné registry

- **Odpovědnost umělé inteligence a informační útvary bez právní osobnosti**
doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D., PF MU Brno
- **Vybrané problémy spojené s principem publicity veřejného seznamu a rejstříku zástav**
doc. JUDr. Petr Těgl, Ph.D., PF UP Olomouc
- **Srovnání digitální dostupnosti a míry informací z veřejných registrů v ČR a Rakousku**
Mgr. Michal Vávra, advokát, Brno

Odpovědnost za poradenství

- **Zákonné ručení člena orgánu za dluhy právnícké osoby**
doc. JUDr. Ivana Štenglová, PF UK Praha, VSCI Praha
- **Civilní odpovědnost za poradenství advokátem, možnosti liberace**
doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., PF UP Olomouc
- **Trestněprávní odpovědnost za poskytnuté poradenství a za spolehnutí se na jeho správnost**
JUDr. František Púry, Ph.D., NS ČR, a JUDr. Martin Richter, MS ČR
- **Zakončení konference, závěrečný přípitek**
Peter Weiss, velvyslanec Slovenska v České republice

Anketní lístek

KARLOVARSKÉ PRÁVNICKÉ DNY
PRESTIŽNÍ CENA 2018
pro nejlepší právníký časopis v České a Slovenské republice

ČASOPIS	VYDAVATEL		HODNOTĚ 1-10	
			ODBORNÁ	INFORMAČNÍ
1 Acta Iuridica Olomucensia	Univerzita Palackého v Olomouci	ČR		
2 Ad Notam	Notářská komora ČR	ČR		
3 Ars notaria	Notářská komora SR	SR		
4 Bulletin advokacie	Česká advokátní komora	ČR		
5 Bulletin slovenskej advokácie	Slovenská advokátska komora	SR		
6 Bulletin Stavební právo	Česká společnost pro stavební právo	ČR		
7 Časopis pro právní vědu a praxi	Masarykova univerzita v Brně	ČR		
8 International and Comparative Law Review	Univerzita Palackého v Olomouci	ČR		
9 Jurisprudence	Wolters Kluwer ČR, a. s., a PF UK	ČR		
10 Justičná revue	Ministerstvo spravodlivosti SR	SR		
11 Kriminológia	Ministerstvo vnútra ČR	ČR		
12 Obchodní právo	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
13 Obchodněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR		
14 Právněhistorické studie	PF Univerzita Karlova v Praze	ČR		
15 Právní rádce	Economia, a. s.	ČR		
16 Právní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR		
17 Právník	Ústav státu a práva AV ČR	ČR		
18 Právní obzor	Ústav státu a práva SAV	SR		
19 Právo a rodina	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
20 Soukromé právo	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
21 Revue církevního práva	Společnost pro církevní právo	ČR		
22 Revue pro právo a technologie	Masarykova univerzita v Brně	ČR		
23 Soudce	Soudcovská unie ČR	ČR		
24 Soudní rozhledy	C. H. Beck Praha	ČR		
25 Správní právo	Ministerstvo vnútra ČR	ČR		
26 Státní zastupitelství	Wolters Kluwer ČR, a. s.	ČR		
27 Trestněprávní revue	C. H. Beck Praha	ČR		
28 Trestní právo	Wolters Kluwer, ČR, a. s.	ČR		
29 Zo súdnej praxe	Wolters Kluwer, SR, s. r. o.	SR		
30 Zpravodaj Jednoty českých právníků	Jednota českých právníků	ČR		
31 Epravo	EPRAVO.CZ, a. s.	ČR		
32 Právní prostor	ATLAS consulting, spol. s r. o.	ČR		
33 Jiné právo	blog	ČR		

Hodnotí se zvlášť odborná úroveň (převládající) příspěvků v časopisu a informační úroveň časopisu v oblasti jeho zaměření v rozmezí 1 nejnižší - 10 nejvyšší hodnocení, a to na základě osobní znalosti a možnosti srovnávat.

POCTA ZA NEJLEPŠÍ JUDIKÁT

V oblasti české judikatury za období 2017-2018 doporučuji pro významný přínos právní praxi a teorii k ocenění:

soud: _____ sp. zn.: _____ ze dne _____ publikovaný v: _____

důvod:

Jméno, příjmení, titul:

Profese:

Adresa sídla:

Tel.

e-mail:

Prohlašuji, že jsem anketní lístek vyplnil/a osobně.

podpis:

Anketní lístek lze vyplnit a zaslat nejpozději do 8. 6. 2018 poštou na adresu: Karlovarské právníké dny, 110 00 Praha 1, Národní 10, případně vyplňte na webové stránce nebo zašlete per e-mail na adresu casopis@kjt.cz.

Anketní lístky budou slosovány o věcné ceny věnované nakladatelstvími. Prestižní cena společnosti bude předána na slavnostní recepci dne 15. 6. 2018 v rámci XXVI. konference v Karlových Varech. Více, včetně statutu ceny viz www.kjt.cz, kde lze rovněž navrhnout soudní rozhodnutí k ocenění „Pocta judikátu“.

Regionální pracoviště ČAK v Hradci Králové pořádá

Náchodské debly (dříve Kubečkův memoriál)

12. ročník turnaje dvojic ve volejbale spolu s 6. ročníkem turnaje dvojic v nohejbale.

Turnaj se koná 1. června 2018 v Náchodě na kurtech na kurtech TJ RUBENA Náchod.

Program:

TURNAJ MUŽSKÝCH DVOJIC VE VOLEJBALE	12.00 – 13.00	prezence účastníků
TURNAJ SMÍŠENÝCH DVOJIC VE VOLEJBALE	13.00 – 20.00	turnajové zápasy
TURNAJ DVOJIC V NOHEJBALE	20.00 – 7.30	společenský večer, v rámci kterého budou vyhlášeny výsledky turnajů

Přihlášky posílejte na slanina@arws.cz (stačí neformální oznámení zájmu o účast).

Ve volejbale se hrají tzv. „tahané debly“, hrané na polovinu délky plochy standardního volejbalového kurtu (na požádání budou zaslána pravidla). Nohejbal bude hrán dle standardních pravidel pro dvojice.

V přihláškách rovněž specifikujte případný požadavek na ubytování, které bude zajištěno buď ve sportovní hale přímo u kurtů, nebo v hotelu Zimní stadion Náchod. Občerstvení bude zajištěno přímo u kurtů.

✿ JUDr. LUKÁŠ SLANINA, zástupce regionálního představitele ČAK pro Východočeský kraj

Vážené kolegyně, vážení kolegové,

jako každým rokem, dovoluji si vás i letos pozvat na

29. ročník tradičního běžeckého závodu advokátů

„O PAROHY ARCIVÉVODY FERDINANDA“

který se uskuteční v sobotu 9. 6. 2018 na Konopišti.

Závod je, stejně jako minulé ročníky, určen nejen advokátům a jejich zaměstnancům, ale i jejich rodinným příslušníkům, přátelům a dalším příznivcům pohybu v přírodě. Závodí se v dětských i dospělých kategoriích. Přijďte si se svými rodinami a přáteli zasportovat a poté posedět s kolegy v restauraci.

Program:

- 9:30 – 10:00 Přihlášky účastníků za letním divadlem vedle zámeckého rybníka na Konopišti
- 10:00 – 12:00 Běžecký závod okolo zámeckého rybníka a vyhlášení výsledků závodu
- 12:30 – Společné posezení v zahradní restauraci Lovecké chaty

Případné ubytování a stravování si zajišťují a hradí účastníci sami.

Parkování na placeném parkovišti pod hrází Konopištského rybníka (do areálu Konopištského parku je možný vjezd jen na základě zvláštního povolení Města Benešov).

Startovné se nehradí.

Pro ty z vás, kteří jste se závodu ještě neúčastnili a chystáte se zúčastnit v letošním roce, uvádím kategorie a délky tras:

- MUŽI – běží dvě kola okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 5,4 km
- ŽENY – běží jedno kolo okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 2,7 km
- STARŠÍ ŽÁCI (cca 12-15 let) – běží jedno kolo okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 2,7 km
- NORDIC WALKING – kategorie pro „pěší“ – jedno kolo okolo Konopištského rybníka v celkové délce cca 2,7 km
- DĚTI od cca jednoho roku jsou rozděleny do kategorií NEJMENŠÍ, PŘEDŠKOLÁCI, MLADŠÍ ŽÁCI a běží dle věku jedno až dvě menší či větší kola po louce

Přihlášky prosím zasílejte elektronickou poštou na mou adresu: premus@pravni.cz

Těším se na vaši účast a přeji vám příjemné dny.

✿ JUDr. ROMAN PREMUS, regionální představitel ČAK pro Středočeský kraj

Pozvánka na tenisovou sobotu v Kosmonosech

Vážení přátelé tenisu,

hráčky a hráči z řad středočeských advokátek, advokátů, koncipientek, koncipientů, jakož i přátel advokacie,

přijďte si zahrát TENIS v sobotu 16. června 2018 od 9 hodin

a přijměte tak naše pozvání na den věnovaný tenisu v areálu tenisového klubu v Kosmonosech nedaleko Mladé Boleslavi, pořádaný ve spolupráci s Regionálním střediskem České advokátní komory pro Střední Čechy.

Účastníci si vyberou z tohoto **nabídkového menu**:

- tenisový miniturnaj (dvouhra, čtyřhra, mix)
- krátké seznámení se základy tenisu
- úderová technika
- taktika vedení utkání
- volná hra účastníků na kurtech

Účastnický poplatek **500 Kč** zahrnuje, vedle pronájmu kurtu, který hradí Česká advokátní komora:

- tenisové míče
 - vstupné do přílehlajícího areálu koupaliště
 - poplatek za asistenci tenisového trenéra a catering
- (ostatní občerstvení si každý účastník platí sám)

Závaznou přihlášku k účasti je třeba zaslat nejpozději do 25. května 2018 na tyto e-mailové adresy:

tkkosmonosy@gmail.com a nebo alena.kinclova@kinclova.com

Vaše případné dotazy lze zodpovědět na výše uvedených e-mailových adresách a nebo na těchto telefonních číslech: **607 271 167 a 602 187 303**. Těšíme se na sportování s vámi v Kosmonosech.

JUDr. ROMAN PREMUS, regionální představitel ČAK pro Středočeský kraj

Za organizační výbor: Mgr. ALENA KINCLOVÁ, advokátka se sídlem AK v Lysé nad Labem, a TK Kosmonosy

REGIONÁLNÍ STŘEDISKO ČAK-STŘEDNÍ ČECHY
SI VÁS DOVOLUJE POZVAT NA 2. ROČNÍK

LEGAL BEACH CUP

MIXOVÉHO TURNAJE V BEACHVOLEJBALE
16. 6. 2018 od 9:00

Přihlášení : do 10. 6. 2018 radka.machacek@gmail.com

Místo konání: beachvolejbalové kurty Pňov – Předhradí

Účast: advokátky, advokáti, advokátní koncipientky, advokátní koncipienti, pracovníci advokacie, soudů a státních zastupitelství, jejich rodinní příslušníci a přátelé

Odhlášení : do 13. 6. 2018 radka.machacek@gmail.com

Organizační tým: Mgr. Malovec, advokát, JUDr. Radka Macháčková, advokát

Právníkovy zápisky

Blížil se čas přijímacích zkoušek na střední školy a mezi mnohými rodiči i prarodiči se debatovalo o pedagogickém působení vůbec a o zkušebních testech zvláště. Takové rozhovory byly i podnětem pro některé z následující poznámek:

V základní škole žáci procvičovali předponu „vy“ a měli mimo jiné napsat větu: „Velitel vojska vydal povel k útoku.“ Jeden mladíček správně „trefil“ ono požadované „vydal“, ale v poslední části věty napsal „povel k útoku“. Učitel se zachmuřil a zeptal se žáka, co že ho to napadlo, použít ve slově útok kroužkované „ů“. Školák odpověděl: „Mě napadlo, že vojáci měli prorazit kruhovou obranu.“ S pravopisem se ten kluk dosud potýká; možná se víc věnuje bojovým hrám na počítači. Jednou by ale jako advokát mohl originálně vykládat lidská pochybení. Mimochodem, některé významné obchodní společnosti používají počítačové hry, když testují uchazeče o zaměstnání.

Rodič pracoval „přesčas“ a prostřednictvím mobilu hodlal ověřit studijní úsilí svého syna. Zeptal se ho: „Co teď děláš?“ Klouček odpověděl: „Telefonuji s tebou.“ Historika potvrzuje obecnější zkušenost, že některé kontrolní akce bývají neúčelné. Tazatel se nic podstatného nedozví a kontrolovaný je rušen ve svém počínání, ať už je jakékoliv. Příhoda zároveň naznačuje, jak promyšleně musí být kladeny otázky při různých příležitostech (mimo jiné v soudním sporu nebo v debatě uchazečů o politickou funkci), aby se tazatelé nedostala odpověď nezávadná i nezávazná, ale také nic podstatného neříkající.

Elektronické předávání a získávání informací chápu jako fenomén doby, nicméně při rodinném výletu s potomky jsem ocenil, že v jedné z restaurací nabádala hosty následující vývěska: WIFI NEMÁME – ZKUSTE SE BAVIT MEZI SEBOU. Nad tím pokynem jsem si připomněl profesora Parkinsona, známého svými humornými ekonomickými základy. Doma jsem pak vyhledal jinou z jeho knížek. Napsal v ní: „Aby si dítě cvičilo myšlení, mělo by naslouchat inteligentním rozhovorům, i když z nich rozumí jen zlomku. Má alespoň později o čem uvažovat.“¹ To ovšem nevylučuje platnost zdánlivě protikladné myšlenky: „Má-li se člověk stát skutečně dospělým, musí mu být dovoleno, aby byl dítětem důkladně a po dostatečně dlouhou dobu.“

1 C. N. Parkinson: Zákon paní Parkinsonové a jiné úvahy o domácnosti, přeložila Zora Wolfová, Svoboda, Praha 1996, str. 124.

Dětem v základní škole bylo uloženo slohové cvičení na téma „drak“. Dcerka mého známého napsala vyprávění o draku a princezně. Z úkolu dostala „trojku“ a byla z toho smutná. Nepochopila, že mělo jít o „podzimní téma“ s pouštěním draků. Nevím, jak znělo zadání té „slohovky“, jsem však přesvědčen, že u každého úkolu, u každé otázky můžeme posuzovat nejen splnění úkolu či odpověď, ale i jejich vymezení nebo formulaci otázky. Platí to i v soudním řízení ohledně otázek kladených stranám či soudním znalcům.

Začínající advokát špatně usínil, když měl následujícího dne zastupovat klienta v náročném sporu. Poučení hledal u zkušeného kolegy a zeptal se ho poněkud nejednoznačně, jak že on se v podvečer připravuje na příští den a soudní jednání v něm. Dostalo se mu odpovědi, kterou bylo také možné vykládat různým způsobem: „Vyprávím vnoučatům pohádky.“

Ve Velké Británii prý politická korektnost vyžaduje, aby se při hodnocení školáků nepoužívalo slovo „neúspěch“ a bylo nahrazeno výrazem „odložený úspěch“. Napadlo mne, že by advokát takto mohl „oznámkovat“ rozhodnutí prvního stupně, které bylo nepříznivé pro jeho klienta.

V autoškolách vyučují a trénují dovednost, kterou bychom mohli označit jako schopnost zařadit a zvládnout „zpátečku“. Takové umění, i v přeneseném slova smyslu, by mělo být vyučováno a cvičeno při nejrůznějších příležitostech a celoživotně. Uplatní se totiž při nejrůznějších životních příležitostech – v rodinných konfliktech, při smluvním vyjednávání, v soudních sporech. Když např. advokát někdy zatvrzele lpí na všech nárocích i argumentech uplatněných v žalobě, připomíná jeho počínání čečenskou charakteristiku člověka, který si češe svou vlastní pleš.

Jeden z postmoderních směrů v právu je označován jako „právo a literatura“, rozuměj literatura krásná. Jeho zastánci mimo jiné tvrdí, že i řeč práva či právní vědy by se v něčem mohla poučit od beletrie. Oscar Wilde ovšem zjišťoval, že „vlastním cílem umění je říkat krásná a nepřesná slova“. Dodal bych jen, že i přemíra přesných slov činí mluvu práva jak nepůvabnou, tak málo srozumitelnou. Postup, jak vypočítat důchodové pojištění, byl ve sbírce rozhodnutí charakterizován jako „signifikace multiplikace při aplikaci legální regulace administrativní jurisdikce“.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

Víte, že ...

- k příbuzenství s Viktorinem Kornelem ze Všehrd se hlásil turnovský advokát Antonín Vincenc Šlechta (1817-1875)? Šlechta Všehrdský ze Všehrd patřil k rodině, jež v 19. století dosáhla uznání starého rytířského titulu a predikátu. Antonín Vincenc Šlechta se kromě advokacie věnoval i politice, byl turnovským starostou a zemským poslancem za Staročechy. Spolu s Ignácem Hauschildem zastupoval v roce 1864 Jana Lexu z Aerenthalu proti Národním listům, který žaloval vydavatele a redaktory pro urážku na cti. O dalších „všehrdských právnících“ a řadě zajímavostí o Spolku českých právníků Všehrd se lze dočíst v *Památniku 1868-2018* vydaném tímto spolkem v letošním roce k 150. výročí jeho založení.

- advokátem a obhájcem ve Freiburgu byl původně i německý říšský kancléř v letech 1920-1921 Konstantin Fehrenbach? Fehrenbach (1852-1926) je spojován s tzv. Výmarskou ústavou z roku 1920. V roce 1918 byl prezidentem říšského sněmu, v roce 1919 prezidentem ústavodárného Národního shromáždění. Byl členem katolické strany Centrum. Autorem textu Výmarské ústavy byl profesor ústavního práva a posléze ministr vnitra Hugo Preuss (1860-1925).

- palmární spor mezi advokátem a klientem nebyl věci feriální? K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 3. 12. 1931, sp. zn. R II 332/31. V souzené věci soud I. stupně zamítl advokátův návrh na povolení exekuce pro předčasnost. Rekursní soud pak zamítavé usnesení zrušil, poněvadž dovedl, že exekuční titul, rozsudek Vrchního soudu v Brně z 30. 6. 1931, doručený dne 16. 7. 1931 zástupci žalovaného, je již pravomocný a vykonatelný. Nejvyšší soud naopak vyhověl dovolacímu rekursu a obnovil usnesení soudu I. stupně s tím, že dovolání, podané proti rozsudku Vrchního soudu v Brně z 30. 6. 1931 dne 13. 9. 1931, bylo podáno včas, a tvrzený exekuční titul proto nebyl pravomocný. Nejvyšší soud dovedl, že spor o odměnu je sporem ze smlouvy o dílo a „spory ze smlouvy o dílo nejsou však spory feriální, neboť nejsou uvedeny ve výpočtu § 224 c. ř. s. ve znění zákona z 19. ledna 1928 č. 23 Sb. z. a n.“. Soudní prázdniny tak stavěly běh odvolací lhůty a lhůta pro podání dovolání nebyla zmeškána. O citovaných rozhodnutích referoval v časopisu Právník v roce 1932 Karel Jelínek.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Radim Miketa: Rechtsanwalt – ewiger Student	3
--	---

Aktualitäten

Ein Rechtsanwalt ist ein Rechtsanwalt – auch als Insolvenzverwalter Michal Žižlavský	4
Feiern wir das hundertjährige Jubiläum! Vladimír Jirousek	7
Gewährung von langdauernden Dienstleistungen aus der Sicht des Mehrwertsteuergesetzes Monika Novotná	8
Schnelle Nachrichten aus dem Vorstand – neuer Kommunikationskanal der Tschechischen Rechtsanwaltskammer Red	9
Ende der Missverständnisse bei der Gewährung der Rechtsdienstleistungen in Gefängnissen dak	10
Aktuell im Rechtswesen Hana Rýdlová	12

Aus Rechtstheorie und Praxis

Artikel

Änderungen in der Mehrwertsteuer bei Anwaltsvereinigungen Monika Novotná	13
Das Recht im Alter intelligenter Maschinen Stanislav Mikeš	17
Problematik der Zeichnungen der Vorstandsmitglieder als verbindliches Erfordernis der Urkundenaktien Radim Kříž	23
Register der tatsächlichen Eigentümer „im Nebel“ Kateřina Ronovská	30
Einstellung der bereits früher durch die Eintreibung beendeten Zwangsvollstreckung Karel Svoboda	35
Strafrechtliche Verantwortung der im Konzern eingegliederten juristischen Personen – 1. Teil Dalibor Šelleng	39

Aus der Rechtsprechung

Oberstes Gericht: Die Drei-Jahre-Regel und Auseinandersetzung der Geschäftsbeteiligung im Verfahren über die Auseinandersetzung des Gemeinschaftsvermögens der Eheleute	43
Verfassungsgericht: Zum Konzept der „unangemessenen Schwierigkeiten“ der Bestimmung des Streitwertes für die Entscheidung über die Höhe der anerkannten Verfahrenskosten laut Anwaltstarif	48
Oberstes Verwaltungsgericht: Zur Kompetenz der Behandlung und Entscheidung des Streites über die Bestimmung der Rechte zum Abbauraum	52
Europäischer Gerichtshof: Zur Definition des Begriffs „Arbeitszeit“	56
EGMR: Anerkennung und Vollzug der in Abwesenheit erlassenen Gerichtsentscheidung laut Verordnung Brüssel I	57

Aus der Fachliteratur

Pavel Mates und Koll.: Grundlagen des Verwaltungsstrafrechts (Luboš Jemelka)	60
Pavel Koukal, Radim Charvát, Simona Hejlová, Miroslav Černý: Das Gesetz über die Schutzmarken. Kommentar (Zuzana de Korver)	61
Jiří Kindl, Martin Koudelka: Das Gesetz über die wichtige Markkraft. Kommentar (Josef Bejček)	61
Jiří Jelínek und Kollektiv: Terrorismus – Grundfragen des Strafrechts und der Kriminologie (Jiří Mulák)	63
Václav Janeček: Kritik der rechtlichen Verantwortung (David Elischer)	64
Michal Rampášek: Der Rechtsanwalt Vojtěch „Tatenko“ Rampášek – eine wichtige Persönlichkeit der slowakischen Rechtsanwaltschaft (Stanislav Balík)	65
Jiří Ctibor, Iva Horáčková: Franchising (Dana Ondřejová)	66

Aus der Rechtsanwaltschaft

Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft

Über die Eintragung der Absolventen der ausländischen Hochschulen ins Verzeichnis der Rechtsanwaltsanwärter Radim Miketa	67
Abgabe der Erklärung – Instrument eines (un)gerechten Strafprozesses? Filip Seifert	68
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka	69

Aus Europa und aus der Welt

Der Anwaltsberuf in den ausgewählten sieben Staaten der Europäischen Union Eva Indruchová	70
Die Ständige Vertretung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer in Brüssel informiert	72

Informationen und Wissenswertes

Was Sie wissen sollten

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in den Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	73
Einladung zum Seminar über das Insolvenzrecht	74
Beweisen im Strafverfahren im Kontext des Rechts auf ein faires Verfahren - Konferenzbericht Dalibor Šelleng	75
Österreichisches Register der wirtschaftlichen Eigentümer Magda Svoboda-Mascher	77
Einladung zur Fachkonferenz Das Privatrecht 2018 in Brno und Ostrava	78
Einladung zum VII. Jahrgang des Turniers „Um den Pokal der tschechischen und slowakischen Rechtsanwaltschaft im Tennis der Männer- und Frauenpaare“	78
SKILEX – 45. internationaler Ski-Kongress für Juristen Kateřina Stránská	79
Einladung zu den XXVI. Karlsbader Juristentagen	80
Einladung zum 12. Jahrgang des Volley-Ball-Turniers der Paare und zum 6. Jahrgang des Turniers im tschechischen Fußball in Nachod	82
Einladung zum 29. Jahrgang des traditionellen Laufwettbewerbs „Um das Geweih des Erzherzogs Ferdinand“	82
Einladung zum Tennis-Samstag in Kosmonosy	83
Einladung zum 2. Jahrgang des Legal Beach Cup	83

Zum Schluss

Notizen eines Juristen Petr Hajn	84
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý	85
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík	85

Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Monika Novotná: Änderungen in der Mehrwertsteuer bei Anwaltsvereinigungen

Der Artikel weist auf die Gesetzesnovelle über die Mehrwertsteuer hin, die in die Regelung der Mehrwertsteuer bei Anwaltsvereinigungen wesentlich eingegriffen hat. Die Novelle wurde am 1. 7. 2017 wirksam, wobei jedoch allen Vereinigungen eine Frist für den Übergang zu der neuen Regelung spätestens zum 1. Januar 2019 eingeräumt wurde. Die Autorin analysiert im Artikel neue aus der gegenständlichen Novellierung resultierende Pflichten und gibt den Anwaltsvereinigungen eine Anleitung, wie vorgegangen werden sollte.

Stanislav Mikeš: Das Recht im Alter intelligenter Maschinen

Der Autor weist in seiner Arbeit, die den zweiten Platz in der Kategorie Das Talent des Jahres des Wettbewerbs Der Jurist des Jahres 2017 gewonnen hat, auf einige rechtliche Probleme hin, die mit dem Eintritt der künstlichen Intelligenz in das menschliche Leben verbunden sind. Er schlägt daher vor, die künstliche Intelligenz als dritte Kategorie neben natürlichen und juristischen Personen in die tschechische Rechtsordnung einzuführen bzw. eine spezifische Kategorie des durch die künstliche Intelligenz verursachten Schadens einzuführen.

Radim Kríž: Problematik der Zeichnungen der Vorstandsmitglieder als verbindliches Erfordernis der Urkundenaktien

Gegenstand dieses Artikels ist die Analyse der neuen Rechtsregelung eines der Erfordernisse der als Wertpapiere ausgegebenen Aktien, und zwar der Unterzeichnung der zeichnungsberechtigten Personen bei einer Aktiengesellschaft, und der Möglichkeit, diese eigenhändige Unterschrift durch einen Abdruck der Unterschrift unter Verwendung der Sicherheitselemente für die Aktie zu ersetzen. Die Probleme in der Praxis zeigen, dass auch wenn die neue Rechtsregelung die Möglichkeit des Ersatzes der Unterzeichnung dieser Personen durch den Abdruck deren Unterschrift geregelt hat, die Anwendung dieser Möglichkeit durch die Abwesenheit der völlig eindeutigen Bedingungen für den Ersatz der Unterzeichnung dieser Personen und durch die Belassung dieser Entscheidung bei der Aktiengesellschaft problematisiert wurde. Die Formulierung, bei der die Sicherheitselemente erforderlich sind, die die Fälschung und Modifikation der Unterschriften verhindern, ist nämlich zu vage, allerdings hat sie wesentliche negative Folgen. Der Artikel weist dann auf praktische Folgen dieser Rechtsregelung hin.

Kateřina Ronovská: Register der tatsächlichen Eigentümer „im Nebel“

Wegen der Transposition der vierten AML-Richtlinie (gegen Geldwäscherei) wurde neu zum 1. Januar 2018 das Register der Angaben über tatsächliche Eigentümer (unter der Federführung des Justizministeriums der Tschechischen Republik) errichtet. Gleichzeitig ist auch die Pflicht für die juristischen Personen, die in sechs öffentliche Register eingetragen werden, die per Gesetz Nr. 304/2013 Slg. geführt werden, und für die Treuhänder entstanden, in dieses Register Personen eintragen zu lassen, die deren „tatsächliche Eigentümer“ sind. Die Bestim-

mung, wer im konkreten Fall eine solche Person ist, wird nicht immer einfach sein. Es wird nämlich unbedingt notwendig sein, nicht nur die gesetzliche Regelung und den Inhalt der Gründungsrechtshandlung, sondern auch das reale Fungieren der gegebenen Struktur zu berücksichtigen. Der Artikel fasst Anregungen aus der Anwendungspraxis zusammen, weist auf einige Unklarheiten und den offensichtlichen Bedarf der Umstellung der gewählten Parameter hin.

Karel Svoboda: Einstellung der bereits früher durch die Eintreibung beendeten Zwangsvollstreckung

Das Problem der Realisierung der Vollstreckungstitel, insbesondere in Form der schiefsgerichtlichen Befunde, die vermeintlich unsittliche Leistungen auferlegen, ist derzeit im Mittelpunkt der Aufmerksamkeit seitens der laienhaften sowie juristischen Öffentlichkeit. Der Artikel analysiert die aktuellste Rechtsprechung des Obersten Gerichts und legt aus, unter welchen außerordentlichen Umständen und warum es möglich ist, dass eine bereits durch Eintreibung beendete Vollstreckung nachträglich und im Interesse des Verpflichteten wieder „ins Leben“ gerufen wird.

Dalibor Šelleng: Strafrechtliche Verantwortung der im Konzern eingegliederten juristischen Personen – 1. Teil

Der zweiteilige Artikel beschäftigt sich mit der strafrechtlichen Verantwortung der juristischen Personen, die in Konzerngruppen eingegliedert sind. Im ersten Teil werden die Möglichkeiten der strafrechtlichen Verantwortung der Muttergesellschaft für rechtswidrige Handlungen der Vertreter der Tochtergesellschaft beschrieben, deren Spezifika aus der Beziehung der Führung und Beherrschung resultieren. Im zweiten Teil widmet sich der Artikel der Problematik der Entstehung der strafrechtlichen Verantwortung der juristischen Person, wo der Täter sowie der Geschädigte eine der am Konzern beteiligten juristischen Personen ist. Zum Schluss beschäftigt sich der Artikel auch mit einigen Straftaten, deren Beurteilung im Hinblick auf die Konzernbindungen in konkreten Fällen problematisch sein kann.

Monika Novotná: Changes in value-added tax for lawyer consortia

The article draws attention to an amendment to the VAT Act, which has significantly affected the value-added tax for lawyer consortia. The amendment came into effect on 1 July 2017 but provided all consortia with a transitional period until 1 January 2019. In her article, the author discusses new obligations arising from the amendment, and provides lawyer consortia with guidelines how to proceed.

Stanislav Mikeš: Law in the age of intelligent machines

In his work, which won second place in the Talent of the Year in the 2017 Lawyer of the Year contest, the author points out some legal issues associated with the entry of artificial intelligence in human life. He thus proposes to introduce artificial intelligence into the Czech legal order as a third category of persons in addition to natural and legal persons or to introduce a specific category of damage caused by artificial intelligence.

Radim Kríž: The issue of signatures of members of the Board as mandatory elements of share certificates

The subject of the article is an analysis of new regulation governing one of the elements of shares issued as securities, namely the signature of persons authorized to act for the joint stock company, and a possibility of replacing the handwritten signature with a stamp of the signature with the use of protective elements on a share. Problems from practice show that although the new legislation provides for replacement of signatures of authorized persons with a stamp of their signatures, the lack of unambiguous conditions for the replacement of signatures of such persons and leaving this decision on the joint stock company have made the application of this possibility complicated. The wording requiring protective elements to prevent counterfeiting or alteration of signatures is too vague but has significant consequences. The article points out the practical implications of this regulation.

Kateřina Ronovská: Records of beneficial owners “in a fog”

A register of beneficial owners (managed by the Ministry of Justice) was established on 1 January 2018 as part of transposition of the Fourth AML Directive (anti-money laundering). At the same time, legal entities entered in the six public registers maintained pursuant to Act No. 304/2013 Coll. and trustees became obliged to have persons who are their beneficial owners recorded in that register. To determine who is such a person in a particular case will not always be easy. It will be necessary to take into account not only the legal regulation and the contents of the founding legal act, but also the actual functioning of the structure. The article summarizes first observations from application practice, and points out some doubts and an apparent need to redesign the selected parameters.

Karel Svoboda: Discontinuance of enforcement proceedings previously completed by recovery

The issue of implementation of enforcement orders, in particular in the form of arbitration awards, that order allegedly immoral performance has been subject to special attention by the general and legal public recently. The article discusses the most recent case law of the Supreme Court and gives reasons under what exceptional circumstances and why it is possible to post facto “revive”, in the interest of the debtor, enforcement proceedings that were already completed by recovery.

Dalibor Šelleng: Criminal liability of legal entities incorporated in a holding – part 1

This two-part article deals with criminal liability of legal entities that are incorporated in holding groups. The first part describes the possibilities of criminal liability of the parent company for unlawful conduct of representatives of a subsidiary company, the specifics of which result from the management and control relationship. The second part deals with the issue of occurrence of criminal liability of a legal entity where the offender and the victim is one of legal entities incorporated in the holding. Finally, the article deals with some crimes the assessment of which may be problematic with regard to the holding relations in particular cases.

Leading Article	
Radim Miketa: Lawyer – the eternal student	3
Current News	
Lawyer is a lawyer – even as an insolvency administrator Michal Žižlavský	4
Let´s celebrate the Centennial Anniversary! Vladimír Jirousek	7
Provision of the long-term services from the point of view of the Act on the Value Added Tax Monika Novotná	8
Board of Directors Press Release – new Czech Bar Association communication channel Eds.....	9
End of misunderstanding in the provision of legal services in prisons dak	10
Currently in law Hana Rýdlová.....	12
Legal Theory and Practice	
Articles	
Changes in value-added tax for lawyer consortia Monika Novotná	13
Law in the age of intelligent machines Stanislav Mikeš	17
The issue of signatures of members of the Board as mandatory elements of share certificates Radim Kříž	23
Records of beneficial owners “in a fog” Kateřina Ronovská	30
Discontinuance of enforcement proceedings previously completed by recovery Karel Svoboda	35
Criminal liability of legal entities incorporated in a holding – part 1 Dalibor Šelleng.....	39
Judicial Decisions	
Supreme Court: The rule of three years, and settlement of an ownership interest in proceedings to settle community property	43
Constitutional Court: On the concept of “unreasonable difficulties” of ascertaining the value of a dispute for a decision on the amount of adjudicated costs of proceedings pursuant to the Lawyer’s Tariff	48
Supreme Administrative Court: On the jurisdiction to hear and decide on a dispute for determination of rights to quarrying space	52
CJEU: On the definition of the term “working time”	56
ECTHR: Recognition and enforcement of a judicial decision issued in the absence according to the Brussels I Regulation	57
Professional Literature	
Pavel Mates et al.: Foundations of administrative criminal law (Luboš Jemelka).....	60
Pavel Koukal, Radim Charvát, Simona Hejdová, Miroslav Černý: The Trademark Act. Commentary (Zuzana de Korver)	61
Jiří Kindl, Martin Koudelka: The Significant Market Power Act. Commentary (Josef Bejček)	61
Jiří Jelínek et al.: Terrorism –basic issues of criminal law and criminology (Jiří Mulák)	63
Václav Janeček: Criticism of legal liability (David Elischer)	64
Michal Rampášek: Lawyer Vojtech “Tatenko” Rampášek – doyenne of the Slovak legal profession (Stanislav Balík)	65
Jiří Ctibor, Iva Horácková: Franchising (Dana Ondřejová).....	66
Legal Profession	
Czech Legal Profession	
On the entry of graduates of foreign universities in the list of legal trainees Radim Miketa	67
Provision of explanation – an instrument of (un)fair criminal process? Filip Seifert	68
Disciplinary Practice Jan Syka	69
Europe and the World	
The legal profession in selected seven European Union countries Eva Indruchová	70
Permanent representation of the CBA to Brussels informs	72
Information and Points of Interest	
You Should Know	
Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association	73
Invitation to a seminar on insolvency law	74
Evidence in criminal proceedings in a context of a right to a fair trial Dalibor Šelleng.....	75
Austrian Register of Beneficial Owners Magda Svoboda-Mascher	77
Invitation to the 2018 Private Law conference in Brno and Ostrava	78
Invitation to the VII year of the “Czech and Slovak Lawyers’ Men and Women Doubles Tennis Cup” tournament	78
SKILEX – Invitation to the 45th international ski congress for lawyers Kateřina Stránská.....	79
Invitation to the XXVI Carlsbad Legal Days	80
Invitation to the 12th year of volleyball doubles tournament and the 6th doubles football tennis tournament in Náchod	82
Invitation to the 29th year of traditional running race “Antlers of Archduke Ferdinand”	82
Invitation to a tennis Saturday in Kosmonosy	83
Invitation to the 2nd year of Legal Beach Cup	83
Finally	
Lawyer’s Diary Petr Hajn	84
Drawing by Lubomír Lichý	85
Did you know that... Stanislav Balík.....	85
Inhaltsverzeichnis	86
Zusammenfassung/Summary	87
Table of Contents	88

Weil, Gotshal & Manges s.r.o. advokátní kancelář

nabízí pracovní příležitosti pro

advokáty a advokátní koncipienty

Kandidát by měl splňovat následující požadavky:

- velmi dobrá znalost platného práva
- motivace k vysokému pracovnímu nasazení
- výborná znalost anglického jazyka
- předchozí praxe a studijní zkušenosti získané v zahraničí výhodou

Chcete-li získat praktické zkušenosti v oboru, stát se členem týmu renomované mezinárodní advokátní kanceláře a získat nadstandardní finanční ohodnocení, zašlete nám, prosím: průvodní dopis a curriculum vitae v českém a anglickém jazyce.

Písemné nabídky s uvedením své kontaktní adresy a telefonního čísla zasílejte na adresu:

WEIL, GOTSHAL & MANGES s.r.o. advokátní kancelář

k rukám Martiny Machkové a Kláry Koppové

Křižovnické nám. 193/2, 110 00 Praha 1, tel.: 221 407 300, fax: 221 407 310

e-mail: martina.machkova@weil.com, klara.koppova@weil.com

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2017 PRO MEZINÁRODNÍ KANCELÁŘ

PRÁVNICKÁ FIRMA ROKU 2017 v kategoriích:

- Fúze a akvizice
- Řešení sporů a arbitráže

CHAMBERS EUROPE 2017 – nejvyšší hodnocení v kategoriích:

- Competition/Antitrust
- Dispute Resolution
- Projects & Energy

Pomáhejme společně.

WEIL, GOTSHAL – nadační fond

www.weil-nadacni-fond.cz

Elegance is an attitude

Simon Baker
Simon Baker

LONGINES®

BECHYNĚ
HODINÁŘSTVÍ

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 10, PRAHA 1 | +420 608 080 874
ŠTĚPÁNSKÁ 57, PRAHA 1 | +420 224 214 349
www.hodinarstvi-bechyne.cz

The Longines Master Collection